

Thomas Erskine
Linlathen.

~~RADOS 84~~

FA 084

V.2

K. 0000 15 333 43

HISPANIAE ILLVSTRATÆ

SEV

RERVM VRBIVMQ. HISPANIÆ,
LVSITANIÆ, ÆTHIOPIÆ ET INDIAE
SCRIPTORES VARI.

Partim editi nunc primum, partim aucti
atque emendati.

Quorum Seriem sequens pagina exhibet.

TOMVS II.

Operâ & studio

DOCTORVM HOMINVM.

Accessit rerum memorabilium & verborum INDEX copiosissimus.

FRANCOFVRTI

Apud Claudium Marnium, & Hæredes
Iohannis Aubrij.

MDCIII

Cum Gratia & Priuilegio S. Cæs. Maiest. ad decennium.

Præuilegium Cæsareum.

RVDOLPHVS SECVNDVS diuina fauente clementia electus Romanorum Imperator, semper Augustus, ac Germaniæ, Hungariæ, Bohemiæ, Dalmatiæ, Croatiæ, Sclauoniæ, Rex; Archidux Austriæ, Dux Burgundiæ, Stiriæ, Carinthiæ, Carniolæ, & Wirtembergæ; Comes Tirolis &c. Recognoscimus, & notum facimus tenore præsentium vniuersis; Cum res literaria, quæ bono publico plurimum præsidii conferre solet, omnibus modis promouenda sit: Nobisq; nostri & sacri Romani Imperii fideles, dilecti CLAVDVS MARNIVS, & hæredes IOANNIS AVBRII, ciuitatis Francofurtensis ad Mœnum ciues atque Typographi humilimè exposuerint: se opus quoddam insignis, cuius talis est inscriptio: *Hispania illustrata, seu rerum urbiumq; Hispania, Lusitania, Æthiopia & India scriptores varii: partim editi nunc primum, partim aucti atque emendati*, magno suo sumptu atque labore, vt pro communi utilitate in lucem prodeat, typis iam absoluisse: vereri autem ne sinistris æmulatorum artibus, vt fieri sæpe assolet, fructu & emolumentis, tanta impensâ & labore dignis fraudentur: Nobisq; proinde perquâ demisse supplicarint, vt nostra autoritate istorum æmulatorum iniuriam arcere, ac præuilegii nostri præsidio indemnitati eorum clementer prospicere dignaremur: Nos sanè ipsis hoc in casu bene consultum volentes, precibus eorum iustis & æquis annuendum duximus. Quapropter scienter, animoq; deliberato, & ex Cæsarea autoritate nostra seriò vetamus & interdiciamus omnibus & singulis Typographis, chalcographis, Bibliopis, aliisque negotiationem librariam quamuis exercitibus, ne quis præmemoratum opus in sacro Romano Imperio, & Regnis, Prouinciisque nostris hereditariis, intra decenniũ ab editione eius inchoandum æmuletur, imprimat, aut distrahat, vel etiam aliunde impressum aduehat, aut diuendat palàm vel occultè. Quisquis verò interdictum hoc nostrum neglexerit aut violarit, eum nõ solum eiusmodi libris, perperã quippe, illicitèq; impressis & adductis (quos nimirũ supradicti MARNIVS & hæredes AVBRII aut mandatũ ab eis habentes, auxilio Magistratus eius loci, vbi deprehensi fuerint, vel propria etiã autoritate sibi vendicare poterunt) priuandum; verum etiam insuper decem marcis auri puri Fisco seu Ærario nostro Imperiali, & dictis heredibus ex æquo soluendis & numerandis mulctandum statuimus. Hac tamen etiam conditione adiecta, vt opus prædictum nihil in se contineat, quod orthodoxæ fidei Catholice, vel nostris & sacri Romani Imp. constitutionibus aduersum sit: ac insuper vt sæpe dictus MARNIVS & hæredes tria nimirum operis istius exemplaria, ad Cancellariã nostrã Imperialem Latinam, propriis sumptibus quamprimum transmittant. Quod si neglexerint, præuilegio illi hoc nostro priuati & exuti esse debeant. Mandamus vniuersis & singulis nostris & sacri Romani Imperii subditis, & fidelibus, dilectis, tam Ecclesiasticis quam secularibus, cuiuscunque status, gradus, ordinis, & dignitatis extiterint; præsertim verò iis, qui in Magistratu constituti sunt, ac vel superiorum, vel suo ipsorum nomine ac loco Iuris & Iustitiæ administrationem exercent, ne quenquam hoc præuilegium nostrum impunè violare patiantur; sed si quos contumaces compererint, præscripta pœna plecti, & quibuscunque rectè fieri potest modis, coerceri curent; quatenus & ipsi grauissimam indignationem nostram, & eandem mulctam incurrere noluerint. Quod hisce literis nostris testatum esse volumus. quas manu propria subscriptas, & sigilli nostri Cæsarei impressione roboratas. Datum in Arce nostra Regia Pragæ, die vigesima mensis Augusti, Anno Domini Millesimo sexcentesimo tertio: Regnorum nostrorum, Romani vigesimo octauo, Hungarici trigesimo primo, & Bohemici itidem vigesimo octauo.

RVDOLPHVS

Ad mandatum Sacræ Cæsareæ Maiestatis proprium

RVDOLPHVS CORADVICVS

IOAN. BARVITIVS,

INDEX AVCTORVM

SECUNDI TOMI.

1. B. Isidori Hispalensis Episcopi & B. Ildefonsi, de Claris praesertim Hispania scriptoribus atque Episcopis, cum appendicibus Felicis, Iuliani, Braulionis, & incerti auctoris, nunc primum editis, & Notis Andreae Schotti illustratis. pag. 1
2. Roderici Ximenii archiepiscopi de rebus Hispania, libri IX. emendatiores & auctiores.
Eiusdem Ostrogothorum, Hunnorum ac Vandalorum historia. Item Arabum historia eiusdem ac Romanorum, nunquam antehac edita. pag. 25
3. Petri Pantini Tiletani Belgae de dignitatibus atque officiis Gothorum Commentarius pag. 195
4. Io. Marianae ex Societ. Iesu historia de Rebus Hispanicis, libri XX. pag. 205
5. De Academiis, & claris Hispaniae scriptoribus Alphonsi Garfi Matamori Hispalensis, liber singularis. pag. 801
6. Damiani à Goes Vita. pag. 824
Eiusdem Epistola ad Io. Iacobum Fuggerum pro defensione Hispania, cum Responsione Iacobi Fuggeri pag. 827
7. L. Andr. Refendii Epistola Historica de Aera Hispanorum. pag. 828
8. Nomenclatura urbium Hispania m. s. pag. 830
9. Hieronymi Pauli Barcinonensis de fluminibus & montibus Hispania pag. 834
Eiusdem urbis Barcinonensis descriptio. Et Episcoporum Catalogus. pag. 840
10. Hieronymi Blancae Regum Aragoniae Catalogus, cum succincta eorum vita. pag. 848
11. Ambrosii Moralis Corduba. pag. 853
12. Caroli Verardi Expugnatio Regni Granatae, Historia. pag. 861

LVSITANICA.

1. Damiani à Goes Olisiponensis urbis descriptio. pag. 879
Eiusdem de rebus ac Imperio Lusitanorum ad Paulum Iouium disceptatiuncula pag. 890
2. L. Andreae Refendii Antiquitatum Lusitaniae, libri IV. & liber vnus Antiquitatum Eborae ab And. Schotto latinus factus pag. 892
3. Iacobi Menoetii Vasconcelli de Municipio Eboresi, liber singularis pag. 985
4. L. Andr. Refendii de Colonia Pacensi Epistola pag. 997
Eiusdem de Eboresis Ecclesiae Sanctis ad Bartholomaeum Kebedium. pagina 1003
5. Ambrosii Moralis Epistola ad L. Andr. Refendium: cum Responsione Refendii de Traiani Pontis inscriptione pag. 1021
6. Io. Antonii Viperani, de obtenta Portugallia à rege Philippo pag. 1031
7. Hieronymi Conestaggii, Patritii Genuensis de Portugallia Coniunctione cum regno Castella, Historia ex Italico sermone in Latinum conuersa pag. 1062
8. Duardi Noni Leonis Censura in libellum de Regum Portugalliae origine, qui fratris Iosephi Teixeira nomine circumfertur pag. 1221
Eiusdem de vera Regum Portugalliae Genealogia. pag. 1254

ETHIOPICA ET INDICA.

1. Genealogia Regum *Aethiopiae*. pag. 1278
2. Christophori Columbi de insulis nuper inuentis Epistola. pag. 1282
3. De Legatione Imperatoris potentissimi *Aethiopiae* ad Clement. VII. Pontificem. pag. 1285
4. De regno *Aethiopiae* ac populo, deque moribus eiusdem populi. pag. 1286
5. Iohannis Portugaliae Regis litera ad Clementem VII. Pontificem pag. 1287
6. Damiani à Goes de Religione & moribus *Aethiopum*. pag. 1288
7. Epistola aliquot Preciosi Iohannis *Aethiopum* Regis Damiano & Paulo Iouio Interpretibus:
 1. Epistola Helenæ auia Davidis *Aethiopum* Regis ad Emanuelem Lusitania Imperator. scripta. pag. 1291
 2. Davidis *Aethiopiae* Regis litera ad Regem Emanuelem Portugaliae scripta. pag. 1293
 3. Eiusdem Davidis *Aethiopiae* Regis litera ad Iohannem Portugalia Regem scripta. pag. 1295
 4. Eiusdem Davidis *Aethiopiae* Regis binae litera ad Clementem VII. Pontificem. pag. 1297
8. Deploratio Lappiana gentis. pag. 1313
9. Lappiae descriptio. pag. 1314
10. Epistola Emanuelis Regis Portugalliae ad Leonem X. Pont. Max. de Victoriis in Africa habitis. pag. 1315
11. Epistola Iohannis III. Regis Portugalliae, ad Paulum III. Pont. Max. de rebus in Oriente feliciter gestis. pag. 1316
12. Damiani à Goes Bellum Cambaicum seu Obsidio Urbis Diensis. pag. 1319
- Eiusdem Bellum Cambaicum II. Commentarii III. pag. 1328
13. Iacobi Teuui de Reb. ad Diu gestis Commentarius. pag. 1345
14. L. Andr. Resendii Epistola de Reb. Indicis ad Conradum Gochlenium. pag. 1327

T R A

TRACTATUS

B. ISIDORI HISPALENSIS

EPISCOPI DE CLARIS PRÆSERTIM

Hispaniæ scriptoribus atque Episcopis, cum

APPENDICIBVS

Braulionis, Episcopi Casaraugustani.

Ildefonsi, Episcopi Hispalensis.

Iuliani, Præsulis Toletani.

Felicis, Præsulis Toletani.

ET

Incerti Authoris,

Quæ Notis Andrea Schotti explicantur & illustrantur.

S I V S Cordubensis ¹ Ecclesiæ Episcopus, scripsit ad fore-
rem suam de laude virginitatis, epistolam pulchro ac ² diserto
comptam eloquio: Isardicensi etiam concilio quamplurimas
edidit sententias. Hic autem post longum senium vetustatis
³ arcessit à Constantio Principe minisque perterritus metu-
ens ne senex & diues ⁴ damnaretur vel exilium pateretur: illi-
co Arrianæ impietati consensit, cuius quidem vitam, vt me-
ruit, confestim exitus crudelis finiuit. Nam post impiam, vt
ait quidam, Osi præuaricationem, dum Sanctus Gregorius
⁵ Eliberitanus Episcopus in Cordubensi vrbe iuxta Imperiale
decretum fuisset adductus, ac minime vellet illi communica-
re, commotus Osius dicit Clementino Constantii ⁶ præfecto

I.
¹ Col. Civitatis.
² al. discreto cõ-
positam.
³ al. accersitio
⁴ al. damnare
rum.
⁵ al. Eliberita-
nus.
⁶ al. præfetti.

vicario, vt mitteret eum in exilium. At ille non audeo (inquit) Episcopum in exilium mit-
tere, nisi (tu) prius eum ab Episcopatu deieceris. Vt autem vidit sanctus Gregorius, quod O-
sius vellet ⁷ dare sententiam, appellat Christum totis fidei suæ visceribus exclamans: Chri-
ste Deus qui venturus es iudicare viuos & mortuos, ⁸ ne patiaris hodie ⁹ Hermanam profer-
re sententiam aduersus me minimum seruum tuum, qui pro fide nominis tui vt reus assi-
stens, spectaculū factus sum: sed tu ipse quæso in causa tua hodie iudica, ipse sententiã pro-
ferre dignare per vltionem. Non ego ¹⁰ quia metuens ¹¹ de exilio fugere cupio, cum mihi
præ nomine tuo nullum supplicium graue sit, sed vt multi à præuaricationis errore liberen-
tur, cum præsentē viderint vltionē. His dictis: ecce repente Osius ¹² residens ¹³ fastu ¹⁴ quia
Regalis imperii, cum sententiam conaretur exprimere, os vertit distorquens pariter & cer-
uicem ac defessu in terram eliditur, atque illico expirauit. Tunc admirantibus cunctis et-
iam Clementinus ille gentilis expauit. Et licet esset Iudex, tamē timens, ne in se simile sup-
plicium ¹⁵ iudicaretur, prostrauit se ad ¹⁶ pedem sancti viri, obsecrās vt sibi parceret, ¹⁷ quod
in eum diuinæ legis ignoratione peccasset, & non tam proprio arbitrio, quam ¹⁸ man-
datus imperio. Inde est quod solus Gregorius ex numero ¹⁹ vendicantium integram fidem
habens, nec in fugam versus est, nec passus est exilium, vnusquisque enim timuit de illo vl-
terius iudicare.

⁷ al. ferra.
⁸ Col. non
⁹ Col. huma-
nam proferres
al. perferri.
¹⁰ al. quasi.
¹¹ al. exilium.
¹² al. præsidens.
¹³ al. factus.
¹⁴ Col. quasi.
¹⁵ Col. iudi-
cetur.
¹⁶ al. pedes.
¹⁷ al. quid.
¹⁸ al. mandam-
tis.
¹⁹ al. iudi-
cantium.

II.

1 Col. Idacius
Sede lo. Vasa-
um an. 420. in
Chronico.
2 Col. Priscil-
ianorum, al.
Prisciliani.
3 Col. Mem-
phiticum qui-

ITACIVS Hispaniarum Episcopus cognomento & eloquio clarus scripsit quandam librum sub apologetici specie, in quo detestanda² Preciliani dogmata, & malefactorum eius artes, libidinumq; eius probra demonstrat, ostendens Marcum quandam³ Menfiticum magicæ artis⁴ scientissimum Nianis & Prisciliani magistrum. Hic autem cum⁵ Vrsatio Episcopo ob necem eiusdem Prisciliani, cuius accusatores extiterant, Ecclesiæ communione priuatus, exilio condemnatur, ibiq;⁶ diem vltimum obtinuit. Theodosio maiore & Valentiniano regnantibus.

III.

4 in scientissi-
mum discipulum
fuisse.
4 Quidam
Manus & Pre-
sciliani magi-
strum.

SIRICVS clarus Pontifex & Romanæ sedis antistes, scripsit decretale opusculum directum ad Eumerium Tarraconensem Episcopum, in quo inter alias Ecclesiasticas disciplinas, constituit hæreticorum baptisma, nequaquam ab Ecclesia rescindendum. Reperimus & aliam eius epistolam⁷ ad diuersos etiam Episcopos missam, in qua condemnat⁸ Iouinianum hæreticum atq;⁹ Ausentium ceterosq; eorum¹⁰ secaces. Præfuit Romæ annos quatuordecim, obiitq; sub Theodosio & Valentiniano Imperatoribus.

IV.

5 Col. Vrsatio.
6 Col. die & liti-
mo fungitur.
7. Col. Siricium
clarissimus.
8, al. ad Eccle-

Paulinus **PRESBYTER**¹² explicuit in benedictionibus Patriarcharum triplici intelligentis genere libellum, satis succincta breuitate compositum: Idem etiam petente Augustino conscripsit¹³ Ambrosii vitam signis florentem atq; doctrinis & meritis Apostolorum non imparem, siquidem & Constantius Episcopus Germani vitam contexit, obitumque Paulini Oranius edidit.

V.

9 Col. Mediola-
nens.
9 al. Iocinia-
num.

PROBA vxor Adelphi proconsulis fœmina ideirco inter viros Ecclesiasticos posita¹⁴ pro eo quod in¹⁵ laudem Christi versata est, componens centonem de Christo, virgilianis coaptatum versiculis, cuius quidem non¹⁶ miremur studium, sed¹⁷ laudemus ingeniu: quod tamen opus cum legitur, inter¹⁸ Apocryphas scripturas¹⁹ inseritur.

VI.

10. Col. Auxo-
tium.
11. Col. ad se-
quaces.
12. al. explicauit de
13. Vtrumque
intelligit ex
Ambrosii Epi-
stolis.
14. al. sola
15. quidam. lau-
de.
16. al. mira-
mur.
17. al. lauda-
mus.
18. al. Apoc-
phas.
19. Col. inserta.
al. inscribitur.
20. Col. &
21. Col. suauis-
loquentiam.
22. Col. &
23. Col. legi-
duas eius de
lapsis libellos

IOHANNES sanctissimus Constantinopolitanæ sedis Episcopus²⁰ etiam confessor cognomento Chrysostomus, cuius eratio & plurimam cordis compunctionem & magnam suauitudo eloquentia tribuit. Condidit etiam Græco eloquio multa & præclara opuscula,²¹ è quibus vtitur latinitas²² duobus de lapsis libellis scriptis ad quendam Theodorum lamentis exhortationibus plenis,²³ vtpote illum è bona conuersatione deiectum & quia monachi vitam cum eo in vno eodemq; monasterio exercuerat,²⁴ adeo conuersationis ibi factæ eum in libris ipsis admonuit, prouocans eum ad propositum atq; ostendens nulli peccatori²⁵ licet impio, si ad pœnitentiam redeat, desperandum. legimus eiusdem²⁶ etiam librum alium,³⁰ cuius prænotatio est: neminem posse lædi ab alio, nisi à semetipso. Ad personamque²⁹ cuiusdam nobilissimæ matronæ Gregoriæ reperitur opus eius insigne de conuersatione vitæ & institutione morum, siue de³⁰ compugnantia virtutum³¹ ac vitiorum, Est etiam & alius liber eiusdem apud Latinos de compunctione cordis. Alter quoq; scriptus ad quendam³² Sutropium, cum palatio pulsus ad³³ altarium confugisset. Multos præterea composuit³⁴ diuersos tractatus, quos enumerare³⁵ per longum est, cuius quidem studii etsi non omnia³⁶ tanquam plurima eloquia eius fluente de Græco in³⁷ Latino sermone translata sunt. Hic autem tertio decimo anno Episcopatus sui discordia Theophili Alexandrini Episcopi³⁸ præfusus,³⁹ Nam fauentes Episcopi nostri Archadio Imperatori, damnauerunt eum innocentem, atq; ab Episcopatu deiectum⁴⁰ pontu in exilium⁴¹ detruserunt, cuius corpus tricesimo quinto anno, die functionis ab exilio Constantinopolim reuocatur, etiam in Apostolorum Ecclesia sepelitur.

VII.

scriptos ad quæ-
dam.
24. al. & exo-
rationibus &
25. Col. V. puta

SEDVLIVS præbyter⁴² condidit tres libros dactylico heroico metro cõpõsitos: quorum primus signa & virtutes Veteris Testamenti potentissime resonat, reliqui vero gestorum Christi sacramenta⁴³ vel miracula intonant.

VIII.

26. Col. ideo.
27. al. vel
28. Col. et.
29. al. quoque.
30. Col. com-
pugnatione.
Prudent. pu-
xianus.
31. al. &
32. Col. Eutro-
pium. 33. Col. altare. 34. al. diuersosq;. 35. Col. & per 36. Col. & al. sames quam plurima eloquentia eius 37. Col. latinum sermonem 38. al. oppressus est. 39. Col. nam fauentes Episcopi Arcadio imperatori. 40. Col. Pontio. 41. col. male retruserunt. 42. Col. edidit. 43. al. vel mirabilia 44. Col. Possidius. 45. al. persecutus. 46. Col. cuius. 47. Col. indiculum 48. al. scripsit 49. al. quadringentorum. 50. Col. supplicatur. 51. Col. homiliarum. 52. Col. in. sit. Scripsit & Philastor Episcopus. 53. Col. directos.

POSSIDONIVS Africanæ prouinciæ Episcopus, hic stylo⁴⁵ prosequutus est vitam sancti Augustini,⁴⁶ cui etiam operi subiecit⁴⁷ indicem scriptorum eius, enumerans quanta idem beatissimus Doctor⁴⁸ scripserit, vbi plus quanto⁴⁹ quingentorum librorum volumina⁵⁰ deputantur. Homeliarum vero & Epistolarum, quæstionumq; infinitus modus⁵² est, vt pene vix posset quisquam articulo suo aliena tanta scribere, quanta ille proprio labore composuit.

PRIMASIVS Africanus Episcopus composuit sermone scholastico de hæresibus libros tres,⁵³ directus ad Fortunatum Episcopum: explicans in eis quod olim beatissimus Au-

gustinus¹ librum hæreseorum imperfectum morte interueniente reliquerat. In primo nãque ostendens, quid hæreticum faciat. In secundo & in tertio digerens quid hæreticū demonstrat, ² [claruit Iustiniano regnante.]

Scriptor & Philosophus Episcopus.
1. Col. in libro hæreseon.
2. [] desunt in Colon.

X.

³ **PROTERVIUS** Alexandrinæ Ecclesiæ Antistes scripsit nonnullas epistolas ad Leonem Romanæ Sedis Episcopum de festiuitate Paschali. Hunc autem ⁴ Leonis Augusti temporib. Discorii hæretici successores, authore Timotheo, seditione facta crudelissime peremerunt, ipsumq; Timotheum sibi pro Alexandrino Episcopo ⁵ constituerunt.

3. Col. Proteruius.
4. al. Leonem Augusti: in temporib. Discorii

XI.

¹⁰ **PASCHASIVS** ⁶ Sicilensis Episcopus ædidiit vnam Paschalem Epistolam ad Leonem supradictum Papam directam, in qua refert Paschalis mysterii miraculum his verbis. Est (inquit) possessio, quæ appellatur ⁷ Meltrinas, in montibus arduis ac syluis densissimis constituta, illic ⁸ per paruac vili opere constructa Ecclesia est, in cuius baptisterio nocte sacrosancta paschali baptizandi hora, cum nullus Canalis sit, vel fistula ⁹ nec aquæ omnino vicina, fons ex se se repletur ¹⁰ fore, paucisque qui ¹¹ fuerint consecratis, cum deductorium nullum sit, vt ¹² veniat aqua, ex se se ¹³ discedit. Claruit sub Theodosio ¹⁴ Iuniore Archadii Imperatoris filio.

5 Col. statuerunt
6 al. & Col. Sicilensis.
7 Col. Meltrinas.
8 Col. per paruac.
9 al. nec omnino vicina aqua fons ex se repletur.
10 al. foris

XII.

IULIANVS quidam Gallus, cognomento ¹⁵ Pomerius, hic octo libros de animæ natura in Dialogi ¹⁶ more conscripsit, ¹⁷ qui horum primus continet quid sit anima, vel qualiter credatur ad imaginem Dei facta. In secundo loquitur, vtrum anima corporea an incorporea sit. In tertio differit, ¹⁸ vtrum primo homini sit anima facta. In quarto, ¹⁹ vt noua anima sine peccato fiat, an peccato primo hominis exilio proligata originaliter trahat. In quinto describit quæ sit facultas animæ. In sexto ²⁰ loquitur vnde sit ea discordia, qua carni Spiritus vel caro Spiritui aduersatur. In septimo ²¹ describit de differentia vitarum ac mortium, vel resurrectione carnis & animæ, siue de morte carnis ac de eius resurrectione. In octauo loquitur de iis, quæ in fine mundi futura sunt, vel de quæstionibus quæ solent de resurrectione proponi, siue de finibus bonorum atq; malorum. Hic tamen in secundo eiusdem operis libro, Tertulliani erroribus consentiens, animam corpoream esse dixit, quibusdam hoc fallacibus argumentis ²² probare contendens. Addidit etiam vnum libellum ³⁰ de virginibus ²³ instruendis, alios quoq; tres de futuræ vitæ contemplatione, vel actuali conuersatione, nec non etiam de vitiis ²⁴ ac virtutibus.

11 al. & Col. adfuerunt.
12 Alis, qua connerat
13 Alis discernit. Col. descendit.
14 al. minore.
15 Col. Pomerius.
16 Col. morē.
17 Col. quorum
18 al. primo homini vnde anima sit facta.
19 Col. vtrum anima sine peccato fiat, ac peccatum primi hominis est propagata. Col.

XIII.

EVGIPIVS Abbas Lucanensis oppidi Neapoli Campaniæ, hic ad quendam ²⁵ Paschasium dictum libellum de vita cuiusdam sancti monachi Seuerini transmissum breui stylo composuit. Scripsit etiam ²⁶ & monachis consistentibus in Monasterio sancti ²⁷ Seuerini, ²⁸ quem eisdem moriens ²⁹ quasi testamentario Iure reliquit. Claruit post consulatum Imperatoris Iunioris, Anastasio imperatore regnante.

praligata Col. Vero primi hominis ex illo propagata originaliter trahat.
20 Colon. elo-

XIV.

⁴⁰ **FVLGENTIVS** Afer Ecclesiæ Ruspensis Episcopus, in confessione fidei clarus, in scripturis diuinis ³⁰ copiosissime eruditus, in loquendo quoq; dulcis, in docendo ac differendo subtilis, scripsit multa, è quibus legimus de gratia Dei & libero arbitrio, libros responsionum septem, in quibus Fausto Galliæ Regiensis vrbis Episcopo Pelagianæ ³¹ prauitate consentienti respondens obnuitur eius profundam destruere calliditatem. Legimus ³² etiam eiusdem de sancta Trinitate ad Felicem directum Notarium, librum quoque regulæ veræ fidei & alium de Sacramento Incarnationis Domini nostri Iesu Christi. Extât & duo ³³ eiusdem libri de veritate prædestinationis ad Episcopos missi, in quibus ³⁴ demonstrat quod gratia Dei in bonis voluntatem humanam ³⁵ præueniet: & quod ³⁶ Dominus quosdã prædestinationis suæ munere iustificans prælegit, quosdam vero in suis reprobis moribus occulto quodam iudicio derelinquit. Est & liber altercationis eius, in quo de fide cum Trasmundo Rege idem beatus Fulgentius disputauit. Ad ³⁷ Ferrandum quoq; Ecclesiæ Carthaginensis Diaconum vnum de interrogatis quæstionibus scripsit libellum. Inter ³⁸ hoc composuit & multos tractatus, quibus Sacerdotes in Ecclesiis vterentur: Plurima quoque feruntur ingenii eius monumenta, hæc ³⁹ tamen ex preciosis doctrinæ eius floribus carpsimus: fors melior ⁴⁰ cuius delicias omnium librorum eius præstiterit Dominus. Claruit sub Trasmundo Rege Wandalorum Anastasio Imperatore regnante.

quisit.
21 al. autem scripsit Col. scribit.
22 Col. astruere.
23 al. institutio
24 al. atq;
25 Col. Paschasium Diaconum libellum de vita sancti al. Diaconem.
26 Col. & regulam monachis constituentibus.
27 De Sancto Seuerino Monacho vide Caspianus in Anastasio
28 Col. quam.
29 Col. quis.
30 Col. copiose.

XV.

⁴¹ **EVGERIVS** Franciæ Episcopus elegans sententiis ornatus in verbis edidit ad Hilari-

31 Col. prauitatis. 32 Col. & eius librum. 33 Col. eius. 34 al. demonstratur. 35 Col. præueniat. al. præuenit. 36 Col. Demo 37 al. Ferrandum. 38 Col. hac scripsit multos. 39 al. tantum. 40 al. cui delicias animum librorum. 41 Col. Eucherius.

1 *Qualiqua.*
2 *Col. habet.*
3 *Col. 3.*
4 *al. praclaro*
predicant. Col.
praditam.
5 *al. Aprigus*
Col. Apingius.

rium Arelatensem Antistitem heremi deserta petentem, vnum opusculum de laude eiusdem Eremitae luculentissime & dulci sermone dictatum. In quo opere laudamus Doctorem etiam pauca, tamen pulchra dicentem, breuitas, vt ait quidam, laus est interdum in alia parte dicendi: in vniuersa eloquentia laudem non habent.

XVI.
6 *Col. atq.*
7 *Col. Theodi*
ex Rod. Theu-

HILARIUS Arelatenfis Episcopus scripsit vitam parentis ac praedecessoris sui sanctissimi ac venerabilis Honorati Episcopi, suauiter ac clarissimo praedictam eloquio.

XVII.
8 *al. Theodo.*
9 *forte de ferro-*
res, nam vt ex
concilio elicitur,
Africanus Epi-
scopi huc syno-
do non consen-

APRINGIUS Ecclesiae Pacensis Hispaniarum Episcopus disertus lingua & scientia eruditus interpretatus est Apocalypsim Ioannis Apostoli, subtili sensu ac sermone illustri, melius pene quam veteres Ecclesiastici viri exposuisse videntur. scripsit & nonnulla, quae tamen ad notitiam nostrae Lectionis minime peruenerunt. Claruit temporibus Theudi Principis Gothorum.

XVIII.
10 *Col. Theodo-*
rici Episcopi E-
serunt.
11 *Col. Theodo-*
ri Mopsuesteni
Episcopi dicta
(sua) re scripta.
12 *Col. Theodo-*
rici Episcopi E-

IUSTINIANVS Imperator quosdam libros de incarnatione Domini edidit, quos etiam per diuersas prouincias misit. Condidit quoque & rescriptum contra Illyricianam Synodum & aduersus Africanos Episcopos Calcidonensis Synodi defensores peruerso studio, in quo tria capitula damnare contendit. Theodori numeros vestini Episcopi dicta, rescripta Theodoretici & Epistola, quae dicitur Ibedesseni Episcopi.

XIX.
13 *Epistolam quae di-*
scitur. Hibe E-
deseni Episcopi.
14 *Trius Fa-*
cundus Erma-
nensis. Col. Se-
cundus Ermi-
nensis.

FACVNDIUS Afer Ermanensis Ecclesiae Episcopus, duodecim libros pro defensione trium capitulorum scripsit, quorum stylo elicuit tria praefata capitula in proscriptio- ne Apostolicae fidei & Calcidonensis synodi impugnatione fuisse damnata. Epistola Ibedesseni Episcopi [ad Marini Persam ductam & Theodorum Mopsuestinum Episcopum] & Theodoretici Cyri Episcopi dicta. Claruit post Consulatum Basilii anno decimo regnante Iustiniiano Imperatore.

XX.
15 *Col. prescri-*
ptione.
16 *Col. Iberde-*
nensis.
17 *[] Desunt*
in Col.
18 *al. ad Ma-*
rim. Persam di-
rectam. Lege
Mariam. ex con-

IUSTINIANVS de Hispania Ecclesiae Valentinianae Episcopus. Ex quatuor fratribus Episcopis ex eadem matre progenitis vnus scripsit quoque librum responsionum ad quendam rusticum de interrogatis quaestionibus, quarum prima est de Spiritu sancto. Secunda est contra Bonifacius, qui Christum adoptiuum & non proprium dicunt. Tertia responsio est de Baptismo Christi, quod iterare non licet. Quarta responsio est de distinctione Baptismi Ioannis & Christi. Quinta responsio est quod filius sicut pater inuisibilis sit. Floruit in Hispaniis temporibus Theudi Principis Gothorum.

XXI.
19 *cilio Constante.*
20 *al. Mopsue-*
stemum. Mops-
uestinum ex
eodem. At ex
Nicephoro Mo-

IUSTVS Orgilitanae Ecclesiae Episcopus Hispaniarum & frater praedicti Iustiniani, edidit libellum expositionis in canticis canticorum, totum valde breuiter ac aperte per allegoriarum sensum, Hi quoque fratres. Infridius & alia quaedam scripsisse ferunt. e quibus quia incogniti sumus magis reticenda fatemur.

XXII.
21 *psuestinum, ille*
enim de hoc
Theodoro lib. 13
cap. 11. agit. qui
10. Chrysothomo
fuit familiaris.
Mopsuestia au-
tem in Cilicia est.
22 *Responsio in*
Col.
23 *Col. Bonosia*
mos.
24 *Col. quia.*

MARTINVS Dumensis Monasterii sanctissimus pontifex. Ex Orientis partibus in Galletiam venit, ibique conuersus ab Arriana impietate ad fidem Catholicam Sueuorum populis, regulam fidei & sanctae religionis constituit, Ecclesiasticos informauit, monasteria condidit, copiosaque praecipue institutionis composuit. Cuius quidem ego ipse libellum de differentiis quatuor virtutum, & aliud volumen Epistolarum, in quibus hortatur vitae emendationem & conuersationem fidei, orationis instantiam, Eleemosynarum distributionem, & super omnia cultum virtutum omnium pietatem. Floruit regnante Theodimero Rege Sueuorum temporibus illis quibus Iustinianus in Republica, & Citanagundus in Hispaniis imperium tenuerunt.

XXIII.
25 *Vide supra*
in Apringio.
26 *Col. Orgelli-*
tana.
27 *al. Cantica.*
28 *Col. Cod atq.*
29 *Alii. Alle-*
goricū & Col. pro
Allegoriarum sensu
discutiens. Huius
quoque fratres Ne-
uridius & Elpidius
quadam scripsisse
feruntur. Aliq. Ne-
bredius.
30 *al. Ignari.*
31 *al. Dumensis.*
Col. Dumensis.
32 *al. Galleciam.*
Col. Galliam.
33 *Quid. conuersis.*
34 *Col. Ecclesias*
confirmant.
35 *al. cultum*
virtutum omnium
& pietatem.
36 *Col. Theodummiro.*
37 *V. C. Atbanagildus*
Col. Anahagildus
Hispanus imperium
tenuere.
38 *Huius*
epitaphium inter
Eugenii poemata
circumscriptum in
m. s. Alchimus Aus-
ter] presbyter hispanus
apud Genadium.
39 *Col. de sen-*
tentia Dei.
40 *al. pulcherrimum.*
41 *al. eleganti Gram-*
matico aptatum. male.

AVITVS (Viennensis) Episcopus scientia secularium literarum doctissimus & didit quinque libellos heroico metro compositos, quorum primus est de origine mundi, secundus de originali peccato, tertius de essentia (sententia) Dei, quartus de diluio mundi, quintus de transitu maris rubri. Scripsit & ad Fuscinae sororem de laude virginitatis librum vnum pulcherrimo compositum carmine & eleganti epigrammate coaptatum.

DRACON-

20 *Vide supra*
in Apringio.
21 *Col. Orgelli-*
tana.
22 *al. Cantica.*
23 *Col. Cod atq.*
24 *Alii. Alle-*
goricū & Col. pro
Allegoriarum sensu
discutiens. Huius
quoque fratres Ne-
uridius & Elpidius
quadam scripsisse
feruntur. Aliq. Ne-
bredius.
25 *al. Ignari.*
26 *al. Dumensis.*
Col. Dumensis.
27 *al. Galleciam.*
Col. Galliam.
28 *Quid. conuersis.*
29 *Col. Ecclesias*
confirmant.
30 *al. cultum*
virtutum omnium
& pietatem.
31 *Col. Theodummiro.*
32 *V. C. Atbanagildus*
Col. Anahagildus
Hispanus imperium
tenuere.
33 *Huius*
epitaphium inter
Eugenii poemata
circumscriptum in
m. s. Alchimus Aus-
ter] presbyter hispanus
apud Genadium.
34 *Col. de sen-*
tentia Dei.
35 *al. pulcherrimum.*
36 *al. eleganti Gram-*
matico aptatum. male.

ECCLES. CATH. PRÆSERTIM HIS P.

DRACONIVS composuit heroicis versibus ¹ exameron cantionis mundi & ² luculente equidem composuit & scripsit.

XXIV.

¹ Col. Hexameron.

lege conditionis

XXV.

² a condo vel creationis. Col. creationis.

² V. C. luculenter quidem.

Col. & luculenter quod composuit scripsit.

³ al. Tunnunensis Col. Tunnunensis Ecclesia Africana.

XXVI.

⁴ Col. [].

⁵ Col. primum.

⁶ Col. annuos.

⁷ al. memoriam dignissimam.

⁸ [] desunt in Colon.

⁹ Col. Sude. Constantinopolim

euocatus.

¹⁰ & al. Imperatori Col.

XXVII.

Enrychio.

¹¹ al. insisteret.

¹² Col. monasterium.

¹³ [] Col.

¹⁴ inastinabilis

Col.

¹⁵ Col. male.

¹⁶ lege Mauri-

cium.

¹⁷ Col. beata.

¹⁸ Col. mem-

¹⁹ Antistitem.

Col.

²⁰ al. mersione.

²¹ Col. humanitate.

²² fuerit.

²³ Ravenna Se-

dis Col.

²⁴ Col. quisq;

²⁵ Col. venerit.

²⁶ Col. aualeat.

Idem:

²⁷ al. prophetiam.

²⁸ V. C. adu-

ditur.

²⁹ hac & q; ad

altera absunt

V. C. & in Col-

lon. desideratur

Side inf.

³⁰ lege, homi-

lis.

XXVIII.

³¹ forte dialo-

gismorum cum

Petro habitur;

vel potius dia-

logismum cum

Petro habitum.

³² Col. mersio-

na.

³³ V. C. idem

sanctissimus Vir

& alios. Col. &

excellenti-

mus Vir alios lib-

ros.

VICTOR ³ Tunnunensis Ecclesie Africanus Episcopus ⁴ [hic] a principio mundi vsq; ad ⁵ Iustini Iunioris Imperii Annum breuem per Consules ⁶ bellicarum Ecclesiasticarum- que rerum nobilissimam promulgauit historiam laude & notatione illustrem ac ⁷ memoria dignam. Hic pro defensione trium Capitulorum a Iustiniano Augusto ⁸ [Ecclesia sua pulsus] exilio in Ægyptum transportatur. ⁹ Inde rursus Constantinopoli vocatus, dum a Iustiniano ¹⁰ Imperatore & Euticio. Constantinopolitanæ vrbis Episcopo, obrectatorib. ¹¹ eorundem trium capitulorum ¹² resisterat, rursus in ¹³ monasterio eiusdem Ciuitatis custodiendus mittitur atque in eadem damnatione, vt dicunt, permanens moritur.

IOHANNES sanctæ memoriæ ¹³ [alius] Constantinopolitanus Episcopus, natione Cappadox, vir ¹⁴ inextimabilis abstinentiæ & Eleemosynis ¹⁵ tantum largissimus, vt etiam Zelo auaritiæ aduersus eum Imperator ¹⁶ Mauricus permotus vrbe pauperes pellendos ediceret. Hic Græco eloquio adidit de sacramento baptismatis rescriptum ad ¹⁷ bonæ recordationis Dominum ¹⁸ nostrum & Prædecessorem Leandrum ¹⁹ Episcopum, in quo nihil proprium ponit, sed tantummodo antiquorum Patrum replicat de trina ²⁰ mentione sententias. Claruit temporibus Mauricii Principis, defunctusq; est Mauricio eodem re- gnante.

GREGORIUS Papa Romanæ sedis Apostolicæ Præsul compunctione timoris Dei plenus & ²¹ humilitate summus, tantoque per gratiam Spiritus sancti scientiæ lumine præditus, vt non modo illi præsentibus temporibus, quisquam Doctorum, sed nec in præteritis quidem par ²² fuit vnquam. Hic in Exordio Episcopatus sui edidit librum regulæ Pastoralis directum ad Ioannem ²³ Constantinopolitanæ Sedis Episcopum, in quo docet qualis ²⁴ quisquam ad officium regiminis veniat, vel qualiter dum ²⁵ venit, viuere vel docere subiectos ²⁶ studeat. Item etiam efflagitante Leandro Episcopo librum beati Iob mystico ac morali sensu differuit, totamque eius ²⁷ prophetiæ historiam [in] triginta quinque voluminibus largo eloquentiæ fonte explicuit. In quibus quidem quanta mysteria Sacramentorum aperiantur quantaque sint in amorem vitæ æternæ morum præcepta vel quanta clareant ornamenta verborum, nemo sapiens explicare valebit, etiam si omnes artus eius vertantur, in linguam, scripsit etiam & quasdam Epistolas ad prædictum Leandrum, è quibus vnã in eisdem libris Iob titulo præfationis ²⁸ adnectit. ²⁹ Præterea edidit quod totum mysticis eius intellectum in ³⁰ homelias differuit. homelias iterum Euangeliorum, Item ³¹ Dialogis morè cum Petro habitum de virtutibus Patrum libros quatuor, in quorum dissertione & verborum flores, & sensuum depromit venustates. Altera eloquitur de ³² dimerisione baptismatis, in qua inter cætera ita scriptum est. Reprehensibile (inquit) esse nullatenus potest Infantem in baptisate mergere, vel semel, vel ⁴⁰ ter, quando in tribus mersionibus personarum Trinitas, & in vna potest Diuinitatis singularitas designari. Fertur tamen ³³ isdem excellentissimus vir & aliquos libros morales scripsisse, totumq; textum quatuor Euangeliorum fermocinando in populis exposuisse, incognitum scilicet nobis opus. Felix tamen & nimium scælix, qui opera omnium studiorum eius potuit agnoscere, Floruit autem Mauricio Augusto imperante, obiitq; in ipso exordio ³⁴ Focati Romanorum Principis.

LEANDER genitus Patre Seueriano, natione Carthaginensis. prouinciæ Hispaniæ, professione monachus, & ex monacho Hispalensis Ecclesie, prouinciæ Bethicæ constitutus Episcopus, vir suavis eloquio, ingenio præstantissimus, ³⁵ vt etiam fide eius atq; industria. Populi gentis Gothorum ab Arriana infania ad fidem catholicam reuerterentur. Hic nãq; in exilii sui peregrinatione composuit duos aduersus hæreticorum dogmata libros eruditione ³⁶ sanctarum scripturarum ditissimos. In quibus vehementi stylo Arrianæ impietatis confodit atq; detegit prauitatem: ostendens scilicet quid contra eosdem habeat Catholica Ecclesia vel quantum distat ab eis religione vel fidei sacramentis. Extrat & aliud laudabile eius opusculum aduersus instituta Arrianorum, in quo præpositis eorum dictis suas responsiones opponit. Præterea edidit vnum ad Florentinam sororem de institutione virginum

³⁴ Col. Foca. lege Phoca. ³⁵ V. C. Vita quoque etiam atq; doctrinã clarissimus, vt & fide eius, Colon. Vita quoq; tantum atq; doctrinã clarissimus, & etiam fide eius atq; ³⁶ V. C. sacrarum. ³⁷ proposuit.

1 al. nam idem.
2 Col. elabora-
uit
3 Col. sacrificii
4 al. discolone
conscriptis. re-
liqua & scri-
psit & al. car-
mine.
5 al. aliquam.
6 Enquam Col.
cuiquam.

& contemptu mundi libellum titulorum distinctionibus prænotatum; ¹ siquidem & in Ecclesiasticis officiis idem non paruo ² laborauit studio, in toto enim psalterio duplici editione orationes conscripsit. In ³ sacrificia quoque laudibus atque Psalmis multa ⁴ dulcisono carmina composuit, scripsit & epistolas multas ad Papam Gregorium de baptismo vnam, alteram ad fratrem in qua præmonet ⁵ ei mortem non esse timendam, Ad cæteros quoque Episcopos plurimas promulgauit Epistolas familiares, etsi non satis splendidas verbis, acutas tamen sententiis. Floruit sub Recaredo viro religioso ac Principe glorioso, cuius etiam temporibus mirabili obitu [⁶ mortalis] vitæ terminum clausit.

XXIX.

LICINIANVS Carthaginis Spartariæ Episcopus in scripturis doctus, cuius quidem multas epistolas legimus: de Sacramento denique Baptismatis vnam & ad Eutropium ab-
batem, postea Valentiniæ ⁸ Episcopum plurimas. Reliqua vero industriæ & laboris eius ad nostram notitiam ⁹ non peruenerunt. Claruit temporibus Mauricii Augusti, occubuit Constantinopoli veneno, ut ¹⁰ fertur extinctus ab æmulis. Sed ut scriptum est, iustus quacunq; morte ¹¹ occupatus fuerit, anima eius in refrigerio erit.

XXX.

SEVERVS ¹² Malachitanæ sedis antistes, collega & socius ¹³ Liciniani Episcopi, edidit libellum vnum aduersus Vincentium, CæsarAugustanæ vrbis Episcopum, qui ex ¹⁴ Catholica in Arrianam prauitatem fuerat deuolutus. Est & alius eiusdem de Virginitate ad forem libellus, qui dicitur ¹⁵ Annolus, cuius quidem ¹⁶ fatemto cognouisse titulum, ignorare eloquium. Claruit temporibus prædicti Imperatoris, quo etiam & regnante vitam finiuit.

XXXI.

IOANNES Gerundensis Ecclesiæ Episcopus ¹⁷ natiuitate Gothus prouinciæ ¹⁸ Lusitanix Scalla natus, hic cum esset adolescens Constantinopolim perrexit, ibiq; græca & latina eruditione ¹⁹ nutritus post septimum decimum annum in Hispanis reuersus est, eodem tempore quo ²⁰ in ciuitate Leonogildo Rege Arriana feruebat infania. Hunc supradictus Rex, cum ad nefandæ hæresis ²¹ crudelitatem compelleret, & hic omnino resisteret, exilio trusus ²² Barchinona relegatus, per decem annos multas infidias & ²³ persecutiones perpassus est, qui postea condidit monasterium, quod ²⁴ nunc Biclaro dicitur, vbi congregata monachorum societate scripsit regulam ipsi monasterio profuturam, sed & cunctis ²⁵ Dominum timentibus satis necessariam. Addidit ²⁶ in libro Chronicorum ab anno primo Iustini Iunioris principatus vsq; in annum octauum Mauricii Principis Romanorū & quar-
tum ²⁷ Recaredi Regis annum historico, ²⁸ comptoque sermone valde vtilem historiam, & multa alia scribere dicitur, ²⁹ quæ ad nostram notitiam non peruenerunt.

XXXII.

EVTROPIVS Ecclesiæ Valentiniæ Episcopus, dum adhuc in monasterio ³⁰ Seruitano degeret, & pater esset monachorum, scripsit ad ³¹ Papam Licinianum, cuius supra fecimus mentionem, valde vtilem epistolam, in qua petit ab eodem, ³² pro qua re baptizatis Infantibus, ³³ Christinæ post hæc vnctio tribuatur: Scripsit & ad Petrum Episcopum ³⁴ Irtauicensem de ³⁵ distinctione monachorum salubri sermone ³⁶ comptam Epistolam & monachis valde necessariam.

XXXIII.

MAXIMVS CæsarAugustanæ Sedis Episcopus multa versu prosaque componere dicitur, scripsit & breui stylo historiolum de eis quæ temporibus Gothorum in ³⁷ Hispania acta sunt, historico & ³⁸ composito sermone, sed & multa alia scribere dicitur, quæ nondum legi hæctenus.

1 al. credulitas.
2 V. C. Barcinonam. Col. Barcinona re-
legatus. 23 Col. & persecutiones ab Arrianis. 24 Col. nomine Biclaro. 25 Col. Deum. 26 Col. & in libro. 27 V. C. Col. Recaredi. 28 Col. compositis. 29 Col. ad nostram notitiam minime peruenerunt. 30 Col. Seruitano. 31 Col. Episcopum. 32 al. quare. al. Christina. 33 al. Irtauicensem. f. Creauit Ercauicensem. 34 al. distinctione. 35 Col. compositam. 36 al. Hispaniis. 37 F. compto.

ADDITIO BRAVLIONIS CAESARAV-
gustana Ecclesiæ Episcopi.

1 al. quidam sib.
2 Imperio.
3 al. opportuni-
tate.
4 al. commemo-
rabo.

ISIDORVS vir egregius Hispalensis Ecclesiæ Episcopus Leandri Episcopi successor & Germanus, floruit a tempore Mauricii Imperatoris & Recaredi Regis, In quo ¹ quidem antiquitas vindicauit immo nostrum tempus antiquitatis in eo scientiam imaginauit. Vir in omni locutionis genere formatus, ut ² imperio docto que secundum qualitatem sermonis existeret, aptus, congrua vero ³ importunitate loci incomparabili eloquentia clarus. Iam vero quantus sapientia fuerit, ex eius diuersis studiis & elaboratis opusculis per facile prudens Lector intelligere poterit. Deniq; de eis quæ ad notitiam nostram ista ⁴ commemorari. Edidit libros differentiarum duos, in quibus subtili discretionem ea quæ confuse vsu proferuntur, sensu discreuit. Procemiorum librum vnum, in quo quid quisq; liber sanctæ conti-

contineat scripturæ, breui subnotatione distinxit. De ortu & obitu patrum librum vnum: In quo eorum gesta, dignitatem quoq; & mortem eorum, atque sepulturam sententia breuitate subnotauit. Ad Germanum suum Fulgentium Episcopum Officiorum libros duos, in quibus originem Officiorum, cur vnumquodque in Ecclesia Dei agatur, interprete stylo, non sine maiorum autoritate elicit. Synonymorum libros duos, quibus ad consolationem animæ & ad spem percipiendæ veniæ intercedente rationis ¹ exortatione ¹ exhortatione, erexit. De natura rerum ad Sisebutum Regem librum vnum, in quo tam de Ecclesiasticorum Doctorum, quam etiam de Philosophorum indagine obscura quædam de ² elementis absoluit, De numeris librum vnum, in quo Arithmeticam propter numerosam Ecclesiasticis scripturis insertam ex parte tetigit disciplinam. De nominibus Legis & Evangeliorum librum vnum, in quo ostendit quid memoratæ personæ mysterialiter significent. De heresibus librum vnum, in quo maiorum sequutus exempla, breuitate qua potuit diffusa collegit. Sententiarum libros tres, quos floribus ex libris Papæ Gregorii moralibus decorauit. Chronicorum à principio mundi vsque ad tempus suum librum vnum, nimia breuitate collectum. Contra Iudæos postulante Florentina Germana sua proposito virginis libros duos. In quibus omnia quæ fides Catholica credit, ex Legis & Prophetarum testimoniis approbavit. De viris illustribus librum vnum, cui nos ista subiunximus, monasticæ regulæ librum vnum, ³ quem pro patriæ vsu & inualidorum animis decentissime temperauit. De origine Gothorum & regno Sueuorum & etiam Vandalorum historia librum vnum. Quæstionum libros duos, quos qui legit veterum tractatorum multam suppellectilem recognoscit. Etymologiarum Codicem ⁴ nimia magnitudine distinctum habeo titulis non libris, quem rogatu meo fecit, quamuis imperfectum ipse reliquerit: Ego in quindecim libros diuisi, quod opus ⁵ omnimodo Philosophiæ conueniens quisquis crebra meditatione perlegerit, ⁶ non ignotus scientiarum diuinarum humanarumque rerum ⁷ merito erit. ⁸ Ibi redundans diuersarum artium elegantia, quæcunque vere sciri debentur, restricta collegit. Sunt & alia eius viri opuscula multa & in Ecclesia Dei multo cum ornamento ⁹ instrumenta, quæ hic collegi. Quem Dominus post tot defectus Hispaniæ nouissimis temporibus suscitans, credo ad restauranda antiquorum monumenta, ne vsquequaque rusticitate veterascerent, quasi ¹⁰ quasdam opposuit destinans. Cui non immerito illud ¹¹ Philosophicum à nobis aptatur: Nos, inquit, in nostra vrbe peregrinantes, errantesque tanquam hospites tui libri quasi domum reduxerunt. ut possimus aliquando, qui & vnde essemus, agnoscere. ¹² Tu etatem patriæ, tu descriptiones temporum, tu sacrorum Iura, tu sacerdotum, tu domesticam publicamque disciplinam, tu sedium, regionum, locorum, tu omnium diuinarum humanarumque rerum nomina, genera, officia, causas aperuisti. Quo vero flamme eloquentiæ & quot iaculis diuinarum scripturarum seu Patrum testimoniis Acephalitarum hæresin confuderit, synodalia gesta coram eo Hispali acta declarant. In qua contra Gregorium præfatæ heresis Antistitem eam asseruit veritatem. Obiit temporibus Heraclii Imperatoris & Christianissimi Scintilliani Regis. doctrina præstantior cunctis, & ¹³ copiosior ¹³ al. copiosior, operibus charitatis.

HILDEPHONSI EPISCOPI

TOLETANI, ADDITIO AD LIBELLVM

SANCTI ISIDORI DE VIRIS ILLUSTRIBVS SANCTÆ ECCLESIE post Hieronymum & Genadium.

PRÆFATIO.

VIRORVM adnotationem illorum, quorum ¹ dictis atque doctrinis sancta ¹ al. editis, Ecclesia toto terrarum orbe diffusa illustratur ² atque in bonis defenditur, ² al. in bonis, ex aduersis mox post ascensionem Christi ab Apostolorum exordio, vir beatus atque doctissimus Hieronymus præbyter plene dicitur annotasse, qui singulatim nomina eorum, feriem temporum, monumenta librorum, diuersitates opusculorum, in laudabilem necessariamque memoriam vsque ad seipsum stylo euidenti conscribens, & ³ retexendo posteris com- ³ al. retexendo,

3
 1 percurrit. mendauit. Hunc sequutus Gennadius renotationis ordine textu simili¹ præcurrit. Deinceps vir prudentissimus Hisidorus Hispalensis Sedis Episcopus eodem ductu, quosq; viros optimos reperit, in adnotationem subiunxit, siquidem non omnia perscrutatus abscessit. Post hunc in nostris partibus incuria cunctis, ita vt quædam vetusta antiquitas aperiret, & 3
 4 illis. aduocatio. 4
 5 immenso commentis. 5
 6 forte incurres. 6
 7 tandem. 7
 8 extingueret. 8
 9 al. lauderet. 9
 10 factus superbo. 10
 11 Episcopo. 11
 12 al. concrefceret. 12
 13 al. horror. 13
 14 Lucidius. 14
 15 forte inmixtus. 15
 16 perueniens. 16
 17 lege tam mo vi esset, quam viuere, quam mori vellet. 17
 18 al. parua. 18
 19 ab eo. 19
 20 al. submouentes. 20
 21 quoque. 21
 Deesse videtur quæ de Sando Gregorio promittit. 21
 22 al. Asturinus & Asterius. 22
 23 al. obuenit. 23
 24 al. Celsam. 24

18
 19
 20
 21
 22
 23
 24
 25
 26
 27
 28
 29
 30
 31
 32
 33
 34
 35
 36
 37
 38
 39
 40

Finis Prologi.

1
 2
 3
 4
 5
 6
 7
 8
 9
 10
 11
 12
 13
 14
 15
 16
 17
 18
 19
 20
 21
 22
 23
 24
 25
 26
 27
 28
 29
 30
 31
 32
 33
 34
 35
 36
 37
 38
 39
 40

1
 2
 3
 4
 5
 6
 7
 8
 9
 10
 11
 12
 13
 14
 15
 16
 17
 18
 19
 20
 21
 22
 23
 24
 25
 26
 27
 28
 29
 30
 31
 32
 33
 34
 35
 36
 37
 38
 39
 40

1
 2
 3
 4
 5
 6
 7
 8
 9
 10
 11
 12
 13
 14
 15
 16
 17
 18
 19
 20
 21
 22
 23
 24
 25
 26
 27
 28
 29
 30
 31
 32
 33
 34
 35
 36
 37
 38
 39
 40

alterius territorii Ecclesias consecrare magna perhibetur prohibere auctoritate, sacram scripturarum Testimoniis affirmans, id ipsum fieri penitus non licere. Amatores quoque ¹ Priscilianæ sectæ, licet non operarentur eadem, quia tamen memoriam eius amore retinerent, abdicat & exprobrat, commemorans quod in libris beatissimi ² Turibii ipsi ad Leonem Papam missis, eadem Priscillianorum hæresis detecta, conuicta atque decenter maneat abdicata. Aliam epistolam eius ad Turibium monachum religiosum, in qua collaudans eum, quod culturam destruxerit idolorum, committit ei sacerdotalis auctoritatem ³ rigoris, per quam presbyteros Chrisma conficere, & Episcopos alienæ sortis alterius diocesis Ecclesias consecrare magna compescat, ⁴ in-
¹⁰ uectione. Hic vir antiquissima, fidelique relatione, narratur ad exprobrationem infamiae, tamdiu prunas tenuisse in vestimentis ardentes, donec coram Sedis suæ sacro altari totius missæ celebritatem per semetipsum expleret, peractis autem solemnibus, nec prunæ ignem, nec vestis inuenta est amisisse decorem. Tunc Deo relatis gratiarum actionibus per simplicem naturam ignis conuicta est & fallacia detestabilis accusantis & innocentia beatissimi Sacerdotis. gloriosus habitus fuit temporibus ⁵ Amarici Regis annis nouem Pontificatus tenuit dignitatem.

¹ Priscilianæ.
² Turibii Episcopi.

³ al. rigoris.
⁴ al. inuentione.

⁵ al. Amalrici.

Donatus ex professione & opere monachus, cuiusdam Heremitæ fertur in ⁶ Africam exitisse discipulus, hic violentias barbararum gentium imminere conspiciens, at-
²⁰ que Ouilis dissipationem & gregis monachorum pericula pertimescens, fere cum septuaginta monachis, copiosisque librorum codicibus, nauali vehiculo in Hispaniam com-
 uit. ⁷ Qui ab illustri religiosaque femina ⁸ Minicea subsidiis ac rerum operibus ministratur, ⁹ Siruitanum monasterium visus est construxisse. Iste prior in Hispaniam monasticæ obseruantiae vsum & regulam dicitur adduxisse, ¹⁰ tam viuens virtutum exemplis nobilis: quam defunctus memoriæ claritatis sublimis. Hic & in præsentī luce subsistens & in crypta sepulchri quiescens, signis quibusdam proditur effulgere salutis, vnde & monumentum eius honorabiliter colere perhibentur incolæ regionis.

III.

⁶ lege Africæ.

⁷ Cui.
⁸ Vas. Minicea. al. Micea.
⁹ lege Siruitanum.
¹⁰ al. aduocasse.

AVRASIVS Toletanæ Ecclesiæ Pontifex Metropolis vrbis post Adelphium in loco
³⁰ asciscitur sacerdotis. Vir bonus, regiminis auctoritate præclarus, domesticis rebus bene dispositus, aduersitatibus infixis constanter erectus, qui quanto exitit temperantior mansuetus, tanto fortior semper fuit inuentus aduersus, plus illi intentio in defensione veritatis quam in scribendi exercitio mansit. vnde perfectis viris compar habetur, quia quæ de verbo illorum prædicatio seminavit, defensionis huius custodia præmuniuit. Vixit in Sacerdotio temporibus ¹¹ Witerici Gundemari & exordiis Sisebuti Regum annis ferme duodecim.

IV.

¹¹ Num. Witerici al. Villerici.

¹² IOANNES In Pontificatu Maximū sequutus Ecclesiæ Cæsaraugustanæ sedē ascendit, primo præbyter monachorum & ex hoc Præsul factus in regimine Populorum. Vir in
⁴⁰ sacris literis eruditus plus verbis intendens docere quam scriptis, tam largus & hilaris dato, quam & hilaris etiam vultu. Vnctionem vero Spiritus Dei, qua fouebatur intrinsecus, tam largitate muneris quam habitudine vultus adeo præferbat, vt & datum gratiæ commendaret, & non datum gratiæ excusaret. In Ecclesiasticis officiis quædam eleganter & sono & oratione composuit. Adnotauit inter hæc inquirendæ Paschalis solennitatis tam subtile atque vtile argumentum [composuit] vt lectori breuitas contracta & veritas placeat patefacta, duodecim annis tenuit sedem honoris adeptus vitam gaudio, ad quam anhelauit desiderabili voto: substitit in sacerdotio temporibus Sisebuti & Suinthilani Regū.

V.

¹² V. C. Cæsaraugustanus.

HELADIUS post Aurasium Sedis eius adeptus est locum. Hic cum regiæ aulae illu-
⁵⁰ strissimus publicarumque rerum extiterat ¹³ rector, sub seculari habitu monachi votū pariter explebat & opus. Nam ad monasterium nostrum illud Agaliense dico, cuius me susceptio monachum tenuit: Quod munere Dei perennisque ac patentis sanctitatis decorem & opinabile cunctis ¹⁴ & palam est totis: quem sæpe discursantium negotiorū ¹⁵ ductus itinere ¹⁶ præueniret remota Clientum, seculique pōpa decoris, adeo monachorum peculiaritatibus inhærebat, vt furnis iunctus eorum stipularum fasciculos ad Clibanum deportaret. Cumque inter decorem insolentiamque seculi, solitudinis & amaret & sectaretur arcana, celeri fuga, relictis omnibus, quæ esse nouerat mundi, adiit sanctum monasterium, quod frequentauerat voto, venit permansurus optabili

VI.

¹³ al. rector extiteret rerum.

¹⁴ V. C. C. p. lam & totis.

¹⁵ al. dictus.

¹⁶ perueniret.

1 al. his.

usu. Ibi factus monachis presbyter, meritis, studiisque sanctis, & vitam monachorum debite rexit, & statum monasterii totius communis rei diuitias cumulauit. Ex hoc fessis pene senio artibus ad Pontificatus apicem deuocatur & quia vocaretur vi coactus pariter & ignotus illic maiora virtutum exempla, quam monachus dedit, quia statum mundi quem contempsit, virtute magna perhibetur rexisse discretione. Miserationes Eleemosynarumque copias tam large egenis intulisse probatur, ac si de illius stomacho putasses spiritus & artus descendere & viscera confoueri: Scribere renuit, quia quod scribendum fuit, quotidianæ operationis pagina demonstrauit. Me ad monasterium rediens memoratum vltimo vitæ suæ tempore Leuitam facit: senex obiit, decem & octo annis sacrum regimen tenuit, temporibus Sisebuti ² Suintillanis & exordiis Sisenandi Regum. Beatus ¹ habitus fuit, qui post beatorum gloriam cœlestis regni bona plenus senectute promeruit.

2 al. Suintillan-
ni. al. Suintil-
lianus.

VII.

3 W. C. Elladii
successor inno-
cens est.
4 lege ingenii,
al. mentis.

IVSTVS ³ post Eladium discipulus eius, illique successor est. Vir habitudine corporis ⁴ ingenioque meritis decorus atque subtilis, ab infantia monachus, ab Eladio ad virtutem monasticæ institutionis affatim educatus, pariter & instructus, in Agaliensi monasterio tertius post illum rector est factus. In pontificatu autem mox illi successor inductus, vir ingenio acer & eloquio sufficiens, magna spe profuturus, nisi hunc ante longariam vitam dies abstulisset extrema: Scripsit ad ⁵ Pichilanem Agaliensis monasterii Patrem, epistolam de vita & sufficienti ⁶ prosecutione constructam in qua potenter astruit, susceptum gregem relinquere penitus non debere. Extitit Rector annis tribus, tempore Sisenandi obiit, qui Rex post hunc die nona decima defunctus abscessit.

5 al. Richilane.
6 al. persecutio-
ne.

20

VIII.

7 Nam

8 al. 8
9 al. libros.

10 f. cognomi-
nat.

11 al. eius opere.
12 Floruit.

ISIDORVS post Leandrum fratrem Hispalensis Sedis prouincia Beticæ Cathedralis tenuit, vir decore simul & ingenio pollens. ⁷ Illam tantæ iucunditatis & affluentem copiam in eloquendo promeruit, ut vbertas admiranda dicendi ex eo in stuporem verteret audientes, ex quo audita his qui non audissent, in se repetita sæpius commendaret. Scripsit opera & eximia & non pauca. 1. librum de genere officiorum, librum precemiorum, librum de ortu ⁸ vel obitu prophetarum, librum lamentationis, quem ipse Synonimiam vocitauit, ⁹ libellos duos ad Florentinam sororem contra nequitiam Iudæorum, librum de natura rerum ad Sisebutum Principem, librum differentiarum, librum sententiarum. Collegit etiam de diuersis auctoribus, quot ipse ¹⁰ nominat secretorum expositiones sacramentorum: quibus in vnū congestis idem liber dicitur *Questionum*. Scripsit quoque vltimo ad petitionem Braulionis Cæsaraugustani Episcopi librum *Etymologiarum*, quem cum multis annis conaretur perficere, in ¹¹ expleto opere diem extremum visus est conclusisse. ¹² Claruit temporibus Recaredi, Luibanis, Anitterici Gundemari, Sisebuti, Suintilianis & Sisenandi Regum, annis ferme quadraginta tenens pontificatus honorem, insignemque doctrinæ sanctæ gloriam pariter & decorem.

40

IX.

13 Noninus.

NONNITVS post Ioannem in Gerundenſi ſede Pontifex acceſſit, vir profeſſione monachus, ſimplicitate perſpicuus, actibus ſanctus, non hominum diutina deliberatione, ſed Dei per homines celeri diſſinitione in Pontificatum adſcitus. Adhærens inſtanter obſequiis ſepulchri ſancti Fœlicis Martyris, rexit Eccleſiam Dei meritorum exemplis amplius quam verborni edictis. Hic & in corpore degens & in ſepulchro quieſcens fertur ſaluationis operari virtutes. Subſtitit temporibus Suintilianis & Sifenandi Regum.

X.

14 lege mentis.

CONANTIVS poſt Maurilanem Eccleſiæ Palentinæ ſedem adeptus eſt, vir tam pondere ¹⁴ meritis quam habitudine ſpeciei grauis, communi eloquio facundus & gra- tus, officiorum Eccleſiaſticorum ordinibus intentus & prouidus. Nam melodias ſonis multas nouiter edidit, orationum quoque libellum de omnium decenter conſcripſit proprietate Pfalmodiorum, vixit in Pontificatu amplius triginta annis, dignus habitus fuit ab vltimo tempore Witterici per tempora Gundemari Sisebuti & Suintilianis, Sisenandi & Cinthilæ Regum.

XI.

15 lege deceden-
tis.
16 al. minimum
memoratus. al.
vltimatus.

BRAVLIO frater Iohannis in Cæsaraugusta ¹⁵ descendens adeptus est locum, vir sicut germanitate coniunctus, ita ¹⁶ non nimium ingenio memoratus. Cla-

rus

rus & iste habitus Canonibus & quibusdam opusculis. Scripsit vitam Æmiliani cuiusdam monachi, qui ¹ & memoriam huius & virtutem illius sancti viri suo tenore cōmendat pariter & illustrat. Habuit sacerdotium ferme viginti annis, quibus expletis clausit diem vitæ præsentis. Duravit in regimine temporibus Sisenandi, Cinthillæ, Tulganis & Cinthasindi Regum,

¹ Soleophanes. Nam qui non refertur ad vitam, quod antecedens præcessit: sed ad librum in quo vita scripta erat.

XII.

² f. accessit. ³ V. C. clericalibus. lege clericalibus.

⁴ al. illum.

⁵ desiderabilem

¹⁰ EVGENIUS discipulus Elladii collector & consors Iusti Pontifex post Iustum ² abscissus: ab infantia monachus ab Helladio cum Iusto pariter sacris in monasterio Institutionibus eruditus. Hunc secum Elladius à monasterio tulit ad Pontificatum tractus, qui rursus ab eo ³ Clericalis institutus ordinibus sedis eius post ⁴ eum tertius rector accessit: & bonum meritum senis, qui duobus discipulis sanctisque filiis Ecclesiæ Dei hæreditatem meruit relinquere gubernandam. Idem Eugenius moribus incessuque grauis, ingenio callens, nam numeros, statum, incrementa, decrementaque, cursus recursusque limarum tanta peritia nouit, vt considerationes disputationis eius auditorem & in stuporem verterent & in cōsiderabilem doctrinam inducerent. Vixit in sacerdotio fere vndecim annis, Regnantibus Cinthilla, Tulgane & Cinthasuindo Regibus.

Item EVGENIUS alter post Eugenium pontifex subrogatur, hic cum Ecclesiæ regni Clericus esset egregius, vita monachi delectatus est, Qui sagaci fuga urbem Cæsaraugustanam petens, illic Martyrum sepulchris inhæsit, ibique studia sapientiæ & propositum monachi ²⁰ decenter incoluit. Vnde principali violentia reductus atque in Pontificatum adscitus, vitam plus virtutum meritis quam viribus egit. Fuit namque corpore tenuis, paruus robore, sed ⁶ valde feruescens spiritus, virtute studiorum bonorum vim persequens, cantus ⁷ passivus vsibus vitiatos, melodiæ agnitione ⁸ correxit, officiorum omisos ordines ⁹ curamque disereuit. Scripsit de sancta Trinitate libellum & eloquio nitidum & rei veritate perspicuum, qui Lybiæ, Orientisque partibus mitti, ¹⁰ quantoties poterat nisi procellis resultantia freta incertum pauidis iter viatoribus distulissent. Scripsit & duos libellos, vnum diuersi carminis metro, alium diuersi operis prosa, concretos: qui ad multorum industriam, eius ³⁰ ex hoc tenaciter sanctam valuerunt commendare memoriam, libellos quoque Dracontii de creatione mundi conscriptos, quos antiquitus protulerat vitiatos, ea quæ inconuenientia reperit subtrahendo. immutando vel meliorando, ¹¹ ita in pulchritudinis formam coegit, vt pulchriores de officio corrigentis, quam de manu processisse videantur Authoris, & quia de die septimo idem Dracontius ¹² omnimodo reticendo semiplenum opus visus est reliquisse, iste & sex dierum recapitulationem singulis versibus renotauit, & de die septimo, quæ illi visa sunt eleganter dicta subiunxit. Clarus habitus fuit temporibus ¹³ Chintasindi & Secefuinti Regum, fere duodecim annis tenens dignitatem simul & gloriam Sacerdotis, sicque post lucis ¹⁴ mundanalis occasum, in basilica sanctæ Leocadiæ tenet ¹⁵ habitationem sepulchri.

XIII.

⁶ V. C. valide feruescentis.

⁷ passim & sitim.

⁸ conuexit.

⁹ f. chorum q.

¹⁰ V. C. quanto ocyus.

Regi in Hispania apud Alu.

Gometigm.

¹¹ V. C. conuiciendo.

¹² Omnino.

¹³ al. Chindasindi

di & Secefuinti.

¹⁴ al. Chintasindi & Secefuinti.

¹⁵ al. Chindasindi.

¹⁶ al. mundanalis.

¹⁷ al. habitatione sepulchrum.

40

APPENDIX IULIANI.

ILDEPHONSVS memoria sui temporis clarus & irriguus eloquentia fluminibus exornatus secula ætatis nostræ ¹ nouissimus Toletanæ sedis ascitus in cathedram præsul post secundum Eugenium in sacerdotium consecratur. Vir tanta laude dignissimus, quanta & virtutum gratia numerosus. Fuit denique timoris Dei instantia præditus, religione compunctus compunctione profusus, incessu grauis, honestate laudabilis, patientia singularis, secreti tacitus, sapientia summus differendi ingenio clarus, eloquendi facultate præcipuus, linguæ flumine copiosus. Tantoque eloquentiæ cothurno celebris habitus vt disputationum eius profusa oratio dum perfecte dirigitur, merito non homo sed Deus per hominem affatim eloqui creditur. His igitur sub rudimentis adhuc infantia degens diuino ² tactus spiritu vita delectatus est monachorum contemptisque parentum ³ rerumque affectibus Agaliense monasterium petiit. Cuius fugam rabido furore insequens pater, vnum tantum macerie impeditus est obice: quo & furentis est delusa quæstio & fugientis saluata deuotio. Nempe parentis furor dum percitus in interiora prætenderet latibulum quo hic vir occultabatur reliquit, sicq; præterita incuratum pertransit & in arteribus quæ præterierat inquisiuit. Armata deinde manu Agalensem cellam impetens gladio dum quæsitum non inuenit rodens in propria

¹ exornatus

² nouissimus.

³ al. conditus.

⁴ mundanalis.

1 perdit.

2 al. Debiens
villula. deest
monasterio.
3 al. dedicauit.
4 hac.

deest in alio.

5 al. priusquam
in titulo indu-
it.
6 al. contextus.

vt' perditum. Præcognita igitur præfatus vir abſtinentia parentali Agaliense illico monasterium adiit, monachumque se in eo multis fere annis decenter exhibuit. Cœnobium quoque virginum in² Deibiensi, monasterio villula construxit, ac propriis opibus³ & dif-
cauit. Rector mihi effectus Agaliensis cœnobii monachorum mores exercuit. Rem dif-
ereuit, vitaq; seruauit. Principali post⁴ hanc violentia Toletum reducitur atq; inibi post
decessoris sui obitum pontifex subrogatur. Scripsit sane quam plurimos libros luculentiori
sermone potissimos quos idem in tot partibus censuit diuidendos, Id est librum Profopo-
pœia imbecillitatis propriæ. lib. de virginitate Sanctæ Mariæ contra tres infideles. opuscu-
lum de proprietate personarum patris & filii & Sp. Sancti, opusculum annotationum actio-
nis diuinæ, opusculum annotationum in sacramentis. Librum de gubernatione baptisimi
vnum, & de progressu Spiritualis deserti alium. Quod totum primæ partis voluit volumini
connectendum, partis quoque secundæ liber epistolarum est. in quo diuersis scribens æni-
gmaticis formulis egit personasq; interdum induxit. In quo etiam à quibusdam luculen-
tiorum scriptorum respõsa promeruit. Partem sane tertiam missarum esse voluit. Hymno-
rum atq; alterius denique partis liber est quartus versibus prosaque⁶ concretus, in quo e-
pitaphia multa & quædam scilicet epigrammata annotata sunt. Scripsit autem & alia multa
quæ variis rerum ac molestiarum operibus impeditus, aliqua cœpta, aliqua semiplena re-
liquit. Ascitus autem in pontificatum nono gloriosi Reccesvindi principis anno nouem an-
nis & duobus fere mensibus clarus habitus fuit vitæ meritis & retentatione regiminis, ex-
pletoq; octauo decimo prædicti principis anno sequenti die decimo Kalendas Februarii
domicilio carnis exiit atq; in ecclesia beatæ Leocadiæ tumulatur ad pedes sui conditus
decessoris, cum quo creditur æterno frui receptaculo claritatis.

Hactenus Iulianus.

APPENDIX FELICIS.

Ambros. Ma-
ral lib. II. cap.
58. sedis.
Eugenius &
1 al. Quiritus.
2 al. quam in
loco.3 Gudila. al.
Gudifanis Le-
uita.4 al. cor sstebat
5 al. theoretici.6 al. delecta'i
sunt.

7 al. per fugam.

al erant.
al. Sr.

8 Gudila.

9 al. labens vil-
tula.

10 Quiritum.

11 composuit.

12 al. quo. deest
testaminef.
extamine.

FELIX Episcopus discipulus Eugenii secundi Carthaginis provincie
metropolitanus, post beatæ memoriæ¹ Quiricum quartum² in locum præ-
ceptorem suum sequens vrbs regie pontificale culmen adeptus est. Cuius
videlicet ciuitatis proprius ciuis exitit atque in eiusdem vrbs principali ec-
clesia sacrosancti baptismatis fluentis est lotus & illic ab ipsis rudimentis in-
fantie enutritus. Denique dum ad puerilis formæ deuenisset ætatem sanctæ memoriæ col-
legæ sui³ Gudilani Leuitæ ita sociali vinculo est innexus vt indiuiduæ charitatis vnione
coniunctus vt & ambos inuolabilis charitatis vnam esse ostenderet & vnitas in ambobus
præfixa non duas animas sed vnam his inesse monstraret. Tanta itaque erat inter eos ade-
ptæ vnanimittatis communio vt secundum Actuum Apostolorum historiam in duobus
corporibus vnum tantum putaretur & anima vna⁴ sistebant. quippe in consilio prouidi in
diffinitione vni in laudabili operatione concordēs. Quique diuino afflante spiritu⁵ theori-
ce id est contemplatiuæ quietis⁶ delectationis perfrui bono & monasticæ institutionis cõ-
stringi repagulo, sed quia aliter in superni numinis fuit iudicio, eorum est nihilominus fru-
strata deuotio. Quanquam tamen minime peregissent desiderati itineris cursum non ta-
men deserunt à piæ deuotionis studio. Et dum sibi mallent tantum prodesse⁷ profugi cœ-
perunt postmodum proximorum salute votis gliscentibus niti enim in subditis docendis
operosæ virtutis imperfectu eorum desiderabiles, in seruitute Dei feruentes, in desi-
derio decoris domus Domini strenui, in seniorum obedientia præsto, atque si fieri posset
in omnium emolumentum obtinerent, virtutum animis feruentioribus studebant. Igitur
diuinorum iudiciorum dispensatione sanctæ recordationis⁸ Guidila diaconus sexto Ka-
lendas Septembris funestæ mortis euentu anno octauo Bambanis Principis sub digna cõ-
fessione Dei, clausit supremum curriculum. Cuius corpusculum in monasterio Sãcti Feli-
cis quod est in⁹ canensi in villa dedicatum dilectissimi socii sui exhibitione honorifice re-
quiescit humatum. post cuius itaque discessum aliquantula intercapedine temporû post
sanctæ memoriæ¹⁰ Quiritum idem egregius Iulianus præfatæ vrbs est nactus primatum
tanto laudis titulo prædicandus quanto diuersarum virtutum ope suffultus, suis temporibus
mitifice¹¹ compisit ecclesiam Dei. Quinimo vt ex eo tempore clarescere cœpe-
rit per eius textrinum & telã¹² testamine piæ relationis pandam. Post decessoris sui obitum
diuè

30

40

50

diuè

diuæ memoriæ Ildefonſi à decimo ſeptimo ferme anno Receſſundi Principis, nec non & per omne Vanibanis Imperii tempus vſque ad tertium regni glorioſiſſimi Egicanis regis annum in Leuitici preſbyterii ac pontificatus honore conſiſtens celebre nomen obtinuit. Fuit enim vir timore Domini plenus, prudentia ſummus, conſilio cautus diſcretionis bono præcipuus, eleemoſynis nimium deditus, in ſuffectu operû deuotus, in releuatione miſerorum promptiſſimus, in interueniendo diſcretus, in negotiis dirimendis ſtrenuus, in ¹ promendis iudiciis æquus, in ſententia parcus, in vindicatione iuſticiæ ſingularis in diſce- ¹ *al. providen-*
 ptatione, laudabilis in oratione regis, in diuinarum laudum exolutione mirabilis. Quod ſi *dis.*
 forſan in officiis diuinis quicquam, vt ſolet, difficultatis occurreret ad corrigendum facilli- ² *al. luminibus*
¹⁰ mus, pro ſacris ³ luminariis vehementer ³ attonitus in diſſenſione omnium eccleſiarum *al. admonitus.*
 eximius, in regendis ſubditis peruigil, in cõmprimendis ſuperbis erectus, in ſuſtentatione ³ *al. defenden-*
 humilium apparatus, ⁴ de vitæ auctoritate munificus, amplectendæ humanitatis bono opi- *dis.*
 nus, ac generaliter vniuerſa morum probitate conſpicuus. Ita pietate affluens vt non eſſet ⁴ *al. debita.*
 cui in anguſtiis conſtituto non ſubuenire vellet. Ita munus charitatis exuberans vt non à *humilitatis.*
 ſe boni quidpiam cuique poſtulanti ex charitate ⁵ patiare diſiſteret. Hic denique ſe Deo ⁵ *al. in.*
 charum ⁷ valuit exhibere in omnibus vt præſtabilem hominibus cunctis oſtenderet vt & *al. ſuis.*
 illi vſquequaq; placeret & hominibus propter Deum, ſi fieri poteſt deuota ſatisfaceret mē- ⁶ *al. præſtare,*
 te. Tanto nobilium præcedentium virorum dignis meritis ⁸ cõæquandus quanto ab eis in *7* *al. maluit.*
 villo virtutum corpore extitit inſimus. Eccleſiaſticos itaq; bene habitos ordines in ſui regi- ⁸ *al. cõquans.*
²⁰ minis ſede ſolicitatiõ cura ſeruauit, vitiatos vtiliter ſubcorrexerit, minus habitos prudenti *dis.*
 diſpoſitione inſtituit, ac de officiis quam plurima dulci fluo ſono composuit. At nũc quo- ⁹ *al. ipſe.*
 niam ſancti Spiritus vbertate repletus & irrigui fontis affluentia prædictus fulſit ſummam *dis.*
 librorum eius quos per eum Deus ad vtilitatem eccleſiæ ſuæ depromſit iſtinc lector addi- ⁹ *al. ipſe.*
 ſce. Conſcripſit enim librum prognosticorum futuri ſeculi ad beatæ memoriæ Idacium E- ¹⁰ *al. ipſe.*
 piſcopum directum, habentem in capite epiſtolam quæ ⁹ ipſius eſt directæ & orationem. *dis.*
 Cuius codicis opus diſcretum in tribus libris habetur ex quibus primus de origine mortis ¹⁰ *al. ipſe.*
 humanæ eſt editus. Secundus de animabus defunctorum quomodo ſeſe habeant ante ſuo- ¹⁰ *al. ipſe.*
 rum corporum reſurrectionem, Tertius de ſuprema corporum reſurrectione. Item librum ¹⁰ *al. ipſe.*
 reſponſionum ad quem ſupra directum in deſenſionem canonum & legum quibus ¹⁰ *al. ipſe.*
³⁰ hibentur Chriſtiana mancipia Dominis Inſidelibus deſeruire. Item Apologeticum fidei, ¹⁰ *al. ipſe.*
 quod Benedicto Romanæ vrbiſ Pape directum eſt. Item aliud apologeticum de tribus ca- ¹⁰ *al. ipſe.*
 pitulis de quibus Romanæ vrbiſ præſul fruſtra viſus eſt dubitaſſe. Item libellum de reme- ¹⁰ *al. ipſe.*
 diis blaſphemiæ cum epiſtola ad Adrianum abbatem. Item librum de ſextæ ætatis compro- ¹⁰ *al. ipſe.*
 batione qui habet in capite orationem & epiſtolam ad Dominum Zurigium regem & ¹⁰ *al. ipſe.*
 ramen idem codex tribus libris diſtinctus. Nã primus eorum habet veteris teſtamenti quã ¹⁰ *al. ipſe.*
 plurima documenta quibus abſq; aliqua ſupputatione annorum, Chriſtus Dei filius non ¹⁰ *al. ipſe.*
 nãſciturus, ſed olim natus patule declaratur. Secũdi vero ſeries libri decurrit per oſtenſam ¹⁰ *al. ipſe.*
 apoſtolorum doctrinam, quæ dilucide monſtrat Chriſtum in pœnitudine temporis natum ¹⁰ *al. ipſe.*
 non in annis à principio mundi collectis. Tertii quoque libri excuſus, ſextam ætatem in ¹⁰ *al. ipſe.*
⁴⁰ qua Chriſtus natus eſt haud dubie a deſſe veris documentis oſtẽdit, ¹⁰ *al. ipſe.*
 in quo & vere præte- ¹⁰ *al. ipſe.*
 ritæ ætates ſeculi non in annis ſed præfixo generationum limite diſtinguuntur. Item librum ¹⁰ *al. ipſe.*
 carminum in quo ſunt hymni, epitaphia, atque de diuerſis epigrammata numeroſa, ¹⁰ *al. ipſe.*
 Item librum plurimarum epiſtolarum. Item librum ſermonum in quo eſt opusculum mo- ¹⁰ *al. ipſe.*
 dicum de vindicatione domus Dei & eorum qui ad eam confugiunt. Item librum de con- ¹⁰ *al. ipſe.*
 trariis quod Græce ¹² *al. ipſe.*
 quibus primus diſertiones continet veteris teſtamenti, ſecundus noui. Item lib. hitoriæ de ¹² *al. ipſe.*
 eo quod Vmbambæ Principis tempore Gallis extitit geſtum. Item librum ſentẽtiarum ex ¹² *al. ipſe.*
 decade Pſalmorum Beati Auguſtini breuiter ſummatimque collectum. Item decerpta de ¹² *al. ipſe.*
 libris ſancti Auguſtini contra Iulianum hæreticum collecta. Item libellum de diuinis iu- ¹² *al. ipſe.*
⁵⁰ diciis, ex ſacris voluminibus collectum. in cuius principio eſt epiſtola ad Dom. Eruigium ¹² *al. ipſe.*
 comitatus ſui ¹³ tempore pro eodem libello directæ. Item librum Reſponſionum contra ¹³ *al. ipſe.*
 eos qui confugientes ad eccleſiam perſequuntur. Item librum miſſarum de toto circulo ¹³ *al. ipſe.*
 anni, in quatuor partes diuiſum, in quib. aliquas vetuſtatis incuria vitiatas ac ſemiplenas e- ¹³ *al. ipſe.*
 mendauit atque compleuit, aliquas vero ex toto composuit. Item librum orationum de fe- ¹³ *al. ipſe.*
 ſtiuitatibus quas Toletana eccleſia per totum circulum anni eſt ſolita celebrare, partim ſty- ¹⁴ *al. ipſe.*
 lo ſui ingenii ¹⁴ depromptum, partim etiam inſolita antiquitate ¹⁵ vitiatum, ſtudioſe ¹⁶ in v- ¹⁴ *al. ipſe.*
 num congeſſit, atque eccleſiæ Dei vſibus ob amorem reliquit, ſanctæ religionis. Præſula- ¹⁵ *al. ipſe.*
 tus autem honorem & ſacerdotii dignitatem annis decem obtinuit mēſe vno diebus ſeptẽ, ¹⁶ *al. ipſe.*

al. DCCXCV.
al. DCCLV. sed
leg. D C XC. S.
Ambros. Mora-
l. lib. XII. cap.
58. fin.

Quique etiam ineuitabilis mortis præuentus occafu anno tertio Egicanis principis pridie nonas Martii æra DCCXXIIX. diem vitæ claufit extremum. Ac fic in Basilica gloriofiffimæ Leocadiæ Virginis forte fepulchrali eft tumulatus.

Hactenus Felix.

Finiunt libri D. Ifidori & D. Ildephonfi de viris illuftribus cum additionibus Braulionis, Iuliani, & Felicis.

PRÆSVLES TOLETANI QVORVM NOMINA RE-
periuntur ante excidium Hisp.

10

erant in codice
veteri.

Eugenius I.
Audentius IIX.
Asturius IX.
Celfus.
Montanus annis 9.
Euphenius in iu. concil. Toleti.
Adelphius.
Aurasius annis 12.
Helladius annis 18.
Sinderidus hic deferta Hispania Romam fugit & interfuit Concilio celebrato sub Gregorio III.
Olpas ed intrufus.
Urbanus viuo Sinderido ab ecclesia Toletana electus.

Iuftus annis 3.
Eugenius II. annis 11.
Eugenius alter annis 12.
Ildephonfus annis 9.
Quiricus
Iulianus
Sifibertus fed culpa fua deiectus.
Felix
Gundericus.

20

QVATVORDECIM VITÆ IN-
CERTI AVCTORIS, QVÆ IN M. SS. D. ISIDORO ET IL-
DEFONSO, CVM HAC PRÆFATIVNCVLA
præponebantur.

30

VAMVIS fuperius plurimi veterum tractatorum, inter Græcos & Latinos fcriptores doctiffimi annotentur, tamen reor ipfe etiam paucorum memoriã facere, quorum ledtionem recolo me attigiffe.

I.

SIXTVS Epifcopus Romanæ vrbis, & martyr, composuit ad inftar Salomonis, librum Prouerbiorum, tam breui eloquio, vt in fingulis verficulis fingulæ explicentur fententiæ. Cui quidem opufculo hæretici quedã contra Ecclefiasticam fidẽ inferuerunt, quo facilius fub nomine tanti martyris, perueriorum dogmatũ recipererur afertio. Sed is qui Catholicum fefe meminit, probando legat, & ea quæ veritati contraria nõ funt, recipiat. Quidam autem eundem librum ab hæreticis, non à Sixto fuiiffe dictatum. Refellit autem hanc opinionem beatiffimus Auguftinus, qui in quodam opere fuo, ab eodem martyre hoc opus compositum effe fatetur.

40

II.

MACROBIVS Diaconus ftudium fancti Cypriani, ingeniumq; fequutus, complexus eft congrua, ex vtroq; teftamento, aduerfus verfutas hæreticorum capitula; de fcilicet Dei Patris, & maieftate filii Dei, & de aduentu eius, Incarnatione, & Afcenfione in cœlis: parique modo, & de electione gentium, & reprobatione Iudæorum. Deinde fubiecit etiam cetera, ad vtilitatem vitæ, & difciplinæ religionis pertinentia: omnia hæc in centum diftincta capitulis.

III.

FILASTRIVS Brixienfis Epifcopus: hic longe ante beatiffimum Auguftinum, edidit librum de hærefibus, fingulas quafq; demonftrans, fiue quæ in populo Iudæorum, ante Incarnationem Chrifti fuerunt, quas viginti octo enumerat, fiue quæ poft Domini Salvatoris aduentum, aduerfus Catholicam fidem exortæ funt: quas idem centum viginti octo effe defcribit. Sicut & de eo idem vir magnæ gloriæ Auguftinus, & doctor clariffimus meminit.

50

IV.

THEODORVS Mopfueftenæ vrbis Epifcopus, ita clare copiofeque fcientiæ doctrina refulfiffe refertur, vt prædicarerur, fi i referre fas eft, mille voluminum fummam in Græco cõfcripiffie aduerfus omnium hæreticorum errores. Hunc Acephalorum Epifcopi, in præiudicio

dicio Chalcedonenſis Concilii Iuſtiniano Principe compellente damnare poſt mortem cum Iba & Theodoro Episcopis cenſuerunt, dum conſtat eum laudabilium virorum teſtimoniis, clariffimæ Eccleſiæ doctorem fuiſſe. Vixit uſque ad Imperium ſenioris Leonis.

TYRANNIVS Ruffinus, ſcripſit ad quendam Paulinum Presbyterum, de benedictionibus Patriarcharum, triplici intelligentia librum, ſatis ſuccinctum, & clara breuitate compoſitum, Hic autem iuxta myſticum ſenſum, ea quæ de Dani filio Iacob, ſcripta ſunt, non recte de domino noſtro interpretatur, dum proculdubio ad Antichriſtum eadem pertinere ſanctorum Patrum probet aſſertio.

10 VERGVNDVS Africanus Episcopus, ſtudiis liberalium litterarum diſertus, edidit carmine dactylico duos modicos breuesque libellos: quorum primum de reſurrectione & iudicio ſcripſit, alterum verò de pœnitentia, in quo lamentabili carmine propria delicta deplorat.

VICTORIVS Episcopus composuit & ipſe verſibus duo opuscula admodum breuia: vnum aduerſus Manichæos, reprobantes veteris teſtamenti Deum, veramque incarnationem contradicentes: alium autem aduerſus Marcioniſtas, qui duo principia, id eſt, duos Deos fingunt, vnum malum, iuſtum creaturarum conditorem, & retributorem factorum: alterum bonum animarum ſuſceptorem, indultorem criminum.

20 ITATIVS Prouinciæ Galliciæ Episcopus, ſecutus chronicam Eusebii Cæſarienſis Episcopi, ſive Hieronymi Presbyteri, quæ uſque hodie in Valentis Auguſti Imperium edita declaratur, de hinc ab anno primo Theodoſii Auguſti, uſque in annum Imperii Leonis octauum, ſubiunctam ſequitur hiftoriam: in qua magis barbararum gentium bella crudelia narrat, quæ premebant Hispaniam. Deceſſit ſub Leone Principe, vltima iam pene ſenectute, ſicut etiam præfationis ſuæ demonſtratur iudicio.

EVSEBIVS Dorolitanæ vrbis Episcopus. hic in cœtu Chalcedonenſis Concilii, contra Dioſcorum hæreticum Alexandrinæ vrbis Episcopum, librum obtulit, ac præſenti Synodo omnes Dioſcori errores & blaſphemias recitauit. Hunc enim ad ſanctum Flavianum Conſtantinopolitanum Episcopum idem Dioſcorus, in Ephesine ſecunda Synodo, excommunicationis ſententia deiecerat; eo quod pro orthodoxa fide contra hæreſim repugnaret. Vnde poſtea idem Eusebius, in Chalcedonenſi Synodo innumerabilium malorum eius crimina, vel blaſphemias detegens, damnationis eius ſententiam ſuper eum à ſancto Concilio imprecatur: ſcilicet, vt quod iniuſte ille aliis intulerat, in eum iuſte retorquetur.

30 CEREALIS Caſtulenſis Eccleſiæ Episcopus: hic dum apud Carthaginenſem Africae Prouinciæ urbem veniſſet, & de fide ſanctæ Trinitatis cum Maximiano Ammonitarum Episcopo concertatus eſt, reſpondens pro poſitionibus eius non eloquiorum argumētis ſed teſtimoniis ſanctarum ſcripturarum. Extat hoc ipſum eiufdem opusculum, decem & nouē reſponſionum capitulis præſignitum.

40 FERRANDVS Carthaginenſis Eccleſiæ Diaconus multum in ſacris ſcripturis floruiſſe aſſeritur, multaſque cum beato Fulgentio poſitiones alternis epistolis habuiſſe narratur. Iſte ad Pelagium & Anatolium, Romanos Diaconos, conſulentes eum, vtrum liceat quemquam damnare poſt mortem, edidit reſcriptum, vbi inter alia ſic loquutus eſt, dicēs: Quid prodeſt dormientibus perturbare: Siquis adhuc in corpore mortis huius accuſatus, & damnatus antequam moreretur abſolui, de Eccleſia raptus eſt, abſolui non poteſt vltorius humano iudicio. Si quis accuſatus & abſolutus ante diem ſacri examinis, repentina vocatione præuentus eſt intra ſinum matris Eccleſiæ conſtitutus, diuino intelligendus eſt iudicio reſeruari: de hoc nullus homo poteſt manifeſtam proferre ſententiam, cui ſic Deus indulgentiam dedit, nihil nocet noſtra ſeueritas, ſed ſi ſupplicium præparauit, nihil prodeſt noſtra benignitas.

50 PETRVS Herdenſis Hispaniarum Eccleſiæ Episcopus, edidit diuerſis ſolennitatibus congruentes orationes, vt Miſſas eleganti ſenſu, & aperto ſermone.

MARCELLINVS Italię Presbyter, ſcripſit Theodoſio minori, Arcadioque Imperatoribus opusculum vnum, in quo retexit geſta Episcoporum, qui ad destructionem * homouſion Arimini conuenerunt: quique ita totum mundum perfidia impij dogmatis turbaerunt, vt vix pauci Antiftites exiſterent, qui inuiolabili fidei cultu perfeuerarent. Exponit quoque de Arrio dum ad Synodum pergeret, cum Alexandro diſputaturus, qualiter * conuerſus in via ad neceſſariam cauſam, viſcera eius fuiſſent diſfuſa. De ſine quoque Oſii Cordubeniſis vrbis Episcopi, qui metu Imperatoris, fidem præuaticatus, perfidiæ aſſertor, & impietatis effectus fuerat aſſecutor, ſic talia proferat. Nam poſt impiam (inquit) Oſii præua-

V.

VI.

VII.

VIII.

IX.

X.

XI.

XII.

XIII.

f. Homocif. n.

f. conu. r. n.

ricationem, dum Sanctus Gregorius Eliberitanus Episcopus, in Cordubensi vrbe, iuxta Imperiale decretum fuisset adductus, ac minime vellet illum communicare, commotus Osius dicit Clementino Constantii Præfeti Vicario, vt mitteret eum in exilium: at ille, nō audeo, inquit, Episcopum in exilium mittere, nisi prius eum ab Episcopatu deieceris. Vt autem vidit sanctus Gregorius, quod Osius vellet ferre sententiam, appellat Christum totius fidei suæ visceribus, exclamans ita: Christe Deus, qui venturus es iudicare viuos & mortuos, ne patiaris hodie humanam proferri sententiam aduersus me minimum seruum tuum; qui pro fide nominis tui, vt reus assistens, spectaculum factus sum: sed tu ipse quæso, in causa tua hodie iudica, ipse sententiam proferre dignare per vltionem. Non ego quasi metuens, exilium fugere cupio; cum mihi pro tuo nomine nullum supplicium graue fit, sed vt multi præuaricationis errore liberentur, quum præsentem viderint vltionem. His dictis, ecce repente Osius residens factu quasi regalis imperii, cum sententiam conaretur exprimere, os vertit, distorquens pariter & ceruicem, & de sessu in terram eliditur, atque illico expirauit. Tunc admirantibus cunctis, etiam Clementinus ille gentilis, expauit, & licet esset iudex, tamen timens ne in se simile supplicium * iudicaretur, prostravit se ad pedes sancti viri, obsecrans, vt sibi parceret, qui in eum diuinæ legis ignoratione peccasset, & non tam proprio arbitrio, quam mandantis imperio. Inde est, quod solus Gregorius vindicantium integram fidem, neque in fugam versus est, neq; passus est exilium. Vnusquisq; enim timuit de illo vterius iudicare.

f. vindicaretur.

VITA IULIANI EPISCOPI

per Felicem: *ὡς ἐπέμνην eius quam supra collocauimus.*

IULIANVS Episcopus, discipulus Eugenii, sedis Carthaginis prouinciae Metropolitanus, Urbis Regiæ Pontifex, quamplurima de officiis dulcifluro sono composuit. Æra 728. diū vitæ clausit extremum. ac sic in Basilica gloriosissimæ sanctæ Leocadiæ virginis, sorte sepulchrali est tumulatus.

VITA SALVI ABBATIS AL-

ueldensis incerto auctore.

SALVVS Abba Albaidensis monasterii, vir lingua nitidus & scientia eruditus, elegans sententiis, ornatus verbis, scripsit sacris virginibus Regularem libellum, & eloquio nitidum, & rei veritate perspicuum. Cuius oratio nempe in hymnis, orationibus, versibus, ac missis, quas illustri ipse sermone composuit, plurimam cordis compunctionem, & magnā suauiloquentiam legentibus, audientibusque tribuit. Fuit namque corpore tenuis, paruus robore, sed valide feruescens spiritus virtute. O quanta illius ex ore dulciora, super mella, manabant verba, cor hominis quasi vina lætificantia. Obiit temporibus Garseani Christianissimi Regis, & Theudemiri Pontificis, quarto Idus Feb. Æra millesima: sana doctrina præstantior cunctis, & copiosior operibus charitatis. Ac sic in prædicto cœnobio, iuxta basilicam sancti Martini Episcopi & confessoris Christi est tumulatus sorte sepulchrali. Ad cuius pedes discipulus Velasco Episcopus quiescit in pace.

AND. SCHOTTI NOTÆ IN

ISIDORVM, DE ECCLESIASTICIS

SCRIPTORIBVS.

I.

SARCIDENSI *etiam Concilio*] Legendum *In Sardicensi Concilio*, ex Coloniensi editione anni MD. LXIII. & ex ipsa Sardicensi Synodo, vbi multas OSII sententias videre licet.

Nam post iniquam, vt ait quidam, OSII præuaricationem] Intelligit Marcellinum, Italiæ Presbyterum, de quo infra. Verum E. Athanasius ad solit. ac. de O-

de O-

de OSIO oppositum sentit, & Augustinus contra Epistolam Parmen. cap. 4. quorum sententiam amplectendam plerique existimant, eo quod Isidorus secutus sit Marcellinum, qui hæresis labe infectus, huius opinionis fuit primus auctor.

Pro ITACIVS] legendum esse *IDACIVS* ex Sigeberte, cap. xviii. de Scriptoribus ecclesiasticis & Io. Trithemio apparet & ex Io. Vafæo ad annum 420. Chronic. Hunc Lemice Hispan. urbis Episcopum fuisse Trithemius ait de quo eadem, quæ hic Isidorus refert. Cæterum quod eum *CLARYM* Isidorus cognominat, videndum est an sit in eo aliqua confusio: atque alius sit *IDACIVS CLARVS* ab *IDACIO* Lemicensi. Nam hic ob Priscilliani necem exilium subiit, ille aduersus Verimundum (aut vt Alphonsus à Castro, lib. 2. de iusta hæretic. punit. Verimundum) Arianum contendit. Pro *Lemice* Vafæus legit *Lamica*: quod ille qui aduersus Verimundum scripsit *CLARVS* cognominatur.

Ex numero vindicantium] *Vindicantes* appellat catholicam fidem asserentes. Vnde & *Vindicati* dicuntur Martyres ab Optato Mileuitano Episc. lib. 1. de Schismate Donatistarum: qui ab ecclesia Catholica in Martyrum numerum recepti sunt. Et in Marcellini vita, infra auctor insertus: Inde est quod solus Gregorius vindicauit integram fidem, &c.

Manis & Priscilliani magistrum] Ita legendum omnino. Intelligit autem Scythianum Ægyptium, cuius meminerunt B. Cyrillus Hierosolymitanus Catechesi sexta: Epiphanius lib. 2. aduersus hæreses, siue is *Marcus* sit, siue quis alius: nam Marci Epiphanius lib. 1: Irenæus lib. 1. Philaster, & B. Augustinus meminerunt.

Ad diuersos] Ad Ecclesiam Mediolanensem.

Atq; Ausentium] Auxentium. Rem cognosces ex Ambrosii epistolis.

SIRICIVS] Leg. quatuor syllabis, non *Siricus*.

Ad Eumenium] Sic etiam Colonienfis editio. Lege Himerium ex eiusdem epistola. Illa vero in actis Siricii est.

Obitumq; Paulini Vromius edidit] Oranius Colon. editio & scripti. Vide an Fortunati Poetæ cognomen, qui post Sulpitium Seuerum de Pontio Paulino conscripsit versibus: & an hic idem Paulinus Nolanus Episcopus.

Inter apocryphas] Legendus Didacus Couarruias lib. 4. Var. resolut. cap. 14. in distinct. 15. Gratiani, Falconiæ cognomentum Probæ tribuitur.

Fauentes Episcopi Arcadio Imp.] In vetere Tolet. *Episcopi nouem* præfert, vt numeris significet. Nam ad eum condemnandum aliquot priuatim Episcopi conuenerunt, atque ita ad vniuersalem Synodum prouocauit, quæ postea numero circiter LX. congregata rursus illum ab exilio reduxit. In Ioanne Chrystomo extremo hæc absunt à Colon. Sunt tamen in scripto Toletano Codice perantiquo, & editione Conciliorum Garcia Locufæ V. C. *Cuius corpus tricesimo quinto anno die functionis, ab exilio Constantinopolim reuocatur. etiam in Apostolorum Ecclesia sepelitur.*

PASCHASIVS] vocatur in epistolis Leonis, inter quas hæc etiam epistola Paschasii circūfertur, & in Concilio Chalcedonensi, cui præfuit.

Paschalis mysterii miraculum] Idem miraculum in quibusdam Hispaniæ baptisteriis accidisse Gregorius Turonensis scribit libro historiæ Ecclesiast. lib. 5. & 10. Sed mirum est id ab Isidoro homine Hispano non recenseri, neque hoc loco, neque in originum seu Etymologiarum libris, vbi de ocreo Paschali agit: Verba autem Epistolæ, quæ citantur ab Isidoro, ita in ipsa Paschalinæ epistola leguntur: *Illic per parua & vili opera constructa est ecclesia, in cuius baptisterio nocte sacrosancta Paschali, baptizandi hora, cum nullus canalis, nulla sit fistula, neq; aqua omnino vicina, fons ex se repletur.*

Vt qua venerat: ex sese descendit] At vox extrema melius his in vet. libro est: *vt veniat aqua ex sese discedit.* alius liber, *discreuit.* Colonienfis editio: *vt venerat aqua ex sese descendit.*

Iulianus quidam Gallus, cognomento Pomerius] Gennadius hunc natione Maurum fuisse scribit: in Galliis tamen presbyterum ordinatum. Hic alius prorsus esse asseritur à Iuliano Toletano præfule.

Octauo, de his quæ in fine mundi futura sunt] Hoc forte Prognosticon illud, quod Iuliani nomine circūfertur, ediditque. Duaci accuratius Boetius Epo, Frisius, & ibidem Martinum Oumensem (de quo infra cap. 20) de quatuor virtutibus, qui falso Senecæ Philosopho libellus adscriptus est.

EUGIPIVS abbas] amplius quam in Colon. est in membranis: Lucanensis oppidi Neapoli Campaniæ. Eugipius autem de vita S. Seuerini monachi auctius nuper Augustæ Vindellicorum prodiit: de quo in Seuerino & Consulium Fastis Io. Cuspinianus in Anastasio.

Post consulatum Importuni iunioris] Quidam libri hic *Manortii* pro *Importuni* præferunt. *Post pro Sub.* Sic & cap. XIX. & in Concilio, vbi hæc quoque locutio est, capitur. Locum ta-

II.

VIX

VXX

VXXX

VXXXX

VXXXXX

VXXXXXX

VXXXXXXX

VXXXXXXXX

VXXXXXXXXX

VXXXXXXXXXX

VXXXXXXXXXX

VXXXXXXXXXX

VXXXXXXXXXX

VXXXXXXXXXX

VXXXXXXXXXX

VXXXXXXXXXX

VXXXXXXXXXX

VXXXXXXXXXX

VXXXXXXXXXX

VXXXXXXXXXX

VXXXXXXXXXX

VXXXXXXXXXX

VXXXXXXXXXX

VXXXXXXXXXX

VXXXXXXXXXX

VXXXXXXXXXX

VXXXXXXXXXX

VXXXXXXXXXX

VXXXXXXXXXX

VXXXXXXXXXX

VXXXXXXXXXX

VXXXXXXXXXX

VXXXXXXXXXX

VXXXXXXXXXX

VXXXXXXXXXX

VXXXXXXXXXX

VXXXXXXXXXX

VXXXXXXXXXX

VXXXXXXXXXX

VXXXXXXXXXX

VXXXXXXXXXX

VXXXXXXXXXX

VXXXXXXXXXX

VXXXXXXXXXX

VXXXXXXXXXX

VXXXXXXXXXX

VXXXXXXXXXX

VXXXXXXXXXX

VXXXXXXXXXX

VXXXXXXXXXX

VXXXXXXXXXX

VXXXXXXXXXX

VXXXXXXXXXX

VXXXXXXXXXX

VXXXXXXXXXX

VXXXXXXXXXX

VXXXXXXXXXX

VXXXXXXXXXX

VXXXXXXXXXX

VXXXXXXXXXX

VXXXXXXXXXX

VXXXXXXXXXX

men esse mendosum opinor, nam aliquid deest. Neque enim *Iunior* cum *Importuno* coniungendum: nam Paulus Orosius *Theodorum Impor.* appellat. Onufrius *Importunum Decium*. Anno præcedenti *Decius Iunior* recensetur Consul in Occidente, & ante hunc alius item *Decius*. Itaq; fortasse legendum *post consulatum Importuni & Decii iunioris*.

XIV. *Deside cum Trasamundo Rege*] *Trasamundus* est Paulo Diacono. *Trasamundus*, Gregorio Turonensi: *Trasimundus* Fulgentio in excusis operibus.

XV. *In Eucherio.*
Presbyter Lugdunensis] pro *Episcopo*, quomodo Gennadius nominat. nam & antiquus, & B. Chrysostomum *presbyterum* pro *Episcopo* dixisse post B. Paulum, nõ semel obseruatum. Honorius tamen Augustodunensis in Catalogo scriptorum duos Eucherios facit, *Episcopum*, & alterum *presbyterum*, forte quod scripta eorum diuersa esse videret. Ætas certe v-
 trique eadem, & Basileenses typographi anno MD. IX. XXXI. opera, edente Menandro Bras-
 sicano, coniunxerunt. Eidem vero Eucherio asserit, vt vindex, Cæsar Card. Baronius An-
 naliū Ecclesiast. Tomo sexto non longe à principio, Homilias, quas Eusebii *Episcopi E-*
misseni falso nomine euulgauit Io. Gaignerus. quas nos in membranis longe & meliores
 & plures habemus: & sunt sane piæ, ad populum habitæ de Sanctis Lugdunensis agri,
 vt hominis Galli. Et diuersæ ab his, quæ vulgo in Dominicos festosque dies circumferun-
 tur, quæ potius collectanea alicuius ex Augustino & Gregorio esse, non Græci hominis e-
 xistimo: qualia & glossæ ordinariæ, nomen præferunt. Basilius Zanhus in Notationib. S.
 Scripturæ Ennodio Ticinensi, ni fallor, adscribit. Sed hæc Critici viderint.

XVIII. *Ibidem breuitas, vt ait quidam*] *Locus* est Ciceronis in Oratore ad Brutum.
 XIX. *Theodori Mepsueseni Episcopi*] (sic enim leg.) frequens alibi mentio. Iba quoq; Edeffeni *E-*
piscopi cap. proximo, & in Constantinopol. Synodo.

XIX. *In proscriptione Apostolica fidei*] id est, in his quæ proscribebat & condemnabat Apostoli-
 ca fides, Nam & huiusmodi locutio apud probatos authores actiue sumpta in vsu est. Liui-
 us lib. 10. Decad. 4. *Hæ litteræ fidem Persei criminib. fecerunt*: pro his quæ obiciebat Perseus
 Demetrio.

XIX. *Iba Edeffeni Episcopi*] Sic legendum censeo. Amplius hic in membranis, quam in Colo-
 nienfi editione.

XIX. *Ex Marim Persum ductum, & Theodorum Mepsuestenum Episcopum*] Alter Codex ad Ma-
 xim. Legendum *ad Marim*, ex Concilio Constantinopol. & Mopsuestenus, ex eodem. At
 Nicephoro est *Mapsuestinus*: qui de Theodoro isto lib. XII. cap. II. qui Ioanni Chryosto-
 mo familiaris fuit. Mopsuestia autem in Cilicia est.

XXI. *Iustus Orgilitana Ecclesia*] *Colontensis* codex *Orgellitana*, sed legendum *Vrgellitana*, ex
 Io. Vafæo in Chronicis ad annum 540. Liber exstat in Bibliotheca SS. Patrum.

XXI. *Nebridius*] In membranis *Infridius*, vitiose. *Nebridius* reponendum, aut *Helpidius*, aut v-
 trumque legendum. Nam hi duo fratres Iustiniani ac Iusti, auctore Trithemio in Iustinia-
 no & Vafæo.

XXV. *Victor Tunnunenſis Episcopus*] Sic lego ex veteribus membranis Chronici, quod è no-
 tra nuper exiit bibliotheca. Ingolstadtii. Varii varia commenti. *Tnuensis* etiam non nemo,
 quæ Ægypti est vrbs.

XXV. *Hic à principio mundi*] Lego, vt veritati respondeat lectio, à principio mundi historiam à
 Theodosio maiore vsq; ad Iustini iunioris annum I. Consules &c. Nam Eusebii historiam
 qui à mundi origine auspiciatur, Prosper excepit, Prosperum Victor continua serie per
 consules.

XXIX. *Iustus, quacumq; morte occupatus*] Sapient. 4. in vulgata legitur editione: *Iustus si morte præoc-*
cupatus fuerit, &c.

XXX. *Qui dicitur Annulus*] Vetus liber, anulus. Forte etiam Aureolus legi posset, è vestigiis ve-
 teris scripturæ.

XXXII. *Episcopum Irtabicensem*] Sic liber antiquus. Coloniensis editio *Ircabicensem* forte *Ercani-*
ensem rectum est.

XXXII. *Mox, de distinctione*] Colon. præfert: at in membranis *de distinctione* posset & de instructione
 monachorum legi.

IN ADDITAMENTVM S. ILDEPHONSI.

I. *In Asterio, vel Austurio, extremo. In Toletano Sacerdos nouus*] pro *Episcopus nouus*. Male enim *no-*
uus. Hinc apparet, ordinem illum, qui in Ecclesiæ Toletanæ Camera est vsque ad Asturiam
 recte computari: simulq; Diui Eugenii Martyris, primi Archiepiscopi Toletani Ildefonsi
 temporis notitiam non haberi. Quod etiam probat, in prologo Eugcnium priorem nomi-
 nari,

nari, qui hodie secundus numeratur, & infra.

In *Montano. Turebii ipsi*] lege, *Thoribii* Episcopi ex ea ipsa, quæ citatur epistola ad Leonem PP.

Ad *exprobationem infamie*] Forte *Exprobrationem*, hoc est, ad infamiam, quæ illi probro datur, depellendum. Nam *Exprobratio*, pro, apologia, aut improbatione noue dicitur.

Temporibus Amalrici Regis] lege *Amalrici* ex Concilio Toletano secundo: quamuis in excusis Codicib. legimus *Amalrici*, & ex nummis antiquis Gothorum Regum.

De hoc DONATO] vice Chronicæ n Ioannis abbatis Biclarenfis ad annum 570. & Io. Vafæum an. 569. qui mox *Manicheam* legit, alias Mica.

10 Et *palam est totum*] *Toletum* reponendum arbitror, vel Tolet. in alio Cod. legitur, & *palam & totis*. Mox illa de vet. libro addidi, quæ in Toletana editione Conciliorum abesse deprehendi: *peculiaritatibus inherebat, ut furnis iunctis eorum stipularum fasciculos ad clibanum deportaret. Cumq; inter, &c.* Rursum in IUSTO ante *Exstitit*, bene longa periodus amplius his quam in Toletana editione anni CIO. IO. XCIII. legitur.

NONNICVS] *Nonnitus* est in Toletano codice. M. S. Ioan. Vafæus in Chronicis an. 634. *Nonnius* videtur legisse, quamuis & *Nonnitus* quoq; agnoscit, nisi si illud operarum est vitium.

In EVGENIO II. *Quos antiquitus protulerat vitiatos*] Ita membranæ: repono tamen *antiquissas*: itaque legisse puto Io. Vafæum, ad annum 651. Chronicorum: cuius verba sunt vetustate vitiatos.

II.
III.
VI.
IX.
XIII.

Catalogus virorum Illustrium apud Isidorum.

<i>Osius.</i>	<i>Hilarius</i>
<i>Idacius</i>	<i>Aprigius</i>
<i>Siricius</i>	<i>Iustinianus</i>
<i>Paulinus</i>	<i>Iustus Vrgelitanus Episcopus</i>
<i>Proba Falconia</i>	<i>Martinus Dumensis.</i>
<i>Ioannes</i>	<i>Alcimus Auitus</i>
30 <i>Sedulius</i>	<i>Dracontius</i>
<i>Possidomius</i>	<i>Victor Tunnunensis</i>
<i>Primasus</i>	<i>Ioannes Biclarenfis abbas</i>
<i>Proterius</i>	<i>B. Gregorius Pont.</i>
<i>Paschasius</i>	<i>Leander</i>
<i>Iulianus</i>	<i>Licinianus</i>
<i>Eugipius</i>	<i>Seuerus</i>
<i>Fulgentius</i>	<i>Ioannes</i>
<i>Eucherius</i>	<i>Entropius.</i>

Apud Ildephonsum.

<i>Austurinus</i>	<i>Isidorus</i>
<i>Montanus</i>	<i>Nonnicus</i>
<i>Donatus</i>	<i>Conantius</i>
<i>Aurasius</i>	<i>Braulio</i>
<i>Ioannes</i>	<i>Eugenius</i>
<i>Helladius</i>	<i>Eugenius alter.</i>
<i>Iustus</i>	
50 Apud { <i>Felicem</i>	<i>Iulianus</i>
{ <i>Iulianum</i>	<i>B. Ildephonsus.</i>
{ <i>Braulionem</i>	<i>B. Isidorus.</i>

Ex incerto auctore in editione Conciliorum Toletanorum, anno CIO. IO. XCIII.

<i>Saluus abbas</i>	<i>Tyrannius Rufinus</i>	<i>Cerealis</i>
<i>Sextus Episcopus</i>	<i>Vergundus</i>	<i>Ferrandus</i>
<i>Macrobius</i>	<i>Victorinus.</i>	<i>Petrus</i>
<i>Philastrius</i>	<i>Itacius</i>	<i>Recullinus.</i>
<i>Theodorus Mopsuestenus Episc.</i>	<i>Eusebius</i>	

CHRONOLOGIA TOLETA- norum Præfulum,

Anni Domini.		
681	S. Eugenius Martyr, primus.	
313	Melanthius, qui interfuit Concilio Eliberitano & in eo subscripsit.	10
325	Pelagius.	
396	Patruinus, qui primum Toletanum Concilium congregavit, & in eo subscripsit: Priscillianam heresim pullulantem evertit.	
	Turibius.	
	Quintius.	
	Vincentius.	
	Paulatus.	
	Natalis.	
	Olympius.	
	Audentius.	20
405	Asturius. S. Illifonsus eius vitam scribit in catalogo illustr. virorum.	
	Ificius.	
	Martinus, vel Maiorinus.	
	Castinus.	
	Campeius.	
	Sinticio.	
	Praumatius, vel Palmatius.	
	Petrus primus.	
	Celfus.	
527	Montanus. Secunda Synodus Toletana sub Montano est habita: scripsit q̄. duas epistolas, 3 ^o alteram ad fratres territorii Palentini, alteram ad Toribium. S. Illifonsus eius vitam literis mandavit.	
	Iulianus primus.	
	Bracanda.	
	Petrus secundus.	
589	Euphymius: interfuit sancto tertio Concilio Toletano, Aera 627. & de eo fit mentio in decreto Gundemari.	
	Exuperius.	
597	Adelphius: subscribit in Toletano, sub Reccaredo Aera 635.	
	Conantius à S. Illifonso non enumeratur inter Præfules Toletanos, forte qui parum præfuit: inquit enim post Adelphium Toletana sedis Aurasium adeptum esse locum.	40
603	Aurasius. S. Illifonsus scribit in catalogo, cathedram tenuisse post Adelphium.	
615	S. Helladius: obiit 18. Februarii. de eo Illifonsus scribit in catalogo.	
633	Iustus. Quarta Synodus Toletana fuit sub Iusto habita, in eaq̄. subscribit: de eo Illifonsus scribit in catalogo.	
636	Eugenius. Secunda, quinta, & sexta, & septima Synodus Toletana sub Eugenio fuerunt collectæ: in eis subscribit: de eo Illifonsus in catalogo.	
647	S. Eugenius III. obiit 13. Nouembrii anno 658. interfuit octauo, nono, & decimo Conciliis Toletanis, Aera 691.	
659	S. Ildefonsus obiit 23. Ianuarii, anno 667. cuius vitam Cixila Præsul Toletanus scripsit.	50
668	Quiricus, interfuit undecimo Concilio Toletano, Aera 713. & in eo subscribit. S. Illifonsus eius vitam scribit in catalogo.	
685	S. Iulianus. II. obiit sexto Martii anno 690. interfuit duodecimo, & decimo tertio, & decimo quarto, decimo quinto, Conciliis Toletanis, & in eis subscribit, Aera 719. de eo Felix scribit in catalogo.	
691	Sisibertus, qui aduersus Egicanem Regem conspirationem fecit, pro qua merito à dignitate ordine amotus in Concilio Toletano decimo sexto: pro eo Felix successit. Aera 731.	

Felix,

CHRONOLOGIA.

693	Felix decimosexto Concilio Toletano interfuit, in eog. subscribit Aera 731.
700	Guntericus.
714	Oppas, intrusus. Sinderedus.
719	Urbanus post Sinderedum cathedram Toletanam tenuit: obiit anno 737. Toletum à Sar- racenis occupatur fueruntq. in captiuitate Præsules Toletani, qui sequuntur, usque ad Io- annem.
740	Sunieredus.
760	Concordius.
10 775	Cixilianus,
784	Elipandus: heresi infectus in Concilio Francofordiensi condemnatur, ut refert Ioannes Aurelianensis in libro de cultu imaginum.
820	Eumefindus.
850	Vuistemirus.
859	Eulogius electus, martyr. Vonitus,
920	Ioannes obiit anno 926. Paschalis.
20	Alfonfus VI. victis Sarracenis, Toletum expugnat anno 1085. die 25. Martii, & Bernar- dum monachum S. Benedicti in sede Toletana collocat.

CHRONOLOGIA CONCI-

LIORVM HISPANIÆ, QVÆ TEMPORI-

BVS GOTHORVM REGVM SVNT

indicta.

Aera Caesaris circa.	Annus Christi.	
302	324	Eliberitanum eodem tempore, quo Nicenum.
418	380	CæsarAugustum primum.
438	400	I. Toletanum primum aduersus Priscillianum, Consule Stilicane, Arcadii & Ho- norij temporibus.
	405	
554	516	Tarraconense anno sexto Theodorici Regis Consule Petro.
555	517	Gerundense anno septimo Theodorici Regis Agapeto V. C. Consule.
40 56	527	II. Toletanum secundum anno quinto Amalarici Regis Montano Episcopo To- letano.
	540	Barcinonense primum.
584	546	Ilerdense anno decimoquinto Theudi Regis.
584	546	Valletanum sive Valentinum eodem anno Theudi decimoquinto.
599	561	Bracarense primum anno tertio Argemeri Regis Sueuorum.
607		Concilium Lucense sub Theodomiro.
610	572	Bracarense secundum anno secundo Mironis Regis Sueuorum: in quo Metro- polita duo, ex Bracara & Luco, interfuerunt.
50 627	589	III. Toletanum tertium anno quarto Reccaredi: in quo Arriana heresis in Hi- spaña damnatur, & in eo sanctus Leander Hispalensis, & S. Euphemius Toleta- nus interfuerunt.
628	590	Hispalense primum anno quinto Reccaredi regis: in quo S. Leander Hispalensis in- terfuit.
630	592	CæsarAugustanum secundum anno septimo Reccaredi regis Artemio Tarraco- nensi Metropolitanano.
635	597	Toletanum anno duodecimo Reccaredi regis Adelphio Metropolitanano urbis re- gie.
636	598	Oscense anno decimotertio Reccaredi.

<i>AraCa-</i> <i>saris cir-</i> <i>ca</i>	<i>Annus</i> <i>Christi.</i>	
		Barcinonense <i>secundum</i> a <i>anno decimoquarto</i> <i>Reccardi Regis, Suario, Torto-</i> <i>conensi</i> <i>Metropolitano.</i>
637	599	Toletanum <i>anno primo</i> <i>Gundemari Regis, sancto Montano Toletana urbis Me-</i> <i>tropolitano.</i>
648	610	
652	614	Egarense <i>anno tertio</i> <i>Sisebuti Regis.</i>
657	619	Hispalense <i>secundum, Rege Sisebuto, & sancto Isidoro Episcopo Hispalensi.</i>
671	633	<i>IV. Toletanum quartum anno tertio Sisenandi Regis in quo S. Isidorus Hispalen-</i> <i>sis interfuit & Iustus Toletanus.</i>
674	636	<i>V. Toletanum quintum anno primo Cinthilani Regis in quo S. Eugenius Tole-</i> <i>tanus interfuit.</i>
676	638	<i>VI. Toletanum sextum vno secundo Cinthilani Regis Eugenio Toletano Anti-</i> <i>stite.</i>
684	646	<i>VII. Toletanum septimum anno quinto Cindaquinthi Regis, Eugenio Toletano</i> <i>Antistite.</i>
691	653	<i>VIII. Toletanum octauum anno quinto Reccesuinthi Regis, Eugenio Regia vr-</i> <i>bis Antistite.</i>
693	655	<i>IX. Toletanum nonum, anno septimo Reccesuinthi Regis, Eugenio Regia urbis</i> <i>Metropolitano.</i>
694	656	<i>X. Toletanum decimum anno octauo Reccesuinthi Regis, Eugenio Metropolita-</i> <i>no Regia urbis.</i>
704	666	Emeritense, <i>anno decimo octauo Reccesuinthi Regis, Proscuo Metropolitano E-</i> <i>meritensis urbis.</i>
713	675	<i>XI. Toletanum undecimum, anno quarto Vuambani Regis, Quirico Metropoli-</i> <i>tano urbis Toletana,</i>
713	675	Bracarense <i>tertium, anno quarto Vuamba, Leodegisio Metropolitano Braca-</i> <i>rensi.</i>
719	681	<i>XII. Toletanum duodecimum, anno primo Ervigii Regis S. Iuliano Regia urbis</i> <i>Metropolitano.</i>
721	683	<i>XIII. Toletanum decimum tertium, anno quarto Ervigii Regis, S. Iuliano Regia</i> <i>urbis Metropolitano.</i>
722	684	<i>XIV. Toletanum decimum quartum, anno quarto Ervigii Regis, S. Iuliano Regia</i> <i>urbis Metropolitano.</i>
726	688	<i>XV. Toletanum decimum quintum, anno primo Egica Regis, S. Iuliano urbis Re-</i> <i>gia Metropolitano.</i>
729	691	Cesaraugustanum <i>tertium, anno quarto Egica Regis Baldefredo Episcopo Casar-</i> <i>augustano.</i>
731	693	<i>XVI. Toletanum decimum sextum anno sexto Egica Regis, Felice urbis Regia</i> <i>Metropolitano.</i>
732	694	<i>XVII. Toletanum decimum septimum anno septimo Egica Regis.</i>
740	702	<i>XVIII. Toletanum decimum octauum anno primo Vuitiza. Non extat in Cano-</i> <i>ne, sed de eo meminit Rodericus.</i>
750	712	Sarraceni <i>Gorhos expugnant, & biennio totam Hispaniam occupant.</i>

ORDO

ORDO REGVM GOTHORVM HISPANIÆ, ET EORVM CHRONOLOGIA EX CONCILIIS. M. ff. & Isidoro & Vulfa.

	<i>Æra An gusti.</i>	<i>Anni Christi.</i>	
10	407	369	Athararicus <i>vna cum Fridigerno, regnat annos tredecim, sub Valente Imperatore.</i>
	420	382	Alaricus, & <i>cum eo Redagafius: regnat ann. 28. sub Theodosio Imperatore.</i>
	449	411	Athaulfus <i>regnat ann. 6. sub Arcadio, & Honorio Imperatore.</i>
			Segericus, <i>illico suorum dolo interfectus ann. 22. imperii Honorii, & Arcadii: cui successit Vuallia.</i>
	454	416	Wallia <i>regnat annos 3.</i>
20	457	419	Theoderedus, <i>regnat annos 33. finem extremum clausit in prælio Cathalaunico, sub Theodosio minori imperatore.</i>
	490	412	Thurismundus, <i>regnat ann. unum, sub Marciano.</i>
	491	413	Theudericus <i>annos tredecim, sub Marciano imperatore.</i>
	504	466	Daricus <i>annos decem & septem sub Leone Imperatore.</i>
	521	483	Alaricus <i>annos 23, sub Zenone Imperatore.</i>
	544	506	Gefalericus <i>annos quatuor, sub Anastasio Imperatore.</i>
30	549	511	Theudericus <i>Rex Italia, pro nepote Alamarico regnat in Hispania annos quindecim, sub Anastasio Imperatore. In Conciliis M. ff. duo coacta esse sub Theudericō Rege lego: primum Tarraconense anno eius, Æra 555. alterum Gerundense, anno & Æra sequenti.</i>
	564	526	Amalaricus <i>ann. quinque, sub Iustiniāno Imperatore.</i>
	569	531	Theudis, <i>seu Theudio decem & septem annos, & menses quinque, sub Iustiniāno Imperatore. Concil. Ilerd. anno eius 15. ubi mendose in omnibus M. ff. legitur, Æra 584. pro Æra 564. quod recte conuenit cum hac annorum ratione: quam sequimur.</i>
40	586	548	Theudifclus <i>annum unum, sub Iustiniāno Imperatore.</i>
	587	549	Agila, <i>seu Aquila, ann. quinque, sub Iustiniāno Imperatore.</i>
	592	554	Athanagildus <i>annos. 14. sub Iustiniāno. Isidorus ponit inter regnum quinq. mensium.</i>
	605	567	Liuba <i>annum unum, sub Iustino Imperatore minori.</i>
50	606	568	Leouigildus, <i>ann. decem & octo, sub Iustino minori. anno 17. regni Ermenegildum Hispani impie interfecit.</i>
	624	568	Reccaredus <i>primus ann. 15, sub Mauricio Imperatore.</i>
			Liuba <i>secundus annos duos, sub Mauricio Imperatore.</i>
	639	601	Vuittericus <i>ann. sex, menses 10.</i>
	641	603	Gundemarus <i>annos duos, menses decem, sub Phoca Imperatore.</i>
	648	610	Sifebutus <i>annos octo, menses sex, sub Heraclio Imperatore. Anno quinto Sifebuti Mahometes aduersus Romanos rebellat.</i>
	650	612	
	659	621	Reccaredus <i>secundus. menses tres.</i>

CHRONOLOGIA.

24

	<i>Era An- gusti.</i>	<i>Anni Christi.</i>	
<i>Cintila, Santi- la.</i>	659	621	<i>Suintila annos decem, sub Heraclio Imperatore. Is, ut nostri historici tradunt, primus pulsus Romanis, monarchiam totius Hispania obtinuit.</i>
<i>Sifenandus. Cintila.</i>	669 674	631 636	<i>Sifenandus ann. 3. menses undecim. Cinthila annos tres, menses octo. Concilium Toletanum quintum, primo anno eius regni coactum. Isidorus Iunior Episcopus Hispanensis prima sedis moritur.</i>
<i>Tulca Cindafuinthus Recefuinthus</i>	677 680 687	640 642 649	<i>Tulca ann. 2. menses quatuor. Cindafuinthus ann. 6. menses 8. Recefuinthus annos 23. menses 6. Ildefonsus anno. 18. moritur.</i>
<i>Bamba</i>	710	672	<i>Wamba annos octo, mensem unum. Relicto regno vixit in monasterio, melius sibi regnans, & vivens pie & sancte, annos septem, menses tres.</i>
<i>Eringius. Egisa.</i>	718 725	680 687	<i>Eringius annos septem: relicto regno creatur Egica. Egica annos decem solus, quinque una cum filio suo Vuitiza.</i>
<i>Vitiza. Rodericus an- nos 3. duos simul cum Vitiza, & num solus.</i>	739 748	701 710	<i>Witiza ann. 9. sine Egica patre. Rudericus ann. unum. Hoc Rege nobilissima, & antiquissima regnum Gothorum familia, ob impios & sceleratos mores Vuitiza, & Ruderici, misere extincta, in pradam barbaris Illauris tanquam Dei flagello data, uniuersaque nobilitas totumque regnum breui tempore una funditus euersum.</i>

REGES SVEVORVM
in Galloecia.

<i>Era An- gusti.</i>	<i>Anni Christi.</i>	
446	408	<i>Hermericus ann. 32.</i>
478	440	<i>Rechilla annos septem.</i>
486	448	<i>Reccarius annos nouem.</i>
495	457	<i>Maldra annos tres.</i>
498	460	<i>Frumarius annos quatuor.</i>
		<i>Remismudus, qui cum tota gente, Arriana heresi infectus fuit: in quo errore gens illa per annos ferme centum perseueravit: quo tempore Reges non reperiuntur, quippe indigni ut eorum repetita maneat memoria.</i>
601	558	<i>Theodomirus seu Ariamirus catholicus: Concilium Bracarense primum, sub eo habitum, & Lucense regnavit annis 12.</i>
607	570	<i>Miro annos 13. Concilium Bracarense secundum.</i>
620	582	<i>Eboricus. Andecatyrannus. Sueuorum regnum deletum est tempore Leonegildi Gothorum Regis, postquam regnauerunt in Hispania annos centum septuaginta septem, ut auctor est Isidorus.</i>

FINIS.

D. RODE-

D. RODERICI XIMENEZ
 NAVARRI ARCHIEPISCOPI TO-
 LETANI,
 RERVM IN HISPANIA GE-
 STARVM LIBRI IX.

Ad vetera Exemplaria Comparati, vt nunc primum editi videri queant.

ACCESSIT GOTHORVM, ARABVM ET RO-
 manorum Historia nunquam antehac edita.

Opera & studio ANDREÆ SCHOTTI.

Prolegomena

DE RODERICO XIMENIO ARCHI-
 EPISCOPO TOLETANO HISPANICARVM RE-
 RV M SCRIPTORE.

Ex Annalibus IOAN. MARIANÆ à Societate Iesu, Lib. XI. cap. XXI.

30 **A** NNVS millesimus ducentessimus octauus, mensis Augusti die vicesimo octauo
 Martinum Prasulem Toletanum abstulit: successit RODERICVS XI-
 MENIUS, domo Vasco, seu Nauarrus. Hominem externum spectata vitæ
 probitas, eruditioque, vt ea erant tempora, singularis ad eum honoris gradum
 prouexit: & quoniam induciæ abs Regibus eo auspice pactæ potissimum erant
 Principum gratiam, & utriusq; gentis studia promeruit.

ET LIB. XIII. CAP. V.

40 **R**ODERICI Toletani presulis obitus Augusti mensis nono die fuit, anno millesimo ducentesi-
 mo quadragesimo quinto: tametsi alij adscribant annum millesimum ducentessimum quadragesi-
 mum septimum Iunii mensis diem decimum: vt magis mirari liceat, in clarissimi viri obitu dissentire
 autores quam opinionem opinioni præferre Rodericus grauis annis erat, multisque laboribus fractus, ac
 nouo itinere, quod Lugdunum suscepit (ubi conuentus Ecclesiastici erant) aduersus Petrum Tarraco-
 nensem, à quo fuerat diris defixus, nulla grauiori de causa, quam quod iure Primatis per eius fines Crucē
 dignitatis insigne prætulisset. Extat Gregorii noni Rom. Pont. sententia secundum iura & merita Ec-
 clesie Toletane. Verum controuersa nondum satis composita, Rodericum arbitror in extrema quam-
 uis ætate ad Pontificem abiisse. In reditu sane cum Rhodano in Hispaniam nauigaturus nauis ueheretur,
 defunctus est. Hortæ quod Aragoniæ monasterium est, ad aram eius templi maximam cippus cum in-
 scriptione monstratur, his carminibus comprehensa, rude & crassum, vt in ea ætate, sonantibus.

Mater Nauarra, nutrix Castella,
 Schola Parisius, sedes Toletum,
 Hortus mausoleum, requies cœlum.

50 **R**ODERICI semper in Hispania viuet authoritas, memoria vigebit. Defuncti manibus in templi
 Toletani maximi pluribus sacellis ad hanc diem parentatur, aliquot sacerdotibus eius iussu atque impen-
 sa ea de causa constitutis. Roderico Ioannes eo nomine secundus successor est datus.

SERENISSIMO, INVICTO,
ET SEMPER AVGVSTO DOMINO
SVO FERNANDO, DEI GRATIA REGI CASTEL-
læ & Toleti, Legionis & Galleciæ, Cordubæ atque Murtiæ, Rodericus indignus
cathedræ Toletanæ sacerdos hoc opusculum, & Regi Regum per-
petuo adhærere optat.

FIDELIS antiquitas & antiqua fidelitas prima-¹⁰
uorum doctrix & genitrix posterorum credidit
actibus minorari, si sibi soli se genitam reputaret.
Cum enim per ea quæ facta sunt, Dei inuisibilia
percepissent, quia morte interueniente non pote-
rant permanere ea, quæ diuina reuelatione, studio
vigilanti, doctrina, usu, memoria, intellectu cir-
ca creaturarum opera, ratione prauia inuene-²⁰
runt: inuestigantes experimenta rerum & anigmata figurarum futuro-
rum notitia prouiderunt, & duce spiritu præsentia perceperunt, & futu-
ra indagis prænouerunt. Sed obliuio, quæ semper memoria aduersatur,
pedisse quæ negligentia subsequente, quod diligentia adinuenerunt, gres-
su obuioliturauit. Caterum ne desidia sapientiæ inimica itinera studii
occultaret, illi qui pro luce sapientiæ habuerunt, & eam rebus omni-
bus prætulerunt, figurales literas inuenerunt, quæ in syllabas congesse-³⁰
runt, ut his compingerent dictiones, quibus ut ex trama & stamine quasi à
textentibus oratio texeretur: & per hoc futuris sæculis præterita ut præ-
sentia nunciarent, & vigilata studia artium liberalium & officia me-
chanica subtiliter adinuenta scriptura posteris conseruarent. Cursus
syderum, motus Planetarum, dispositiones signorum, effectus astrorum,
quæ Astronomorum curiosa diligentia adinuenerunt, cubitorum Geome-
tria distinctiones, & graduum differentias, & punctorum distantias, quo
obiectum luna lucida denigretur, quæ eclipsi Solis claritas tenebrescat, quæ
indagine herbarum notitiam & earum efficaciam experimentis physi-⁴⁰
calibus percipere, sine scriptis quæ memoria posset quantumlibet instans
solertia reminisci, ne dixerim inuenire, nisi principiorum notitia præces-
sisset, quæ primæ inuenta successoribus conscripserunt? Verum quia hu-
mana studia multifarie variantur, pari prouidentia & eodẽ studio solici-
tudo diligens eorundẽ descripsit acta sapientium & stultorum, fidelium & e-
thnicorum, virtutes catholicas & politicas, iura canonica & ciuilia, ut
per hoc mundi cursus in suo ordine dirigatur, & gesta principum, quorum a-⁵⁰
liquos ignauia fecit viles, alios sapientiæ, strenuitas, largitas, & iusti-
tia futuris sæculis cõmendauit, ut quanta sit differentia utrorumq; exitu
cõprobetur, & discant posteri bonorum exemplis inniti, & malorum semitis
declinare. Quia etsi ad tẽpus bonorum videatur Dominus obliuisci, in fi-
ne misericordiã non abscondet. Etsi ad tẽpus etiã impij prosperentur, tol-
luntur in altum, ut lapsu corruant grauiori. Quis enim de creatione mudi,

de Patriarcharū successione, de exitu de Ægypto, de lege veteri, de Regib. terre sanctæ, de exterminio eorundē, de annūciatione, de natiuitate, de passione, resurrectione, & ascensione Domini Iesu Christi, earū testib. morte sublatis, posset relatione veridica esse certus, nisi libri canonici aut euāgelia testaretur? Quibus, eo quod scripserunt, tātō amplius obligamur, quātō per eorū doctrinā in prateritorū notitia innouamur. Gloriosa etiā pralia Romanorū & aliarū gentiū, quæ in mūdo varietate mirabili acciderunt, sine scriptura à memoria excidissēt. Cū igitur Hispaniarū successus variarum principū cruetis cladib. iteratus & linguā mutarit, & origo sua gentis plurib. intercepta dominis sit oblita, iam fere gēs & origo incolarū Hispania ignoratur. Quia igitur placuit vestra excellentia maiestati, meæ requirere ignorantiam paruitatis, ut si quæ de antiquitatib. Hispania, & de iis etiam quæ ab antiquis vel modernis tēporib. acciderūt, meæ memoriæ occurrissent, petitioni vestrae describere laborarē, & ut à quib. gētib. calamitates Hispania sit perpeffa, & Hispanorū Regū origo, & eorū magnalia, qui patrū glorias imitatione sequuti sunt gloriosa, per scripturæ meæ indaginē ad diligētiam nostræ notitiam peruenirēt. Ego vero tanti domini, tam excelsi, nō possū precib. cōtraire, & vix possibile cogor ob reuerētiam attētare. Tēpore enim vastationis Arabū scripta & libricū pereūte patria perierūt, nisi q̄ pauca diligētīū custodia euasere. Itaq; ea q̄ ex libris beatorū Isidori & Ildephōsi & Isidori iunioris, & Idacii Galleciæ Episcopi, & Sulpitii Aquitanici, & cōciliis Toletanis, & Iordani sacri palatii Cācellarii, & Claudii Ptolomæi orbis terre descriptoris egregii, & Dionis qui fuit historia Gotthica scriptor verus, & Pōpeii Trogi qui fuit historiarū Orientaliū sollicitus supputator & aliis scripturis quas de membranis & pictatiis laboriose inuestigatas laboriosius cōpilauī, à tempore Iaphet Noe filii vsq; ad tempus vestrū, gloriosissime Rex Fernande, ad historiā Hispania cōtexendam, q̄ solícite postulastis, p̄ ut potui fideliter laborauī. Inter omnes autem principes Gotthorum Reges secula p̄cipuos habuere, & testamentali edicto Hispania legauere, quorum insignia vsq; ad tempora q̄ me p̄tereunt, deriuauī, addēs aliqua quæ eorum historia famulantur, nec non & clades quas Hispania pertulit ante eos. In qua Hispania, per agratis Asia & Europa puinciis & vastatis, ultimo dominio resederunt, ubi etiam ab Arabib. sub Roderico Rege Dei iudicium pertulerunt. Vobis itaq; Castella, & Toleti, & Legionis, & Galleciæ, Corduba, & Lusitania, Murtia & Cienni in clyte domine Rex Fernande ortum eorum q̄ primo in Hispaniis habitauere, & bella Herculis q̄ exercuit super eos, & quæ Romani mortis iudicia intulere, & quib. Vandalos, Silingos, Alanos, & Sueuos exitiis cōsumpserunt, p̄ ut ex antiquis libris & relatione fideli recolligere potui, ego Rodericus indignus cathedra Toletana sacerdos, stylo rudi, & sapientia tenui, ad p̄conium vestrae gentis & vestrae gloriæ maiestatis solícitus compilauī: pro venia supplicans eo, quod munus tam exiguum ausus fui lectorum diligentia exhibere, & conspectui tanti Principis presentare.

R O D E R I C I A R C H I E P I
S C O P I T O L E T A N I D E R E B V S H I S P A N I Æ
L I B E R P R I M V S.

De fundamento huius historiae. CAPVT I.

Veritas Genesis attestatur, quam Moyses scripsit Spiritu prophetiæ, humanum genus vagum & profugum in terra miseræ aberrauit, donec culpa hominum inundante cæteris enecatis periculo cataclysmi, Noe solus cum filiis & vxoribus, domino protegente, fuisse * vt seminarium humani generis reseruati. Hæc sunt nomina filiorum eius: Sem, Cham, & Iaphet. * Sed horum filii pœnas peccantium iam obliti culpas ablutis criminibus adiecerunt, & volentes altissimo simulari, turrim superbiz erexerunt. Sed pares in culpa pari vt Lucifer præcipitio corruerunt. Et sicut ibi diuisi angeli diuisa officia sunt fortiti, * ita cum omnia in diuina essentia sint contenta, ab his vbiq; ei semper assistitur, & per eos in terris salutis ministeria disponuntur. Boni vero his confimiles habent præ oculis diuinæ iudicium maiestatis, & filiali timore altissimi offensam metuentes Dei dulcedinem, licet in ænigmate, iam prægustant. Alii autem angeli qui damnando homini inuiderunt, & mortifera suggesserunt, Dei iudicium non euadunt, sed semper eos culpa & supplicium comitantur. sic & mali qui iniquitatis iudicium secum ferunt, voluptatum solitudine cruciantur. Noe itaque generatio in Chaldæa, & Damasci Syria, & maiori Armenia, & * Assyria in qua Niniue dicitur esse sita, in certis sedibus vagabatur: & cæteræ regiones Asiæ, Africæ, & Europæ vacuæ habitatoribus. * solitudine quiescebant, donec primordia nostræ originis, superbia confundente vnitatem simplicium linguarum, diuisio separauit. Et quia loquelæ diuersitas conuictus, mores, & animos variauit vnilingues, aliam & cæterarum linguarum alias sortitæ sunt regiones, & prout vnus linguæ professio exigebat, diuersos populos effecere, & ab inuicem segregati climata, prouincias, & patrias diuiserunt, & lingua alia alienationem à proximo suggererebat, & non tam discidio, quam odio separati loca placida elegerunt, in quibus sedes commodas locauere, & propriis * terminis non contenti alios inuadere præsumpsere, & ex iniuriis mors & gladius prouenire, & nomina sua in terris & cognationibus vocauere, postea linguas idiomatibus distinxerunt. Filii Sem possederunt Asiam, sed non totam. Filii Cham Africam habuere. Filii Iaphet ab Amanio & Tauro montibus * Ciliciæ, quæ sunt in Asia, & totam Europam vsque Gades Herculis in finibus Hispaniæ possederunt. Et quod filii Cham & Iaphet aliquid in Asia habuere, existimo actum bello. Sed quia de generatione Iaphet cura est prosequi in hoc libro, de aliis fratribus hic omitto.

De Europa, & generationibus Iaphet.

C A P. II.

EUROPA autem incipiens à Tanai fluuio * ex vna parte Tyrrheno, & ex alia Septentrionali & Gaditano Oceano terminatur. Tanaim vero hunc dico qui ex Riphæis montibus * oriens * ad hæc præceps ruit, vt cum vicina flumina Mæotis & Bosporus gelu sæpissime solidentur, solus ex fractuosis montibus euaporans nunquam algote Scythico indurescit. hic Asiæ Europæque terminus famosus habetur. Fretum autem Gaditanum in finibus Galliciæ à Gadibus Herculis nomen habet. Oceanum Septentrionalem qui versus Septentrionem plurimas insulas in se tenet, scilicet * Scandiam, Frisiam, Scotiam, Angliam, & Iberniam, & alias minores: deinde omnes regiones citra Tyrrhenum cum insulis quæ Tyrrheni littore includuntur, scilicet Maiorica, Minorica, * Ebusus, Frumentaria, Corsica, Sardinia, Sicilia, * Mytilene, Venetiæ, Creta, donec ad paludem Mæotida peruenitur. Constantinopolitana & ciuitas in Europa noscitur constituta. Hos omnes terminos, & vsque ad Gadiram, quæ cum Pelle * includit Decapolim, filii Iaphet Gomer, & Magog, & Madai, Iauan, Tubal, Mosoch, Thiras, in linguis & cognationibus (vt dicit Isidorus) possedere. Porro filii Gomer Assenec, à quo Rhegini Calabriæ, Isidorus Ascenez,

Noe.
In seminarium
sic Codex Eccle-
sia Toletana sed
& horum.
Sem.
Cham.
Iaphet.
Ita et cum.
Angeli boni.

Angeli mali.

Noe habitatio.

sive Assyria.
Habitatoribus
& cultoribus
solitudine.
Diuisio lingua-
rum.

Terminis terra.

Cilicia & Sy-
ria.

Tanais.

Oriens adeo.
Bosporus præ-
ceps.

Scandium, Cy-
le f. Thule.
f. Ebusus.

Mytilene. V. C.

Concludit.
lib. Etymolog.
esp.

10

20

30

40

50

60

Ascenez, à quo Sarmatæ siue Sauromatæ, quos Græci Rheginos vocant, & ab his processerunt Calabri, Siculi, Appuli, & Latini qui Latium habitarunt: & *Riphat, à quo Paphlagonos, Paphlagonia contigua Galaciæ, & sicut dicit Cornelius nepos, Paphlagonos in Italiam transfuetti mox Veneti sunt vocati, à quibus Veneti Ligures & Æmilii processere: & *Togorma, à quo Phryges, qui terram suam Phrygiam appellarunt. Filii autem Iauan Elifa, à quo Græci, qui *Æolidæ dicuntur: Tharsis, à quo Cilices, qui Ciliciam habitarunt, quorum metropolis Tharsus: Cetim, à quo *Citiçi, Isidorus Cyprii, & secundum *hoc Cyprus à filiis Iaphet, non filiis Sem provenit, quorum ciuitas *Citiû dicitur: Dodanim, à quo Rhodii, quorum ciuitas Rhodus dicitur. De Gomer filio Iaphet Galatæ secundum Iosephum & Isidorum: qui Latine Gallogræci dicuntur. Olim enim Senones Galli quandam partem Græciæ inuadentes, à Gallis & Græcis Gallatiâ quasi Gallogræciam appellarunt. De Magog Scythæ, qui & Massagetæ appellantur, & Gotthi secundum Isidorum, Vandali, Sueui Alani, atque Hunni. De Madai Medi, à quibus Media nomen sumpsit. De Iauan Iones qui & Græci a quibus *Ionium mare, ex quibus Græci qui Troiam & fines eius habitarunt, processerunt: qua destructa duo fratres Priamus & Antenor Venetias nauigio peruenerunt, ex quibus Antenore mortuo, & Paduæ tumulato, Priamus cum comitibus Germaniam occupauit, & ab ipso germano Antenore Germania fuit dicta. Quæ nunc à Teutates, qui est Mercurius, Teutonia nominatur, à Latinis autem Lemania dicitur à Lemano fluuio (de quo Lucanus:

20 *Deseruere cauo tentoria fixa Lemano)*

qui has continet regiones: Lothoringiam seu Brabantiam, Vestfaliam, Frisiam, Thuringiam, Saxoniam, Sueuiam, Boiariam, Franconiam, Carinthiam, Austriam, & inde Gallias infringentes: à fractione patriæ, & eorum ferocitate Fræcia fuit dicta *à nauigio simili e Troia Brutus adueniens, eam quæ nunc Anglia dicitur, à suo nomine Britanniam nominauit, à qua & olim Siluaria, nunc citra mare minor Britannia nominatur. De Mosoch filio Iaphet Cappadoces, quorum metropolis Mazana, quam Tiberius Cæsar a suo nomine Cæsareâ appellauit. Thiras, a quo Thraces quasi Thiraces (vt dicit Isidorus) & a nomine patris sui terram incolatus sui Thraciam vocauerunt. Hæc ideo dixi, quia cogit historia quam assumpsi, de incolis Europæ aliqua declarare.

30 *De primis incolis, & primo nomine Hispaniæ.*

CAP. III.

40 **Q**UINTVS aut filius Iaphet fuit Tubal, à quo *Iberi, qui & Hispani (vt dicunt Isidorus & Hieronymus) processerunt. Filii autem Tubal diuersis prouinciis peragratis curiositate vigili occidentis vltima petierunt, qui in Hispaniam venientes, & Pyrenæi iuga primitus habitantes in populos excreuere, & primo Cerubales sunt vocati, quasi cætus Tubal: & attendentes stellam quæ ibi post solis occubitu occultatur, occasum eius *vesperinum stellam Hesperum, & patriam a stellæ nomine Hesperiam vocauere. Dicitur autem Europa a quadam filia Regis Agenoris sic vocata, quam Iupiter rapiens tertiæ parti mundi ex eius nomine nomen dedit. Hi post diuisionem linguarum, vt regiones adirent, & vt Nemrod tyrannidem euitarent, diuisi sunt in linguas & nationes, & linguam quæ nunc Latina dicitur, obseruarunt: alii & filii Iaphet qui in Europæ partibus resederunt, linguas alias habuere, Græci aliam, Blaci & Bulgari aliam, Cumani aliam, Sclaui, Boemi, Poloni aliam, Vngari aliam, Insulæ etiam Hibernia & Scotia specialibus linguis vtuntur. Teutonia vero, Dacia, Noruegia, Suetia quæ à Sueuis & Scythis nomen accepit, Flandria & Anglia vnicam habent linguam, licet idiomatibus dignoscantur. *Scandia & aliæ Septentrionales Oceani insulæ quæ Europæ annumerantur, aliis linguis vtuntur. Wallia etiâ contigua Angliæ, & Britannia minor circa litus Britannicum linguas proprias sunt sortitæ: similiter Vascones, & Nauarii. Cerubales itaq; in populos dilatati ad plana Hispaniæ descenderunt, & iuxta fluuium qui nunc Iberus dicitur, villas, & pagos, & oppida construxerunt, & inibi remanentes, qui prius Cerubales, ab Ibero fluuio, corrupto vocabulo Celtiberes se vocauerunt: vnde & eadem prouincia Celtiberia appellatur, quæ Oceano *Tyrreno & Pyrenæi montibus terminatur. Hanc *Carpetaniam quæ in se quatuor habet oppida, scilicet Aucam, & Calagurram, Tyraonam, & Auripam, quæ post Cæsaraugusta ab Augusto Cæsare fuit dicta, vis Romanorum principum occupauit, quæ tamen sicut referunt Plinius & *Sisebutus, ad Carthaginensem prouinciam pertinebant. Deinde ad alias partes Hesperia procedentes in terris suis cognationes & nomina vocauere & in diuersis prouinciis diuersos principes habuerunt, ex quibus fuit Geryon, & alii qui vsque ad Herculem durare. *Phaleg autem tempore cuius linguarum diuisio facta fuit, vsque ad *Geryonem sub

Riphat.
Raphat.Togorma.
Iauan filius Iaphet.

Æolides.

Tharsis.

Cetim.

Cetim.

Cithis hes

Tithrum.

Dodanim.

Gomer.

Magog.

Madai.

Iauan.

Ionicum.

Priamus.

Antenor.

ipso & Germano.

Germania.

Alemannia.

Teutonia.

Alister Agathia

lib. 1. Hist.

Alemanni, quod

aduentum, &

ex varia hominum

collusione

constarent, auctore

Asinio

Quadrato.

Lothoringia.

Brabantia.

Westfalia.

Frisia.

Thuringia.

Saxonia.

Suetia.

Bavaria.

Franconia.

Carinthia.

Austria.

et nauigio.

Iberus. V. C.

Vesperum.

Schanshia.

Ibero.

Sic V. C.

Sisebutus.

Phaleg.

Phaleg.

Geryonem.

1273. P. C. quo Hercules fuit natus * M C C L X I I I. sunt anni. A morte Herculis vsque ad captionem Troia anni X I I I. A captione Troia vsque ad Romulum qui Romam condidit, anni C C C C L I I. A Romulo vsque ad Consules, anni C C X I I. A Tarquinio Superbo ultimo Regu Consules rexerunt populum Rom. per annos C C C C L X I I. Et post hunc regnauit solus Caius Iulius Cæsar annis I I I. mensib. VI. tempore Consulum Africa & Hispania à Scipione destructis. * Tolemo & Brutus duo Consules condiderunt Toletum centum & octo annis antequam Iulius Cæsar regnare cœpisset, tempore Ptolemæi Euergetis Regis Egypti. Nunc ad Historiam Herculis reuertamur.

Æque ridiculâ opinionem refert infra lo. Gerundensis lib. 5. pag. 31. b. Tholomæos. Toletum.

De aduentu & victoria Herculis in Hispaniam, & pugna illius cum Geryone tricipite.

10

CAPVT III.

Receperant.

etiam.

Cum itaque Hercules fere tota Asia occupata, peruenisset ad saxum miræ magnitudinis & excelssæ, vt saxum & populos qui se inibi * receperunt, expugnaret, & incolas in deditione cogeret, terræ motu repulsus in Libyam nauigauit, habens secum Atlantem Astrologum magnum pronepotem magni Atlantis fratris Promethei, qui fabulose dicitur homines de luto formasse, & spiritum immisisse. Mercurius, * & nepos eius multarum artium peritus tēpore Moyfi scribitur claruisse. Hūc Atlantem Hercules charū habebat, eo quod eius consilio regebatur. Erat & mons altissimus, qui dicebatur Atlas, sed quia Hercules Atlantem magnis honoribus extollebat, æqui uocato nomine dixit poeta:

20

Hercule supposito sydera fulsit Atlas.

Gades.

Habebat etiam secum Traxilinum in Musica clarum contra periculum Sirenarum. Eo enim tempore Argonautarum dicitur periculum accidisse, & in finibus Hesperia nauium suarum stationem locauit, & in illa parte turres fortissimas fabricauit, quæ essent posteris in monumentum, quæ adhuc hodie Gades Herculis nuncupantur. Erat autem tunc temporis in Hesperia princeps quidam, qui Geryon vocabatur, & abundabat gregibus & armētis, & habebat tria regna, quæ nunc dicuntur Gallecia, Lusitania, Batica: vnde & iste Geryon cum esset alias fortis & ferox, triceps scribitur fabulose, de quo Ouid. in 9. Metamor.

--- Nec me pastoris Iberi

Forma triceps, nec forma triplex tua Cerbere mouit.

30

Et idem in lib. Heroidum:

** Pro dignum triplex armenti diues Iberi*

Geryonis quamuis in tribus vnus erat.

Expressius autem de morte Vergil. in septimo Æneid.

--- Cum iam Laurentia victor,

Geryone extincto, Tyrrhinius attingit arua,

Tyrrhenoque boues in flumine lauit Iberas.

Brugium.

aliquibus.

Contra hunc pugnavit Hercules, & repetito bello ferocem virtute domuit, & prostrauit priuatum vita, patrimonio, & armentis, obtentamq; partem illam Hesperia populis qui secum à Galatia venerant, captam tradidit habitandam: vnde & à Galatis Gallecia quinta prouincia Hispania nomen accepit, licet ab antiquis alia causa eius nominis assignetur.

40

De victoriis Herculis, & adificatione ciuitatum in Hispania.

CAP. V.

Lusitania.

Ana.

Lusitania 12.

Pelopius.

Batica.

Hispalis.

Batis.

Spalis.

Vega.

Regnis.

Carthago.

Carpa.

Sarco. P. C.

Cacus M.

Sirreum iugū.

Lerma.

Socorbica.

Lauinia.

ET inde procedens in eam quæ nunc Lusitania dicitur, prope fluuium Anam in campo Hispania propter victoriam habitam ludos instituit recolens Olympiadem, quam * Pelops auus eius maternus instituerat in Olympo, & eam prouinciam à Iusu Liberi patris filii Iouis, & Ana flumine, Lusitaniam nominauit: eoque in Olympiade portentum Ioui Olympiaco fabricabant. Inde procedens ad Baticam, in planicie quæ Bati flumine irrigatur, ciuitatem Hispalim erexit, nomen adaptans, eo quod prima habitacula palis suppositis, tegimen susceperunt, & in ea Spalos qui secum de prope Scythiam venerant, accolos collocauit. Prouincia autem illa à situ & flumine nomen sortitur. Hispani enim valles planicie commodas Vegas vocant. His tribus * regionibus præditus Geryon dicitur præfuisse. Procedensq; per Carthaginensem prouinciam occupans deuastauit, & Cacus qui in Carpetania & Celtiberia morabatur, bello contritum in fugam coegit. Hic dicitur Vulcani filius, cuius habitatio principalis in monte Carpetania, qui adhuc hodie mons Caci dicitur, celebris habebatur, cui armentorum, & gregum, & venationū copia famulabatur, & in * Sirreio iugo sublimior inuenitur, cuius principium prope Lermam, Tyrrheno prope Socorbicam terminatur. Cacus autem bello inferior fugæ prodigus Lauiniam petiit, & in montem qui

50

Auentinum.
inopinum.

tem qui nunc Auentinus dicitur, in spelunca faxea, & profundissima, tenebrosa que mecum Herculis se recepit, cuius aditum grauis moles, catenis appensa ferreis, protegebat, quam impie paterno artificio fabricauerat. Hic semiuir & semifer dicitur fabulose, eo quod immanitate horribilis, & atrocitate terribilis adiacentium orarum homines * inopes cladibus infestabat, & tam hominum quam ferarum strages innumeras exercebat, (quorum capita de ra superbia detestandis postibus affigebat.) de * truncis vero miserabilibus execrandam * in-

Strucium.
inopinum.

gluuias rabiem fatiabat. Verum Hercules in radice montis Caci ex iis quicum de Tyro & Aufonia venerant (de qua dicit Lucanus:

Cumque superba foret Babylon spolianda trophæis Aufoniis)

10 ciuitatem propter victoriam habitam auxit, & ex Tyriis & Aufoniis nomen indidit Ty-

cui.
Tyriass.
Tyraffonam.
Aufonia.
Vrgellum.
Annues.
Vicis.
nonam.

Barchino.

subiugati His-
span
Hispaniam.

De morte Caci, & vastatione Ilii, & morte Herculis.

CAPVT VI.

CUMQUE ad loca vbi nunc Romæ gloria principatur, Hercules peruenisset, & heros

30 Tyrinthius vnus ex magnis heroibus cum armentis Geryonis à finibus Hispaniarum edomitis remearet, & * montis Auentini vallibus se cum Iberis armentis secus ripam * Ti-

Et in
Turrem.pede per caudam
postea.

Condite.

Pelopii.
Celi vexatum.

40 residentem, acrii culmen montis cursu celeri impetiuit, trinodem clauam dextera reli-

brante. At proles Vulcania tunc timore trepidans infueto, cursu refugit * cōcito in spelun-

cam, aditu accurate mole faxea iam obstructo. Ad quem cum Hercules nullo modo posset

aditum reperire, sicut erat præualidus, cornu rupis duris impulsibus lacerauit, & aditu ad

speluncam virtute valida præparato, cepit Hercules Vulcanidem nunc telorum imbribus

nunc saxorum impugnare grandinibus. Sed semifer impar viribus ad eum Hercule pro-

pinquante, frustra artium paternarum auxilium inuocauit, ignes fumificos incessanter o-

re Stygio euomendo, quibus innatas speluncæ tenebras condensabat. At orbis domitor

expers metus, contempto discrimine tetri rogi, caliginosis ignibus saltu præcipiti se iniecit

& semiferum trepidantem arreptum gutture suffocauit, & vastatis partibus Italiæ ac sub-

30 iectis, in Graciam transfretauit, resumptoque exercitu vastauit Ilium, & Antæum pale-

stræ inuentorem, cum non posset in terra eleuatum, in aere interfecit. Postea Olympiades

diu neglectas ob memoriam * Pelopis restaurauit, & tandem dolore colei vexatus pyre ar-

dentu coactus impie se ingessit, & qui multos extinxerat se extinxit: licet fabulose dicatur

à Deianira data camisia concrematus, quæ tamen dedit ignorans. Nam quidam maleficus

Deianiræ suasit, quod Hercules aliam præferbat, sed si hanc camisiam indueret, caprus

amore maneret. Maleficus autem venenum incentiuum camisiam miscuit qua indutus Her-

cules viuus arderet: vnde Ouidius,

Incendit demum Deianira virum.

Interiit anno vitæ suæ LII. Per idem tempus Alexander Helenam rapuit, bellumque Tro-

ianum decennale surrexit.

HISPAN autem vir industrius, strenuus, & de heroum maioribus, quem Hercules præfecerat genti miseræ Hispanorum dissipatam Hispaniam reparauit, & opera fortissima prudenter extruit, quarum aliqua adhuc extant, turres in Pharo Galleciæ, & in Gadibus, quas & * moderna tempora admirantur. Ciuitatē iuxta iugum Dorii ædificauit in loco subiecto promontorio quod Cobia dicitur, & quia secus Cobiam sita, Secobia nuncupatur, vbi aquæ ductum construxit qui miro opere ciuitati aquarum iniectionibus famulatur: & in multis aliis locis inueniuntur opera ab operibus nostri temporis aliena, quæ tanto amplius admiramur, quanto ab antiquiori tempore adhuc extant. Græcorum ergo seruitute Hispania remansit oppressa vsque ad tempora Romanorum: medio tempore regno diuiso plurium præda diripientium vastationem non potuit fugere, * quia leonū faucibus cogebatur inferri.

De origine & primis actibus Gotthorum. CAPVT VIII.

IGITUR quia magnorum petitio me coegit Gotthorum originem & acta describere, prout ex diuersis historiographorum scripturis recolligere potui, vsque ad mea tempora contexui & descripsi. Verum cum diuersæ sint opiniones de Gotthorum origine, Claudius Ptolemæus orbis terræ descriptor egregius refert, in Oceani solo esse magnam insulā nomine Scandiam, quam Pomponius Mela dicit esse positam in Codano Oceani maris sinu, lateribus pandis per longum ducta sese concludens. Et habet ab Oriente * Vistulā fluum, qui à Sarmaticis montibus ortus, in conspectu Scandiæ trifidus illabitur Oceano Septentrionali, & diuidit Scythiam & Germaniam, & habet ab Oriente vastissimum lacū, de quo egreditur fluuius dictus Vagi, quasi eius vtero generatus, & transiens per partes australes vndosus voluitur in Oceanum. Ab Occidente immenso pelago circumdatur: A Septentrione in nauigabili Oceano est cōclusa. Et licet in Scādia insula multæ & diuersæ maneant nationes, septem tantū nomina eorū meminit Claudius Ptolemæus, scilicet Gotthi, Vesegotthi, Ostrogotthi, Dani, Rugi, Arothi, Thanii, quibus postea * Rodolphus Rex fuit, qui audita virtute Regis Theodorici, contempto proprio regno eius militiæ sese dedit. In cuius Scandiæ quadam parte tanta est frigiditas, quod apes * nusquam reperiuntur, & circa solstitium æstiuale XL. diebus & noctibus continue lux habetur, & in solstitio hyemali eodem dierum & noctium numero nox continua tenebescit. Sunt & ibi aliæ gentes, * qui velut Turingi eximiis vtuntur equis, & pelles sapphirinas cum aliis gentibus commercantur, & decora nigredine pellium, cum viuant inopes, ditissime vestiuntur: Ostrogotthi item & Dani, qui ex ipsorum stirpe progressi Herulos propriis sedibus expulere. Hæ itaque gentes corpore & animo grandiores pugnabant sæuitia beluina. Ex hac ergo * Scandia insula quasi gentium officina, & nationum vagina, Gotthi cū Rege suo nomine * Verio quōdam memorantur egressi, & quam cito terram exeuntes à nauibus attigerunt, dedere illico nomen loco Gotthiscandiam nominantes, & locus ille hodie Gotthiscandia appellatur. Et inde venientes ad sedes Vlmerrugorum qui tunc in ripis Oceani habitabant, cōmisso prælio eos à propriis sedibus * pepulere, eorumq; vicinos Vandalos subiugantes suis victoriis applicarunt, & diuersos Reges ex suo genere habuerunt.

De opinionibus originis gentis Gotthorum, & commendatione eorum.

CAPVT IX.

POST mortem Terie, regnauit in eis Gadaric, qui fuit magnificus triumphator, & multos in Scythia, & Gepidia quæ nunc Dacia dicitur, populos subiugauit. Post hunc filius eius Philemer: & videns Philemer Rugorum terram vbertatis penuria laborare, dedit consilium, vt ab illis sedibus transmigrarent. Et cum diu sedes altissimas & congrua loca perquireret, ad vltiores Scythiæ terras venit, vbi regionis vbertatē & votiuagaudia admiratus, decreuit vt in propriis residere. Et cum terrā requireret vt explorās, & pontem in vasto flumine reperisset, & regionē vltra placidā perspexisset, decreuit regionis intima peragere: & parte exercitus iam transmissa, pontis structura corruit transcuntium pedibus conuassata, nec trāsmissis licuit remeare, nec aliis transuadere. Is enim locus (vt fertur) paludibus tremulus concluditur voragine circumiecta, qui vtraq; confusione imperuius inuenitur: verum tamen adhuc hodie & voces armentorum audiri, & indicia hominū deprehendi, quamuis à longe commeantium relatio protestetur. Pars vero Gotthorum quæ apud Philemer citra remāserat, optatū potita solū ad gētē Spalorū aduenit, vt cōserto prælio

hodiernam.

qua.

Vetus Codex legit Insulam, sed perperam, et orado.

Rodolphus.

nunquam.

que.

Scandiam.

Verius.

expulerunt. V. G.

prælio victoriam sunt adepti: exinde ut victores ad extremam partem Scythiæ quæ adiacet Ponto mari, cum triumpho venerunt, & Scythiam suis victoriis subiecere. Et quia ibi diutius resederunt, & regimen tenuere, Scythæ ut indigenæ sunt vocati. Et licet Gotthi ad gentes alias sæpius diuertissent, rectores suos in Scythia dimittebant, penes quos gentis tutio consistebat. Hæc quæ diximus de gentis Gotthorum principio, Abavius descriptor gentis Gotthorum egregius verissima historia attestatur: in quam sententiam multi de maioribus consenserunt. Iosephus quoque annalium relator verissimus, qui veritatis regulam & causarum origines retraxit fideliter, & Isidorus Gothicæ gentis indigena, & chronicorum disertor optimus, hæc quæ diximus de Gotthorum principio cur omiserint, ignoramus.

Regnum tenuere Scythicum indigenæ sunt vocati.

10 Sed tantum ab hoc loco eorum profapiam memorantes, Iosephus Scythas, Isidorus Getas asserunt appellatos. Sed cum de eorum antiqua origine opiniones variæ habeantur, plus occultat varietas, quam declarat. Iosephus dicit de Magog filio Iaphet Scythas * & Massagetas processisse. Vnde quidam nituntur ea quæ Ezechiel propheta contra Gog & Magog spiritualiter prophetavit, Gotthorum actibus adaptare. Isidorus doctor nullius scientiæ expertus eos Getarum siue Scytharum docet ex genere processisse, & e litera mutata in o Gethæ dicuntur Gotthi. De quibus Poeta:

Exstat hoc Chronicon Isidori. Vide lib. 11. cap. 7. c. 22. fuit quod ita est dicitur qui est

Mortem contemnunt laudato vulnere Getæ.

Sed Iosephus & Isidorus, quia ortum eorum à Scandia omiserunt, Scythas & Getas ab incolatu patriæ, non ab origine appellaverunt. Hi Septentrionalia iuga tentantes, Scythica regna montibus ardua possederunt: & pars illa adhuc hodie Gothia appellatur. Interpretatio autem nominis eorum est lingua nostra fortitudo, & re vera nullius enim gentis strenuitas ita regnis & imperiis se obiecit. In primo enim egressu à Scandia gentem stolidam Vimerorum & Vandalorum à suis sedibus eiecerunt, iuga Scythica subiecere. * Vexorem Regem Ægypti prælio fugauere, Asiam subiugarunt, & eorum aliqui inibi remanserunt, ex quibus Parthi, ut dicitur, processere. Horum foeminae relictæ à viris armis in præliis claruere, & partem Asiæ subiecere, Armeniam, Syriam, Ciliciam, Galatiam, Pisidiam, Ioniã, & Æoliã domuere. Telephus Rex Gotthorum vicit Danaos, interemit Thersandrum, insecutus fuit Vlysses. Cyrus famosus à Tomyri fuit occisus. Darius filius Hystaspis, & filius eius Xerxes ab Anciro Rege Gotthorum inferiores in prælio sunt inuenti. Hos Alexander vitandos docuit, Pyrrhus pertimuit, Cæsar exhorruit. cum Pompeius pro arripiendo reipublicæ principatu contra Iulium Cæsarem arma mouit, & isti cæteris fortius dimicauerunt. Thraciam irruere, Italiam vastauere, Romam ceperunt, Veronam ædificauerunt nomē imponentes, quasive Roma, in odium Romanorum, & Gallias sunt aggressi, Hispanias sunt adepti, ibique apud Toletum sedem vitæ & imperium locauerunt. Hi postquam Scandiam reliquerunt, in tabernaculis & tentoriis habitauerunt, terras vberes seminabant, nusquam munitiones vel domicilia fabricabant: & licet terras, & ciuitates, & oppida subiugarunt, semper bellis & vastationibus insistebant contenti dominio populorum, prædis diuites & tributis. A sui principio ferocitati dediti belluinæ, vix humanæ rationis debitum attendebant. At postquam mores aliarum gentium videre & vrbes, humaniores effecti benignitatem & mansuetudinem induere, adeo quod & philosophos habuerunt, ad quorum sapientiam humili studio peruenerunt. Diu propriis ducibus se rexerunt, & postea regale fastigium ascendi, quod & sacerdotio ornauerunt. Hos omnes Europæ populi tremuerunt. Alpium obices his cesserunt. Post exterminium Scythiæ gens Vandalica à Pannonia non tam eorum præsentia fuit trita, quam opinione fugata. Eorum impetu Alani sunt extincti. Sueui inter contractuosos Hispaniarum angulos eorum armis periculum finis sunt experti, & regno quod desidiose tenuerant, turpiori dispendio caruere. Libertatem semper bello quam pace potius seruauerunt. In bellandi necessitate vires precibus prætulere. & in armis spectabiles, hastis & iaculis, arcibus & sagittis, ensibus atque clavis, equestri & pedestri prælio conflegebant: cura tamen equorum charior illis fuit: telis & iaculis pro recreatione præludere affectabant. Ludorum certamina vsu gerebant in armorum experientia. Solo naualis belli exercitio caruerunt vsque ad tempora Sisebuti, sub quo ad tantam gloriam peruenerunt, ut victoriarum insignibus non solum terras, sed & ipsa maria subsulcarint. * Fuere autem magnanimi, & audaces, & naturaliter ingenio faciles, & subtiles, in proposito prouidi, & constantes, gestu & habitu approbandi, viribus * pollentes, statura ardui & proceri, * diri vulneris, manu prompti, corpore validi, membris apti, dispositione compositi, & coloris albi.

Vexillum. V. G. l. c. 11. Vexorum.

Quæritur autem naturaliter magnanimi & audaces ingenio faciles. Præpollentes. duri vulneribus

De situ Scythia, & de Gotthorum exercitus regimine. CAP. X.

Instr. **SCYTHIA** siquidem Germanæ terræ confinis, ab occidente vbi Ister * amnis oritur, & dilatatur, habens ab oriente Seres, in sui principio Caspii maris littus, ab occidente Germanos & flumē Vistula: à meridie Ponto & extremo alueo Danubii terminatur. In * principio Scythiæ sunt montes Riphæi, qui Asiam diuidunt & Europā, ex quibus oritur Tanais fluius, qui in palude Mæotica finem facit. In Scythia autem prima gens ab oriēte sunt Gepidæ, ad Aquilonem Mysia, ab Africo magnus Danubius, ab occidente Venetiarum natio populosa, quorum nomina licet nunc per varias familias & loca mutetur, principaliter tamen Sclauī nominantur. Gotthi ergo descensu alpibus quibus inhabitabāt, destructa Græcia, Macedonia, Ponto, & Asia, & Illyricum annis fere xv. tenuerunt, & post iuxta Mæotidē (quæ fuit eis prima sedes Scythiæ) commorantes, Philimer Regem habuisse noscuntur. In secunda, id est Daciæ & Mysiæ, Zentam eruditum philosophum habuerūt, post hunc Dicineum, post hunc Zamolxem, quem miræ philosophiæ & eruditionis historiographi protestantur. Nec defuerunt eis qui eos in sapientia erudirent, vnde & Gotthi sapientiores pene omnibus barbaris extitere, Græcis pene consimiles, vt refert Dion, qui eorum historias composuit Græco stylo, & generosos dicit inter eos Pileatos vocari, ex quibus reges & sacerdotes ordinabantur, & adeo laudatos in bello probauit, vt Mars quem poetæ deum belli pronunciant, ex eis dicatur ortus fuisse. Vnde Vergilius:

Gradiumq; patrem Geticis qui præsidet aruis.

Vnde Gotthi Martem semper cultura asperissima placauere, opinantes bellorum præfulem captorum sanguine complacandum. Tertia vero sede super Ponticum confederunt, iam humaniores & prudentiores effecti, & diuisi per familias castra figebant. Arcus ex neruis magno studio compingebant. Vnde Lucanus:

Armeniosq; arcus Geticis intendite neruis.

Habuerunt & carmina, & modulationes, & instrumenta musica, & psallentes.

Athanasio.

De * Tanai, & ortu Parthorum.

CAP. XI.

*Vesofius 2.
Scythia.
Vexores.
Tanais.
Tanaisus.
Vesofius 2.*

SCYTHIS quos Amazonū viros prisca tradit authoritas, * Vexores Rex Ægypti bellum intulit, in quo à Gotthorum exercitu victus fuit, quib. præerat Rex Tanais, & nisi Nilus & munitiones quas propter incursum Æthiopū Vexores fecerat, obstitissent, eum cum patria extinxisset. Cumq; eum ibi positum lædere non valeret, reuertens fere totā Asiam subiugauit & Formi Regi Medorum tunc sibi charo ad persoluendum tributum subditam esse fecit, ex cuius exercitu nonnulli victores prouincias subditas contuentes in omni fertilitate pollere, deserto suorum agmine in Asiæ partibus resederunt. Ex * quorum genere dicit Pompeius Trogus Parthorum profapiam descendisse. Vnde & lingua Scythica Parthi, id est fugaces, siue exules dicuntur, suoq; generi respondentes inter omnes pene Asiæ nationes, soli sunt sagittarii & acerrimi bellatores. De nomine vero Parthorum aliqui etymologiam traxerunt, vt dicerentur Parthi, quasi parentum fugaces, quia à parentibus recesserūt.

*Iordanes libro de rebus Gerbi-
cis: Vnde hic multa exscri-
psit.*

De sceminis Gotthorum, quæ postea dictæ sunt Amazones. CAP. XII.

*Tanaisum.
Thanausum.*

HVNC ergo * Tanaim post mortem sui inter numina posuere, post cuius decessum exercitus eius collocatis ibi sceminis ad gentes alias diuerterunt, quibus diutius immorantibus mulieres coactæ ad incursum hostium arma sumpserunt, ex quibus aliqua redire ad viros, alia remanserunt. Illæ autem quæ remanserunt, in prædam à vicinis gentibus tentabatur, sed doctæ armis fortiter restitere, hostesq; super se venientes cum magna verecundia abegerunt. Eodem tempore fuere apud eos qui in Scythia remanserunt, duo iuuenes elegantes, ex regali progenie procreati, alter Plinius, alter Scolpythus vocabatur, qui egressi de terra sua cum multitudine iuuenum, habitauerunt iuxta fluuium qui dicitur * Thermodoon. Incolæ autem eius terræ eos & suos bellis & factionib. occiderunt. Mulieres vero eorum de virorum interitu condolentes, paucos qui euaserant occidere, vt omnes viduæ pari fletu virorum sanguinem vindicarent, nec ex inde maritalia gaudia admiserunt, sed tantum pugnis & præliis institerunt. Cum quibus autem pacem habebant, concubitu se tradebant, & partus tempore masculos enecabant, & sceminas reseruabant, & dextras mamillas abscindere decreuerunt, vt armis & sagittandi officio expeditius vterentur. Virgines autem

*Terme doonus.
V.C.*

Termeloontus.

autem

autem earum, spretis officiis mulierum, armis & venationibus insistebant, quæ audientes alias fœminas sui generis à Gotthis relictas præliis exerceri, in earum coloniam transierunt: quæ omnes simul fretæ maiori audacia se ad inuicem cohortantes, quia sine principatu incertius ferebantur, duas prudentiores & audaciores, Lampedo videlicet & Marpesiam elegere, easque principatui præfecere. Quæ dum curam rerum gererent, & propria defendentes aliena vastarent, sorte Lampedo cepit fines patrios contuendos: Marpesia vero fœminarum agmine sumpto nouum genus exercitus attentauit, & in Asiam proficiscens diuersas gentes bello contriuit, alias pace concilians ad Caucasum remeauit, ibique certum tempus demorans locum saxum Marpesiæ appellauit. Vnde & Vergilius:

Ac si dura silex, [aut stes] Marpesia cautes.

Tales. V. C.

Hic ergo multum temporis Amazones confortatæ, inde egressæ Tale fluuium transiere, Armeniam, Syriam, Ciliciam, Galatiam, Pisidiam, * omniaque loca fœlici exercitu domuere, & reuersæ Ioniam Æoliâque deditas sibi prouincias effecere. Vbi diutius dominantes, ciuitates castraque suo nomine dicauere. Ephesi quoque templum Dianæ miræ pulchritudinis ob sagittandi ac venandi studium, quibus se artibus dedicarunt, effusis opibus condidere. Tali ergo casu ex Scythia genitæ fœminæ potitæ * victoria, per ceterum fere annos regna Asiæ tenuere, & sic demum ad proprias socias in cautes Marpesias quas superius diximus, ad montem Caucasum repedarunt. Quæ videntes proles suas rarefcere, à vicinis gentibus concubitum petiere, ita vt facta nundina in anno semel masculis misceantur, & eadem die futuro tempore reuertentes concubitui se concedunt, patribus masculos, sibi fœminas referuantes, & armorum vsui deputantes. Dum vero hæc fœminæ partes Asiæ deuastarent, Persarum exercitus superuenit, qui cum fœminis bellum aggressi, xl. millia fœminarum cum Marpesia occidere. Post Marpesiam Sinope filia eius materno principatui subrogatur: post hanc regnauit Orithyia, quæ aduersus Menelaum & Herculem mouit bellum, & plus dolo quam pugna Orithyia victa ab Hercule fuit capta, & de exercitu fœminarum fere centum millia in ore gladii cecidere. Hercules autem restituit Orithyiam sorori suæ Antiopæ, quæ cum Orithyia corregebat. Postea Orithyia misit ad Scythiam, vt Scytæ auxilium sibi destinarent, quo contra magnum Herculem prælium repararet. Arpedo autem regnabat illo tempore apud Scythas, qui recolens Amazones ex Scytharum seu Gotthorum genere processisse, dolens tam insignes fœminas deperisse, misit filium suum in auxilium Amazonum cum magna multitudine bellatorum, à quorum facie * veritus Hercules in Græciam se recepit. Post Orithyiam suscepit regnum Penthesilea, quæ audiens Græcos in Troiæ terminium aduenisse, succursui se contulit Troianorum cum lxx. millibus armatarum, & ibi strenue multa gessit. Tandem ibidem cum multis ex suis ab Achille dicitur interfecta. Post Penthesileam * Thalestris suscepit regnum Amazonum. Hæc * acta pace cum Alexandro, qui & Paris, Græcos desinit infestare. Erant autem Amazones varia veste compositæ, capillis à fronte tonsis, à ceruice demissis, mamillis dextris abscissis, sinistras strictura tunicæ circabant. Et erant eo tempore plusquam ducenta millia armatarum. Et hæc Gotthorum fœminæ vsq; ad Iulium Cæsarem regnum egregie tenuerunt. ex inde vsq; ad hæc tempora regnum tenent in terra quæ vulgariter dicitur Fœminea.

omniaque Asia loca.

Victoriam.

Videtur.

Thalestris. Talisarida. V. C. facta.

De actibus Gotthorum, & Amazonum, & de Telepho, & de Eurypylo Gotthorum Regibus, & Regina Tomyri.

C A P. XIII.

SED quia de viris Gotthorum sermo assumptus fuerat, & quanta fuerit gentis illius gloria, de fœminis fecimus mentionem, quarum fortitudine hoc probatur. Orosius dicit, Gotthos Regem nomine Thelephum post multa tempora habuisse. De quo Iuuenalis,

— Impune diem consumpsit ingens

Telephus.

Is ergo Telephus Herculis filius, sorori Priami fuit coniugio copulatus, procerus corpore, sed terribilior in vigore, qui paternam fortitudinem propriis viribus æquans, genas & formam similitudine præferbat. Huius regnum Mysiam appellauere maiores. Cum itaque Hercules tempore Gedeonis fuisse dicatur, & ante Telephum filium Herculis plures Reges habuerit gēs Gotthorum, scilicet Varic, & Gadaric, & Philemer, & Zamolxé, & * Tanaim, & diu post Telephum filium Herculis, & Hercules * fuerit tempore Gedeonis qui iudicauit populum Israel centesimo octogesimo quinto anno, & ita videtur quod multis annis ante tempora Gedeonis Gotthi à Scandinia sunt egressi. Is ergo prædictus Telephus habuit bellum cum Danais, in qua pugna Thersandrum ducem Græciæ interemit, & dum Aiace

V. C.

Tanaisum. Fuit.

V. C. toto capi-
te Atamiris
legit Athama-
ris. V. C. Iustitio
libr. 1. Et a-
liis Tomyris.
Græcis Et He-
rodoto tunc et
et tunc et
successores.

infestus inuadit, Vlyssesq; prosequitur, ictibus equo cadente, ipse corruit, Achillisq; iacu-
lo femore sauciatus diu mederi nequiuit: Græcos tamē quāuis saucius ex suis finib. ppulsa-
rūt. Telepho vero defuncto, Eurypylus successit in regno ex Priami Regis germana pge-
nitus, qui cū ob Cassandræ amorē bello interesset Troiano, parentib. soceroq; ferre auxiliū
cupiens, mox veniens est extinctus. Post longa vero tempora Cyrus ille famosus Rex Per-
sorum cum * Tomyris Regina Getarum siue Massagetarum sibi exitiabile bellum inferret,
transmisso Araxe fluuio mortis & regni pœnas subiuit, cuius caput abscissum Tomyris in-
vtrēm humano sanguine plenum misit, dicens: Satiare sanguine quem sitiisti. Tunc Regina
Tomyris adepta victoriam tantamq; prædam, in partem Mysiæ quæ nunc Amazonia dici-
tur, victrix abcessit, & mutato nomine minorem Scythiam appellauit, & ciuitatem Tamer
è suo nomine ædificauit, & adhuc hodie successrices * earum fœminæ agentes militiam,
strenuæ habentur in opere militari, & terra earum adhuc hodie dicitur vulgariter Fœmi-
nea.

De victoriis Gotthorum contra Persas & Græcos.

C A P. XIII.

Hydaspis. V. C.

Chalcedon.
Byzantium.

Quatuor Cen-
ta. forte qua-
dringenta.

Odisicana.
Mæsia V. C.
Athamari.

Codex scriptus
Mæsia, sed le-
gendum Mysie
egressi sunt.
Construxerat.
Patriam.

Athenienses.
Babylon.
cum Mysia.

POST hæc Darius filius * Hystaspis Rex Persarum, Anchiri Regis Gotthorum filiam in
matrimonio postulauit, rogans, pariter & deterrens, nisi suam perageret voluntatē. Cu-
ius affinitatem Gotthi spernentes legationem & petitionem pariter frustraerunt, qui quia
repulsus, & dolore stimulatus, contra ipsos egit exercitum septingentorum millium arma-
torum, nauibusq; pene à Chalcedonia vsq; ad Byzantium instar pontium tabulatis duobus
mensibus fatigatus octo millia perdidit armatorum. Timens autem ne potētem eius aduer-
sarii occuparent, celeri fuga in Thraciam repedauit, nec Mysiæ solum credidit esse tutum.
Post cuius decessum Xerxes filius eius paternas iniurias vlcisci desiderans, de suis septingē-
ta millia, de auxiliantibus vero * trecenta millia habuit armatorum. Naues rostrostratas mille
ducentas, quæ ad nauale bellum rostrostratis ferreis armabantur, onerarias autem [ad] tria millia
legitur habuisse. Et contra Gotthos profectus bellum non fuit ausus tentare, sed eorum a-
nimositatem & constantiam superatus absq; certamine confusus recessit. Philippus quoq; pa-
ter Magni Alexandri cum Gotthis amicitias fœderans Olympiada Neptolemi regis Mo-
lossorum filiam accepit vxorem, vt tali affinitate roboratus Macedonum regna firmaret.
Qua tempestate Philippus inopiam pecuniæ passus * Odisicanam * Mæsiæ ciuitatem quæ
propter viciniam Tomyri Reginæ Gotthidi erat subiecta, vastare curauit. Sed sacerdotes
Gotthorum qui Pileati vocantur patefactis portis cum citharis & vestibibus candidis obuiā
egressi, patriis diis, vt sibi propitii Macedones repellerent, voce supplicis modulātes: quos
Macedones sibi fiducialiter occurrere contuentes (si fas est dicere) ab inermibus terrentur
armati, & soluta acie quam ad bellandum, non ad vrbis excidium * construxerunt, inito
fœdere ad * propria sunt reuersi. Quem dolum cum post longum tempus cognouisset Si-
talcus egregius doctor & ductor Gotthorum, cl. millia pugnantium congregauit, & Athe-
nienibus bellum intulit, in eis Perdicca tunc regnante, quem Alexander apud Babyloniam
ministri infidiis potans interitum, porrecto anulo in Atheniensium principatu reliquerat
successorem: magnoque prælio in hoc inito Gotthi inuenti sunt pro victoria superiores, &
pro iniuria quam in * Mæsia Græci fecerant, Gotthi in Græcia discurrentes cunctam Ma-
cedoniam vastauere.

De sapientibus Gotthorum & consiliariis eorundem. C A P. XV.

Boruisia.

Quas nunc.

DEINDE regnauit in Gotthis * Boruisia, & venit ad eum in Gotthiam Dicineus, quo-
ras * quas Franci detinent, occuparūt, & dedit ei Boruisia fere regiam potestatem. Gottho-
rum regnum Cæsar qui pene totum mundum suo subiecit imperio, crebro pertentans non
potuit subiugare, neq; Caius Tiberius Imperator tertius Romanorum, licet sæpius attempta-
rit. Gotthi autem hoc commodum, hoc salubre, hoc votiuum, hoc agendum in agendis &
in iudiciis iudicabant, quod Dicineus eorum consiliarius approbat. Ipse autem mores
eorum barbaricos immutauit, ipse fere omnem Philosophiam, Physicam, Theoricā, Pra-
cticam, Logicam, dispositiones XII. signorum, Planetarum cursus, augmentum Lunæ &
decrementum, Solis circuitum, Astrologiam, & Astronomiam, & naturales scientias Got-
thos docuit, & ex beluina ferocitate homines & philosophos instaurauit. Hæc & alia Dici-
neus Gotthis peritia sua tradens mirabiliter enituit apud illos, & non solum mediocribus,
immo & Regibus imperauit. Elegit præterea nobiliores & prudentiores, fecitq; sacerdotes,
quos

quos ad Theologiam instituens vocauit speciali nomine Pileatos, & * Tiaris capita palliabant, arbitror sic vocatos. Decedēte vero Dicineo pene pari veneratione Eumoficum habuere, quia nec impar in solertia habebatur. Etenim Rex & pontifex ob sui peritiam illis fuit, & in summa iustitia populos iudicabat. Et hoc rebus humanis exempto, succedit in regno post multa tempora Dorpaneus.

*T sup. cap 10.
Thyaris V. C.*

succesit.

Iterum de bellis Gothorum, & Ostrogottha, & Gniua Regibus eorum.

C A P. X V I.

ANNO XII. ante æram conditam vsque ad æram CXXV. in qua regnauit Domitianus, & fiunt anni CXXXVII. scriptum non reperi, & ideo hic omisi. Demum autem Domitiano imperante æra CXXV. Gothi eius auaritiam metuentes, fœdus quod cum aliis principibus pepigerant * dissoluentes, ripam Danubii diu possessam à Romano imperio delentis militibus cum eorum ducibus vastauere. Caput * Oppii Sabini qui inibi Romanis præerat abscondentes, castella & ciuitates & oppida Romanis subdita deuastarunt. qua necessitate Domitianus cum omni virtute sua Illyricum properauit pene Republicam exhausta, & Fusco eis prælato cum electissimis viris amnem Danubii confertis nauibus instar pontis transire coegit contra exercitum * Dorpinæi. Tum * Gotthi insignes reperti arma capessunt, primoque conflictu Romanos deuincunt, Fuscoque duce imprimis extincto castra militum diuitiis spoliant Romanorum, magnaque potiti gloria per loca proceres suos pro gloria & fortuna Semideos vocauerunt. Hi autem licet communiter dicerentur Gotthi, illi autem qui in Scythia commorantes in Orientali plaga manebant, * Ostrogotthi, qui in Occidentali, * Vefegotthi specialiter vocabantur. Et gens ista mirum in modum in ea parte Scythiæ qua manebat, in Ponti littore, tanta terrarum spacia, tot sinus maris, tot concursus fluminum tenens enituit, vt * Vandalus & * Margomanus * Squadorum princeps eorum essent * subditi. Fastida rex Gepidarum ab Ostrogottha Rege Gotthorum, aut bellum sibi parari, aut terræ spacium legatione præmissa petiit derelinqui. Tunc Ostrogottha vt erat animi solidi, respondit relatis, Bellum tale se abhorrere; durumq; fore & omnino scelestum configere cum propinquis, loco vero non cedere * fore dignum. * Gepidæ autem in bella irruunt, & inclinata parte Gepidarum, Rex eorum pudendis opprobriis ad patriam fugit bello coactus. Victores Gotthi discessione * contenta in sua patria toto tempore foeliciter remanserunt. Post decessum Ostrogotthæ Gniua ad * regimen sublimatur, qui exercitum diuidens in duas partes, vnam partem ad vastandam * Mœsiam dirigit quæ negligentibus principibus fuerat destituta; ipse vero * Philippopolin ire festinat, & diu obsessam inuadit, prædaque potitus Priscum ducem qui inerat, fœderauit, quasi cum imperatore Decio pugnaturus, qui Decius cœpit regnare æra CCLXVII. Ad conflictum igitur venientes, illico Decii filium sagitta crudeli vulnere sauciauit. Quod pater aduertens ad confortandos animos fertur dixisse, Perditiōe vnus militis nihil est Reipublicæ diminutum: affectu tamen paterno compatiens hostem inuadit, aut mortem, aut vltionem filii exposcendo, dispositoq; prælio finem consequitur vitæ, Imperii, vltionis.

Æra 125

*Gothi
dissoluerunt.
Danubium.
absconderunt.
V. C. Oppii Sabini
p. Romanis.*

*Dorpaneus.
Gothi.
capessunt.*

*Ostrogotthi.
Vefegotthi.
Vandalus.
Margomanus.
Squadorum.
Scandorum vel
Scandorum.
Subditi seruituti.*

*Gepidæ.
seruus.*

*contentus.
regnum.
Mysia.*

Philippopolis

Æra 267.

De Gallo, & Volusiano, & Claudio Imperatoribus, & pugnis eorum cum Gotthis.

C A P. X V I I.

DEFUNCTO autem Decio, Gallus, & Volusianus filius eius regnum adepti sunt Romanorum, & regnauere annis duobus, æra CCLXX. Gallo autem in fata cedente Gallienus per se arripuit principatum æra CCLXXI. tempore cuius Gotthorum exercitus cum multis nauibus per * Hellepontum in Asiam transferunt, vbi multas eius prouinciæ ciuitates, & opulentissimum * templum Dianæ quod superius diximus Amazones condidisse, extractis diuitiis succendere, & spoliatam Chalcedoniam subuertere, quam postea Cornelius habitus reparauit. Quæ etsi vrbs regiæ dignitatem obtineat, antiquæ pugnæ posteris signa præfert. Hac ergo foelicitate victoriis, spoliis, prædaque ditati transeuntes per Hellepontum in suo itinere Troiam & Ilium vastauere, & quæ erant à bello Agamemnonis vix aliquantulum reparatæ, hostili gladio iterum feriuntur. Post tale excidium iterum Asia eorum experta est feritatem. Nam * Anchialon ciuitatem aggressi, quam mari vicinam Sardanapalus Rex Assyriorum dicitur construxisse, ibi multis feruntur mansisse diebus aquarum calidarum recreatione iucundi. Erat * autem ad infirmorum efficacissime sanitatem.

Æra 270

Æra 271

*Gothi.
Hellepontus.
Templum Dianæ.
na.
Chalcedon.*

*Troia.
Ilium.*

Anthiolocæ

enim

Era 386. Exinde ad propria repedarunt. Cumque regiones Romanis subditas deuaſtarent, Claudius Imperator qui cœpit regnare æra CCLXXXVI. occurrit, & victos coegit ad primas ſedes Scythiæ remeare. Romani autem Claudium Auguſtum, pro eo quod tam fortiſſimam gentem à ſinibus Reipublicæ remouiffet, inſigni gloria honorantes, in foro illi aureum clypeum, in Capitolio auream ſtatuam collocarunt.

De Constantino Imperatore, & Geberic & Hermanarico Gotthorum Regibus, & eorum bellis.

CAPVT XVIII.

Era 380. **D**EMVM cum auxilia plurima Diocletiano & Maximiano Romanorum principibus præbuiſſent, ſuccedente Constantino Cæſare Magno, qui cœpit regnare æra CCCXXVI. aliquandiu ſunt neglecti, eo quod Cæſar Magnus ſuccedentibus ſibi proſperis contra Parthos & Perſas in ſuperbiam tumuiſſet. Et cum Diocletianus Achillem in Alexandria ſuperaffet, & Maximianus Herculeos & * Quingentinos in Africa attriuiſſet, cœperunt Romani Gotthorum auxilia dedignari. Tunc Gothi Sarmatarum regionem aggreſſi copioſiſſimis ſuper Romanos agminibus irruere, & vehementi virtute cuncta deprædatione & gladio vaſtauere. Aduerſus quos Constantinus aciem inſtaurauit, ingentique certamine Danubium compulſit pertranſire, de diuerſis gentibus virtutis gloria clarus, ſed de Gotthorum victoria amplius glorioſius, quem Romani acclamante ſenatu laude ſunt publica profecuti, quod tantam gentem vicerit, quod patriam Reipublicæ reformarit. Gothi autem ad iuga propria reuertentes ibidem aliquandiu habitauerunt, ſed quia licet * vitia virtutibus non cedebant, iterum contra Romanos rebellia attentarunt, & ſub Ariaco & Aurico qui tunc temporis Gotthis præerant, Pannoniam & Italiam deuaſtantes Liguriam inuaſerunt, & commoditate regionis illecti ſtuduerunt famoſiſſimam Romanæ urbis æmulam in ſuo nomine condere ciuitatem, quæ ab aliquibus creditur fuiſſe Verona, quæ (vt a libi diximus) quaſi væ Roma eſt appellata. Aliqui dicunt fuiſſe Sicambriam, quæ fuit iuxta paludem Mæotidem * ædificata. Poſt Ariacum & Auricum Geberic ſuccedit in regnum anno Constantini XXVII. æra CCCLIII. Nam hic cum eſſet nobiliſſimus genere, gloriam generis ſui auorum magnalibus voluit adæquare, & primitias regni in gente Vandalica cupiens oſtentare contra Huimar Regem eorum bella tentauit, victumque coegit à patria exulare. Huimar autem & Vandali expulſi à ſedibus ab Constantino principe Pannoniam petierunt, ibique fere per ſexaginta annos locatis ſedibus Imperatorum decretis velut incolæ paruere, & poſt longum tempus à Stilicone magiſtro Romanæ militiæ, conſule & patricio inuitati Gallias occuparunt. Vbi finitimos deprædantes impediētibus Gotthis non potuere ad primas ſedes in Pannoniam remeare. Nam Geberico rebus humanis exēpto, Hermanaricus regimen ſuſcepit in Gotthis anno Constantini Imperatoris ſecundo, æra CCGLVII. Hic multas & bellicoſiſſimas gentes perdomuit, fuiſq; legibus parere * coegit, quem merito nonnulli Alexandro maximo compararunt. Siquidem cum gentes domitas haberet ſubiectas, & apud omnes earum ſubiectiōne clarus floreret, non eſt contentus, n̄ ſi gente Herulorum quibus præerat Alaricus, fere trucidata, reſiduum ſuæ ſubiiceret ditioni. Nam gens prædicta quanuis multos ſua velocitate ſubigeret, Gotthorū tamen ſubiacuit ſtabilitati, vt & ipſa inter gentes reliquas Hermanarico, ſeruiret. Poſt Herulorum cædem Hermanaricus in Venetos arma mouit, qui quanuis deſpecti, præ numeroſitate tamen primo reſiſtere conabantur, & licet ab vna ſtirpe exorti Venetiani & Sclauiani dicantur, hos omnes Hermanaricus ſubegit, & vt propriis laboribus imperauit.

*De * Hunnis, & morte Hermanarici.*

CAPVT XIX.

Era 357. **H**ERMANARICVS autem Rex Gotthorum qui (vt ſuperius retulimus) multarum gentium extiterat triumphator, aliquo vulnere ſaucius ægram vitam imbecillitate contraxit, & nunc Alamber Rex Hunnorū in Oſtrogothos, qui iam à Gothiſ ſeiuncti manebāt, inſiluit & proſtrauit. Hermanaricus autē dolore vulneris & Hunnorum potius, vitæ ſuæ anno * vx. eſt deſunctus. Cuius mors Hunnis occaſionem præbuit præualēdi, ipſiq; Gothi qui remanſerant, extinctis pene Oſtrogothiſ Veſegothiſ ad Valentem Imperatorem nuucios tranſmiſerunt, vt partes Thraciæ & * Mœſiæ eis traderet ad manēdum. qui annuit,

*Alamber.
Oſtrogothi.
C.X.
Hunni.*

Niceſia.

Magnis & inf.

Venetiani.

*Era 357.
Concilia haſtaſ.
vas ſup. hac pag.
niſi illic de etate,
hic de regno loquatur.
Heruli.*

*Verona.
Sup. cap. 9.
Liguria.
Sicambria.
populata.*

Viti à virtutibus non ceſſauerunt.

*Quingentinos
Gothi.
Sarmata.*

Era 386.

annuit, & petitas terras contulit excolendas, & Danubium transmeantes Daciæ & Thraciæ largitione principis infederunt.

RODERICI ARCHIEPI- SCOPI TOLETANI DE REBUS

HISPANIÆ, LIBER SECVNDVS.

*De schismate in Athanaricum & *Fridigernum, & heresi Ariana.*

Fridigernum.

C A P. I.

PRIMVS Gotthorum gentis administrationem suscepit Athanaricus æra CCCLXXXI. & regnavit annis XII I. qui persecutione crudelissima aduersus *fidem commota, contra Gotthos qui in gente sua Christiano nomine censebantur, cædes *cœpit. Ex quibus plurimos qui nolent idolis immolare, fecit martyres, reliquos autem multis persecutionibus affictos dum interficere præ multitudine abhorreret, dedit licentiam in Romanorum prouinciam trãsmigrare. *Æra 381 fideles incepit.*

Gotthi in Istrum aduersus semetipsos in Athanarico & Fridigerno diuisi alternis se cædibus deuastarunt: sed Athanaricus Fridigernum Valentis Imperatoris auxilio superauit, & ei cœpit potentia præminere. Verum tamen Fridigernus quasi subregulus habebatur. Tandem vero ne gentis Gotthicæ gloria scinderetur, *Fridigernus cum iis qui in Oriente Ostrogotthi dicebantur, & Athanaricus cum Vesegotthis in Occidente tabernacula metabantur. Tunc *Gudila Episcopus eos legem docuit Christianam, & scripturas noui ac veteris Testamenti linguam transtulit in eandem. *Æra 389. Fridigernus. Gudila.*

Et Gotthi qui hactenus idololatriæ superstitioni dediti gentilibus sacrificiis se uouebant, iam nunc fide suscepta ecclesias construxerunt, & sacerdotes euangelicos habuere, specialesq; literas quas eis cum lege Gudila eorum Episcopus tradiderat, habuerunt, quæ in antiquis *Hispanorum & Galliarum libris adhuc hodie superextant, & est litera quæ dicitur Toletana. Huius rei gratia legatos cum muneribus ad Valentem Imperatorem miserunt, & doctores propter suscipiendam Christianæ fidei regulam postularunt. Valens autem à veritate catholica deuius, & Ariana heresis perueritate detentus, ut audiuit Gotthos fidem catholicam suscepisse, applausit eisdem, & missis hæreticis sacerdotibus Gotthos persuasione nefanda sui erroris dogmati aggregauit, in tam præclaram gentem virus pestiferum transfundendo: sicq; errorem quem

recens credulitas bibit, tenuit, diuq; seruauit vsq; ad tertiam synodum Toletanam quæ fuit sub Recharedo principe celebrata. Gotthi autem statim ut Valentis literas suscepere, & sibi dogmatis sui ecclesias construxere, & talia iuxta eundem Arium de ipsa diuinitate documenta sumpserunt, ut crederent Filium Patris maiestate esse minorem, & æternitate posteriorem, Spiritum autem sanctum nec *dominum esse, nec ex substantia Patris existere, sed per Filium creatum esse, vtriusque ministerio deditum, & amborum obsequio subditum: aliam quoque Patris sicut personam, sic & naturam asserentes, aliam Filii, aliam denique Spiritus sancti, ut non iam secundum sanctæ scripturæ traditionem vnus Deus & vnus Dominus coleretur, sed iuxta idololatriæ superstitionem tres Deos & Dominos faterentur. Cuius blasphemiam malum per decessum temporum Regumq; successum annis pluribus tenuere: qui tandem salutis suæ reminiscens, & inolitam perfidiam detestantes ad unitatem catholicæ fidei redierunt æra CCCXC.

De fame Gotthorum, & morte Valentis Imperatoris.

C A P. II.

*GOTTHI qui primum Christianos à sedibus suis expulerunt, rursus ab *Hunnis & ipsi cum Athanarico & *Fridigerno suis Regibus sunt expulsi. transito Danubio, cum vim ferre non possent, Valentis Imperatoris imperio armis depositis se dederunt. Sed ubi viderunt se opprimi à Romanis, contra consuetudinem libertatis rebellia tractauerunt.

imminente.

ceperunt exercitus. defectis.

intonauit. ignorata.

Septentrionales portas.

quoddam pradium. Adrianopolis. affolet.

etiam

Verum famis periculo * eminente Frigidernus & Athanaricus qui vice Regum illis præerant, * exercitus inopiæ condolere, & immundorum animalium morticina eis dare, ita vt Mancipium pro vno pane, aut decem libris carniū mercaretur. Mancipiis autem & suppellectili iam * distractis, filios eorum auarus mercator poscebat, parentes autem salutis pignorum prouidentes elegere ingenuitatem potius perire quam vitam, dum qui venditur, vitæ seruetur. Contigit illo tempore, vt dictator Romanorum Frigidernum Gothorum Regulum dolo ad conuiuium inuitaret. Sed cum Frigidernus doli nescius cum paucis conuiuio aduenisset, suorum in prætorio occisorum vox suspectis auribus * intonuit, & voce flebili non * ignota illico velocitate egreditur Frigidernus, suosq; socios eripiens ab interitu imminente ad Romanorum necem instigat. Qui nacti votiuam occasionem elegerunt bello magis quam fame deficere, & Lupicinum & Maximinum duces gladio occidere: & illa dies Gotthis famem, Romanis securitatem ademit, ceperuntq; Gotthi iam non vt aduenæ & peregrini, sed vt ciues & domini possessoribus imperare, totasque * Septentrionales vsque ad Danubium sub iure tenere. quod comperiens in Antiochia Valens Imperator, mox armato exercitu in partes Thraciarum egreditur, vbi lachrymabili bello commisso vincentibus Gotthis in quodam * prælio iuxta Hadrianopolin saucius ipse fugit, ignorantibusque quod Imperator in tam vili casella delitesceret, Gotthis ignem, vt * assolent, apponentibus, cum regali pompa crematur: & merito ipse ab eis temporali crematur incendio, qui tam pulchras animas æternis ignibus tradiderat concremandas. Inuenire autem Gotthi illo prælio confessotes priores ex Gotthis, quos dudum propter fidem à suis finibus expulere, & voluere eos participes fieri prædæ suæ, qui cum acquiescere nolissent, fuere ex eis aliqui interfecti, alii montuosa loca tenentes sibi refugia construxere, & non solum perseueratione Christiani catholici, sed * & in concordia Romanorum à quibus dudum excepti fuerant, permansere. Eo tempore Vesegotthi Thraciam Daciamque Ripensem post tanti trophæi gloriam, tanquam solum genitale potiti colere inceperunt.

De quibusdam vastationibus, & pace Romanorum, & morte Athanarici & Frigiderni.

C A P. III.

Æra 391.

GRATIANVS autem qui cepit regnare æra CCCXCI. & regnauit annis VI. post obitum Valentis patris sui, Theodosium qui agnominabatur Hispanus, filium Theodosii Comitis electum præfecit imperio Orientis anno regni sui quinto, & fratrem paruum Valentinianum Romano imperio subrogauit. Qui Valentinianus regnauit cum Theodosio annis VIII. Cum autem esset Theodosius acris ingenii, consilio & virtute præclarus, præceptorum seueritatem sic liberalitate & blanditia temperauit, vt remissum exercitum ad fortia prouocaret. At vero milites principe meliore comperto impetendi Gotthos fiduciam acceperunt, eosque Thraciæ finibus pepulere. Sed cum Theodosius pene vsque ad desperationem ægrotasset, Frigidernus cum Gotthis diuiso exercitu Thessaliam, Epirum, Achaiam, & Alatheos cum residuis copiis deprædatus, Pannoniæ superuenit. Quod cum Gratianus Imperator qui à Roma in Gallias secesserat, comperisset, mox ad eos collecto exercitu venit, & eorum exercitum cui præerat Frigidernus, primo aduentu prostrauit. Sed cum qui euaserant ad Athanarici exercitum confugissent, & mox Athanaricus deliberauit collegæ sanguinem vindicare. Sed Gratianus occurrens venit ad eos, non tam armis quam gratia & muneribus complanandos, pacemque firmat victualia concedendo. Quod audiens Theodosius postquam conualuit, gratum tulit, & in hanc pacem ipse consensit, Athanaricumque Regem qui Frigiderno successerat, sibi benignis moribus & muneribus sociauit, & Constantinopolim accedere inuitauit, qui acquiescens cum Theodosio urbem Regiam est ingressus, miransq; urbis situm, stationemq; nauium, populosq; diuersarum gentium, quasi in vno fonte è diuersis mundi partibus scaturire, En, inquit, cerno, quod incredulus audiebam. In tali ergo admiratione maioriq; à principe suffultus honore, obiit paucis mensibus interiectis, quem princeps affectionis gratia plene plus mortuum quam viuum honorans dignæ tradidit sepulturæ.

Theſſalia. Epirus. Achaia. Alatheos. Pannonia.

Constantinopolis.

De strage Radagasi & Stiliconis, & vastatione Italia.

C A P. IIII.

V. C. Radagasi sed in sequentibus Radageysus. Æra 414. V. C. 394. fortis seminus bene.

DEFUNCTO igitur Athanarico æra CCCXXIII. attendentes Gotthi Theodosii benignitatem Romano Imperio se dedere, fuereque sine Rege XXVII. annis. Et exinde dicti

dicti sunt Fœderati, quos Theodosius contra Eugenium tyrannum qui occiso Gratiano Gallias occuparat, plusquam viginti millia armatorum, fideles & amicos intelligens secum duxit, victoriaque de prædicto tyranno potitus vltionem exegit. Sub Theodosio Alani Vandali, & Sueui Hispanias sunt aggressi: Alani Carthaginem & Lusitaniam fortiumur: pars Vandalorum qui Silingui dicebantur, Beticæ resederunt: reliqui Vandali cum Sueuis Galleciam sunt adepti. Postquam vero Theodosius qui cœpit regnare cum Gratiano æra cccxci. & regnavit cum eo annis quinque, & Valentinianus regnavit Romæ annis septem, & Theodosius in Oriente post mortem Valentiniani junioris regnavit monarcha annis decem, & fiunt in vniuerso anni xvii. Hic pacis & Gothorum gentis amator fuit, & rebus excessit humanis æra ccccxi. & succedere ei Arcadius & Honorius filii eius, & regnauere annis xxv. qui luxuriose viuentes Gothhis consueta donaria subtraxerunt. Mox Gothhis increuit fastidium, verentibus ne longa pace eorum strenuitas solueretur, & iudicarent indignum se Romanorum subditos potestati, eosque sequi quorum leges & imperium contempserunt, & quos in prælio sæpius deuicerunt. Sed dum Regem eligere procurarent anno xi. Arcadii & Honorii, æra ccccxxii. in * Radagaso & Alarico diuisi se variis cædibus lacerarunt. Tandem in concordiam veniunt ob excidium Romanorum, & pari intentione vniforme consilium inierunt, vt ambo pariter corregnarent, Alaricus tamen * potior haberetur, & ad deprædandas Italiae regiones ad inuicem diuiduntur. Sed * Radagasus genere Scythæ cultui idololatriæ deditus, Barbaricæ inhumanitatis feritate sæuissimus, cum ducentorum armatorum millibus Italiae partes vastatione aggreditur vehementi, spondens in contemptum Christi diis suis Romanorum sanguinem * immolaturum. Cuius exercitus ab Stilicone duce Romano in montuosis locis * Thusciam circuncclusus, fame est potius, quam ferro consumptus, ipse postremum Rex captus & interfectus. Quo extincto consors regni * alacrius cœpit regnare solus, nomine quidem Christianus, sed hæreticus professione. Qui dolens tantam multitudinem Gothorum extinctam, habito suorum consilio, ad Honorium misit legationem, vt si permitteret, Gothhi pacati in Italiam residerent: sin autem aliter, bello foret agendum. Sed Honorius vtramque pollicitationem formidans, inuito consilio cum senatu, vt eos à finibus Italiae pellerent, prouincias longe positas, scilicet Gallias & Hispanias quas pene perdiderant, concesserunt. Gothhi autem acceptant donationem sacro oraculo confirmatam, & ad patriam sibi traditam processerunt. Post quorum discessum nihil mali in Italia perpetrato, Gothhis nihil à Romanis suspicantibus, Stilico patritius, & socer Honorii, qui fuerat natus de genere Vandalorum, gente perfida & dolosa, in Alpbis Gothhos inuadere procurauit. Sed Gothhi relictis animis, vt solebant, & recolentes tantam multitudinem cum Radagaso extinctam, omnem pene exercitum Stiliconis vsque ad internecionem furibundo animo prostrauerunt, & in Liguriam quam transferant, redire, eamque prædis & spoliis deuastantes Æmiliam pariter vastauere, & Tusciam discurrerunt.

De destructione urbis, & morte Alarici.

C A P. V.

* **E**T ne victrix cædium expers remaneret, Alaricus cum suis in vindictam sanguinis * Radagasi aduersus Romam prælium inceperunt, obsessamque magnæ * cladis impetu irruerunt. Sicque vrbs cunctarum gentium victrix Gotthicis triumphis victa subcubuit & captiua. Gothhi autem tantæ fuerunt clementiæ, quod omnibus indulserunt qui ad sanctorum limina confugerunt, nec quemquam à sanctuariis extraxerunt. Ingressi urbem omnibus pepercerunt, sed iis quos extra loca martyrum inuenerunt, Christi & sanctorum nomina inuocantibus, simili misericordia indulserunt, in reliquis autem etsi præda hostibus patuit, ferendi licentiam pietas refrenauit. Incurstantibus vero Gothhis in illa vastitate per urbem, dum quidam potens virginem consecratam ætate prouectam in transitu reperisset, eam modeste admonuit, vt si quid apud se auri argentique haberet, voluntarie exhiberet: illa fideli conscientia quod habuit, reuelauit. Cumque ille vasorum formam & pulchritudinem ex illa antiqua Romanorum opulentia miraretur, virgo ait: Hæc vasa mihi de sacrario beati Petri Apostoli sunt commissa. præsume, si audes. ego sacram hostiam non audeo tibi dare. Gotthus ille ad nomen Apostoli magno pauore perterritus, hoc Regi per nuncium nunciauit, qui Rex confestim reportari omnia ad sacrarium sancti Petri per virginem illam summa cum reuerentia iussit, dicens: Cum Romanis se bellum gerere, non cum Apostolis Iesu Christi. Rediit igitur virgo reuerentissimis officiis hono-

Alani.
Vandali.
Sueui.
Silingi.

Æra 392.

Æra 412

Æra 423
Radag. 430.potentior.
Radag. 430.libaturum.
Thusciam
Alaricus.Gallia.
Hispania.

Vandali.

Æmilia.

Et ne atrox cædium expers cladis.
Radagasi.
Hoc & Aug. in pri de Civitate Dei testatur.Mira Gotthi cuiusdam reuerentia erga virginem, & pietas erga Deum.
Alarici dicuntur religiosum.

Roma capitur
ab Alarico Gothorum Rege.
conditionis suæ,
V. C.
Et Sc.
M. C. IX.
Briçiam.
cum ad Siciliam.
Campania.
Brucia.
Lucania.
Sicilia
Consentia.

Æra 450
Barfentum.

rata redeunt & cum illa omnes qui ei se sociauerunt, super capita sua vasa illa aurea & argentea cum hymnis & canticis reportantes. Concurrerunt vndique ad voces canentium de latibulis agmina Christiana. Concurrerunt & Pagani Christianis admixti, & dum feruos Christi se esse fingerent, calamitatis excidium euaserunt. Capta est itaque Roma ab Alarico anno * M. CLXIII. * ditionis suæ. Et beatus Innocentius Papa primus refert, qui tunc temporis apud Rauennam positus, vt peccatoris populi non videret excidium: Illa irruptio non hostis fortitudine sed Dei iudicio acta fuit. Hac tempestate Gotthi Placidiam Theodosii Imperatoris filiam, Arcadii & Honorii Imperatorum sororem, cum ingenti auri argentique thesauro Romæ capiunt, adeptisque multis opibus Romanorum, tertia die euerfa vrbe partibus & incensa, inçlyti & spoliis & victoria recesserunt. Deinde per Campaniam, * Brutiam, Lucaniamque simili strage bacchantes, Rhegium peruenerunt. Inde conscensis nauibus cum * Siciliam exiguo ab Italia freto diuisam transire disponunt, infesto mari periclitati, multum exercitum perdidere, quibus tanta fuit gloria de Romanæ vrbis obtentu, vt nihil mali se passos arbitrarentur euentum naufragii victoria compensantes. Post paucos autem dies apud Consentiam quam ipse destruxerat, Alaricus morte subita est defunctus xxvii. regni anno, æra CCCCL. quem sui nimia dilectione lugentes, Barfento amne à suo alueo deriuato, in medio amne collecto captiuorum agmine locum effodiunt sepulturæ, in cuius foueæ gremio Alaricus cum multis copiis sepelitur, & loco oblecto rursus amnem proprio cursui reddidere, & vt nesciretur ab aliquo, omnes fossores captiuos qui interfuerant, extinxerunt.

De victoriis Athaulphi & morte eius. CAP. VI.

Æra 449.

Imperatore 2.
rectum.

Hispania.

Athaulphus
(vt hinc colligitur) primus
Gothorum Rex
Hispaniarum
obtinuit regnum.
Æra 455.

ab.

ALARICO sepulto, ad regni fastigium Athaulphum consanguineum eius, forma mentis atque consimilem sublimarunt æra CCCCLIX, & regnauit annis sex, qui etsi non adeo proceræ staturæ, pulchritudine tamen corporis erat in oculis intuentium gratiosus. Hic suscepto regno rediens Romam, si quid remaneret totum abrasit more consumentium locustarum, nec tantum priuatis diuitiis, immo publicis Italiam spoliavit, * imperante Honorio resistere non valente. Cuius sororem Placidiam quam Gotthi Romæ ceperant, tum propter nobilitatem, tum propter pulchritudinem in foro Iulii, ciuitate Æmiliz, sibi matrimonio copulauit. Et Honorio rebus exhausto iam quasi cognato deferens reliquit Italiam, & ad Gallias se conuertit. quod cum audissent Burgundiones & Franci qui prius Gallias infestabant, cœperunt se suis finibus coarctare. Vandali, Alani, & Sueui quos Gotthi fugauerant à Pannonia, qui & in Galliis se receperant, relatione maiorum didicerant qualiter Geberic Rex Gothorum incommodis & cædibus eos in Pannonia coarctarat, & à Gotthis coacti ad partes confugerant Galliarum. Vnde audito eorum aduentu, se ad Hispanos transfulerunt. Cumque Athaulphus diu Gallias infestasset, ei vt principi paruere. Confirmato itaque Gothorum regno, Athaulphus audiens insolentias barbarorum, cœpit condolare miseris Hispanorum, & occurrere incursums Vandalorum. Dum autem relictis Galliis Hispanias peteret, à quodam suorum apud Barcinonam fuit inter familiares fabulas iugulatus æra CCCCLV. Huius Athaulphi & Placidiz matrimonio conantur quidam adaptare prophetiam Danielis: Filiam Regis Austri assumet Rex Aquilonis, nec stabit ex eis germen: & vocant Regem Austri Theodosium, & Regem Aquilonis Athaulphum, nec sterit ex eis germen, quia prolem non habuerunt. Sed aliter exponitur in Daniele de Regibus Syriæ & Ægypti, nec respectu loci vbi prophetauit, regnum Romanum versus Austrum consistit. Interea Stilico Comes de quo diximus, cogitauit Honorium pellere * de Imperio Romanorum, & suum filium Eucherium subrogare. Sed Honorius stratum bello cum Eucherio filio interfecit.

De Sigerico, & Valia, & victoriis in Hispania.

CAP. VII.

POST obitum Athaulphi princeps Gotthis eligitur Sigericus æra CCCCLV. & regnauit anno vno. Erat autem Sigericus Romanorum clade in vrbe notissimus, statura mediocris. profundo animo, sermone rarus, contemptor luxuriæ, ira turbidus, habendi cupidus, ad sollicitandas gentes prudentissimus, contentionum semina iacere, odia miscere paratus, claudicans equi casu. Hic cum plures haberet filios, sperans regnum filiis prouerturum

turum, ne intestino bello, sicut in reliquis gentibus assolet prouenire, populus vexaretur cœpit ad pacem intendere Romanorum. Ordo in filiis iste fuit: primus * Gisericus pater *Gisericus.* & dominus: sequens Hunericus: tertius Guntemandus: quartus Trasamundus: quintus Hildericus. Cum igitur Sigericus proponeret Gotthos ob causam filiorum pace diutina detinere, & Romanorum beneplacitis conuiuere, Gotthi quorum belli quam pacis potior causa fuit, contra ipsum continuo conspirarunt, & cum factione impia peremere. *Era 456*
 Era cccclvi. Valia Sigerico in regno succedens regnum tenuit tribus annis belli causa princeps à Gotthis effectus, sed ad pacem diuina prouidentia ordinatus (mox enim ut regnare cœpit, fœdus cum Imperatore Honorio pepigit) Placidiam sororem eius olim captam ei restituit honoratam, promittens Imperatori se propter rempublicam adiutorem. Itaque ad Hispanias per Constantium * patricium euocatus, Romani nominis causa barbaris intulit magnas cædes, Vandalos Silinguos in Bætica bello prostravit, Alanos qui dominabantur Vandalis & Sueuis, adeo * cæcidit, ut extincto *cesis.* Athace ipsorum Rege, pauci qui superfuere ex Alanis, obliuisti regni nomine, Gunderico Regi Vandalorum qui in Gallecia residebat, sese darent, & dum cum Valia confingere tentauissent, non potuerunt eius potentiam sustinere. Deuictus itaque cum Vandalis Gundericus fugam in Africam meditatur, & dum à bello Hispaniæ vellet in Africam transfretare, in freto Gadi tani maris vi grauissimæ tempestatis effractus, memor illius sub Alarico naufragii, omisso navigationis periculo, relictis Hispaniis fugam in Gal-
 20° lias procurauit. Prostratis igitur Vandalis, Alanis, & Sueuis, potitus victoria ab Hispaniis gloriosus Valia reuertitur in Tolosam, Romano imperio fugatis hostibus aliquantas prouincias, secundum quod promiserat, derelinquens. Et data est sibi ab Imperatore ob meritum victoriæ secunda Aquitania cum prouinciis & ciuitatibus aliquantis. Post hæc apud Tolosam longa valetudine deprimente excessit à rebus humanis, qui fœlix fuerat, licet parum.

De Theodoredus, & casu Hunnorum.

CAPVT VIII.

30° VALIA Rege defuncto Theodoredus succedit in regno æra cccclix. & regnauit *Era 459.* annis xxxiii. qui regno Aquitanico non contentus, pacis Romanæ fœdus recusat, pleraque municipia Romanorum suis cædibus occupauit, Aurelianum nobilissimum Galliæ oppidum obsessum multis viribus oppugnauit, à cuius obsidione * eminente virtute Etii Romanæ militiæ ducis non impunitus abscessit. Iussu igitur Valentiniani Imperatoris Etio remoto à militiæ principatu, cum Theoderedus Narbonem urbem fame & obsidione diutina infestasset, rursus a Litorio Romanæ militiæ duce Hunnis auxiliantibus effugatur. Litorius autem dum primum gessisset bella reipublicæ contra Gotthos, denuo dæmonum signis aruspicumque responsis fallaciter circumuentus, bellum cum Gotthis inuit moriturus, amissoque Romano exercitu, miserabiliter interiit superatus: fecitque intelligi, quantum illa quæ cum eodem periit multitudo prodesse potuerit, si fide
 40° potius quam fallacibus dæmoniorum auspiciis dimicasset. Extincto igitur Litorio & receptis epistolis Valentiniani, Theodoredus cum Romanis pace inita, denuo aduersus * Hunnos Galliarum prouincias deuastantes, atque vrbes plurimas euertentes, in campis Catalaunicis contra Hunnos & Regem eorum Attilam bellum assumpsit. A parte Romanorum tanta Etii patricii cui innitebatur respublica, virtus enituit, ut in ea parte Hunnorum ferocitas sopiretur auxiliantibus Francis, Burgundionibus, Saxonibus, Vrionibus qui quondam fuerant Romani milites, sed tunc in auxilium requisiti. * Sangibanus autem *Sanguibanus* Rex Alanorum metu perterritus futurorum, Aurelianis ciuitatem Galliæ ubi sistebat, pollicetur Attilæ se daturum. Sed ubi Theodoredus & Etius cognouere, ante aduentum Attilæ iniectis aggeribus occuparunt, & quia suspectum, custodiri faciunt Saguibanum, quem cum gente propria in die belli medium statuere. Attila autem Rex Hunnorum tali discrimine conturbatus timuit experiri, & futura cœpit per aruspices sciscitari, qui prænunciantes infausta hoc solatii prædixere, quod ductor aduersæ partis occumberet, & sua morte triumphum sedaret. Erat autem in campis illis locus superexcrecens, quem vterque cupiebat exercitus obtinere. Dexteram partem Hunni, sinistram Gotthi & Romani cum suis auxiliis occuparunt. Inter quos dextrum cornu tenebat Theodoredus, sinistrum Ethius cū Romanis, mediū Saguibanus. Ex aduerso autem acies Hunnorum ordinatæ in quorū medio cū suis Attila cōsistebat, ut hac ordinatione ab imminenti periculo seruaretur, excepto cor-
 50° nu Attilæ multiplices populi & nationes diuersæ quas suæ subdiderat ditioni, suæ gentis,

exercitum ambiebant. Attila autem sollicitus super omnes, suos erigit ad certamen. Sed Thurismundus Theodoredi filius, & Etius dux Romanus cruento Marte collis supercilium occuparunt. Arderico Rege Gepidarum qui ob nimiam fidelitatem consiliis intererat & secretis, & Valamer Rege Ostrogothorum qui erat secreti tenax, doli ignarus, blandus alloquio, cum essent audacia strenui, & eos Hunni sæpius infestassent, ne dixerim subiecissent, adiuuantibus supra modum venientes Hunnos collis beneficio facile turbauerunt. Attila autem videns suos causa dicta turbatos, eos alloquitur, ne qui hæc tenus inuicti extiterant, nunc inferiores inuenirentur. Hæc & alia illo dicente, accensi in pugnam præcipitantur, & præsentia Regis cunctationem * inertibus auferebat, bellum manibus aggrediuntur atrox, multiplex, immane, pertinax, cui simile antiquitas nulla narrat, in quo gesta talia referantur, vt nihil esset quod in vita sua * conspici potuisset egregius qui huius spectaculi non fuit contemplator. Tanta enim fuit cruoris effusio, vt fluminis aluetis, sicut solet imbribus inundare, fluentia traheret mixta cruore. Tunc Theoderedus Rex Gotthorum dum adhortans suos discurreret per exercitum qui pugnabat, cuius telo * occidit, ignoratur, nisi quod equo defiliens calcantium pedibus conculcatus vitam clausit vltimæ senectutis. hoc fuit quod aruspices Attilæ prædixerunt. Ibi etiam fuit occisus cognatus Attilæ Laudericus. Tunc Gotthi se ab Alanis diuidentes Hunnos fortiter inuaserunt, & pene Attilam extinxerunt, nisi quod videns suorum interitum fugit ad castra, & in * ambitum quem ex plaustris & scriniis sibi firmauerant, se recepit. Thurismundus autem Theodoredi filius de colle quem cum Etio occupauerat, credens se nocte ad agmina propria remeare, ad carpenta hostium ignarus accessit, quem fortiter dimicantem quidam de equo deiecit capite vulneratum, sed suorum prudentia liberatus à præliandi intentione cessauit. Etius etiam noctis confusione diuisus, cum inter hostes medius vagaretur, si quid aduersi Gotthis acciderat, intrepidus inquirebat, tandem ad castra veniens reliquum noctis scutorum defensione transegit. Die autem postera clarescente campos plenos cadaueribus aspexerunt, & tamen Hunni erumpere non * audebant. Sciebant autem Gotthi Attilam non nisi magna clade percussam certamina deuicare, quamuis tamen armis teperet, tubis canebat minans incursum, velut leo confossione venabuli pro-uocatus, qui speluncæ aditus obambulando, nec audet insurgere, nec cessat fremitibus vicina terrere. Sic Attila Rex bellicosus licet inclusus suos turbabat. Fertur autem desperatis rebus in supremo agmine de sellis equinis pyram struxisse, vt si irruerent aduersarii, flammis se ingereret consumendum, ne aut aliquis eius vulnere lætaretur, aut in potestatem hostium dominus tantarum gentium deueniret. Verum Gotthi de ignoto Regis interitu admirati, & quod in eius absentia tanta * fuit felicitas subsecuta, doloribus stimu-
lati exploratum diutius, & ploratum demum inter densissima cadauera repererunt, & cantibus honoratum inimicis spectantibus abstulere, & per globos dissonis vocibus inter bella furentia funeris debitum exoluerunt, & subrogati filii gaudium funesto funeri miscuerunt. Thurismundus autem gloriosus pro bello, vt tanti patris decebat filium, peractis lachrymis orbitatis, virtutis impetu in Hunnos mortem patris voluit vindicare, & super hoc Etium patricium, tanquam seniore prudentia maturum, duxit in articulo
consulendum. Ille vero metuens ne eleuati victoria Gotthi confurgerent in Romanos, consuluit vt ad sedes proprias remearet, & regni paterni initium roboraret, ne Germanicus procuratis copiis præuenirent. Quod consilium non vt callide fuit actum, sed vt fides sincera, vt vtile acceptauit. Sic enim humana fragilitas dum suspicionibus carere conatur, agenda plærunque rerum occasione relinquit. * Thurismundus ergo patre mortuo in campis Catalaunicis vbi pugnauerat, & victor extiterat, ad maiestatem regiam subleuatur æra ccccxcii. & regnavit anno vno, cum patre duobus, qui tamen patri annumerantur. Et licet fratrum & fortium turba gauderet, ipse tamen sic sua initia temperauit, vt nullius reperiret de regni successu certamen. In hoc itaque famosissimo bello ab vtrifque partibus tercenta ferme millia cæsa feruntur, exceptis xv. millibus Francorum & Gepidarum, qui ante bellum mutuis vulneribus conciderunt. Multa signa cæli & terræ eodem tempore præcesserunt, quorum prodigiis tanta belli crudelitas signabatur. Nam assiduis terræ motibus homines conturbati, à parte Orientis Luna fuscata, à Solis occasu apparuit stella Cometes, atque ingenti magnitudine * infausta diu fulsit, ab aquilonis plaga cælum rubuit sicut ignis, immixtis per ruborem igneum lineis clarioribus, quæ in speciem hastarum fulgentium rutilabant. Nec mirum si tantarum gentium tanta strages tot portentis diuinitus monstraretur. Attila igitur cognita discessione Gotthorum, & tamen dolo metuens procuratam, diu se continuit intra castra. Thurismundus vero Tolosam à cæpis Catalaunicis est reuersus. Euphromus autem Episcopus * Augustudini innumera occi-
forum

mentibus P. C.
2.

conspicere.
Mos Theode-
redi.

ocidit.

ambitum.

Galebant.

fuerit.

Æra 492.
Thurismundus
V. C. toto capite
legit absque h.
Thurismundus
Attilæ filius
regnat.

infausta pro-
nuncians in-
fulsit. al.
pronuncians.

Augustudini.
V. C.

forum cadauera sepeliuit. Igitur Attila Danubium transiens post bellum Catalaunicum contra Alanos mouit * bellum. Quod cum Thurismundus Rex Gotthorum non imparis gloria præsensisset, in auxilium Alanorum exercitui Attilæ mox aduenit, confertoque prælio sicut in campis Catalaunicis, pauenda Romanis vexilla Attilæ effugauit, ipsumque Artilam fugientem coegit * oblitum olim trans Danubium repetere mansiones: & ille famo-
sus Attila victoriarum dominus bello gemino consternatus inglorius effugatur. Thu-
rismundus vero repulsis ab Alanis Hunnorum cateruis Tolosam rediit, & pace composita
inter suos dum * insolentius solito cœpisset agere, anno regni sui secundo, cum de vena
sanguinem minuisset, fuit à suo cliente consilio fratrum interfectus. Sed ante mortem v-
na manu paruo ganipulo quem tenebat, sui sanguinis vltor fuit, & de insidiantibus aliquos
interfecit.

guerram V. G.
et inf. sepe.

oblitas V. G.
Thurismundus
dolo interfectus

insolentius.

De Theudorico, & regulis Sueuorum.

C A P. I X.

THEVDORICVS germanus eius post necem fraternam æra ccccxciii. annis
tredecim imperauit, & Rechiarium Sueuorum Regem cognatum suum reperit
inimicum. Hic enim Rechiarius ex quo Theodoredi Regis filiam duxerat, de se præ-
sumens vniuersam pene Hispaniam sibi credidit occupandam, habens sedes Galleciam
& Lusitaniam, è quibus egrediens Hispanias inuadebat, cui Theudoricus cognatus suus,
vt erat modestus, per legatos pacifice demandauit, vt non solum recederet à finibus a-
lienis, verum etiam nec præsumeret attentare. * Cumque ad eum Theudorici legatio ad-
uenisset, tumido animo sic respondit: *Si * hic murmurans* Tolosam venio vbi sedes, & si
poteris, ibi resiste. His auditis Theudoricus compacatis gentibus quibus arma moue-
rat, à Gallia Gotthica contra Rechiarium properauit. Cui cum Rechiarius cum magna
copia occurrisset, conferto prælio iuxta fluuium Vrbicum inter Astoricam & Legio-
nem, Theudoricus victor enituit. Cæsis Sueuorum agminibus aliquantis, & multis ca-
ptis, plurimisque fugatis, ipse postremo Rex Rechiarius telo faucibus cum paucis aufu-
git, carensque præsidio Sueuorum nauem conscendit, solius fugæ præsidio comitatus,
aduersaque procella Oceani Portugale proiicitur, ibique captus aduersario redonatur
priuatus regno, victoria, atque vita. Theudoricus vero victor existens, subactis pe-
percit, eisque præfecit clientem proprio nomine Aliulphum, qui Sueuorum periu-
sionibus incitatus præuaricari præsumpsit, credens se equa cum domino potestate pro-
uinciam obtinere. erat quippe Auernorum stirpe genitus à nobilitate Gotthici sangui-
nis alienus, Quo comperto Theudoricus contra eum exercitum destinauit, qui mox
ueniens eum in primo certamine superauit, & suorum auxilio destitutus capite plectitur,
sensitque iratum quem nesciuit seruare placatum. Tunc Sueui rectoris intuitum con-
tuentes sacerdotes suos ad Theudoricum supplices direxerunt, quos ob pontificalem
reuerentiam grate suscipiens non solum impunitatem Sueuis indulxit, sed vt sibi de suo
genere principem eleuarent, flexus misericordia condonauit. Occiso Rechiario Theu-
doricus de Gallecia ad Lusitaniam pertransiuit, & dum Emeritensium urbem intende-
ret deprædari, sanctæ martyris * Eulaliæ miraculo territus cum suo exercitu mox disces-
sit, & cum parte exercitus duces dimisit, qui ea quæ in Hispaniis acquisierat, tueren-
tur, & partem vnã exercitus cum duce qui Ceurila dicebatur, ad Baticam destina-
uit, partem aliam cum Sumerico & Nepotiano ducibus Galleciæ deputauit, qui Sue-
uos apud Lucum in sæuis cædibus vastauere: & ex tunc Gotthorum duces in Hispaniis præ-
fuerunt. Exinde Theudoricus Sueuorum gente cum suis principibus subiugata in Gal-
liam Gotthicam est reuersus. Et tunc Agrippinus Comes vt Gotthorum auxilia mere-
retur, Narbonam tradidit Theudorico. Post cuius discessum Sueui bifarie sunt diui-
si. alii Masdræ Massilæ filium in principem * elegere, qui tantum duobus annis re-
gnauit, alii * Frantam. Masdra autem statim mortuo, pars Masdræ filium eius substi-
tuit * Remismundum, qui cum Franta illico pacem fecit: & ambo pariter fœderati par-
tes Lusitanie deuastabant. Post biennium mortuo Franta, pars eius Frumarium sibi
præfecit, qui cum Remismundo super regni præminentia litigaret, euertit * Flauiam va-
stiones in patria exercendo. Remismundus & Lucum, & Auriam, & maritima deu-
astabat. Sed post biennium Frumarium decedente, Remismundus pace cum Gallecis
inita, Sueuorum in Gallecia obtinuit principatum. Sueui enim eum sibi in regulum præ-
fecere. qui ad Lusitaniam transiens Coimbriam pace * detentam diripuit & exhaustit, V-
lysbona etiam occupauit, Lusidiam ciue & incola qui illic præerat, eam tradente. Post aliquot

Æra 493.
V. C. Theodor-
cus toto cap.

adde ex V. C.
hac: Ipse enim
Rechiarius ra-
tus est opportu-
num regnantis
initia atten-
ptare. Vrbicus
Fl.
Sic hic murmu-
ras: V. C.

S. Eulalia E-
meritensis.

Agrippinus
Comes.

elegerunt.

Masdra.

Franta.

Remismundus.

Remismundus.

Flauiam va-

stiones q.

deceptam V. C.

Sallanus.

dies Remismundus his successibus eleuatus ad Theudoricum Regem Gotthorum nuncios destinauit, & pacem & amicitiam postulauit. Quos Theudoricus benigne recipiens annuit postulatis, & in signum veri amoris coniugem misit ei per Sallanum quendam ex officio palatino cum adiectione munerum & armorum. Et recepta coniuge & muneribus cepit amplius superbire, & Sallanum donariis honestatum remisit ad Theudoricum cum epistolis suę laudis. qui cum ad Galliam rediisset, Theudoricum ab * Eurico fratre suo reperit interfectum.

Euricus.

De Eurico Rege. CAP. X.

*fratri.
Era 506*

EURICVS pari scelere, quo & * frater, successit in regno æra DVI. & regnauit annis XVII. in quo honore prouectus & crimine, partes Lusitanię impetu deuastauit, Pampilonam & Casaraugustam missis exercitu in deditionem recepit, superioremque Hispaniam suę subdidit potestati, * Tarraconem & prouincię nobilitatem quę ei repugnauerat, irruptione exercitus peragrauit. In Gallias autem reuersus percupida festinatione successus audiuit Valentinianum à Maximo interfectum, & ipsum Maximum ab Vrso Romano milite interemptum. Vnde attendens Romanum imperium conturbatum Arelatum & Massiliam subiugatas principatui suo adiecit, & contra Riouthimum Regem Britonum, qui cum XII. millibus in auxilium venerat Romanorum, bella restaurans victor extitit & oppressor. Ad hæc omnia * eum Gizericus Rex Vandalorum qui expulsus ab Hispania regnabat in Africa, consilio & muneribus incitabat, vt dum Respublica turbaretur, ipse in Africa quiete placida frueretur. Quod Euricus grate suscipiens Hispanias Galliasque cum Burgundionum * prouinciis subiugauit. Cumque quadam die apud Arelatum Gotthos ad colloquium congregasset, & Gotthi manibus tela tenerent à parte ferri alia viridi, alia roseo, alia nigro, alia croceo colore, naturalem ferri speciem vidit aliquandiu immutatam. Sub hoc Rege Gotthi legum suarum statuta ad scripturę seriem redegerunt: nam antea tantum moribus & consuetudine tenebantur. Obiit Arelati Euricus Rex, & morte propria vitam finiuit.

*Tarraconum
etiam.**eum] abundat.**provincia.**Gotthorum leges
qui prius moribus
regebantur.**Gisalrico & inf.
& Gisalricus
inf.*

De Alarico & * Gisaleico. CAP. XI.

Era 523.

EVRICO mortuo Arelati filius eius Alaricus apud Tolosam ad Gotthorum regimen sublimatur æra DXXIII. & regnauit annis XXIII. aduersus quem Fluduinus Francorum princeps Gallię Gothicę regnum affectans, Burgundionibus sibi auxiliantibus bellum mouit, fufisque Gotthorum copiis ipsum postremo Regem apud Pictauium prælio interfecit. Gisaleicus superioris Regis filius ex cõcubina, quia Amalaricus filius Amalaricus filius Alarici ex Amalafuente Regina, filia Theodorici Regis Ostrogotthorum, qui in Italia tunc regnabat, erat paruulus, vix quinquennis, Narbonę Alarico mortuo subrogatur æra DXLVI. regnans annis quatuor, & sicut genere vilis, ita infelicitate & ignauia summus. Denique * vt eadem ciuitas à Gundebado Burgundionum Rege direpta fuisset, iste cum magna suorum clade Barcinonem se recepit, ibi moratus donec regni fascibus fugę ignominia priuaretur. Vidensque non posse proficere, in Aphricam transfretauit poscens suffragium Vandalorum, qui sine auxilio ab Africa rediens, ob metum Theodorici in Aquitaniam se recepit. A qua post anni circulum in Hispaniam est reuersus, atque Theodorici Regis duce duodecimo à * Barcinone milliario commisso prælio effugatur, & interiit trans * Druentiam fluuium Galliarum. Sicque honore primo caruit, & post vita.

*Era 546.
dum eadem ciuitas à Gundebado.**Barcinonia.**Senerius Sulpi-
tius, & S. Isidorus Ioh. Vafans, anno 509.
Druentium.*

De Theudio. CAP. XII.

*conuenientia.
Era 570.**ordinare.*

POST mortem Amalarici mater professa sexus fragilitatem cum sperneretur à Gotthis, Theodium consobrinum olim filii sui tutorem ob germanitatis gratiam à Tuscia accersiuit, vbi priuate degebat & eum in Regem cum * conuenientia principum eleuauit æra DLXX. & regnauit annis XVII. mensibus quinque. Qui dum esset hæreticus, pacem tamen concessit ecclesię, adeo vt licentiam catholicis Episcopis daret in vnum apud vrbem Regiam conuenire, & quęcunque ad disciplinam ecclesię pertinerent, libere * ordinarent. Eo regnante dum Francorum Reges cum infinitis copiis in Hispaniam conuenissent, & Tarraconensem prouinciam deuastarent, Gotthi duce Theudisclo, obicibus Hispanię interclusis, Francorum exercitum multa cum admiratione victorię prostrauere.

prostrauere. Sed dux idem prece atque ingenti pecunia sibi data, viam fugæ hostibus residuis vnus diei nocte s; spacio condonauit, cætera infeliciũ turba cui transitus collati temporis non occurrit. Gotthorum perempta gladio non euasit: & sic insidiosam Francorum calumniam repulit ab Hispanis. *Theudius vero immemor beneficii Amalasuætæ, post aliquos dies eam fecit in balneo strâgulari. Et quia ipsa se & filium Iustino Catholico Orientis principi commendarat, cum audisset facinus, condoluit interfectæ, & misit *Belisarium ducem & patricium, vt in Theudium vindicaret. Sed ipso intercepto negotiis Romanorũ, ante aduentum eius fuit Theudius interfectus, & sic remansit impietas impunita. Post tam felicis successum victoriæ trans fretum Gotthi minus prouide nauigarunt. Deniq; dum aduersus milites qui Septam oppidum inuaserant, pulsus inde Gotthorũ militibus Tyrreni littora pertransissent, & *eidem castrum magna vi certaminis expugnarent, adueniente die Dominico armis depositis quieuerunt, ne diem sacrum prælio funestarent. Hac igitur occasione reperta milites repentino incurſu aggressi exercitum mari vndique terraq; conclusum, inermem exercitum adeo prostrauere, vt nec quidem vnus superesset qui tantæ cladis excidium nunciaret. Nec mora ipsum principem debita mors præuenit. vulneratur enim à quodam in palatio qui iam dudum dementis speciem, vt Regem deciperet, simularat. Finxit enim arte insaniam, vt principem trucidaret. quo vulnere Rex prostratus vigladii indignantem animam exhalauit. Fertur autem in emissione sanguinis coniurasse, ne quis interficeret percussorem, dicens se congruam meriti vicissitudinem recepisse, quod & ipse priuatus commiserat in ducem suum. Interempto Theudio, Theudiscus dux exercitus Gothis præficitur incunctanter æra DLXXVII. & regnauit anno vno, mensibus tribus. Qui dum plurimorum potentum connubia prostitutione publica macularat, & ob hoc necem pluribus procuraret, præuentus manu coniuratorum Hispali confoditur, & inter epulas iugulatur.

Theudius.

Belisarium.

Septa ciuis de
capta.
f. idem.

Æra 587.

Theudiscus.

Theudiscus re-

gnat.

idem Hispali

confoditur.

De Agila Rege. C A P. XIII.

EXTINCTO *Theudisclo in regnum Agila sublimatur æra DLXXXVIII. & regnauit annis quinque. Iste aduersus Cordubam mouit bellum, & in contemptum religionis catholicæ sepulturam beatissimi Acifeli martyris hostium & iumentorum præsentia profanauit, & inito certamine contra ciues pœnas dignas sanctis inferentibus, prout meruit, est expertus. Nam belli præsentis vltione percussus filium cum copia exercitus interfectum, & thesaurum omnem cum insignibus opibus confusus amisit. Ipse victus ac miserabili metu fugatus, apud Emeritam se recepit, aduersus quem interiecto aliquanti temporis spacio Athanagildus tyrannide regnum præsumpsit, dum exercitum cõtra se missum Athanagildus apud Hispalim prostrauisset. Hinc Gothi videntes excidio proprio se eueriti, & magis metuentes ne in Hispaniam Romani milites hac inuaderent occasione, Agilam Emeritæ peremerunt, & Athanagildi se regimini tradiderunt.

Æra 588.

Theudisculo.

Acifelus mar-

tyr. cuius sepul-

chrum profana-

tum.

De Athanagildo, & Luiba, & * Leonigildo.

C A P. XIII.

OC C I S O Agila Athanagildus tyrannide fit successor æra DCIII. & regnauit annis XIIII. Hic cum iam dudum Agilam regno priuare conaretur, auxilia militum ab Imperatore Iustiano poposcit, sed submouere Agilam à regno non potuit, donec à suis fuit Agila interfectus. Decessit autem Athanagildus Toleti ptopria morte, & vacauit regnũ mensibus quinq;. Post Athanagildum Narbonæ præficitur Luiba Gothis æra DCVI. & regnauit tribus annis, qui secundo anno postquam adeptus est principatum, Leouigildum fratrem non solum successorem, sed & participem regni fecit, & Hispaniæ prouisorum, ipse Galliæ regno contentus. Sic regnum duos sustinuit, * cum nulla potestas patiens sit consortis. Huic autem vnus tantum annus in ordine temporum reputatur, reliqui Leouigildo fratri annumerantur. Duxerat autem Leouigildus vxorem nomine Theodosiam filiam Seueriani ducis prouinciæ Carthaginensis, qui fuerat filius Regis Theoderici. Luiba vero defuncto Leouigildus adeptus est Hispaniæ & Galliæ principatum æra DCX. regnauit annis xviii. * Hic bellis regnum desiderans ampliare, opes instituit congregare, studio eius exercitum concordante fauore victoriarum, & animositate præclarus multos populos subiugauit. Cantabriam nanque iste obtinuit & destruxit: * Baregiam iste cepit: Sabaria ab eo fuit deuicta: cesserunt ei plurimæ rebelles Hispaniæ ciuitates. Fudit quoque

Leouigildo V. C.

Æra 593.

Æra 607.

dum

Lucan. lib. 2.

pharsal.

Æra 610.

Illo tempore fu-

it Sanctus Em-

lianus V. C.

Aregiam V. C.

al. Baregiam.

Gregorius lib. 4

Dialogorum.

*Martyrium He-
mergildi.*

diuerso prelio milites aduersantes, & quædam castra quæ occupauerant, eis abstulit dimi-
cando. * Hemergildum deinde filium contra imperium tyrannizantem obsessum Hispali
dolo cepit, & quia nefandis ritibus noluit consentire, tormentis variis cruciauit. Demum
securi percussum parricida impius dignum Deo martyrem consecrauit. Postremum bel-
lum Sueuis intulit, regnumque eorum in ius Gotthorum bello celeri commutauit, & ma-
gna ex parte potitus Hispaniam ampliauit. nam antea gens Gotthorum angustis finibus ar-
ctabatur. Sed offuscavit in eo error impietatis tantæ gloriæ probitatis. Denique Ariana
perfidia furore repletus in catholicos persecutione commota Leandrum Hispalensem &

*V. C. Mausonam,
eum in seq. cap.
legat Mausonam.
ferroribus.
D. Isidorus &
Ioh. Abbas & A.
fauus Chronici
anno 579.
f. deicci.*

* Mausonam Emeritensem sanctissimos Episcopos, & alios plurimos exilio relegauit, ec-
clesiarum redditus infiscavit, & priuilegia earum abstulit, multosq; * terroribus Ariana pe- 10
stilentia applicauit, plerisque sine persecutione illectos auro rebusque decepit. * Ausus
quoque inter cætera hæresis suæ contagia catholicos rebaptizare, non solum ex plebe, sed
& sacerdotalis ordinis dignitate, sicut Vincentium Cæsaraugustanum, quem de Episcopo
apostatam esse fecit, & tanquam à cælo decidit in infernum. Exiit autem quibusdam suo-
rum perniciosus: nam quoscunque potentissimos ac nobilissimos vidit, aut capite mutila-
uit, aut ablatis opibus spoliavit, & proscriptos in exilium relegauit. Fiscum quoque iste pri-
mus locupletauit, primusque ærarium de rapinis ciuitatum hostiumque manubiis auarus
locupletauit. Primus etiam inter suos regali veste regia coopertus refedit in regali folio
more Regum. Nam ante eum Reges qui fuerant, in vestibus & * confessionibus militibus

*confessionibus. f.
Confessionibus,
v. in V. C. ad
marginem.*

communiter conuiebant. Condidit ciuitatem in Celtiberia, quam ex nomine filii sui Re- 20
copolim nominauit. In legibus quoque ea quæ ab Eurico videbantur incondite constitu-
ta, correxit studio vigilantanti, plurimas leges adiiciens prætermittas, plerisque superfluas re-
fecauit. Sed dum infirmitate acriter torqueretur, præcepit filio Recaredo, vt Episcopos ab
exilio reuocaret, & * Leandrum Hispalensem, & eius germanum Fulgentium Astigitanum
qui in doctrina ecclesiastica fulgebat insignis, tanquam patres audiret, & eorum monitis
obediret. Obiit autem defunctus propria morte Toleti.

*Leander Hi-
spalensis Epi-
scopus Fulgen-
tinus Astigita-
nus.*

De Reccaredo Rege.

C A P. X V.

*Neoregildo &
sup. cap. 24.
Era 628*

LEO VIGILDO defuncto in regno successit eius filius Recaredus æra DCXXVIII. & 30
regnavit xv. annis. Hic fuit cultu præditus religionis, & paternis moribus longe diffi-
milis. Nam ille irreligiosus & bello promptus, hic fide pius & pace præclarus. Ille armatorum
exercitu gentis imperium dilatauit, hic gloriosus eandem gentem trophæo fidei sublima-
uit. In ipsius enim regni sui exordiis per Leandrum & Fulgentium in fide catholica institu-
tus, totius Gothicæ gentis populos inoliti erroris labe deterfa ad cultum rectæ fidei reuo-
cavit. Synodum deinde Episcoporum sexaginta duorum ad condemnationem Ariana hæ-

*Toletum vrbs
regia, & sup.
a. 12. lib. 2.*

resis de diuersis Hispaniæ & Galliæ prouinciis in vrbe regia congregauit, & eidem concilio
religiosissimus princeps deuotus aduenit, gesta que Concilii subscriptione firmavit, ab-
dicans, Pontificibus, & palatii primoribus, clero & militia approbantibus cum populo v- 40
niuerso, perfidiam quam hucusque Gotthorum populus didicerat ex dogmate Ariano, præ-
dicans trium personarum vnitatem, vnum Deum, Filium à Patre consubstantialiter geni-
tum, Spiritum sanctum inseparabiliter à Patre & Filio procedentem, & esse amborum v-
num Spiritum, vnde & vnum sunt. Egit etiam gloriose bellum aduersus infestas gentes fi-
dei auxilio subleuatus. Francos enim cum lx. ferme millibus armatorum in Galliam Got-
thicam irruentes misso aduersus eos Emeritensi duce Claudio glorioso triumpho repu-
lit & prostravit. Nulla vnquam in Hispaniis Gotthorum victoria, vel maior, vel similis in-
uenitur. Prostratis enim & captis plurimis millibus hostium, residua pars exercitus Gotthis se-
quentibus vsque ad regni sui confinia cæsa fugit. Sæpe etiam contra insolentias Romano-
rum, & irruptiones Vasconum plurima bella gessit. Vnde non magis bella tractasse, quam 50
gentem Gothicam quasi in ludo palæstræ pro vsu certaminis videtur exercuisse. Prouin-
cias autem quas pater prælio conquisiuit, iste pacifice conseruauit, & quietate disposuit, mo-
deramine gubernauit. Fuit autem placidus, mitis, egregiæ bonitatis, tantaq; in vultu gratia
abundabat, & tanta animi benignitate dulcis erat, vt omnium mentibus influens, * & ma-
los in suæ dilectionis reuerentia conseruaret: adeo liberalis, vt opes priuatorum, & eccle-
siarum prædia quæ paterna labe fisco addixerat, iuri debito restauraret: adeo clemens, vt
tributa populi indulgendo sæpius relaxaret. Multos etiam ditauit rebus, plures honoribus
sublimauit, opes suas in miseris, thesauros in egenis recondens. Sciens ad hoc illi fuisse re-
gnum collatum, vt eo salubriter frueretur, bonis initiis addidit bonum finem. Fidem *
recte

etiam

enim

recte

rectæ gloriæ quâ in initio regni percepit, nouissime publica confessione & pœnitentia consummauit. Toleti sine pacifico migravit ad Christum. Anno quarto gloriosissimi Regis Recaredi, idibus Maii, tertia Toletana Synodus celebratur, & inter secundam Synodum sub Montano & istam fuerunt L X I I. anni. Et hæc fuit sub Helladio, & interfuerunt Maufona Emeritensis, Euphemius Taracoenfis, Leander Hispalensis, Nigetius Narbonensis + Pantardus Bracarenfis, & suffraganei eorum. Et in concilio fuit ab Hispanis eliminata hæresis Ariana, qua infecta fuerat gens Gotthorum à tempore Athanarici Regis, & Valentis Imperatoris qui dedit Gotthis doctores, vt eos in Ariana perfidia confirmarent. Sed in hoc concilio eliminata spurcitia eius sectæ, Gotthi in vera confessione fidei catholicæ remanserunt, & ponitur ibi homilia sancti * Leandri Episcopi de laude ecclesiæ pro * conuersione Gotthorum, quæ sic incipit: *Festiuatatem hanc omnium esse solemniozem festiuatatum nouitas ipsa significat, & cetera.* Et fuit istud concilium L X I I. Episcoporum.

Tertia Synodus Toletana.

Pantardus.

Confessione.

De Luiba, Viçterico, & Gundemaro.

CAPVT XVI.

POST * Recaredum Regem cœpit regnare Luiba filius eius æra DCXLIII. & regnauit annis duobus, ignobili quidem matre progenitus, sed virtute indolis insignitus, quem in primo flore adolescentiæ * Viçtericus sumpta tyrânide innocuum Regem deiecit, præcifaque dextra occidit anno ætatis XVI. regni autem secundo, æra DCXLV. * Extincto Luiba, Viçtericus regnum quod viuentem illo inuaserat, vindicat annis VII. vir quidem strenuus in armorum arte, victoriæ tamen expers. Nam cum aduersus Romanos bellum sæpius intentasset, semper inglorius est inuentus, nisi quod quosdam milites ducens * Seguntiam captos cepit. Hic in vita illicita multa fecit, in morte autem gladio periit, quia gladio fuerat operatus; mors quippe innocentis non pertransiuit * multa. Inter epulas enim prandii coniuratione quorundam extitit interfectus corpus autem viliter exportatum vilius est * sepultum æra DCCLI. Gundemarus post Viçtericum regnum suscepit, & regnauit annis duobus. Hic Vascones vna expeditione vastauit, alia militem Romanum obfedit. Propria more Toleti decessit.

Æra 643.

Recharedum semper V. C.

V. C. Viçterico totoca. Luiban V. C.

Æra 645.

Seguntiam in M. S. Multa.

humatum. Æra 652.

De Sisebuto Rege. CAPVT XVII.

SISEBUTVS. Rex Christianissimus post Gundemarum ad regale fastigium euocatur æra DLIIII. regnans annis VII. mensibus sex. Qui in initio regni Iudæos ad fidem Christianam * permouens, æmulationem quidem habuit, sed non secundum scientiam. potestate enim compulit quos prouocari oportuit fidei ratione: sed sicut Paulus dicit, *sive per occasionem, siue per veritatem Christus annuncietur in hoc gaudeo & gaudebo.* Sisebutus itaque Iberiam vt vir sapiens & nimium literaturæ deditus per annos VII. retentat. Hic per Hispaniam vrbes Romanas sibi subiecit. Venerabilem Helladiū Toletanæ sedis metropolitanum Episcopū sanctitatis præconio præfulgentē ecclesia veneratur. Isidorū Hispalensem metropolitanū tunc tēporis Hispania * celebrabat sanctissimū, doctorem egregiū & præclarū, qui an. 7. præfati principis Sisebuti cōtra Acephalorū hæresin apud Hispalim in * secretario sanctæ Hierusalē concilio celebravit, atq; per veridica doctorū testimonia Syrū quendam Acephalum Episcopū supra fatam hæresin vendicantem exuperat, & vera concilii assertionem eius eloquia cōdemnavit, atque à suo errore præfatum Pontificem diu docendo perpetualiter liberavit. Fuit autem Sisebutus eloquio nitidus, literarum sapientia doctus, in iudiciis strenuus, ac præstantissimus pietate, mente benignus gubernatione regni præcipuus, in bellicis documentis, & victoriis semper clarus. Astures enim sæpius rebellantes misso exercitu in deditionem reduxit. Rucones montibus arduis conceptos vndique per duces euicit. Ecclesiam sanctæ Leocadiæ Toleti miro opere fabricauit. De Romanis quoque personaliter bis foeliciter triumphauit, & quasdam eorum vrbes pugnando subegit, residuas intra fretum omnes exinaniuit, quas gens Gotthorum post in suam redegit facile ditionem. Tantę clementiæ extitit erga victos, vt quos hostilis potentia mancipauerat seruituti, dato precio restitueret libertati, eiusque thesaurus redemptio existeret captiuorum. Hunc alii proprio morbo, alii immoderato medicaminis haustu, alii veneno asserunt decessisse: cuius exitus non solum religiosus, sed etiam optimis laicis extitit luctuosus. Huius temporibus nefandus Mahomet nequitiam sectæ suæ stultis populis prædicauit. Obiit itaque Sisebutus relicto filio Recaredo paruulo, qui post patris obitum princeps paucorum dierum, id est septem mensium, consummatur. Huius vitæ breuitas nihil habuit memoria dignum.

Æra 654.

præmonens Iudæi ad fidem compelluntur.

lib. 3. c. 2. recipiuntur, & lib. 3. c. 11. & c. 13.

siue, & c. 17. fin.

sup. lib. 1. c. 9. & c. 18. lib. 2.

Celebrat. Sacratio.

S. Leocadia templum.

Mahomet secta sua venenū cepit euomere.

Vide Roder. in Histor. Arabū & Vasaum

anno 580.

Æra 663.

GLORIOSISSIMVS Suintila filius Regis Recaredi suscepit diuina gratia regni sceptrum *æra* DCLXII. & regnauit annis x. Iste sub rege Sisebuto ducis nactus officium castra domuit Romanorum. Rucones etiam superauit. Postquam vero regni apicem est adeptus, vrbes residuas quas in Hispaniis manus occupauerat Romanorum conferto prælio obtinuit & subiecit, auctamque triumphî gloriâ præ cæteris Regibus fœlicitatem mirabiliter reportauit. Totius Hispaniæ monarchiam intra fretum Oceani, quod nulli retro principum est collatû, exclusis Romanis primus obtinuit inter Gotthos. Auxit eo prælio virtutis eius titulum duorû patritiorû obtentus, quorum alterum prudentia suum fecit, alterû virtute prælii subiugauit. In initio regni incurfus Vasconû coarctauit, qui Tarracensem prouinciâ infestabant. Montiuagi vbi populi aduentus eius terrore perculsi, confestim quasi debita iura noscentes, remissis telis & complois ad præcè manibus supplices submittunt ei colla: Oligitis ciuitatē Gotthorû stipendiis suis & laboribus, vt eis parceret, fabricarunt (hanc quidam dicunt Olorû, quidam Olitum) pollicentes iurisdictioni parere, & imperio obedire. Præter has militaris gloriæ laudes plurimæ in eo virtutes regiæ effulsere, fides, prudentia, & industria, in iudiciis examinatio prouida, in regimine cura præcipua, circa omnes largitas læta, erga inopes misericordia semper prompta, ita vt non solum princeps populorum sed etiâ pater pauperû vocaretur. Toleti propria morte decessit *æra* DCLXXI. Huius filius Rechimirus in consortio regni assumptus pari cum patre solio corregnauit, in cuius infantia ita sacræ indolis splendor enituit, vt in eo & vultu & mente paternarum virtutum effigies appareret. Isto fere cum patre mortuo superstites remansere alii duo filii Suintilæ Sisenadus & Cindasuindus, quos susceperat ex Theodora filia supradicti principis Sisebuti. Sed Beatus Isidorus Gotthorum historiæ descriptor egregius, vsque ad quintum annum principis Suintilæ fuit seriè historiæ profecutus, & quarto anno regni Scintilæ nõ dico Suintilæ a quo tertius fuit iste cum beatus Isidorus in Hispalensi ecclesia solemniter celebrasset, & populum sibi commissum cœlestis frumenti adipe satiaisset, se eorum orationibus commendauit, & vltimum vale dicens obitum suum quem propheticè nouerat, reuelauit. Obiit itaque quarto principis anno, *æra* DCLXXXI. secundo nonas Aprilis

Æra 673.

Rechimirus regnat.

D. Isidorus sup. lib. I. c. 9. & lib. II. c. 17. & 22. sine, & ubi emendandum.

Æra 681.

De Sisenando, & Cintila, & conciliis eorum temporibus celebratis, & de Tulga.

CAPVT XIX.

Æra 673.

Quartum Concilium Toletanum, aggregatum.

sua. V. C.

Æra 679.

Quintum Concilium Toletanum.

6. Concilium Toletanum.

Æra 683. profuit

POST Suintilam & Rechimirum filium eius cœpit regnare Sisenadus *æra* DCLXXI. & regnauit annis quinque, & mensibus x. iste per tyrannidem in Gothorum solio collocatur. Qui anno regni tertio sui, LXXVII. Galliæ & Hispaniæ, apud Toletum episcopis congregatis cum absentium vicariis & palatii senioribus in ecclesia sanctæ Leocadiæ virginis & martyris Christi, extante adhuc Isidoro Hispalensi Episcopo, & in multis iam libris fulgentemirifice, de diuersis causis concilium celebrauit sub Iusto vrbis regiæ primate, & subscribunt ibi Isidorus Hispalensis, Selua Narbonensis, Iulianus Bracarenensis, Audax Tarracoenensis, Imirus vicarius Emeritenensis, & suffraganei eorum, & fuerunt omnes LXXVII. & istud fuit quartum cōcilium Toletanû. Post mortem Sisenandi Cintilla Gothi præficitur *æra* DCLXXIX. vno anno mensium numerato regnans quatuor annis. Hic quintum concilium Toletanum Episcoporum LXXVII. procurat sub Eugenio regiæ vrbis primate. Vbi non solû de rebus mundanis, verum etiam de diuinis multa ignaris mentibus à lumine gratiæ sunt infusa. Quanta vero sanctorum congregatio [cum] Episcoporum vicariis assistentibus, & cum senioribus palatii qui digni interesse concilio habebantur, extitit aggregata in ecclesia sanctæ Leocadiæ virginis, liber canonum gloriose declarat. Huic Synodo Braulio Cæsaraugustanus Episcopus præ cæteris illustris effulsit, atque piam doctrinam Christianis mentibus decenter infudit, cuius & opuscula nunc vsque ecclesia veneratur. Huius eloquentiam Roma, vrbiu[m] mater & domina, per epistolare alloquium est mirata. Et in hoc concilio subscripsit Selua Tarracoenensis, & aliqui de suffraganeis suis & vicariis absentium Episcoporum. Sextum concilium de obseruatione fidei catholiçæ & aliis ecclesiasticis disciplinis fuit tempore eiusdem principis Cintilæ celebratum sub Eugenio vrbis regiæ metropolitano & primate, subscribentibus Selua Narbonensi, & Iuliano Bracarensi, & Honorato Hispalensi, & Protasio Tarracoenensi, & eorum suffraganeis, & vicariis absentium Episcoporum. Mortuo Cintila Tulgas bonæ indolis & radicis Gothorum regnum suscepit *æra* DCLXXXI. & regnauit duobus annis. Iste blâdus & catholicus in omnibus est inuentus. Regna sibi subdita pacifice dilatauit. In iudicio rectus iudex, claruit largitate, magna fuit lenitate. Synodos à suis prædecessoribus confirmatas

30

40

50

firmatas

firmatas simili autoritate confirmavit. Doleat gens Gotthorum tam cito talem indolem amisisse. cunctis flentibus, quia flos tantæ indolis in fructum non adoleuit, Toleti propria morte deceffit.

De Cindasuindo, & inuentione Moralium per Taionem Episcopum.

CAPVT XX.

POST Tulgam Cindasuindus per tyrannidem regno Gotthorum inuaso cœpit Iberiæ triumphaliter principari æra DCLXXXV. & regnavit annis decem. Hic in Toletana vrbe synodale decretum xxx. Episcoporum cum omni clero, & vicariis eorum episcoporum quos languor vel inopia detinuerat, & cum palatino collegio * qui inter esse collegiis merebatur, anno regni sui quinto indixit laudabiliter celebrandum discurrentibus tantum notariis, quos ad recitandum ordo requirit: & hoc fuit * septimum concilium Toletanum sub Eugenio metropolitano & primate vrbis regiæ celebratum xv. Kalend. Nouembris, de * refugiis & præfidiis, ecclesiasticis disciplinis: & interfuerunt & subscripserunt Orontius Emeritensis, Antonius Hispalensis, Protasius Tarraconensis, & eorum suffraganei, & absentium vicarii, omnes numero xl. Et fuit in hoc concilio magna turbatio, eo quod liber Moralium quem beatus Gregorius ad petitionem beati Leandri composuerat, deperditus negligentia in Hispaniis non extabat. Vnde & idem princeps, sacro concilio approbante, Taionem Cæsaraugustanum Episcopum religione & literatura præstantem, & sollicitum scripturarum, ad Romanum Pontificem cum sua petitione pro libris Moralium nauigio destinavit, & dū à Papa de die in diem responsio differretur, quasi in armario Romanæ ecclesiæ præ multitudine voluminum non posset quæsitum de facile reperire, orationis causa Taio Episcopus in basilica Apostolorum principis pernoctavit. ab ostiariis ecclesiæ conuiuentia est petita. at vbi impetrauit, circa noctis medium cum se lamentis nimis ante beati Petri loculum irrigasset, & mox luce missa cœlitus adeo tota ecclesia illustratur, vt nec modicum quidem luminaria ecclesiæ relucere, & tunc vidit sanctorum agmina in voce psallentium introire. Denique vbi timore nimio Episcopus territus, & quasi exanimis iā iaceret, oratione ab eis completa ex illa sanctorum curia ad eam partem in qua Episcopus consistebat, duo senes in dealbatis vestib. accesserunt, & cū eum iam pene mortuum inuenissent, ad statum pristinum redixerunt dulci * alloquio salutatum. Cumq; interrogaret ob quā causam à tā remotis partib. aduenisset, aut cur in ea basilica sic vigiliis institisset, & quasi inscii omnia quæsiuissent, Episcopus multis eloquiis cōsolatus fiducialiter sic est factus: Obsecro domini, qui sūt illi, & quæ sanctorum illa caterua quæ sese tāto lumine comitetur. Cui dixerunt, duo principes quos cernis manibus se tenere, sūt Petrus & Paulus Apostoli domini nostri Iesu Christi: ceteri successores eorum, qui in ista basilica requiescunt. Cumq; causam cur venerat explicasset, & percunctatur, qui essent ipsi qui ad eum venerant consolandum: alter eorum respondit se esse Gregorium, pro cuius libris deuotissime laborasti, & ideo venimus, vt quod expetis reuelemus. Dixeruntq; in armario librorum in theca penultima inuenies quod requiris. At ille pro oraculo latus, quærit si in illa tam sancta multitudo S. Augustin. adesset, pro cuius libris nō minori quā pro libris beati Gregorii desiderio tenebatur. Tūc ille vir clarissimus, & omni spectatione gratissimus, inquit: Augustinum quē quæris, altior nobis cōtinet locus. Certe vbi ad eorum pedes cœpit prouere, citius ab eius oculis senes sanctissimi cū luce qua venerāt, abiire, ipso & ostiariis simul territis vehementer. Cumque sequenti die visionem Romano Pontifici reuelasset, in Apostolorum sede venerabilis Taio extitit gloriosus qui antea despicibilis habebatur. Et reperto libro prout sanctorum oraculum * reuelarat, recepta benedictione Papali ad suum principem est reuersus libro, gaudio, & gloria comitatus, habitus Romæ & in Hispaniis venerandus.

7. Concil. Tolet. Æra 685.

Hic apparet Roder. sinceritas, cuius animus non fuit nisi vera scribere.

de refugiis & præfidiis clericis sine laicis & aliis

Moralia D. Gregorii de Ecclesia disciplina V. C. & sic in Concil. in utroque.

pro consultatione, vt Horat. Epodis & Seneca saepe.

Libri morales deteguntur.

Taio celebris factus reuelauit.

De morte Cindasuindi, & primatu ecclesiæ Toletanæ.

CAPVT XXI.

CINDASVINDVS Recensuindum filium suum regno Gotthorum præponit regnans per se annis sex mensibus nouem, & cum filio suo Recensuindo annis quatuor, diebus quindecim. Iste à Romano Pontifice obtinuit priuilegium vt secundum beneplacitum Pontificum Hispanorum primatię dignitas esset Toleti, sicut fuerat ab antiquo: & per * multas synodos cum Episcopis celebratas ecclesiam erudiuit. Huius tempore ab omni perturbatione Hispania conqueiuit, adeo vt nullus in ea infidelis reperiretur, vel qui arma sumeret rebellandi. Libros sanctorum patrum diligenter fecit perquiri, & instituta

Cindasuindus

Toleti primatus.

multa synodia cum Episcopis celebrata Ecclesiam erudiuit.

*exulauit. f. pro
exulare fecit &
[.] deest.*

beati Isidori firmiter obseruari. Hic perfidum [Theodistum Hispalensem] Episcopum synodali sententia in *exilium misit & dignitatem primatię quam ab antiquo habuerat totius approbatione concilii Toletanę ecclesię confirmauit. Obiit Toleti.

De recensuindo, & conciliis eius tempore celebratis, & de sancto Ildefonso. CAPVT XXII.

Æra 695.

RECENSVINDVS post mortem patris successit in regno æra DCXCv. & regnauit annis xviii. & mensibus xi. vniuerso xxi. annis. Sed quini anni ei in ordine temporum non computantur, quia patri cui correghauerat numerantur. Restat vt ei decem & octo anni & menses vndecim cõputentur. Hic ter concilia clarente Eugenio vrbs regię metropolitanano Toleti instituit celebrari xlvi. Episcoporum cum infinito clero, & vicariis defistentium, atque officariis dignissimis palatinis in basilica prætorienſi sanctorum Petri & Pauli Apostolorum. Et non solum de mundanis actibus verum etiam sanctę trinitatis mysterio animas instituit ignorantes. In diebus huius anno quinto regni eius fuit octauum concilium Toletanum, præsentibus & subscribentibus Orontio Emeritenſi, Antonio Hispalensi, & Potamio Bracarenſi, & eorum suffraganeis, nec non & Episcopis prouincię *Narbonensis & Tarraconensis, sub Eugenio Toletano pontifice & primate solenniter celebratum, & fuerunt numero lxi. Episcopi, & x. vicarii absentium. & plures abbates, & xvi. de viris illustribus officii palatini: & ponuntur in serie eiusdem concilii leges quædam à prædicto Recensuindo principe promulgatę. Nonum concilium Toletanum fuit tempore eiusdem principis anno vii. regni sui sub Eugenio vrbs regię Pontifice celebratum, præsentibus & subscribentibus Episcopis aliarum prouinciarum, numero xvi. & vicariis absentium, & viris illustribus ex officio palatino. Decimum concilium Toletanum fuit tempore eiusdem principis, anno viii. regni sui, & sub Eugenio pontifice celebratum, & subscripserunt *Fugitinus Hispalensis, Fructuosus Bracarenſis, & suffraganei, & vicarii aliorum, numero xxv. Hic fidem catholicam ex corde diligens à sciolis sanctę scripturę petebat dubia scripturarũ & articulos fidei declarari, adeo quidem eum diuinę scripturę semper collatio delectabat: altaria Christi ornamentis variis decorabat. Huius temporibus eclipsi Solis stellis meridie apparentibus omnis Hispania territatur: atq; incurſationem Vasconum non cum modico exercitu repulit sine damno. Recensuindus itaq; cunctos mire dilexit, & à cunctis dilectus fuit in villa propria, quæ tunc *Gerticos, nunc Bamba dicitur, in territorio Palantino. Obiit Kal. Septembris, ibique sepultus fuit æra dccxli. Nonno huius Recensuindi principis anno suscepit sanctus Ildefonsus pontificatum ecclesię Toletanę. Fuit autem beatus Ildefonsus genere nobilis, discipulus beati Isidori, monachus professione, vir per omnia laudabilis, & præcipuus sanctitate, demum pontifex Toletanus. Huius tempore cum Heluidius & Pelagius à Gallis venientes, plæralsq; partes Hispanię infecissent, virginitatem beatę virginis infamantes, beatus Ildefonsus illis occurrens sacrarum scripturarum testimoniis, & lingua melliflua, & gratia in labiis suis diffusa eorum dogmata confutauit, & ab Hispaniis confusos abegit. Vnde & in festo gloriosę virginis, quod in Hispaniis xv. Kal. Ianuarii celebratur, cum ipse ad matutinale officium comitatus clero, & populo, & multis luminaribus ad ecclesiam conuenisset, apparuit ei beata virgo choris Apostolorum, martyrum, atque virginum comitata, & sic ait: Quia fide certa conscientia pura lumbos tuos virginitatis cingulo cinxisti, & gratia labiis tuis diffusa virginitatis meę gloriam in cordibus fidelium depinxisti, accipe vestem de thesauris filii mei, vt *etiam in hac vita vestimento glorię adornaris, & ea in meis & filii mei solennitatibus vestiariis. Et his dictis cum glorioso cœtu quo apparuerat, ad gloriam filii remeauit. Beatus autem Ildefonsus de promissis securus suscepto munere lætus remansit. Hac autem veste nullus post eum vti præsumpsit, nisi Sifibertus Archiepiscopus, qui culpa sua ab illa sede propulsus, fuit exilio relegatus. Sedit autem nouem annis, & duobus mensibus in cathedra Toletana, & expleto xviii. Recensuindi principis anno, qui sine patre Cindasuindo xviii. annis regnauerat, x. Kal. Februarii, vitã finiuit Toleti, & in ecclesia beatę Leocadię ad pedes beati Eugenii *decessoris sui cū magna reuerētia est sepultus: & multa de operibus quę conscripsit ante pontificatũ & cætera post pōificatũ miro eloquio cõsummavit, aliqua etiã morte præuētus imperfecta reliquit. Et quia diuina gratia perfuderat os illius, *Ildefonsus os aureũ dicebatur, & etiã quia in diuertis libris melliflue loquebatur, & de virginitate beatę virginis nitido politoq; eloquio perorauit. Ancora fidei eius tẽpore in tota Hispania, Gothica Gallia roboratur: & libri ab eo editi postquã fuere in cõciliis lectitati, & ab omnib. approbati, tanquã cibi diuinę gratię in fide pusillanimes refecerũt. Et cū beatus *Isid. scripsisset Gotthorũ originẽ vsq; ad 5. annũ Regis Suintilz, S. Ildefonsus scripsit tẽpora Gotthorũ, Alanorũ, Vandalorũ & Sueuorũ à 5. anno

*Narbona &
Terraconna.*

Fugitiuus.

Gerticos

*Æra 713.
Sic habet Co-
dex scriptus, cu-
ius Veritas con-
stat ex capitis
initio.*

sanis

Sifibertus.

prædecessoris.

*Ildefonsus: os
aureum dictus.*

*Alph. Carthag.
Anacephal. cõ.*

33

anno Suintilæ, vsq; ad octauum decimum Recensuindi. [Et * Ifidorus iunior qui à principio mundi incipit Chronica, vsq; ad octauum decimum Recensuindi] annum fideliter prosequutus, & vsq; ad destructionem Hispaniæ per Arabes ipse scripsit.

*Desunt recte in
M. S. Side supr.
lib. 1. c. 9. & 10.
Vasans libr. 1.
Chron. ca. 4. &
sup. lib. 2. ca. 18.
Quomodo po-
tuit bene Ro-
derice quod non
vidit, scribere.*

RODERICI ARCHIEPIS-

COPI TOLETANI DE REBUS

HISPANIÆ LIBER TERTIVS.

De regno Bamba. CAPVT I.

DE FVNCTO itaque Recensuindo, ibidem ab omnibus Bamba vir nobilis, de Gotthorum nobili genere, strenuus, pacificus, mansuetus, qui ante regni fastigium multorum reuelationibus celebris habebatur, ad regni fastigium vnanimiter sublimatur æra DCCXV. & regnauit annis nouem, mense vno, & quamuis renuens & inuitus, demum tamen minis & terroribus vix consensit, sed decreuit se à Regis nomine temperare, donec in maiori ecclesia vrbis regiæ vnctionis reciperet sacramentum. Mox igitur à principibus Toletū ducitur, & in primatē ecclesia beatæ virginis à Quirico eiusdem pontifice in Regem omnibus annuentibus consecratur (& omnes in electione eius promissione spontanea subscripserunt, & fidem ei & patriæ iurauerunt, & Paulus futurus proditor subscripsit, cum aliis) & iurauit, & iam cultu regio insignitus ante altare diuinum fidem catholicam est professus, & iuramento leges & consuetudines iuri consonas confirmauit. Et in ipsa hora qua à Pontifice vngebatur, cunctis cernentibus visus est vapor ab eo loco, vbi vnctionis oleum fundebatur in modū * virgæ funeæ ascendisse, & visa est apis de eius capite * profluuisse, & ad cælos continue volitasse. Et qui diligentius cogitabant, intelligebant per eum Gotthorum regnum fœliciter exaltandum, & in pacis dulcedine gubernandum.

*Wambanus in
Actis Concilii
Toletani 11. &
12. Vocatur.
Æra 714.*

*Virgula fumens
profluissa. V. C.*

De rebellionē Hilderici. CAPVT II.

SED quia nouitas perturbationibus raro caret, & in primo anno regni eius turbatio non modica excitatur. Nam Hildericus qui Nemaufensis vrbis Comitatum tenebat, fauentibus sibi * Gumildo pernicioso Magalonensi Episcopo & Ranimiro abbate, contra statuta Gotthorum Iudæos in patriam reuocauit, & virum venerabilem Aregium Nemaufensem Episcopum rebellionis suæ vecordia nisus est irretire, quem quia non potuit laqueare, à sede expulsus Francorum manibus tradidit illudendum, & Ranimirum abbatem perfidiæ socium in pontificatu exulis subrogauit. & à duobus Episcopis proditoris confortibus fecit contra statuta canonum consecrari. Demum à temeritatis insaniam non verentes Hildericus Comes, * Gumildus Magalonensis, Ranimirus Nemaufensis intrusus, cōiuratione iterum innouata, à monte Cameli vsque ad Nemaufum terrā diuidunt, cōiurationis complices asciscentes, vt fidelitatem infidelitas superaret: & furoris sui vetania non contenti, ciues & agricolas qui aduentum Bambæ noui principis expectabant, cœperunt prædis & vastationibus laceffere. Quod cum ad regis notitiam peruenisset, misit ilico cum exercitu Paulum ducem qui ex Græcorum prosapia nobili ortus erat, sed gentis suæ versutiam non oblitus cœpit remissius agere, & militum corda qui accensū ad prælium veniebant, vt regni iniuriam vindicarent, à gradu propero retardabat, & persuasionibus inclinabat, dicens, impedimenta principis militantibus expedire. Et iam publice fidem promissā Bambæ principi violauit, & vt ad optatum fastigium perueniret, Renosindum Celoberiæ ducem & Hildisum adhuc in palatino officio consistentem arcano cōsilio circumuenit, vt suis insidiis consentirent. Simulabat enim sui desiderii virus occultans contra rebelles regiæ potestatis exercitum circumferre: quod vir magnæ sanctitatis Argebatus Antistes ecclesiæ Narbonensis solerter percipiēs, nisus est præcludere aditum ciuitatis. Sed & hoc ipsum ad notitiam Pauli venit, & anteaquam reuerēdus Antistes quod fideliter cogitauerat effectui manciparet Paulus portas Narbonæ præcursoribus militibus occupauit, & circumfusa exercitus multitudine habita concione cœpit iniurias in Antistitem retorquere, eo quod vrbis ingressum nisus fuerat impedire.

*Nemifseum
Gumillo 12. ca.
seq. Gumildus.*

Gumildus.

*Græci testes
Gani. inf. ca. 1. 15.*

*Renosindus
Hildisus.*

Argebatus.

ET cum iam corda fere omnium inclinasset, rebellionem contra regiam maiestatem quam corde conceperat, publice denudauit, iureiurando promittens Bambam pro rege se nullatenus habiturum, nec in eius consistere famulatu, sed suasis, ut Regem ex se ipsis eligerent, cui & ipse, ut cæteri, in omnibus obediret. Ad hæc Ranosindus factionis conscius sic respondit: Regem nolumus nisi Paulum, & ipsum in Regem eligimus, & ei ut principi obedimus. Tunc omnes coniuratione astricti illud idem voce publica acclamarunt. Paulus vero fidelitatis immemor, ambitione anhelus, præsumptione superbus, consensit crimini proditorum, & mox regalibus insignibus insignitus omnes sibi allieuit iuramento, sub eadem forma qua ipse cum aliis Toleti iurauerat Bambæ Regi. His peractis regnum obtentans, alios minis, alios donis, alios pœnis sibi alliciens, Francos & Vascones datis muneribus ad sui auxilia incitauit. Hildericum Comitem, Gumildum, Ranimirum pseudopontifices de facili suæ perfidiæ sociauit: & nec solum Gallia Gotthica, sed & pars Celtiberiæ acquieuit consilio proditorum. Paulus vero tantorum coniurationibus iam securus se cœpit parare, ut intraret Hispanias proditor contra dominum pugnaturus, & regni confinia inuasurus. Dum hæc agerentur, Vascones quietis ignari loca Pyrenæi & Cantabriæ inuasurunt rapinas agentes, ut eius gentis hodie facta & desideria attestatur, qui libenter rapiunt aliena. Quod cum ad Bambæ notitiam peruenisset, contra iniuriosos de iure procedens, à finibus Cantabriæ & Pyrenæi confusos abegit.

*Vascones quales**processu*

De processibus Regis contra Paulum. CAP. III.

REGEM autem in finibus Cantabriæ commorantem à partibus Galliæ perculit celer rumor de rebellionem Pauli & Hildericum. Cumque illustribus palatii rumoris instantiam reuelasset, bifarie consilia diuiduntur: alii redire ad patriam, & ampliorem sumere apparatus contra proditores patriæ processuri, alii suadebant, ut in continentem procederent perfidos inuasuri. Cumque Regis catholici solers cura consilia nutantia audiuisset, suos magnanimus sic affatur: Quid Paulus & sui attentauerunt, iam audistis: eos ergo expedit præueniri, ne crescat incendium tanti mali. & Gotthorum gloriam non deceret repetere propria, donec tanti facinoris iniuria vindicetur: pudendum esset, ut Paulus proditor qui fraude, non armis patriam supplantauit, Gotthorum gloriæ audeat repugnare, & qui imbellem gentem pro quiete patriæ non valuit subiugare, Gotthorum militis hostem se audeat exhibere, quasi nulla virtute eius tyrānidi resistere valeamus, cum à seculis Gotthorum magna omnes populi omnesque principes sint experti. Etsi enim de Francorum viribus Paulus præsumat, claret clare, quod sæpe Franci inuasi ab hostibus Gotthorum auxilia implorarunt, & eorum beneficiis sunt erepti. Si quando & prælium intercessit, semper Gotthi superiores Gallicis sunt inuenti. Properemus igitur resistentium contubernia deuastare, ut armis impares armis duplicibus deuastentur: gloriosius erit etiam deficientibus alimoniis arma capeßere, quam abundantia ignauia detorpere. Iuuat & quod Gotthorum nobilitas semper donauit nobiles libertate, quos Frāci seruitute nobilissima oppreserunt. Ab hinc ergo Vasconum cladibus accedamus, & per eos ad seditiosorum interitum properemus. His auditis exercitus gratulatur, & accensis animis Gotthorum gloriam emulatur. & scissuram patriæ resarcire viribus meditatur, & transitum faciens per Calagurrā & Oscam, per vallem Pyrenæi, quæ Aspa dicitur, Vasconias sunt aggressi quas per dies aliquot deuastantes, & eorum campos incendiis concremantes, & castra plus lignea quam lapidea fabrica eleuata pugnis & machinis deiecerunt ita ut qui se adiutores Paulo sponderant, deposita feritate, vitam seruari, pacemque largiri datis obsidibus postularunt, quas non tam precibus quam muneribus vix potuere à principe obtinere. Et acceptis obsidibus, & tributis, paceque firmata, Rex Bamba & suus exercitus ad Galliam processerunt & diuisit exercitum in tres manus: vnam partem versus Ruthenum & Albam Aquitaniæ ciuitatem, cui præfecit Desiderium nepotē suū, qui tunc temporis in Narbonensi habebatur. aliam partem versus Aufonam contra eos qui fauentes Paulo in Celtiberia rebellauerant. tertiā vero per viam Toletæ versus Narbonam, Biterram, & Agatham destinauit. Rex autem cum potiori multitudine eam manum quæ per Aufoniam iuerat, sequebatur. Sed quia inimicus bonorum operū semper nititur in bonis operibus zizaniam seminare quidā de exercitu rapinis & adulteriis delectati etiā domos incendiis consumebant, quæ Rex iustus ita acriter vindicauit, ac si læsæ maiestatis criminis essent rei, ut cæteris fieret exemplum, ne similia attentaret, & alloquēs exercitū perorauit: Cū bellū immineat nō licet illicitis implicari, quia

*magnanimus**militia**crudelissima**Aspera
Calagurra.
Oscam.
Aspa.**Rutheni.
Alba.
Narbona provin-
cia.
Aufona
Biterram
Celtiberia.
Narbona.
Biterra
Agatha.*

quia Dei benignitas est omnis immunditiæ execratrix. Cauendum est ergo ne Dei iudicium facinoribus prouocemus, & non viribus hostium, sed nostris sceleribus consternamur, & quod Gotthorum gloria armis efficere consuevit, nostris excessibus amittamus, & ego qui præsum, merito confusione subiaceam, si impunita facinora derelinquo. In domino igitur confidentes, purgati à crimine procedamus. Cumq; * Barcinonem peruenisset quæ erat vna de rebellantibus, eam incurfu celeri acquisiuit, & eadem capiens satellites repugnantes, scilicet Euredum, Pompedium * Guntifredum, Vulum diaconum, & Naufredum. Deinde Gerundam incurfu simili subiugauit, vbi fuerit eiliteræ præsentatæ, quas Paulus proditor amatori eiusdem vrbis Antistiti miserat sub his verbis: Audiui quod Rex Bamba cum exercitu ad vos venire disponat, sed tua prudentia non cõturbetur (nec enim hoc fieri puto) & tamen quem primum de nobis ambobus ibi tua sanctitas cum exercitu viderit accedentem, ipsum se credat habere dominum, & in eius debet persistere charitate. Hæc miser scripsit, nescius quod contra se iustum iudicium proferebat. Vnde & verba rescripti Rex Bamba considerans dixit ei: Non in his scriptis Paulum à semetipso locutum, sed nescientem prophetasse.

*Barcinonam
Barcino
Euredum, Guntifredum, Vulum, Naufredum, Paulum*

De transitu Pyrenæi. CAPVT V.

EGRESSVS itaq; princeps à ciuitate Gerunda conferto exercitu venit ad municipium Pyrenæi quod * Cauco liberi nuncupatur, vbi est portus maris nauigantibus commodus & securus. Ibi etiam Pyrenæus mari finitur. & castra alia Vultuariam & Libyam sibi subiecit, quæ quidem castra auro, & argento, & fericis, & bonis aliis abundabant, quæ omnia exercitui aduenere, glorioso principe manus ab his omnibus continente. Vnde & ad seruiendum sibi animos omnium inflammabat. Cumq; ad castrum Libyæ, quod est caput Ceretaniæ, peruenisset, Hyacinthus Episcopus Helenensis cum * Aragislo sibi castrum capere nitentur, sed nec castrum capere potuit, nec Bambæ principis manus euasit. Missisq; duobus ducibus cum parte exercitus, Rex Bamba castrum quod Clausura dicitur, eisdem decertantibus occupauit, captis ibidem Ranosindo & Hildigiso cum multo agmine perfidorum qui ad defensionem castrum conuenerant fastuosi, * quod iidem duces post terga manibus alligatis glorioso principi præsentarunt. Victimirus etiam vnus ex perfidis, qui se in * Sardonia receperat, relicto castro aufugit timidus in Narbonam, & Paulo vsurpato principi facta Bambæ principis nũciauit, qui corde solutus, vt fuerat particeps factionis, sic fuit etiam & timoris. Vnde & à Narbona fugiens seruili animo consternatus, aduentum principis non sustinuit expectare, & Victimiro qui à Sardonia fugerat, tuitione Narbonæ commisit, relicto ibi Ranimiro pseudoepiscopo, Argemundo, & Gultritione primicerio, qui etiam Ranimirus viso exercitu, antequam ciuitas inciperet expugnari, fugam petiit, sed mox in territorio Biterrensi capitur, & reducitur fugitiuus. His igitur munitionibus occupatis gloriosus Bamba fatigatum exercitum, & manum quam per Tolosam miserat, recollegit, & se & suos donas quieti, biduo ibi mansit. Cumq; exercitus vndiq; cõuenissent, manum vnã misit per mare, vt Narbonam nauali impetu coarctaret. Ipse vero quatuor præmisit principes cum electo exercitu armatorum, qui Narbonam machinis impugnarēt. Cumq; ad muros vrbis principes peruenissent, secundum legem oblatæ pace, salutem, si se Regi redderēt, pollicentur. Victimirus autem qui pro Paulo inibi rebellabat, cepit Regem conuitiis laceffere, & cæteris mortis periculum & Pauli potentiam minitari. Quod Gothorum animositas impatiens tolerare, incaduit animis, & ora blasphemantium iaculis impetiuit. immanis vtrinque pugna cõseritur, & alternatim sagittarum immisionibus impetuntur, & dum ab vtrisque fortiter agitur, à Regis exercitu tot lapidum ictibus ciuitas infestatur, vt videretur omnibus quasi alluione grandinis subuerteda. Per quatuor. n. fere horas à fundibulariis sic fuit ciuitas infestata, vt nec quidem respiraculum superesset. Tunc Gothorum agmen virtute magnanima dilationem victoriæ non prestolans, ad portas vrbis fiducialiter accesserunt, & successis portis ingressi sunt ciuitatem. Tunc Victimirus ingressu Gothorum * turbatus, in ecclesia beatæ virginis se recepit, plus gladio quæ manu tenebat, se iactans defensurum, quæ reuerentia aræ sacræ. Vnus autem de exercitu audiens eum verbis superbiæ intonare, sumpta tabula inuasit eum: sed miser & vilis corde dissoluitur, & in terra eadem viuus capitur, & priuatus gladio quæ tenebat, vinctus ducitur, & cum his quibus urbem tueri decreuerat, flagellis durissimis flagellatur. Ciuitate itaq; triumpho nobili iam obtenta, & multis bellatoribus communita, Biterram & Agatham ciuitates victoria simili subiugarunt, comprehensis Agathæ Vilismundo Episcopo, & Aragislo, & Ranosindo germano Episcopi Vilismundi. Post hæc contra Magalonam suas acies direxerunt:

Colibre Cauco, ibi hodie, Illiberri, Vultuariam, Libyæ.

Libyæ Castrum, Aramisio

quis 2.

Sardonia receptarant, Sardonia

Narbo.

Biterra.

Lapidorum

superfectum

Biterra, Agatha, Biterris, Aragislo

Gumillus

quod audiens Gumildus pseudopontifex eius urbis, qui tunc aderat proditionis concilius mente & animo consternatus fugam iniit, & Nemausum ad Paulum peruenit. Rex autem Bamba urbem exercitu circumfuso, & nauali praelio sic arctauit, quod Magalonam simili victoria subiecit pariter & muniuit.

*Magalona**De aduentu exercitus ad Nemausum.*

CAPVT VI.

POST hæc contra Nemausum Gotthorum acies diriguntur. Prima acies quatuor du-
 cibis cum magno bellatorum agmine commendatur, in qua erat robusta iuuentus fe-
 re triginta millium pugnatorum: & isti seduli præcursores Regis exercitum præcedentes
 in ortu auroræ Nemausi conspectibus aduenerunt coram oculis concludorum, clari nobi-
 litate animorum, pariter & armorum. Erat autem Paulus Nemausi cum complicibus fa-
 ctionis, & cum Francorum exercitu in auxilium aduocato. Verum in eadem ciuitate cum
 Paulo erant potiores, & qui tandiu eius perfidiæ pertinaciter adhæserunt, donec cum ipso fa-
 cti degeneres perierunt, * Gumildus Episcopus, Fruiscus, * Flodorarius, Victimirus, Rani-
 mundus, Adosyndus, Adolphus, Maximus, & Gothila, & alia peccantium synagoga, qua-
 si stупpa pertinacia simili colligata. At ubi venientem Regis exercitum conspexerunt, cum
 paucos crederent, in campo configere decreuerunt, sed suspicantes insidias superesse, eli-
 gunt in urbe rei exitum præstolari, præsertim cum crederent peregrina auxilia citius ad-
 uentura. Vbi autem terris solis claritas est infusa, tubis clangentibus cœpit Gotthorum
 exercitus muros urbis acriter impugnare, & eos etiam qui erant in urbe, fundis, iaculis, &
 sagittis exitaliter * coarctare, & pugna simili qui interius resistebat, exteriorem exercitum
 impetebant, & æquali certamine tota die & tota nocte crudeli Marte undique concerta-
 runt. Vnus autem conspirationis particeps eminus ex muro proloquens, talia proclama-
 uit: Quid hic (inquit) pugnae insistitis morituri? cur ad lares proprios non reditis? cur an-
 te tempus vitæ dispendium procuratis? cur prærupta * montium, concaua vallium, con-
 densa nemorum, aspera collium non requiritis? ut cum auxilii nostri aduenerit fortitudo,
 possitis ibi saltem ad modicum vitæ dispendio prouidere: nec ut terream, sic peroro, sed ve-
 stræ miseræ condescendo. Imminent enim auxilia aduentitia, quæ tanto vos durius ex-
 tirpabunt, quanto virtute & multitudine præeminebunt, & tertia dies est hodie, ex quo ab
 illo exercitu huc adueni. Nec enim vestro principe confidatis, quem vobis ostendam à
 nostris auxiliatoribus captiuatum. Non ergo expedit pro eo ulterius decertare, quæ forte
 iam constat nostrorum gladio interisse, & cum nostra victoria vos inuoluerit, spes vobis
 veniæ nulla erit. nec hæc dicens bellantes terruit, sed ad pugnam potius animauit: ad mu-
 rumq; viriliter accedentes pugnam acuunt acrius dimicantes. Et tunc ad Regem Bābam
 nuncios destinarunt, ut exercitus in auxiliū properaret, ne forte aduersæ partis auxilia præ-
 uenirent. Auditis nunciis in noctis initio Rex Bamba præmisit cum Vandemiro duce de-
 cem millia pugnatorum, qui tota nocte gradu propero incedentes in ortu diei ad eos qui
 Nemausum obsederant, aduenerunt, & quanto obsessores creuerunt animi, tantum ob-
 sessis elanguidis fuit demptum. Cum enim viderunt hostibus [exercitum] accreuisse, * e-
 xistimarunt Bambam principem aduenisse. Cumque Paulus in quandam turrim, ut exer-
 citum conspiceret, ascendisset, deiectus animo sic est affatus: Æmulum meum video ad-
 uenisse, quem in suis dispositionibus recognosco. Hæc sunt vires, hæc potentia, hic exer-
 citus, nec habet amplius quid spectet, nihil est quod de cætero timeatis. Famosa enim Go-
 thorum virtus qua gentibus præeminebat, penitus iam defecit, quia præliandi desuetudo
 torpore confecit quos consuetudo assidua virtute præfecit: & si ad certamen veniremus,
 facti degeneres potius fugient, quam resistent. Adhæc ex suis aliqui asseriebant, Regem
 sine vexillorum insignibus non venire. Ad quod Paulus, Ideo, inquit, sine insignibus adue-
 nisse, ut putarem adhuc alium Regis exercitum superesse, & hoc fraude agitur, ut quos
 bello non sufficit, dolis euiret. Hæc Paulo dicente cœpit tubis regalibus exercitus concre-
 pare, & urbem variis insultibus infestare, sed qui intus erant, licet alia iactarent, plus de
 muri fortitudine quam de suis viribus confidebant. Vnde lapidum & iaculorum iniectioni-
 bus insitebant, & ingeminantes certamina rediuiua, plus ipsi quam exterior exercitus
 lædebantur. Cumque pars Pauli sagittis, & fundis, & spiculis, & vulneribus grauer
 geretur, iam timore affecti, & animo consternati Paulo dixerunt: Non videmus Gottho-
 rum audaciam decreuisse, non strenuitatem in eorum aliquibus defecisse, sed instans ma-
 gnanimitas hoc confirmat, quod gentis illius antiqua nobilitas asseuerat, & plagarū & vul-
 nerum profunditas, iam nos docet à quātis viribus infligantur, & excussio iaculorum non
 prius percutit, quam extinguat, * iactus lapidum simul vulnerat & occidit præter instātiā
 sagit-

*Flodorarius.
V.C.
Gumillus**Chortaro.V.C**Luisiana sunt**Vandemirus.**Antimarund**Fortitudo Go-
thorum**istis*

sagit-

agittarum, quibus nequeunt arma resistere, vel cautela. Quorum Paulus dum verbis trahitur, desperationis iaculo figebatur.

De irruptione Nemausi, & desperatione Pauli. CAPVT VII.

EXERCITVS itaque Regis Bambæ reputans tardum si victoria in crastinum differatur, accensis animis concitati fere vsque ad horam nonam muros fortiter impugnarunt, portas vrbs ignibus succenderunt, & muros irrumpunt, & in plerisque locis aditu patefacto occupant ciuitatem. Cumque inclusi non possent ferocitatem intrantium tolerare, in præsidium confugiunt arenarum, quod à Gothis fuerat antiquitus contra Romanorum potentiam obfirmatum: sed viri exercitus persequentes vsque ad præsidium cedere non desistunt, adeo quod omnia fere habitacula & plateæ plenæ iacent cadaueribus mortuorum. Aliqui tamen de vulgo qui prædæ insistere nitebantur, aduerso gladio perierunt. Cumque in parte Pauli dissensio oriretur, eo quod incolæ proditione in suorum aliquos retorquebant, mutuis vulneribus concidebant, & adeo inualuit ista cædes, quod licet ipse Paulus quendam esse de suis vernulis acclamaret, de manibus ferientium non potuit liberare. Vnde & factus contemptibilis, tam ipse, quam sui qui cum eo ab Hispania venerant, ab omnibus incolis suspicioni & despectui habebantur. Verebantur enim ne in suis capitibus admissam Bambæ principis gratiam procurarent. Vnde & rediuiua concertatione concisi mirabili spectaculo caterua prosternitur perfidorum, & qui Gotthorum euaserant vim, armorum suorum gladiis ceciderunt, ita ut penetralia & abdita cadaueribus essent plena, aliqui etiam lethali vulnere fauciatum mortuorum effigiem simulabant. Paulus autem talia videns tyrannidis ferocitate deposita, magna cordis miseria arctabatur, cum nec posset hosti resistere, nec ciuibus subuenire. Vir autem quondam de familia Pauli calamitati cõpatiens, inquit Paulo: Quid agis? ubi sunt consiliarii qui te ad tanti ludibrii spectaculum perduxerunt? quid tibi profuit contra Regem & tuos insurgere, cum nec te, nec tuos valeas adiuuare? * Hæc vir ille insultandi animo dicebat, sed memor beneficii ex cõpassionis amaritudine loquebatur. Tunc Paulus orauit, ut dolori confusionem non admisceret, & illico vir ille in gradu marmoreo, ubi talia proferebat, à Pauli militibus est occisus, licet frequenti lachryma Paulus diceret esse suum, & ut parceret, flagitaret, sed negligitur contemptui habitus, quasi continuo moriturus. Tunc Paulus omnino desperans, quæ superbe præsumpserat regalia deposuit ornamenta, & ea die reuoluto anno, hoc est in Kalendis Septembris, qua religiosus Bamba fuit ad regimen sublimatus, ea die fuit * eruptio ciuitatis, & Paulus regalibus spoliatus coronam deposuit cum fortuna. His igitur malis Paulus proditor tabefactus, tertia die postquam deposuit regni culmen, suis loquitur, ut mortis vale, aut vitæ consiliū sibi darēt.

Pauli despectio.

nec sibi, nec ciuibus.

Nec, F.C.

irruptio

De legatione Argebadi Episcopi ad Regem. CAPVT VIII.

TVNC omnes communiter flagitant Argebadam Antistitem Narbonensem, ut regi occurreret veniam petiturus. Hic eorum actibus non consensit, sed coactum duxerant à Narbona, & tamen pietate solita condescendens suscepit officium supplicandi, & celebratis diuini mysterii sacramentis, eisdem sacris vestibus cum quibus Deo immolauerat, quarto ab vrbe milliario exiuit obuiam principi venienti. Et cum ad Regis præsentiam peruenisset, de equo descendens coram maiestate regia se prostrauit. quem Rex ut vidit, pietate motus illico substitit, & iussit à terra pontificem eleuari, & pontifex voce flebili principi supplicauit eiulans atque dicens: Peccauimus, inique egimus, nec tanti principis venia digni sumus, cum sit nostra iniquitas non tantum terræ, sed cælo etiam reuelata, quia & promissæ fidei pacta fregimus, & læsæ crimen incurrimus maiestatis, sed pietatis tuæ clemencia cõdescendat, & præstet * venia quod petitio non meretur, ut ad internecionem mucro non sauiat, & gladius reliquias non extinguat, & saltē remaneat seminarium incolarū. Iube ergo cessare a sanguine, quia pauci euasimus, & pro paucis veniam postulamus. Si enim cito non pepercideris, non supererit cui parcas. Regis clementia his cõmota vitam omnibus pollicetur salua iustitia tantæ culpæ. Pro tantâ gratia præsul letus addidit supplicare, ut ad iustitiã cõdonaret. Sed Rex inquit, quæ iam dixi penitus obseruabo, sed cõditiones alias non admitto: tibi autē soli sufficiat me in omnibus pepercisse. Rex itaque propter nimiam instantiã aliquantulum indignatus properauit ad arenarum præsidium capiendum animosus, eo quod audierat Francorum auxilia aduenire. Rex itaque cum exercitu procedente armorum fulgor ex solis reuerberatione præfulgidus terram quasi splendore duplici radiabat, & tantus erat decor exercitus, quod vix posset ei aliqua gloria comparari, cum maiores, mediocres, & iuuenes sic procederent ordinate, ut nullus esset qui à suo ordine dissideret, & specialibus vexillis quælibet acies signabatur. Fertur etiam angelorum præsidia affuisse, & multis videntibus pugnantium animos erexisse. Cumque duæ manus quæ secum aderant, & illa quæ in Aquitaniam iuerat,

Argebadius antistes Narbonensis, pro se & aliis, qui ab exciatio euaserunt, veniam Regi petit.

Angelorum præsidia.

principi aduenissent vno ab vrbe stadio, visione iam angelica roboratus dispositis aciebus corda suorum ad bellum excitat perfidorum. * Inualuerat quippe rumor, Francos & Saxones qui in subsidium venerant obsessorum, ad belli dubia se parare: sed cum nil esse princeps strenuus comperisset, nisi quod aliqui qui nuper aduenerant, talia iactabant, mox præcepit, vt de caueis arenarum proditores cum sibi fauentibus abstrahantur, vt viui principi præsententur. Bellatoribus autem iussa complentibus Paulus cum complicibus mox extrahitur de abditis arenarum, & per murum fune depositus, à duobus ducibus capillis tractus, & ludibrio habitus principi præsentatur. Quo viso Rex magnificus prorumpens in lachrymas cœpit Regem omnium collaudare, & protensis in cœlum manibus proclamauit: O Rex omnium te collaudo, qui humiliasti superbum, vt vulneratū, & in brachio virtutis tuæ aduersarios dispersisti. Sed mox Paulus vt faciē Regis vidit, soluto cingulo quo cingebatur, super terram coram Regis pedibus se prostravit, & collum cingulo propriis manibus alligauit. Iam enim exanimis & pauore perterritus quid faceret ignorabat, qui paulo ante se viderat gloriosum. Cum itaque ante principem Paulus & complices sic iacerēt, * Regis compassio inquit ita: Cur ad tantum malum vesaniæ prorupistis, vt malum pro bono beneficio redderetis? vitam dono, sed sub arcta custodia præcipio conseruari, donec de vindicta iudicium agitetur. Tunc traditi sunt per exercitum certis custodiis deputati. Francos autem & Saxones qui capti fuerant, iubet mitius pertractari. Erant enim nobiles, & stipendio, non odio trahebantur: quos omnes post diem octauum decimum datis muneribus suis terris restituit manumissos.

De reparatione Nomansi, & restitutione sacrorum. CAPVT IX. V.C.

POST hæc autem Rex condolens dirutæ ciuitati præcepit muros cum instantia reparari, & incensas ianuas renouari, & occisorum corpora sepeliri, & vulneratos medicorum officio confoueri, & thesauros omnes qui capti fuerant, solerter inquiri, & cum diligentia custodiri, non cupiditate illectus, sed sacrorum reuerentia prouocatus. Proditor enim Paulus timēs ne ærarium quod à Rege susceperat, sibi deficeret, sacrorum spoliis ærarium augmentauit, & vasa aurea & argentea quæ habere potuit, de thesauris domini sacrilegus infiscavit, & coronam auream quam Recaredus princeps deuotissimus Gerūdæ ad altare beati Fœlicis obtulerat, vesanus Paulus suo capiti vsurpauit. * Rex ergo Bamba sacra vasa quæ potuit reperire, præcepit suis ecclesiis redonari. Tertia feria post victoriam Paulus cū aliis qui erant custodiæ deputati, ligatus principi exhibetur. Cumq; vinculatus cum suis tribunali adisteret: Adiuro te per * fidem (inquit princeps) vt si telæsi in aliquo, aut tibi malum occasione malitiæ procurauit, hic edifferas coram cunctis, vt contra me tantum facinus cogitares, & regni etiam apicem attentares. Mox Paulus coram omnibus protestatur, se à principe nunquam læsum, nec in aliquo molestatum, sed suis beneficiis plus merito exaltatū, & quod fecerat, instinctu diaboli se fecisse. similiter & omnes factionis * complices responderunt. Tunc iubentibus senioribus & viris illustribus ex * iudicio palatino qui iudicialiter assisteabant, prolatum est instrumentum Toleti cōfectum, in quo (sicut superius diximus) Paulus fidelitatē, sicut alii, Regi & patriæ iuramento & subscriptione manus propriæ roborauit. Allatæ sunt etiam & relectæ conditiones quibus iurare populū sibi fecit, vt ei inseparabiliter adhærent, & ei fideliter obedirent, & tanquam principem obseruarent, & contra Regem Bambam & defensores illius efficaciter adiuuarent, & contra deiectionem eius vel periculum vsq; ad effusionē sanguinis totis viribus dimicarent, & gloriosum Bambam infaultum Regem in concione sua sententialiter iudicarunt. His conditionibus & electione Bambæ in commune perlectis, à senioribus & viris illustribus iudicati sunt sententialiter Paulus & sui, Regis & patriæ proditores, eo quod in Regis mortē & patriæ exterminium coniurassent: vnde & capitali sententia condemnantur. Sed Rex verax, promissi non immemor, præcepit eis vitam, sicut Archiepiscopo promiserat, conseruari, sed decaluationis obprobrio tunc confusos effosis oculis præcepit in vinculis custodiri.

De fuga Lupi ducis, & metu Francorum. CAPVT X.

ITERVM rumor increbuit ex aduerso Francos & Teutonicos contra Regem quanto cius aduenire. Quod Rex memor antiquæ iniuriæ suæ gētis gratanter accepit, experiri cupiens contra Francos. vnde & aliquādiu expectauit. Sed falso rumore penitus expirante, deliberauit cum eis in eorum finibus experiri. Sed quia pacta pacis cum Rege Francorum intercesserunt, noluit pacis fœdera violare: & tamen Francorum vrbes quæ magnis munitio-

Inuaserat

Regis compassio

Sanctus
Felix
& vsurpauerat

perfide

Paulus proditor
complices
officio

An sit seruira-
di solent. Vel co-
tra potius inf. e.
II.

Theutonicos

munitionibus præminebant, aduentu Regis in Galliam Gothicam iam audito, ab eius facie timuerunt, & proprium excidium deplorantes à propriis sedibus recesserunt, vitæ suæ latebrosi subsidii prouidentes. Cumq; Rex * Francorum à vastationis proposito iam cessasset, & Nemausensem urbem fossatis & muris fortissimis restaurasset, nunciatum est ei Lupum ducem de nobilioribus Franciæ Biterrense territorium deuastare. Quod Rex audiens cum exercitu properans Lupi fugam voluit præuenire. Sed cum Lupus iuxta villam quæ Asperianum dicitur, regressum principis audiisset, tanto timore fugæ periculū meditatur, vt sui sibi & ipse suis viderentur penitus iam deesse. Et partita fuga omnes sine commitatus solatio aufugerunt, prædas & spolia, & diuitias quas attulerant, hostibus reliquerunt, & multi quibus timor abstulit alas, capti * postea rem auferunt, & tanta fuit celeritas fugientis, quod non potuit consequi studium subsequenti, & sic fugerunt ad abscondita latebrarum, quod pauci aut nulli potuerunt inueniri.

*De * reformatione prouinciæ Narbonensis, & reditu Regis in Hispaniam.*

CAPVT XI.

FVGATO itaq; Lupo duce, princeps victor felici regressu Narbonā peruenit, & disposens de prouincia Narbonensi, & de Ruteno & Alba ciuitatibus quæ tunc ad eam * ciuitatem pertinebant, præcepit diruta restaurari, & eos qui ob metum discidii fugerāt, reuocari, & consuetudines indebitas in melius immutari, & omnia loca à malis vñibus reformari, & locis debitis rectores qui clementer agerent, deputari, vt terra tantis sordibus deformata quasi nouo baptismo purgaretur. Præcepit etiam vt ludæi quos Hildericus vocauerat, ab illis finibus pellerentur, statutum omnium pacis concordia roborauit, & radicem rebellionis & schismatis penitus extirpauit, & dimisit ibi manum validam fortium bellatorum, Francorum prælia non formidans, immo potius vilipendens, cum nullus esset principum vicinorum qui cum eo præsumeret concertare. His omnibus prouide ordinatis, disposuit in Hispaniam remeare. Cumque ad locum qui Canebat dicitur, peruenisset, concione totius exercitus conuocata, omnibus grates refert, quod tam fideliter, tam viriliter, & tam strenue sibi in omnibus astitissent, & quod eorum præliis tam cito rebellia subiecisset. Vnde & imperterritus animo princeps cunctos absoluit, dans licentiam & sumptus itineris, vt quo placeret itinere remearent: ipse quoque Helenam veniens, biduum ibi mansit. Indeque veniens in Hispaniam sexto mense à suo recessu rediit gloriosus, & quarto fere milliario ab vrbe regia Paulus cum sociis factionis decaluatis capitibus, rasis barbis, pedibus denudatis, induti faccis, camelis impositi, & Paulus confusionis potior corona picea coronatus, sequente longa deductione suorum, quos cæcitas & proditio deducebat, facti omnibus in derisum & ludibrium, in opprobrium & cachinnum, urbem ingressi sunt Toletanam, & carceri deputati, vt qui supra se nequiter leuauerunt, sedeant solitarii & tabescant.

De reparatione urbis Toletanæ. CAPVT XII.

POST QUAM igitur rex cum triūpho nobili fuit sedi regis restitutus, sceptrum regni meditando eleganter, ciuitatem Toleti muro & exquisito opere renouauit, quam & opere sculptorio versificando prætitulans, hoc in portarum epigrammatibus stilo ferreo in nitido lucidoque marmore fecit scribi:

*Erexit factore Deo Rex inclytus urbem
Bamba, sua celebrem protendens gentis honorem.*

In memoriis quoque martyrum, quas super eisdem portarum turribus titulauit, hoc similiter exarauit:

*Vos domini sancti quorum hic, presentia fulget,
Hanc urbem & plebem solito seruate * fauore.*

Hic anno regni sui quarto in Toletana vrbe beatæ Mariæ semperque virginis atrio in secretario post trāfactos octo & decem perturbationum & diuersarum cladum annos, concilium salutis parauit: & istud fuit concilium vndecimum Toletanum sub Quirico vrbis regis primatē. Interfuerunt huic concilio sedecim Episcopi, & multi vicarii absentium Episcoporum, cum quibus & tēpora absq; concilio prætereuntia deplorarunt. In hoc vero [concilio] consolationem cum tantis viris recepit, & ibi * fuit [tunc] illud concilium constitutum, * vt vicini Episcopi singulis per annum mensibus in vrbe regia debeant commorari. Huius tempore ducentæ septuaginta naues Arabum ad littus Hispaniæ peruenērunt, cumq; cædes & vastationes agerent, & ad Regis notitiā peruenisset, missō exercitu bellatorum ilico capiuntur, & naues incendio concremātur, & pars potior aduentorū gladio de-

*A Francorum
V.C.*

*Lupus.
Asperianum.*

remanserunt.

reparations.

*Rutenum.
Alba.
prouinciam.*

Canebat.

Helenæ.

saluata

Conc. xi. Tolet.

*270. naues
Arabum.
cum lege lateq;
& sic Sicini.
V.C.*

Fort.
Graculi perfidias sup. lib. 3. 2.
Ardaustus.
Honorifice & sobriam.
Graculi perfidias 3. lib. 3. c. 2.
Eruigius.

Rex Bāba monarchus.

Religiosus.

truncatur, & pars alia captiuatur: & sic exercitus ad Regem cum gloria est reuersus. Tempore autē Cindasuindi Regis ex Græcia vir aduenit nomine * Ardaustus, qui ab Imperatore suo expulsus, mari transuectus in Hispaniam est adductus. Quem Rex Cindasuindus suscepit * magnifice, & consobrinā suam ei matrimonio copulauit, ex qua suscepit filium quem Eruigium nominauit: qui Eruigius in palatio nutritus processu temporis honore Comitis sublimatur, mortuoque Cindasuindo in superbiam eleuatur, & contra Regem Bambam factionem incepit callide cogitare, & Regis potui ingessit herbam per quā Regis memoria turbaretur. Cumq; Quiricus Episcopus vr̄bis regiæ & optimates palatii intelligerent Regem memoria destitutum, & causam penitus ignorarent, ne Rex catholicus sacramentis fidei fraudaretur, statim confessionis & pœnitentiæ antidotum obtulerunt, & Rex * gloriosus deuote suscepit, & religionis habitum postulauit, & ad monasterium conuolauit in villa quæ Pannis plica dicitur, & ibi creditur tumulatus, & vixit in regno annis nouem, & in monasterio annis septem.

De regno Eruigii, & Iuliano Pomærio.

CAPVT XIII.

HIC succedit Eruigius, eo quod esset Recensuindi sobrinus, sed tyrannide, non de iure. Reliquerat enim Recensuindus filium paruulum Theodofredum cui regni successio debebatur. Cœpit autem regnare Eruigius æra septingentesima vicesima tertia, & regnauit annis VII. Hic Cifilonem filiam suam magno viro Egicæ Bambæ principis consobri-
brino dedit vxorem propter Recensuindi filium Theodofredum, ne regni eius primordia impediret. Huius in tempore fames valida Hispaniam pro parte depopulauit. Hic anno regni sui primo procurauit fieri concilium duodecimum Toletanum quinto idus Maii, in quo fuerunt triginta quinque Episcopi cū inæstimabili clero, & Christianorum collegio laicorum. Et hoc concilium fuit sub Iuliano vr̄bis Regiæ primate, & subscripserunt Iulianus Hispalensis, Luiba Braccharensis, Stephanus Emeritēsis, & suffraganei, & vicarii absentium prælatorum. Anno quarto Flauii Eruigii principis fuit celebratum tertium decimum concilium Toletanum sub eodem Iuliano primate, & interfuerunt Episcopi numero quadraginta octo, Luiba Braccharensis, Stephanus Emeritēsis, Spandus abbas agens vicem Tarraconensis, Pacatus abbas agens vicem Sumphredi Narbonensis, & alii Episcopi Hispaniæ & Galliæ cum vicariis absentium vices agentibus. Quartum decimum concilium Toletanum fuit anno quinto Flauii Eruigii sub Iuliano vr̄bis Regiæ primate, subscribentibus Vitelliano Cypriani Tarraconensis metropolitani vicario, & Ioanne abbate Sumphredi Narbonensis archiepiscopi vicem agente, & Maximo abbate vicario Stephani metropolitani Emeritēsis, Recifindo vicario Luibæ Archiepiscopi Braccharensis, Gaudentio vicario Florifindi Archiepiscopi Hispalensis, & subscripserunt sedecim Episcopi, & alii vicarii absentium prælatorum. Et fuit celebratum hoc concilium die dominico, duodecimo Kalend. Decembris. In cuius tempore iam * Iulianus Episcopus [dictus Pomerius] ex traduce Iudæorum, vt flores rosarum de inter vepres spinarum productus omnibus mundi partibus in doctrina Christi manet præclarus, qui & iam à parentibus Christianis progenitus splendide in omni prudentia Toleti manebat edoctus, vbi & postmodum episcopatu extitit decoratus.

De regno Egicæ & scriptura Benedicto Papa transmissa.

CAPVT XIV.

EGICA gener & successor Eruigii post mortem eius ad regni Gothorum assumitur principatum æra septingentesima trigesima, & regnauit annis decem, & cum filio annis tribus: sed isti tres anni patri, non filio computantur, & ita in vniuerso regnauit annis tredecim, & dum regnum accepit, filiam Eruigii coniuratione Bambæ abiicit. Hic Gothos morte fuit & odio persecutus. Huius tempore inguinalis plagæ necessitas inualuit in prouincia Narbonensi, occasione cuius ad Narbonensem cathedram Episcopi pertinētes à Toletano concilio excusantur, ita tamen quod eiusdem sacri concilii instituta in singulis cathedralibus ecclesiis nuncientur & admittantur: & si quis Episcoporum hoc non fecerit, & anathemate feriatur, & quinta bonorum parte mulctetur. Anno regni eius primo quintum decimum concilium celebratur Toleti in ecclesia prætorienſi sanctorum Apostolorum Petri & Pauli, omnibus Hispaniæ & Galliæ Episcopis aggregatis, beatæ memoriæ Iuliano doctore clarescēte, sub sexagenario numero Episcoporum, & multiplici Christianorum collegio in circuitu assistente. In quo pro diuersis causis, & pro absolute iuramenti

Æra 723.
Theodofredus Cifilone.
In m. s. erat.
Hunc transtulit rex Alfonso in capellā S. Leocadia, quam ipse construxit in Vr̄be Regiæ Tolet. iuxta Castrum suum.
Concil. Tolet. 12. ann. Dom. 681. secundū Vasum. 13. Conc. Tolet. 683.

Æra 721.
Vasum an. 684
Concilium 14.
Tolet. 10.
Æra 722.
Boetius Epon in prologo ad lib. prognostici futuri seculi Iuliani, ait Conci. Sidelicet Toletanum celebratum fuisse ann. 682. Vasum ait Concil. 14. celebratum fuisse anno 685.

Hallucinatam Rodericū putat Vasum Chronici ann. 684. sed Scereor. ne & ille deceptus sit nominis ambiguitate. Vide Com. Side infr. lib. 4. c. 3. in fin. pag. 6. & Amb. Moral. copiose lib. 12. c. 58.

Æra 730.
Narbo.

15. Conc. Tolet.

ramenti quod præfato principi Eruiugio noxaliter fecerat, exposcit synodum, vt solueretur à iuramento. Eius in tempore librum de tribus substantiis, quem dudum Romam miserat primas sanctissimus Iulianus, & minus caute tractando Benedictus Papa Romanus indixerat reprobandum, ob id quod voluntas genuit voluntatem, sanctus Iulianus veridicis testimoniis in hoc cōcilio ad exactiōem præfati principis per oracula eorū quæ Romam transmiserat, verum esse firmavit, & apologeticum fecit, & Romam misit per suos legatos presbyterum, diaconum, & subdiaconum viros eruditissimos, & in omnibus Dei seruos, & in diuinis scripturis imbutos, cum versibus etiam acclamatoriis, secundum quod & olim transmiserat de laude Romani Imperatoris. Quod Roma digne & pie recipiens cunctis legendum indixit, atque * Imperator adclamando, *Laus tua Deus in fines terra*, lectum sæpius notum fecit, qui & rescriptum domino Iuliano per supra fatos legatos cū gratiarum actione & cum honore remisit, & omnia quæcumq; scripsit, iusta & pia esse deprompsit. Et fuit hoc quintum decimum concilium Toletanum celebratū anno primo Regis Egicæ quinto idus Maii sub Iuliano vrbis regis primate, & subscripserunt * Sumpfredus Narbonensis, Floresindus Hispalensis, Faustinus Braccharensis, Maximus Emeritensis, metropolitani, & Sisuldus vicarius Cypriani Tarraconensis, & alii vicarii Episcoporum, qui nō venerant causa legitima impediti, & fuerunt præter vicarios sexaginta vnus. Anno sexto Flauii Egicæ nonis Maii fuit celebratum sextum decimum concilium Toletanum sub Fœlice vrbis regis primate, & subscripserunt Faustinus Hispalensis, Maximus Emeritensis, Vera Tarraconensis, Fœlix Braccharensis, metropolitani, & * alii [Episcopi suffraganei, & vicarii absentium vices agentes, Anno septimo Flauii Egicæ Regis quinto idus Nouembris fuit celebratum septimum decimum concilium Toletanum in ecclesia sanctæ Leocadiæ, vbi sanctum eius corpus requiescit, in suburbio Toletano sub Fœlice vrbis regis primate, qui grauitatis & prudentiæ excellentia nimia præpellebat, & * subscripserunt Faustinus Hispalensis, Maximus Emeritensis, Vera Tarraconensis, Fœlix Braccharensis, metropolitani] præter absentes qui pro se vicarios destinarunt. In quo concilio idem Rex præsentialiter adfuit, & coram omnibus humi prostratus se eorum orationibus commendauit, & totum quæ manu tenebat, primati & concilio offerens, super iis quæ ibi continebantur, sibi satisfieri postulauit: & hæc omnia in libro canonum plenissime declarantur.

Papa leg. ex m.
S. quem citat
Ambrosius Mo-
ral. lib. 12. c. 58.
pag. 191. a.
Psal. 47.
Sumpfredus.
15. Concil. Tol.
Æra 727.
689.

16. Concil. Tol.
Fœlix Tolo.
subscribunt

17. Concil. Tol.
S. Leocadia, cuius reliquie in monasterio Hannonia D. Gislarii. Monachorum ordinis asseruari creduntur.
Vide V. mara.
Noster concilia secutus esse videtur. Patet igitur, ad tempora & que Rod. Toleti asseruias reliquias fuisse.

Vitiziam

Æra 740.

recepit ad gratiam, verum misericorditer

impudicitia publicatur

Regis ad exemplum totius componitur orbis.
Claud.

De morte Egicæ, & regno Vitizæ.

CAPVT XV.

Hic Flavius Egica tribus annis ante mortem * Vitizam filium suum quem ex Ciflone susceperat, præfecit Galleciæ quæ olim regnum fuerat Sueuorum, & præcepit, vt in Tuda quæ est vna de amcenioribus Galleciæ ciuitatibus, resideret, & illuc etiam Flavius Egica Fasilam ducem, patrem Pelagii, licet inuitum, exilio relegarat. Quem Fasilam Vitiza occasione vxoris fuste in capite vulnerauit: ex quo vulnere mortuus fuit iuxta Vrbicum, & ibi sepultus in villa quæ Duodecim manus, ab aliis Palatium, appellatur. Post hæc Flavius Egica propria morte Toleti moritur, & ibidem honorifice sepelitur. Cui successit filius eius Vitiza æra septingentesima quadagesima, & regnauit annis nouem, qui patri succedens in folio, quamquam petulcus, clementissimus tamen fuit, & non solum quos pater exilio condemnauerat, verum * etiam quasi clientulos, vt restitueret, laborauit. Nam quod pater imposuerat Praue iugum, ipse modice releuabat, quos & pater patrio solo abdicauerat, ipse restituens fœlici statui redonabat: & postremo conuocatis omnibus cautiones instrumentorum quas pater in dolo confecerat, ipse in conspectu omnium digno incendio concremauit, & non solum liberos reddidit ab insolubili vinculo cautionum, verum etiam omnia restituit quæ Egica infiscarat, & expulsos officio restituit palatino. Hic in ecclesia sancti Petri quæ est extra Toletum, cum Episcopis & magnatibus super ordinatione regni concilium celebrauit, quod tamen in corpore canonum non habetur. Cumq; Vitiza circa initium optime inchoasset, cœpit postmodum flagitiosus se habere, & Pelagium filium Fasilæ ducis Cantabriæ, qui postea contra Sarracenos cum Asturibus rebellauit, ob causam patris quam prædiximus, ab vrbe regia coegit expulsam, & cum antea petulanter ageret in occulto, iam nunc luxus * impudicitiam publicat in aperto, & laxatis habenis nulli vitio se subtraxit. Et vtinam solus in suis sordibus periisset, ne nobilitatem Gotthorū cleri & populi suis immunditiis infecisset. Ad tantæ enim perditionis & dissolutionis peruenit cumulum. vt plures vxores, & concubinas ad satietatem libidinis simul detineret. Et exemplo simili viros illustres & potiores Gotthorum ad similia facinora inducebat, quorum exemplo in minoribus populi peccata similia inundabant. Per idem tempus Gundericus Toletanæ sedis primas sanctimoniam dono illustris habetur, & in mul-

Sinderedus Episcopus, cuius tempore Toletum Saracenis cecidit. Felix & Gundericus sancti. isti Tingi tunc Hispania paruit Rhodanus.

Dumienfis Dummenfis V. C. Huius libellus de 4. virtutibus qui falso Seneca habentis adscriptus.

Sede Vasorum anno 694. Chronici. Taionis V. C. 12. & sup. li. 2. cap. 20.

& Corduba] ut in ora Corduba. libita V. C.

Hac videntur confisse dicta. apud Tudorem clarus habetur. Vides eum Egica Rex elegantem & re cogitans ut cum Gothisurgeret contra ipsum, expulit eum a regno, qui Veniens Cordubam fortitissimus exorem ex regali genere nomine Ricilonem, ex ea natus est ei filius nomine Rodericus, qui cum ad ætatem peruenisset, vir bellator existit, & Corduba palatium firmissimum fecit.

Lucas Tudensis Sinderedus non meminit: sed in liano exulato. opem inuissum esse ait. eius hæc sunt verba. Exulato etiam Iuliano Toletano Episcopo intrusit filium suum opem, ut esset Archiepiscopus Ispalis simul, & Toletanus, contra sacrorum canonum instituta. Sed ultra Iulianum Felicem Gudevicum & Sinderedum agnoscit.

Rodericus. Theodofredus. Speciei Ricilonem orbasi. Tade auxilium nissus

tis mirabilibus clarior celebratur. Huic successit Sinderedus Episcopus vrbs regie primas vir sanctimonie studio clarus, & durauit vsque ad tempora Roderici, & sub isto fuit perditã ciuitas Toletana. Hic viros longæuos & honorabiles, quos in Ecclesia Toletana repererat, post mortem sancti Felicis & Gunderici decessorũ suorum zelo sanctitatis, licet non secundum scientiam, cœpit grauius infestare, & hoc ad instinctum Vitizæ, qui propter sui nequitiam eorum iustitiam timebat.

De facinoribus & fraudibus Vitizæ.

CAPVT XVI.

VERVM quia * ista sibi in facie resistebant, propter vexationẽ pontificis ad Romanũ Pontificem appellabant. Vitiza facinosus timens ne suis criminibus obuiarent, & populum ab eius obedientia reuocarent, dedit licentiam, immo præceptum, omnibus clericis, vt vxores & concubinas vnã & plures haberent publice iuxta libitum voluptatis, & ne Romanis constitutionibus quæ talia prohibent, in aliquo obedirent, & sic per eos populus retineretur. Tanta igitur temporibus facinorum alluuiõ inundauit, vt fere Gotthorum strenuitas quæ consueuerat regnis & gentibus imperare, in vitiorum altitudine iam submersa omnibus abominationibus subiaceret. Itaq; Gotthorum Hispanorumq; regnum diffusum magnitudine dominabatur à mari vsque ad mare (a * Tingi enim ciuitate Africæ vsque ad Rhodanum suæ scepra propaginis dilatauit) excelsum nobilitate, largum abundantia, deuotum religione, pacificum vnione, clarum conciliorum eloquentia, Episcoporum frequentia, reiliosorum reuerentia, sanctorum pontificum Leandri, Isidori, Helladii, Eugenii, Ildesoni, Iuliani, Fulgentii, Martini * Dumienfis Idalii Barcionensis, * Talonis Cæsar augustani clara doctrina, & [Zazei] Cordubensis profunda philosophia. Sed quoniam humani generis inimicus humano generi non desinit inuidere, seminauit in potestate superbiam, in religione acidiam, in pace discordiam, in abundantia luxuriam, in solertia ignauiam, adeo vt sicut populus, sic & sacerdos, sicut impii, sic & princeps. Qui cum pro suis iniquitatibus timeret expelli, muros præcepit dirui ciuitatum cunctarum, præter paucas quarum muros destruerẽ formidauit, & arma ferrea in vomeres commutari, vt quasi omnibus conuiens illicita, videretur quietem, & pacem, & * licita procurare. Ipse tamen dolose agebat, ne possent sibi resistere, qui volebant eius sceleribus obuiare. Alluuiõ ergo voluptatum in tota Hispania inundante, Vitiza principe maiestatis oculos prouocante repleta est terra iniquitate. Omnis quippe caro corruerat viam suam, & qui optimus, quasi paliurus, & qui rectus, quasi spina de sepe.

De causis dissensionis propter quas fuit destructio Hispania subsecuta.

CAPVT XVII.

SED quia dominus voluit Gothorum gloriam incuruare. Satan immisit in pacem quam simulauerat Vitiza. Cum enim * Theodofredus filius Recensuindi, qui in ætate paruula à patre fuerat derelictus, & in iuuenile ætate placidus, elegantis formæ, & indolis gratiosæ, ab omnibus amaretur, timens Egica pater Vitizæ ne iuuenis tanti generis & tantæ spei ad regni fastigium aspiraret, à propriis finibus Cordubam exilio relegauit. Cumq; sibi mansio Cordubæ placuisset, ibi palatium miræ fortitudinis fabricauit, quod & filius eius ætatis robore adolescens & dilatauit, & obfirmavit, qui aliquandiu ibi moratus duxit vxorem de regali genere nomine * Ricilonem, ex qua suscepit filium Rodericum. Cum autem Vitiza regni gubernacula post patrẽ suum Egicam suscepisset, æmulatione, qua pater, cœpit persequi Theodofredum, donec captum vtroque lumine fecit * orbem. Pelagium etiam cuius patrem apud Tudam fuste peremerat, volebat pœna simili condemnare, sed ad Cantabriam fugiens euasit furiam persequentis, quia volebat Dominus liberationis * asylum in Hispaniis conseruare. Vitiza autem sacrorum canonum inimicus Oppæ fratri suo Archiepiscopo Hispalensi contradidit ecclesiam Toletanam, eiusdẽ ecclesiæ viuentẽ pontifice Sinderedo, vt sicut ipse carnali, ita & frater spiritali adulterio fœdaretur, & vt iniquitatem iniquitati adiceret, violatis priuilegiis ecclesiarum reuocauit Iudæos, & maioris immunitatis quam ecclesias priuilegiis honorauit. Sed quia iusto iudicio Dei agitur, vt actores scelerum pœnas subeant vltionis, de manu Domini duplicia susceperunt qui pro simplicibus satisfacere noluerunt. Igitur Rodericus filius Theodofredi, quem Vitiza, vt patrem, priuare oculis * visus fuit, fauore Romani senatus qui eum ob Recinsuindi gratiam diligebat, contra Vitizam decreuit publice rebellare. qui viribus præeminens cepit eum, & quod patri suo fecerat, fecit ei, & regno expulsus, sibi regnum electione Gothorum & senatus,

senatus auxilio vindicauit. Vitiza itaque plenus abominationibus, vacuus regno, orbis oculis, propria morte Cordubæ quo Theodofredum relegauerat, exul & extrex vitam finit æra DCCL. Cumque duos filios reliquisset, Sifibertum & Ebam, neuter successit in regno, eo quod essent propter patris insolentias omnibus odiosi.

Æra 751.
Sifibertus

De regno Regis Roderici.

CAPVT XVIII.

HORTANTE autem & adiuuante senatu, & adhuc Vitiza viuente, cœpit conregnare Rodericus vltimus rex Gothorū, anno Vlit quarto, Arabū vero xci. æra DCCXLIX. anno septimo Vitizæ: & tantum tribus annis regnauit, vno per se, duobus etiam cum Vitiza. Erat autem Rodericus durus in bellis, & ad negotia expeditus, sed in moribus nō dissimilis Vitizæ. nam & circa initium regni sui Vitizæ filios Sifibertum & Ebam probris & iniuriis laceffitos à patria propulsauit, qui relicta patria ad * Recilam Comitem Tingitanæ ob patris amicitiam transfretarunt. Erat autem tunc temporis Toleti palatium à multorum Regum temporibus semper clausum, & seris pluribus obseratum. Hoc fecit Rex Rodericus contra voluntatem omnium aperiri, vt sciret quid interius haberetur. putabat enim thesauros maximos inuenire, sed cum aperuit, præter vnam arcam repositam nil inuenit. qua aperta reperiit quendam pannum, in quo Latinis literis erat scriptum: Quod cum contingeret seras frangi, arcam atque palatium aperiri, & videri quæ inibi habebantur, gentes eius effigiei quæ in eo panno erant depictæ, Hispanias inuaderent, & suo dominio subiugarent. quod Rex videns doluit aperuisse, & vt erat prius, fecit arcam & palatium inferari. Erant autem in panno depictæ facies, vt vultus, dispositio, & habitus Arabum adhuc monstrat, qui sua capita tegunt vittis, sedentes in equis, habentes vestes diuersis coloribus variegatas, tenentes gladios, & balistas, & vexilla in altum tensa: qua pictura Rex & proceres timuerunt.

Æra 749.

Ricilam
Toletum

De violentia facta filia Comitis Iuliani, & coniuratione cum Arabibus.

CAPVT XIX.

MOS erat tunc temporis apud Gothos, vt Domicelli & Domicellæ, magnatum filii, in regali curia nutrentur. Inter cæteras Domicellas filia Comitis Iuliani præstantior habebatur. Erat autem Iulianus vir nobilis de nobili Gothorum prosapia ortus, illustris in officio Palatino, in armis exercitatus, Comes Spathariorum, familiaris & consanguineus Vitizæ, & in oppido quod Consocra dicitur, & in maritimis diuersarum possessionum titulis abundabat. Contigit autem vt idem Iulianus legationis causa à Rege Roderico in Africam mitteretur. Qua legatione pendente, Rex Rodericus filiam eius de qua diximus, violenter oppressit. Hæc erat Regi promissa, sponsaliter non traducta. Alii dicunt vxori Comitis vim fecisse. Sed vtrumlibet fuerit, Gallia, Gothica & Hispania exitialis excidii causa fuit. Verum peracta legatione rediens Iulianus, vt stuprum comperit vxore vel filia reuelante, dolorem continuit alacritate exterius procurata, & legatione exposita recessit indignans, & tempore hyemali nauigio iuit Septam, vbi vxorē cum rebus domesticis collocauit, & habito verbo cum Arabibus in Hispaniam est reuersus, & ægrotantis matris desiderium simulans à Rege filiam impetrauit infirmæ matri solatio destinandam, quam receptam restituit matri suæ. Eo tempore Comes Iulianus Insulam viridem, quæ nunc Arabice Gelzirat * alhadra dicitur, detinebat, ex qua barbaris Africanis damna plurima inferbat. vnde & ab eis plurimum timebatur. Erat autem tunc temporis in Africa princeps quidam qui Muza proprio nomine dicebatur, & erat ab * Vlit à Miramomenino præses Africae cõstitutus. Huic fuit Iulianus Comes factioso colloquio fœderatus, promittens ei si sibi crederet, Hispaniam se daturum. Muza autē cognomento Abenozair audiens Comitem Iulianum gaudio est gauisus, eo quod strenuitatis eius magnalia expertus fuerat in periculis gentis suæ, & continuo verbum huiusmodi Abulit à Miramomenino Arabū nunciauit, qui inhibuit ei ne in Hispaniam cisfretaret (timebat enim posse in periculum redundare) sed paucos mitteret, per quos posset promissum Comitis aperiri. Muza autem misit cum Comite Iuliano quendam * Tarif nomine, & cognomine Abienzarcha cum c. militibus & ccc. peditibus Africanis. & hi in quatuor nauibus transierunt, anno Arabum xc i. æra DCCL. in mense qui dicitur Ramadan. Et iste fuit primus aduentus Arabum citra mare, & applicuerunt ad insulam citra mare, quæ ab eius nomine dicitur * Gelzirat harif: & ibi substitit donec ad se cognati & complices ex Hispania aduenerunt, & primos insultus fecit in

halharda dicitur, obtinebat
Sic

Tarif V. C.
Æra 750.

Gelzira Tarif

*Leonegildi.**Hic Urbanus nō
reperitur in ca-
talogo Archiep.
Tole. neq; in ca-
pitulo & arario
Toletano*

Gelzirat haladra, & inde abstulit magnam prædam, & alia loca maritima deuastauit. Et Hispania misera quæ a tempore *Leonegildi principis fere per c x l. annos in pace substiterat, iam nunc incipit innouatis antiquæ miseræ cladibus laniari. Cædibusque in Lusitania & Bætica pro parte peractis, Iulianus cum Arabibus quos adduxerat, ad Muzam rediit fastuosus. His diebus Sinderedus de quo diximus, vrbs regis præful & primas, aduentum Arabum expauescens, & Vitizæ insolentis fatigatus, Romanæ patriæ sese dedit, oues deferens, vt mercenarius, non vt pastor. Viri autem longæui, de quibus diximus, Urbanum virum sanctimoniam in Episcopum elegerunt, intrusione Oppæ qui iam nil poterat, non obstante.

De secundo introitu Arabum in Hispaniam.

CAPVT XX.

10

*Tarif.**Tarsc.**Gebel mons & n-
de dicatur.
Gebel.
Æra 751.**ignauis**Muzæ.
Riclam.**Affidonæ
Vedaces V. C.
Cumq; perue-
nisset ad fl. qui
dicitur Vada
Inc. prope Xerez**XCII.
Æra 752.**Et in exercitu
Christiano du-
centur fuisse
dicitur fuisse.*

Post hæc Muza vocatus ab Vlit à Miramumenino iuit in Africam, relicto in patriæ principatu *Taric Abentiet qui erat strabo cui iniunxit, vt Iuliano Comiti auxilia largiretur, & amicitiam conseruaret. *Tunc autem dedit Comiti Iuliano x i i. millia bellatorum quos separatim duxit in Hispaniam in nauibus mercatorum, ne causa transitus perciperetur, & conuenerunt ad montem qui ab illo Mauro *Gebel Taric adhuc hodie nuncupatur (Arabice autem Gebel mons interpretatur) mense Regeb, anno regni Arabum x c i i. æra D C C L I. Quæ cum ad Regis Roderici notitiã peruenissent, misit contra eos sobrinũ suũ nomine Eneconẽ, qui cū eis sæpius dimicãs sæpius fuit victus, & ad vltimũ interfectus. 20 Vnde & Arabes sumptis animis, audaciam assumpserunt, Iuliano Comite eos per Bætica & Lusitaniam deducente. Gothorum enim exercitus prima vastatione percussus, & longa pace armorum vsibus desuetus antiqua magnalia ignorabat & facti desides, & imbelles, *ignari certaminis sunt inuenti, & obicibus terga vertentes, ad mortem citius quam ad fugæ subsidia peruenerunt. Taric autem cum Iuliano Comite ad Muzam in Africam est reuersus, & Iuliani fidelitas ex his factis apud Arabes fuit mirabiliter approbata. Vnde & Muza Taric & Comiti ampliozem exercitum sociavit, & retinuit *Ratilam Comitem Tingitanum. terrebant enim eũ doli Comitis laqueosi, si forte cū aliis mitteretur. Qui cū in Hispaniã applicassent, in Bætica & Lusitania cæperunt direptiones & excidia exercere. Rex autẽ Rodericus audita strage suorũ, & prouinciæ vastatione, Gothis omnibus congregatis 30 aduentui Arabum se obiecit, & ad incursum eorum strenue properauit. *Cumq; venissent ad fluuium qui Guaealete dicitur, prope Affidonam, quæ nunc Xerez dicitur, ex altera parte sedit exercitus Africanus. Rex autem Rodericus cum corona aurea & vestibus deauratis, à duobus mulis in lecto eburneo ferebatur, vt Gothorum Regum dignitas, exigebat. Et per octo dies continuos à Dominica in Dominicam dimicarunt, ita quod de Taric exercitu fere decem & sex millia ceciderunt. Sed Iuliano Comite & Gothis qui secum aderant dure instantibus, franguntur acies Christianorum, qui longa pace & abundantia desides, imbelles, & ignauis certaminis sunt inuenti, & obicibus terga dantes. Die Dominica, quinto idus mensis Xauel, anno Arabum *x c i i i. æra D C C L I I. Rex Rodericus & Christianus exercitus vincitur, & fuga inutili perierunt. Duo autẽ filii Vitizæ qui 40 cū Iuliano Comite conspirauerat, Regi Roderico in hoc prælio astiterunt, & alter à sinistris alter à dextris collaterales acies gubernabant, & dicuntur in præcedente nocte cū Taric consiliũ habuisse, vt ipsis à bello cessantibus, Gothorum exercitus de facili vinceretur, & Rex Rodericus cum esset magnanimus, antequam fugeret, permetteret se occidi, & eo mortuo posset eis regnum perditum prouenire: non enim credebant, quod possent, vel vellent Arabes patriam retinere. vnde & in conflictu armis depositis, quantocius effugerunt. Et hoc ipsum Taric promiserat, quod restitueret eis omnia quæ fuerant patris sui. In exercitu Christiano fuisse constat plus quam centum millia armatorum, sed erat populus duorum annorum peste & inedia imbecillis. Et quia diuina gratia protectionis manum elongauerat ab Hispanis, gens illa victrix, gens illa nobilis gens Gothorum cui se dederant 50 Asia, & Europa, & eius fugacibus Vandalis orbis cesserat Africanus, triumphis Arabicis incuruatur. Conserto prælio cum Arabibus, Rex Rodericus fortiter insistebat, sed iners manus strenuitatis Gothicæ recurua, quæ multorum sanguine consuauerat gloriari, hostes suo cogitur faciare. Iulianus autem animabat Gothos qui secum aderant necnon & Arabes, vt bellum acrius restaurarent. Cumq; bellum ex vtraque parte instantius efferueret, alternis cædibus plurimi cecidere. Iam iamque Gothorum aciebus fere vndique consternatis, Rex Rodericus interdum occurribus nitebatur, sed aliquandiu bello protracto gens Gothorum in parte cæditur, in parte fugæ præsidio liberatur. & dum hoc agitur, quid de Rege Roderico acciderit, ignoratur, tamen corona, vestes, & insignia & calciamenta

menta

menta auro & lapidibus adornata, & equus qui Orelia dicebatur, in loco tremulo iuxta fluuium sine corpore sunt inuenta. Quid autem de corpore fuerit factum, penitus ignoratur, nisi quod modernis temporibus apud Viseum ciuitatem portugalliæ inscriptus tumulus inuenitur. *Hic iacet Rodericus ultimus Rex Gothorum. Maledictus furor impius Iuliani, quia pertinax, & indignatio quia dura, vesanus furia, animosus indignatione, impetuusus furore, oblitus fidelitatis, immemor religionis, contemptor diuinitatis, crudelis in se, homicida in dominum, hostis in domesticos, vastator in patriam, reus in omnes, memoria eius in omni ore amarefcet, & nomen eius in aeternum putrefcet.*

10 De destructione Gothorum, & commendatione Hispania. CAPVT XXI.

PROH dolor hic finitur gloria Gothicæ maiestatis æra DCC L I I. & quæ pluribus bel- *Æra 752*
 lis regna plurima incuruauit, vno bello vexilla suæ gloriæ inclinauit. qui Scythiam, Pontum, Asiam, Macedoniam, Græciam, & Illyricum variis cædibus vastauerunt, & eorum mulieres Orientalem plagam præliis subiecerunt, & Cyrum magnum dominum Babylonix, Assyriæ, & Mediæ, Syriæ, & Hircaniæ, victum & captum in vtre sanguinis extinxerunt, & cui victa Roma prouinciarum domina flexit genu, cui imperator Valens cefit incendio, cui ille eximius * Attila Rex Hunnorum * Catalaunico bello recognouit Imperium, cui Alani fugituo prælio Paunoniam dimiserunt, cui Vandali cefferunt Gallias *Victoria Gothorum.*
 20 fugitiui, quorum bella minacibus tonitruis toti mundo à sæculis intonarunt, Machometi nuper orta rebellio vno bello inaudito excidio consummauit, vt discant omnes, ne diues in diuitiis, ne potens in potentiis, ne fortis in fortitudine, ne sublimis in gloria gloriatur. *Athila. Cathalanico. Catalaunico.*
Qui gloriatur autem, in Domino gloriatur, quoniam ipse vulnerat & medetur, ipse percutit, ipse sanat. Cum enim sit Domini omnis terra, omnis populus, omnis natio, omnis lingua, omnia cursu instabili variantur creatore omnium semper & in omnibus stabili ac permanente qui mundi partes & climatum singula donis dissimilibus adornauit, inter quas Hispaniam in Occidentis finibus constitutam omnium desiderabilium copia vbertauit. Hanc (vt diximus) peragratis ferme omnibus & * obtentis Asiæ & Europæ prouinciis, & experti bella *obtentis omnib.*
 & certamina, & quibus infederant, varias mansiones attendentes in locorum commoda
 30 omnibus prætulerunt, eo quod inter omnes mundi prouincias specialibus vbertatis titulis redundabat: quæ Pyrenæis montibus à mari vsque ad mare protensis Oceano circumducitur & Tyrrheno Gallia & Gothica, id est Narbonensis prouincia cum Rutheno, Alba, & Vivario ciuitatibus, quæ, Gothorum tempore ad Narbonensem prouinciam pertinebant, & in Africa, vna prouincia decem ciuitatum, quæ Tingitania dicebatur, ad Gothorum dominium pertinebant. Hispania quippe quasi paradysus domini vere principalibus fluminibus irrigatur, scilicet Ibero, Doria, Tago, Ana, & Bæti, montanis inter quælibet interiectis. Mediæque valles * sui latitudine deseruiunt vbertati, & humore fluminum fecundantur, & pro magna parte riuis & fontibus irrigantur: sed & puteorû suffragia raro desunt. Fœcunda frugibus, amœna fructibus, deliciofa piscibus, sapida lacticiniis, clamosa *Hispania laus ab vbertate. secundum latitudinem.*
 40 venationibus, gulosa armentis & gregibus, superba equis, commoda mulis, priuilegiata castris, curiosa vino, deses pane, diues metallis, gloriosa fericis, dulcis mellibus, copiosa oleo, læta croco, præcellens ingenio, audax in prælio, agilis exercitio, fidelis dominio, facilis studio, pollens eloquio, fertilis in omnibus, nulla in fertilitate similis, nulla munitionibus comparabilis, paucæ magnitudine æquales, in libertate præcipua, fidelitate preciosa, in audacia singularis. Sunt & alia flumina quæ retentis nominibus capitalia nuncupantur vt Minius qui in parte Galleciæ oritur, & per eandem discurrens prouinciam in Oceanum deriuatur. Ab hoc & flumine prouincia illa Minea appellatur. Abaris & Succaris, quæ oriuntur in territorio Segontinensi Toletanæ prouinciæ, in Rhenum retentis nominibus dilabuntur. Hoc ergo regnum tam nobile, tam ornatum, patriæ gladio in se verso, quasi
 50 in eo manus hostium non cœpissent, succubuit vno impetu vix incepto: & captæ fuerunt omnes Hispaniæ ciuitates & manibus diripientium sunt subuersæ.

Deploratio Hispania, & de causa excidii Gothorum. CAPVT XXII.

BELLO autem miserabiliter consummato, cum vix superesset qui ad bellum ex alterutra partium non venisset, omnibus in se cæsis, remansit terra populis vacua, sanguine plena fletu madida, vlulatu clamosa, aduenis hospita, ciuibus peregrina, nudata incolis, orbata filiis, confusa Barbaris, infecta sanguine, stupida vulnere, destituta munimine, & suorum solatio desolata. Iam clades Herculis innouantur, iam Vandalorû, Alanorum

Quadrant hæc in hæreticos.

& Sueuorum obducta vulnera reputescunt, quæ olim Romanorum gladio fauciata, Gothorum medicamine post curata, nunc ipsa * fœtu cæditur, iam extincta & oblita cantica in loquela labii, iam lingua loquitur peregrina. Viri exercitus in coccineis, & equorum igneæ sunt habenæ, eorum facies vt nigredo, vultus gloria quasi * oleæ, & eorum oculi velut ignis, velocior pardis miles eius, & lupo crudelior vespertino. Enimvero genti Aphrorum, quæ olim de viribus non præsumens dolis & diuitiis nitebatur, nunc cedit Gothorum strenuitas in momento, quæ citius cecidit quàm dici possit, & vix relinquitur, vt deploret, quod mortis instantia non reliquit, vt clamet transeuntibus: *Iam non viuo* *Attendite si est dolor similis sicut meus*, vox eius percipitur, vt Phitonis, & eloquium eius musitat, vt ex humo, ploratus & vlulatus lugubris vix auditur. Hispania suos filios plorat, & consolari non potuit, quia non sunt. facta est eius habitatio iam deserta, eius gloria iam confusa, iam eius filii gladio ceciderunt, & eius inclyti iam captiui: principes eius in opprobrium * habuerunt, & vix bellator in exterminium. Qui erant liberi, mancipati sunt seruituti, qui consueuerant in militia gloriari, coguntur cultro & vomere incuruari, qui vescebantur voluptuose, nec vilibus fatiantur, & qui nutriti sunt in croceis, non tangibilia amplexantur, vt nec inundatio pluuiarum, nec alluuiio tempestatum eis potuerunt adæquari. quæ Hispaniam non prætereunt tempestates? paruuli alliduntur, adolescentes cædibus inuoluntur, iuuenes gladiis extinguuntur, viri in præliis prosteruntur, senes excidio consumuntur & quos senium & decrepita fecerat honorandos, hos Afrorum crudelitas abiicit extirpandos, mulieres seruantur ad ignominiam, & earum speciositas ad contumeliam. Qui robustus animo occubuit gladio, qui velox pedibus à sagittariis est confossus. * *Pepercit gladius inimicis, & in domesticos debacchatur*: non erat qui resisteret Gothis dimicantibus in seipos. Quis dabit capiti meo aquas, & fontem oculis lachrymarum, vt plorem excidium Hispanorum, & miseriam gentis Gothorum? Conticuit religio sacerdotum, cessauit frequentia ministrorum, abscessit diligentia prælatorum, periit doctrina fidei & sanctorum vnio, pater soluitur orthodoxorum, sanctuaria destruuntur, ecclesiæ diruuntur, & quæ laudabant in cymbalis, prouocant in blasphemis, *lignum salutis* à sanctis eiicitur. non est qui adspiciat vt saluetur. Solènia penitus cessauerunt, & Ecclesiæ organa in blasphemiam transtulerunt, nō est qui iubilet in ecclesiis. & subsannat cōfessio Machometi, defœdat abusio ornamenta, & vasa sancta contaminat alieni, religionē deuorat inimici, & omnis habitatio desolatur, cū * occiditur habitator, ciuirates ignominiosis cōsumuntur, & quæq; viridia succiduntur. Adeo enim pestis inualuit, quod in tota Hispania non remansit ciuitas cathedralis quæ non fuerit, aut incensa aut diruta. Arabes enim, quæ vi non poterant subiugare, falso fœdere deceperunt. Oppa filio Egicæ Hispalensi Episcopo suadente, vt subiecti Arabibus viuerent sub tributo, & si forte Dominus patriam visiteret, fierent subuenientibus in succursum. Et sic fraudibus circunuenti reddiderunt oppida & præsidia ciuitatum & isti dicti sunt mixti Arabes, eo quod mixti Arabibus conuiuebant, quorum hodie apud nos nomen perseuerat & genus. & tali fraude Arabes fere omnia occuparunt, & omnibus occupatis, rupto fœdere thesauros ecclesiarum & diuitias incolarum pariter exhauserunt, nisi quod Episcopi postmodum cum reliquiis Asturiis se dederunt. Quicquid illa Babylon magna inter regna sæculi prima à Cyro & Dario subuersa pertulit, nisi quod perpetuo exterminio solū a bestis & serpentibus habitat, quicquid domina prouinciarum Roma ab Alarico & Athaulpho Gothorum Regibus, & Giserico Vandalorum principe est perpeffa, quicquid Hierusalem iuxta dominicam prophetiam lapide super lapidem non relicto sustinuit diruta & incensa, quicquid Carthago nobilis à Scipione Romano direptione & incendio passa fuit, hoc misera Hispania omnium cladum coniectis miseriis est experta, nec est qui adjiciat misereri. Sed quia *Regis ad exemplum totus componitur orbis*, peccata Vitizæ, & ultimi Roderici, & aliorum Regum qui præcesserant, quorum aliqui factione, aliqui fratricidio, seu parricidio regni vsurpauerant potestatem, successione legitima non seruata, incanduit ira Dei, & Gothorum gloriam quam hæctenus sustentarat, eiecit à facie maiestatis, & quos sustinuit in hæresi Ariana à tempore Valentis Imperatoris vsq; ad tempora Recaredi, sicut superius est descriptum, nunc Vitizæ abominationibus & aliorum Regū sceleribus prouocatus, non addidit vterius tolerare. Nomina autem Regum hic duximus ex primenda qui factioso gladio perierunt. Athaulphus apud Barchinonā inter familiares fabulas à quodam suorum fuit proditorialiter interfectus; Segericus fuit à suis similiter interfectus: & Thurismundus apud Tolosam cōsilio fratris sui à suo famulo interfectus: Theudoricus fuit à fratre suo similiter interfectus * Almaricus apud Narbonā in foro fuit à suo exercitu interfectus: & Theudus fuit interfectus à quodam qui se insanum, vt Regem interficeret, simulauit: Theoditclus apud Hispalim à quodam suorum fuit inter epulas it-

ferro V. C.

olla

abierunt

pepercit gladius inimicis, & in domesticos debacchatur.

Quanto infirmo de nostri temporis hereticis?

†

occiduntur habitatores Ecclesiarum destructio.

Oppa. Regia.

sanctorum reliquia ab Episcopis in Asturia deportatur.

sup. c. 21. misio.

Glaudianus.

interitus Regū Gothorum & Romanensium. Barchino. Thioisa.

Amalarius. Narbo.

Hispalis. Leonegildus.

gulatus: Agila à suis est apud Emeritam interfectus: * Leouigildus interfecit filium suum
 * Hermenegildum, eo quod nolebat hæresi consentire: & Luiba filius Recharedi à Viteri-
 co fuit prodicionaliter interfectus: Vitericus coniuratione quorundam fuit inter epulas in-
 terfectus: & Vitiza à Roderico exoculatus: & Rodericus à Iuliano, vt creditur. interfe-
 ctus: Froila fratrem suum Vimarantum propriis manibus interfecit, & sui in vindictam a-
 pud Canicas Froilam * occiderunt.

Hermenegildus.

Vimarantum.
Canicas Froila
occiderunt
V.C.

Qualiter Taric vrbes occupauit.

CAPVT XXIII.

10 **P**OST bellum autem infauste patratū, * Taric Christianos fuit * vsq; in Eciām secutus,
 & qui erant in ciuitate, & etiam qui * extra fugerant, adhuc de multitudine confiden-
 tes ei improuide occurrerunt, * & bello infelicitè inchoato, infelicitius perierunt, & oc-
 cisis pluribus, plures ad ciuitatis ambitum redierant. Taric autem cum suo exercitū resedit
 iuxta fluuium Cilofontis, qui ex tunc dicitur fons Tarici. Christiani autē audientes quod
 gens aduenerat quæ Gothorum gloriam sua multitudine superarat, & licet falso, quod hu-
 manis carnibus vesceretur, tanta se ignauia abiecerunt, vt nec resistere cogitarent: & quia
 Toletum cunctas vrbes fortitudine præcallebat, curabant omnes inibi receptari, & aliæ
 ciuitates & oppida remanserunt paucis defensoribus * habitata. Tunc Comes Iulianus Ta-
 ric consuluuit, vt de suo exercitu bellatoribus compartitis, per diuersas partes Hispania va-
 staretur, & ipse daret de suis complicitibus qui ducatu & auxilio Arabes adiuuarent. Tunc
 20 Taric diuisit exercitum, & misit quendam qui de Christiano factus fuerat Sarracenus, * qui
 dicebatur Arabice * Mogeit aro mi, & erat seruus Amiramomenini, & duxit secum d c c.
 milites, & Cordubam est profectus. Vix enim inter Arabes pedes quispiam reperiatur.
 Nam ex equis Gothorum de pedestri ordine milites fuerant facti. Et misit aliū exercitum
 contra Malacam & Granatam. Ipse autem cum maiori exercitu venit Mentefam prope Gi-
 ennium, & ciuitatem funditus dissipauit. Mogeit autem cum Cordubam venisset, in villa
 quæ Secunda dicitur, prope Cordubam, infidias occultauit. & quidam de exercitu à quo-
 dam pastore quem ceperant, rumores Cordubæ sciscitarunt, qui & retulit maiores Cor-
 dubæ ad Toleti præsidium confugisse, & præfectum vrbis cum c c c c. militibus remansisse,
 & urbem circumdatam muro forti, nisi quod iuxta pontem erat muri ambitus interci-
 30 sus. Mogeit autem cum suo exercitū transiuit Bætim, & aere & rore noctu tenebroso venit
 ad locum per quem muri interruptio viam dabat: vbi etiam erat ficulnea, cui vt scax au-
 xilio adhærentes ad locum intercidii ascenderunt, & vitis Mogeit * vsi pro funibus ad mu-
 ri ardua conscēderunt, & vigilibus interfectis seras & ianuas infregerunt, & per pontis ia-
 nuam intrauerunt. quod cum vrbis d. minus percepisset, in ecclesiæ præsidium quod e-
 rat fortissimum, se recepit, sed ibi eum tribus mensibus obsederunt: post quos idem do-
 minus ciuitatis ad montana quæ imminet ciuitati, dimissis aliquibus in ecclesiæ muni-
 mento, abiit fugitiuus. quod cum ad Mogeit noticiam peruenisset, post eum insecutores
 continuo destinauit. infelix autem fugitiui equi casu præcipiti conquassatus, desperatis re-
 40 bus, vt in proprio clypeo residebat, quem Mogeit superueniens cœpit viuum. Nec aliquis
 de senioribus Hispanorū captus dicitur præter istum. Omnes enim alii deditione, aut fœ-
 dere se dederunt. Mogeit autē Cordubā rediens tandiu præsidium ecclesiæ impugnauit,
 donec captos capitibus mutilauit: & ex tunc dicta fuit ecclesia captiuorū. Iudæos autem
 qui inibi morabantur, cū suis Arabibus ad populationem & custodiam Cordubæ dimise-
 runt: dominum autem vrbis, quem ceperant, Vlit Amiramamonino * Arabi præsentarūt.

Taryc.

Alygus.

Eciām insecu-
tus è strage.

Toletum.

Derelicta.

Mogeit aro-
mi. V. C.

Mogeit

Corduba.

Malata.

Granata.

Mentefa.

Corduba.

Esus

Mogeit

Arabum.

Decapitione Malaca, Murta & Granata.

CAPVT XXIV.

EXERCITVS. autem qui Malacam iuerat, cepit eam, & Christiani qui inibi habita-
 bant, ad montium ardua confugerunt. Alius exercitus Granatā diutius impugnatam
 10 victoria simili occupauit, & Iudæis ibidem morantibus & Arabibus stabiliuit. Deinde ad
 urbem quæ tunc Oreola, nunc Murta dicitur, properauit. Et dominus Murtiæ egrediens
 contra eos infelicitè est aggressus, & in vrbis ambitu circumseptus, cum esset prouidus
 & discretus, fecit mulierum capita circumcidi, vt in muris afforis apparentes viri eminus
 crederentur, & cannæ quas manib. præferabant, lanceæ putarentur. ipse autem se simulās
 nunciū ciuitatis exiuit ad obfessores, & bladiens domino eorundē securitatis gratiā impe-
 trauit, interposito fœdere * treguarū. Tunc paucos ex eis introduxit in ciuitatē, & cum vi-
 didissent hominū raritatē, de datis treguis doluerunt, nec tamē pro religione iuramenti tre-
 guas violarūt, sed paucis Arabibus ibi relictis, cæteri Toletū iuere, vbi Taric tunc tēporis
 consistebat. Cum enim Toletum venisset, intuenit eam fere habitatoribus destitutam. plu-

inductarum

res enim ad Amayeram, alii ad Asturias, alii confugerant ad montana. Taric autem ex Arabibus quos secum duxerat, & Iudæis quos Toleti inuenerat, muniuit Toletum. exinde iuit Guadalaiaram, & ad montem qui dicitur Gebelculeman, & imposuit ei nomen Gebeltaric. inde venit ad ciuitatem * Montiucinam, in qua inuenit mensam viridem ex lapide preciofo, & mensa & pedes ex vno lapide erant, & erat immensæ latitudinis & longitudinis, & imposuit villæ nomen * Medina Talmeida, quod interpretatur ciuitas mensæ. exinde venit Amaiam olim Patriciam ciuitatem, ad quam propter fortitudinis prærogatiuam deiecta confugerat multitudo: sed quia fame & penuria fere laborabat tota Hispania, fame protinus fuit capta, & cepit ibi multa millia captiuorum, & thesauros, & donaria * magnatum. exinde campos Gothicos & Asturicam deuastauit, & in Asturiis ciuitatem Gegionem, & alia loca plurima occupauit, & in locis idoneis præpositos stabiliiuit, & Toletum postmodum est reuersus anno Arabum XCIII. Muza autem filius Azair anno prædicto mense Ramadan audiens magnalia quæ Taric princeps * sui exercitus exercuerat in Hispanos, familiaris zeli ductus inuidia in Hispanias * cisfretauit, ducens secum plusquam XII. millia bellatorum, & cum venisset ad insulam viridem quæ Gelzirat alhadriam Arabice dicebatur, incolæ suaferunt, vt ea via qua Taric intrauerat, ipse iret: quod noluit acceptare. Tunc auditores qui dicuntur Adalides, & alii Christiani suaferunt, vt per alia loca & ciuitates quæ à Taric nondum fuerant acquisitæ, ipse procederet maiora præteritis patraturus, & ipse gaudens eorum consilio approbato venit ad locum munitum, qui Latine Ciuitas salua, ab Arabibus * Medinat sidona exinde fuit dicta (hæc est inter mare, & 20 eam quæ nunc Xerez, Latine autem dicitur Assidona) & eam pugnae violentia occupauit. Deinde venit Carmonam, & quia dictum fuerat ei, quod vix impugnatione aliqua posset capi, misit Comitem Iulianum cum aliquibus Christianis, vt fugam quasi victi à prælio simularent: & sic à ciuibus receptati, pro hospitalitatis officio hospitam ciuitatem in manus Arabum prodiderunt. noctu enim vigiles occiderunt, & per portam quæ * Cortoba dicitur, Arabes induxerunt. Deinde venit Hispalim, in qua Gotthorum substiterat multitudo, quæ ante Gotthorum aduentum à Silinguis Vandalis vrbs regia habebatur, sed Gothi ab ea mutauerunt curiam in Toletum. Hanc Hispalim cum Muza aliquando obsedisset, Christiani qui iuerant ad villam quæ Beia dicitur, aufugerunt. Ipse autem captam Hispalim de Iudæis & Arabibus populauit, & inde iuit Beiam, & eam dispendio simili occupauit. Deinde iuit Emeritam quæ multis & antiquis ædificiis antiquæ dignitatis gloriam testabatur, & incolæ de multitudine præsumentes contra eum ad prælium exierunt, sed ea die Muza non potuit præualere. Videns autem quod vi non poterat obtinere, in lapicidina vrbi proxima insidias occultauit, & sequenti die, vt heri fecerant, ciues ad prælium processerunt, sed inter celatam & acies intercepti ex ciuibus plurimi occiderunt, & qui euadere potuerunt, ad vrbs ambitum confugerunt. Erat enim muri firmitas miro opere fabricata. Christiani autem corde pusillanimi desperantes sequenti die colloquium petierunt. Cumq; permisi ad Muzæ præsentiam accessissent, & viri canitiem attendentes, ad suos post colloquium redierunt, & exposita canitie obsessoris opinati sunt senē breui tempore desitutum, & ideo illa die à compositionis colloquio destiterunt. Tunc Muza præcepit murum perfodi 40 circumquaque, obsessi autē ab intus exeuntes plures ex fossoribus occiderunt. Die tertio iterū colloquiū postulantes ad Muzæ præsentiam redierunt, & quos pridie canos notauerat, tincturæ opere coloris cōtrarii inuenerunt & fatuitate attoniti miraculū reputarunt, & ad suos ilico redeuntes nunciarunt virū virtute præditū, qui nūc iuuenili, nunc senili præstantia iuxta beneplacitū mutabatur; & hoc miraculo cōturbati vrbe protinus reddiderunt, interposito tamē pacto, vt saluis reb. recederēt & personis. Cepit itaq; villā anno Arabū 94. vltima die mēsis Ramadan. Et dū hæc fierent, Christiani de Elepla, & Veia, & aliis partibus insurgentes Hispalim adierunt, & vrbs præsidium occupantes plures ex Arabibus quos Muza reliquerat, occiderunt, cæteri qui euadere potuerunt, ad Emeritam quā Muza ceperat, confugerunt. Tunc Muza filium suū Abdulaziz misit Hispalim cum exercitu copioso, qui veniens vrbe ilico occupauit, & Christianos qui cædem egerant, interfecit, Eleplam etiam occisis incolis occupauit. Dum hæc aguntur, Pelagius in Asturiis rebellauit. Muza autem victoriis & spoliis gloriosus iuit Toletū, vbi Taric non minori gloria residebat, qui in occursum Muza ad Talaueræ confinia est egressus, & iuxta riuū qui Teitar dicitur, simulato gaudio conuenerunt. Muza autē qui Taric calumnias cogitabat, Taric redarguit indignanter, eo quod, licet foeliciter, mandatū præterierat in peractis, & Toletū pariter venientes de obtētis & acquisitis, de diuitiis & thesauris de mēsa exquisiuit exactissime rationem, & receptis mēsa viridi & pecuniis quæ Taric volūtarie reuelauit, venientes ambo Cæsaraugustam ipsam, & ciuitates alias, & plura oppida Carpetanæ & Celtiberiæ occuparunt.

*Crillam
Villam monti-
uicinam.
Medinat Alene-
inda.*

*magnatorum.
V. C.*

*militia sua.
V. C.
transfretauit.*

*Medinat
Ciuitas salua
Medinat sidona
Xerez.
Assidona.
Carmona.*

*Hispalis.
Silingi
Vandalis
Corduba.
Hispalis, primiti-
post Toletum
Vrbs Regia di-
ctā G. lib. 11. ca.
21. Vandalis.
Beia.
Emerita.*

*Elepla.
Beia.*

*Pelagius
Talaueræ
Teitar*

RODERICI ARCHIEPIS-

COPI TOLETANI DE REBUS

HISPANIÆ LIBER QVARTVS.

De rebellione Pelagii contra Arabes, & de sorore sua & regno eius. V. C.

CAPVT PRIMVM.

10

E dum tot dispendiis Hispaniam dissecarent, Deus omnipotens in ira sua misericordiz non oblitus, Pelagium quasi scintillam modicam in suo conspectu voluit conseruare. Hic Pelagius (vt est dictū) fugiens à facie Vitizæ qui eum voluerat excæcare, licet spatharius eius fuisset, apud Cantabriam se recepit, sed audiens succubuisse exercitum Christianum, & Arabes quæque desiderabilia inuasisse, sumpta secum sorore propria, Asturiis se donauit, vt saltem in Asturiarum angustiis posset Christiani nominis aliquam scintillam conseruare.

Pelagius
Cantabria
mentibus

20

Sarraceni enim totā * Hispaniā occupauerant gentis Gothicæ fortitudine iam contrita, nec alicubi resistente, exceptis paucis reliquiis quæ in montanis Asturiarum, & Biscagiæ, Alauæ, Guipuscuz, Ruchoniæ, & Aragoniæ remanserunt, quas ideo Dominus reseruauit, ne lucerna sanctorum in Hispaniis coram Domino extingueretur. Præferunt itaq; Sarraceni in singulis regionibus præpositos * qui à pauperibus, vinitoribus, & agricolis Christianis, quos sub tributo permiserant permanere, census colligerent & tributa. Erat enim in regione Gegionis iam Sarracenis subdita, qui & in montanis aliqua loca * occuparunt, præfectus quidam Munuza nomine, Christianus quidem, sed Arabibus fœderatus, qui captus pulchritudine sororis Pelagii, cum eo amicitias simulauit, & fingens causam legationis Pelagium misit Cordubam, quæ olim patritia, tunc erat Arabibus sedes regni. Eo misso Munuza procurante quodam liberto sibi sororem Pelagii copulauit, sed postquam Pelagius rediit, facinus noluit tolerare, & resumpta sorore, licet dissimulans, in Asturiis se recepit non minus magnanimus, quam sollicitus, liberationem patriæ adhuc sperans. Munuza autem pro ablatione coniugis reputans se contemptum, Taric principi nunciauit iam manifeste Pelagium rebellare. Qui missis militibus præcepit Munuzæ, vt Pelagium caperet, & Cordubam destinaret. Cumque milites ad Asturias peruenissent, voluerunt Pelagium dolo composito retinere, sed consilio per quædam amicum in vico qui * Vrete dicitur, Pelagio reuelato, quia nō poterat armis resistere, ad oppositam ripam Pioniz fluminis equo insidens pernatavit, & quia fluuius inundabat, Sarraceni persequi cessauerunt, & ad vallem quæ Canice dicitur, solus venit. Inueniensque plurimos qui metu ad edicta Arabum properabant, spiritu fortitudinis & spe in domino confortauit, quia etsi propter peccata flagellat filios pestilentes, in fine tamen non obliuiscetur misereri. Illi autem sacra monita attendentes excusso metu facti magnanimi & fideles ad montem mgnum qui Aufeua dicitur, conscenderunt, & per omnes Astures sacra monita persuadens quasi de graui somno pusillanimes excitauit, & de omnibus partibus Asturiarum ad eum tanquam ad Dei nuncium concurrentes in tanta desolatione ipsum in principem elegerunt. Cæpitque per loca deuia & incerta cædes agere cōtra Mauros, & quasi gyrouagus eorum totam victoriam perturbare, & suos ad persecutionem Arabum roborare. Exercitus autem, qui in capturam eius venerat, Cordubam est reuersus. Quod cum audisset Taric qui Cordubæ residebat, Alchamam principem militiæ contra Pelagium destinauit, & Oppam Episcopum Hispalensem filium Egicæ, vt Pelagium ad obediendum sibi monitis suaderet.

Asturia
Biscaglia
Guipuscuæ
Ruchonia
Aragonia
vt à pauperibus
ianitorib. & a-
gricolis, quos sub
tributo siuero
promiserant
Munuza
occuparunt
occuparunt præ-
fectus

30

Cumque milites ad Asturias peruenissent, voluerunt Pelagium dolo composito retinere, sed consilio per quædam amicum in vico qui * Vrete dicitur, Pelagio reuelato, quia nō poterat armis resistere, ad oppositam ripam Pioniz fluminis equo insidens pernatavit, & quia fluuius inundabat, Sarraceni persequi cessauerunt, & ad vallem quæ Canice dicitur, solus venit. Inueniensque plurimos qui metu ad edicta Arabum properabant, spiritu fortitudinis & spe in domino confortauit, quia etsi propter peccata flagellat filios pestilentes, in fine tamen non obliuiscetur misereri. Illi autem sacra monita attendentes excusso metu facti magnanimi & fideles ad montem mgnum qui Aufeua dicitur, conscenderunt, & per omnes Astures sacra monita persuadens quasi de graui somno pusillanimes excitauit, & de omnibus partibus Asturiarum ad eum tanquam ad Dei nuncium concurrentes in tanta desolatione ipsum in principem elegerunt. Cæpitque per loca deuia & incerta cædes agere cōtra Mauros, & quasi gyrouagus eorum totam victoriam perturbare, & suos ad persecutionem Arabum roborare. Exercitus autem, qui in capturam eius venerat, Cordubam est reuersus. Quod cum audisset Taric qui Cordubæ residebat, Alchamam principem militiæ contra Pelagium destinauit, & Oppam Episcopum Hispalensem filium Egicæ, vt Pelagium ad obediendum sibi monitis suaderet.

Vrete
Brete
Prete. V. C.
Pionia
Vallis Canice

40

Illi autem sacra monita attendentes excusso metu facti magnanimi & fideles ad montem mgnum qui Aufeua dicitur, conscenderunt, & per omnes Astures sacra monita persuadens quasi de graui somno pusillanimes excitauit, & de omnibus partibus Asturiarum ad eum tanquam ad Dei nuncium concurrentes in tanta desolatione ipsum in principem elegerunt. Cæpitque per loca deuia & incerta cædes agere cōtra Mauros, & quasi gyrouagus eorum totam victoriam perturbare, & suos ad persecutionem Arabum roborare. Exercitus autem, qui in capturam eius venerat, Cordubam est reuersus. Quod cum audisset Taric qui Cordubæ residebat, Alchamam principem militiæ contra Pelagium destinauit, & Oppam Episcopum Hispalensem filium Egicæ, vt Pelagium ad obediendum sibi monitis suaderet.

Aufeua
intam
Alchama.
Aufeua.

50

De introitu Pelagii in caueam, & strage Arabum, & captione Oppæ, & morte Alchamam. V. C.

CAPVT II.

QVORVM aduentum cum Pelagius percepisset, in cauea quadam quæ est in latere montis Aufeuz, de quo diximus, se recepit. est autem hæc cauea quasi diuino artificio rupe inexpugnabili circūclusa, & ab impugnatione secura. Et cū illa cauea vix sit mille hominū receptiua, assumptis secū quos strenuiores credidit, reliquos diuinæ gratiæ cōmendauit, vt in tutis montiū Dei misericordiā & rei exitum expectarēt. Ipse autē in cauea cum iis qui secum aderāt, Dei misericordiā implorauit. Cumq; Alchamam & Oppam Episcopus cum multitudine fundibulariorū & peditum ad Asturias peruenissent, & vastationes ali-

Oppa oratio.

quas peregrissent, demum in circuitu cauearum fixis tentoriis recederunt. Oppa autem qui multos Christianos suaserat, tunc (ut fertur) mulo insidens dicitur Pelagium taliter allocutus: Quanta fuerit Gothorum gloria in Hispaniis ipse nosti, & licet semper contra Romanos & gentes barbaras inuicta fuerit nunc Dei iudicio victa plorat. Quæ est ergo fiducia tua, ut clausus in antro cum viris pauculis nitaris resistere contra Arabes, quos totos exercitus gentis Gothicæ sub vno Rege non potuit sustinere? recole Gothorum regnum, quanta doctrina, quanta potentia abundauit, & nunc vltimæ virtutis exinanitione consumptum ad nihilum est reductum. Consule igitur vitæ tuæ & eorum qui tunc pari miseria confumentur, & Taric inuicti principis te exhibe voluntati, ut & honoribus redoneris & cum iis qui tecum sunt, vita & operibus perfruaris, Cui respondit Pelagius: Etsi ad tempus Deus percutiat filios pestilentes, non tamen* proiciet in æternum. Nosti autem Episcopo Oppa, qualiter tu, & fratres tui, & * pater tuus Rex Vitiza vestris sceleribus cum Iuliano Comite iram altissimi prouocastis, propter quod excidium gentis Gothicæ superuenit. Et flet ecclesia penitus destituta filios perditos & extinctos, nec consolari sufficit, donec Dominus consoletur: sed per id modicum momentaneum exterminii nostri pondus adiiciet ecclesia, ut resurgat, & ego sperans in misericordia Iesu Christi hanc multitudinem cum qua venis, nullatenus pertimesco. habemus enim aduocatum apud Patrem dominum Iesum Christum, in quem credimus & speramus. Tunc Oppa Episcopus de persuasione desperans exercitui dixisse fertur? Inueni hominem obstinatum, nil restat de cætero nisi pugna. Tunc Alchaman præcepit fundibulariis, sagittariis, iaculariis, ostium speluncæ fortiter impugnare. Sed Dei manu pro suis conclusis misericorditer dimicante lapides, sagittæ, & iacula in emissorum intentum vertebantur. Sique tali iudicio ferme xx. millibus Arabum interfectis, cæteri quasi vertigine turbabantur. Quod Pelagius cum vidisset laudans Dei potentiam, & spiritu fortitudinis roboratus cum suis egreditur à spelunca, & Alchaman cum maxima multitudine Arabum interfecit, præter eos qui euersis iaculis perierunt. Reliqui vero ad Auseuæ ardua fugientes, ab iis quos Pelagius reliquerat, cædibus perierunt. Qui autem ab iis euaserant, in * Libana ad ripam Deuæ fluminis peruenerunt, & super quodam montis supercilio incedentes, eodem supercilio in fluuium coruente, & aggere opprimente, in flumine sunt submersi: & Ægyptiorum emerfio nouo miraculo præsentatur. Oppa autem à Pelagio captus mansit. Ab aliquibus dicitur Oppa fuisse filius Vitizæ, ab aliquibus frater Comitis Iuliani. Sed verius filius fuit Egicæ & frater Vitizæ. Sed utrum libet istorum fuerit, certum est fuisse Archiepiscopum Hispalensem.

*Pelagii responsum.
percutiet.
frater tui*

*interitum 2. P.
C.*

*Auseua
Libana
Deua
Libana*

De translatione arce, & reliquiarum, & sacrorum librorum in Asturias.

CAPVT III.

VRBANVS autem Sinderedi successor, de quo superius diximus, arcam reliquiarum & scripta beati Ildefonsi, & Iuliani Pomerii, & vestem * sacram quam beata * virgo dederat Ildefonso, cum iam videret in Hispaniis destructionem ecclesiæ & populi Christiani ad Asturias dicitur detulisse, & de loco in locum, * ut persecutio exposcebat, à fidelibus ferebatur. Postquam vero vrbs regia fuit non irruptione, sed fœdere ab Arabibus occupata, quod tamen fœdus Sarraceni postea irruerunt, clerus & Christiani eiectione cum aliis qui in Hispaniis seruituti barbaricæ mancipati elegerunt degere sub tributo permitti in * lege & ecclesiasticis institutis, & habere * pontifices, & euangelicos sacerdotes: apud quos viguit officium Isidori & Leandri, & viger hodie in vi parochiis Toletanis. Eo & tempore, quo Urbanus in vrbe regia præsidebat, Quantius Archidiaconus Toletanus doctrina, sapientia, & sanctitate, secundum scripturas spe, fide, charitate præcipuus habebatur, & Frodoarius Accitanæ vrbs Episcopus religione & sapientia prædicabatur insignis, & vsque ad tempora Almohadum qui Imperatores Aldefonsi tempore inceperunt, in pace instituta euangelica seruauerunt. Et in isto * medio fuit apud Hispalim gloriosus & sanctissimus Ioannes Episcopus, qui ab Arabibus Cæit almatran vocabatur, & magna scientia in lingua Arabica claruit, multis miraculorum operationibus gloriosus effulsit, qui etiam sacras scripturas catholicis expositionibus declarauit, quas in formationem posterorū Arabice cōscriptas reliquit. Fuit etiā ibi alius electus nomine Clemens, qui fugit à facie Almohadū Talauerā, ibiq; diu moratus vitā finiuit, cuius contemporaneos meminisse vidisse. Venerunt etiam tres Episcopi, Assidonēsis, & * Elepēsis, & tertius de Marchena, & quidam Archidiaconus sanctissimus, pro quo etiam Dominus miracula operabatur, qui Archiquez Arabice dicebatur, & vsque ad mortem in vrbe regia permanserunt episcopalia exercentes

*sacram,
Virgo beata dederat.
prout*

*vti lege
Pontificem
Mosarabum
missa.
Quantius
Frodoarius*

*Ioannes, & in
ista medio accidit quod in
canone dicitur de
Episcopo Malachitano, etiā in
isto medio, &c.
Plepenfic.*

exercentes, & vnus eorum in ecclesia maiori est sepultus. Quod autem ab aliquibus dicitur quod à Iuliano pontifice Toletano & Pelagio principe reliquiarum arca & sanctorum scripta ab ecclesia Toletana in Asturias sunt translata, stare nō potest, cum Iulianus Pomerius tertius fuerit ab Ildefonso, & Sinderedus sub quo Hispaniæ destructio, quartus fuerit à Iuliano. Hoc modo Ildefonso successit Quiricus, cui Iulianus Pomerius, cui Sifibertus, cui Fœlix, cui Gūdericus, cui * Sinderedus, sub quo fuit ab Arabibus ciuitas occupata. Item ab aliquibus dicitur, quod primatus Hispaniæ prius fuit in ecclesia Hispalensi, & post translatus ad ecclesiam Toletanam, quod etiam stare non potest. In xv. enim concilio Toletano, vbi Sifibertus Archiepiscopus Toletanus fuit depositus merito culpæ suæ à generali concilio omnium Archiepiscoporum, Episcoporum, & cleri Hispaniarum & Galliarum Gothicarum, decreuerunt nihil tractandum in concilio, donec prouideretur primæ sedi vrbis regiarum de pastore. Et electus & translatus fuit Fœlix Archiepiscopus Hispalensis ad ecclesiam Toletanam factus pontifex Toletanus. Et in eodem concilio Faustinus * Bracarenfis Archiepiscopus factus est Hispalensis, Fœlix Portugalenfis Episcopus factus est Megarenfis Archiepiscopus, & postea de ordinatione * earum concorditer tractauerunt. Vnde patet, quod si Hispalensis ecclesiæ maior esset, non trāsferretur eius * Episcopus ad minorem. Quia igitur propter diuersas relationes scriptorum interdū de veritate historiæ dubitatur, diligentia lectoris inquirat, vt ex scripturis authenticis videat, quid debeat approbare.

*Sinderedus.
Primatus in ecclesia Toletana*

*Archiepiscopus
Bracarenfis.
Ecclesiarum
Archiepiscopus*

20 *De morte Munuza, & filiorum Vitizæ, & Comitum Iuliani, & Regis Pelagii.*

CAPVT IV.

Nunc ergo ad ordinem historiæ reuertamur. Cum itaq; Dominus diuino prælio inimicos suos ad ostium caueæ Pelagii principis, & in rupe Deuæ fluuio imminere, præcipitio & iaculis prostrauisset, Munuza qui ciuitati Gegioni maritimæ & Asturiis præsidebat, fugæ periculo se commisit: sed ab Asturibus in vico qui Olalies dicitur, fuit captus & interfectus. Licet autem Gegio ciuitas sit deserta, Gion terra vulgariter appellatur, in qua est monasterium sancti Saluatoris. Muza autem condolens stragi suspicatus est factione filiorum Vitizæ & Iuliani Comitum prouenisse, & eos pariter pactis, & capitibus, & vita priuauit. Gothi autem quibus fugæ facultas affuerat, audientes quod a Gothis manus Domini non discesserat, clanculo se furantes ad Pelagium principem aduenerunt, & zelantes legem, & Machabæorum iustitiam æmulantes pro fide commori elegerunt. Ciuitatem etiam Legionem quæ in descensu Asturiarum ab Arabibus tenebatur, primo exercitu inuaserunt in ea vexilla fidei exaltantes. Eo tempore Aldefonsus catholicus, filius Petri Ducis Cantabriæ, in Asturias transmigravit bella Domini cum Pelagio principe pugnaturus, cui princeps Pelagius in vxorem dedit suam filiam Ormisindam. Pelagius vero post multa bella decenter exercita migravit cum domino apud Canicas anno 18. regni sui.

Dona

Olalies

Gegio

*Animaduerte
cur Pelagius filiam suam Ormisindam Aldefonso catholico nuptū dederit.
Canicas.*

40 *De regno Fasile & Aldefonsi Catholici, & eorum morte.*

CAPVT V.

MORTVO Pelagio, cœpit regnare Fasila filius eius æra DCC LXX. & regnauit annis 2. qui leuitate ductus plus debito venationibus insistebat, & quadam die dum vrsū in tequi niteretur (decreuerat enim cum vrsō singulariter decertare) ab eodem vrsō fuit miserabiliter interfectus. Iste dignum memoria nihil legit, nisi quod quandam ecclesiam sanctæ Crucis pulchro opere decorauit. Post hunc cœpit regnare gener Pelagii Aldefonsus æra DCC LXXII. & regnauit annis XIX. Hic agnominatus fuit Catholicus, quia documēta fidei in se legaliter obseruauit, & ad id alios, vt zelator fidei prouocauit, & ideo ab omnibus [amabatur, & communi voto ab omnibus in Regē] est receptus. Hic fuit filius Petri Ducis Cantabriæ, & habuit fratrem qui Froila dicebatur. Fuit autem Petrus Dux ex progenie gloriosissimi principis Recaredi, qui cum fratre suo Froila sæpius Arabes bellis intentans plurima bella gessit, & ciuitates multas occupatas ab eis Christianæ potentie redonauit, quasdam muniens, quasdam prosternens, quas bellatorum defectu non poterat retinere. * Retinuit autem in Gallecia Lucum, & Tudam, & Asturicam: in descensu autē Asturiarum expugnato exercitu Arabum, Legionē, quæ postea ex frequenti Regū habitatione vrbis regia fuit dicta. Occupauit etiā campos Gothicos, qui ab Estola, Carrione, Pisorica, & Doria fluminibus includuntur, & in partibus Castellæ Septēmanas, Dominas, Saldaniam, Amaiam, Mirandam, Cinisariam, Alesancum, Transmeram, Supportam; * Catrañtium.

Alfonso 1.

Æra 770.

Æra 772.

*abundant hac-
ha ciuitates nō
Petri, sed Aldefonsi filius
dicitur cepisse &
eneruisse, vt ap-
paret ex cap. 13.
huius lib. & b
dicitur ciuitates
desertas, quæ
crebris Arabibus
Legio, etiam
vrbis, &c.
Regia fuit dicta:
vt olim Toletum.
Carranñtium.*

Biscaglia. Sarafacion & supr. c. 1. 4. multis

Et à Malaua, & Ordunia, * Viscaglia, & Nauarra, & Ruboma, & Sarafacio vsque ad Pyrenæum plurima castra muniuit populis Christianis, & * multos ex his qui tenebantur captiui, reduxit ad patriam, & ad loca quæ potuit communire. Ad ipsum enim, tanquam ad singulare Christianæ professionis asylum, ex vicinis regionibus quas Arabes occupauerat, Christiana mancipia concurrebant, & quamuis diuina gratia tantis eum honoribus exaltaret, humilitatem non deferens omnibus se amabilem exhibebat, & Deo deuotus in ciuitatibus quas obtinuit, secundum quod potuit, opportune dedit operã, vt Episcopi crearentur, quorũ doctrina reliquæ Christianæ in fide catholica * firmaretur. Ecclesias etiam prout tanta desolatio tolerabat, structuris & ornamentis liberaliter decorabat, libros etiam sacræ scripturæ vndecunque poterat, colligebat & omnia opera pietatis Deo & ecclesiis & hominibus pro viribus exhibebat. Reliquit autem ex Ormisinda Regis Pelagii filia duos filios Froilam & Vimarantum, & filiam Odisindam, & Mauregatum tertium filium ex ancilla, & propria morte vitam finiuit. In cuius transitu voces psallentium in aere feruntur auditæ: *Ecce quomodo tollitur iustus, & nemo considerat: ablatu est à facie iniquitatis, & erit in pace memoria eius.* Sepultus est autem cum vxore sua Ormisinda in ecclesia sanctæ Mariæ in tentorio Canicarum.

fouerentur

Ormisinda Vimarantum Odisinda Mauregatus

De Froila, & operibus eius, & morte. CAPVT VI.

Era 791. Ouetum molestus

POST mortem eius Froila filius eius successit in regno æra DCCXC I. & regnauit annis 20. **P**XIII. Iste populauit Ouetum, & fecit ibi ecclesiam cathedralem. Cumque à tempore Vitizæ insolens abominatio * esset, vt clerus carnalibus coniugiis potiretur iste intelligens iram Dei pro tanta immunditia æstuasse, iuxta sacrorum canonum instituta præcepit, vt ministri ecclesiæ castitate seruata, nullatenus matrimoniis vel connubiis fœderentur: & licet alias austerus fuerit & crudelis, propter hæc quæ circa clerum instituit, direxit Dominus manum eius. Cumque Omar Dux Cordubæ fines Galleciæ infestasset, occurrens ei Froila bello prostratum cepit & interfecit, & in eo prælio quinquaginta quatuor millia Arabum ceciderunt. Rebellantem etiam suo domino Galleciæ populum subiugauit, eorũ prouinciam deprædatus. Nauarros & rebellantes inuasit, & sibi concilians vxorem eorum regali progenie, Momernam nomine, sibi duxit, & cum eis Vascones sibi infestos suæ subdidit ditioni. Rediens ad Asturias suscepit filium ex Momerna nomine Aldefosum. Cumque frater eius Vimarantus esset pulcher, strenuus, & affabilis, ab omnibus amabatur, quem Froila ob zelum regni propriis manibus interfecit, & filium eius Veremundũ quasi pro satisfactione in filium adoptauit. Nec tamen cessauit indignatio sui generis contra eũ. Vnde & à suis apud Cannicas fuit factione simili interfectus, & apud Ouetum cum vxore sua Momerna fuit traditus sepulturæ.

Veremundus I.

De Aurelio, & Silone, & Mauregato, & Veremundo Diacono. CAPVT VII.

Era 804.

POST huius interitum Aurelius frater eius successit in regno æra DCCCIII, & sex annis regnauit. Cuius tempore seruilis origo contra proprios dominos insurrexit, sed eius industria in seruiturẽ pristinã sunt redacti. Et in dieb. eius Silo frater eius Odisindæ Froilæ Regis sorori cõiugio copulatur, propter quã postea obtinuit regni sceptrũ, Et in principio anni 7. regni sui vitã finiuit morte propria, post cuius mortẽ Silo causa Odisindæ regnũ accepit æra DCCCX. & regnauit annis 8. & in * Prauia ad regni solium subleuatur. Cũ Arabib. pacẽ firmavit, & Galleciam rebellantẽ in monte * Ciperio superauit, & suo imperio subiugauit. Aldefonsus autem filius Froilæ & Momernæ propter * Odisindam amicam suam regale palatium gubernabat, & Silonius negotia procurabat, quia Silo de prole ex Odisinda desperans iners fiebat, & anno regni sui octauo humanis actibus est ademptus, & in ecclesia sancti Ioannis Apostoli, quam ipse construxerat, fuit sepultus. Silone autem defuncto æra DCCCXVII. omnes magnates palatii cum Regina Odisinda ad regni solium eleuãt Aldefosum. Mauregatus autem eius patruus ex ancilla (vt superius diximus) elatus in superbiam ad Arabes se * contulit, eisque confœderatus auxilium postulauit, spondens se eis fideliter seruiturum, si eorum auxilio nepotis imperium obtineret. Cumque enim esset affabilis, persuasit, & dato sibi exercitu Arabum, regnũ nepotis inuasit fauentibus sibi aliquid Christianis. Aldefonsus autem à facie eius verens fugit in Alauam & Nauarrã. Ipse autem Mauregatus vt fauorem Arabum retineret, contra Dei legem multa cõmisit. * Puellas enim nobiles ingenuas, & plebeias stupris Arabum concedebat. Vnde Deo & hominibus odiosus, expletis in regno quinque annis, & Prauius in Prauia habuit sepulturam

praua s. hic Era 810. Ciperius mons Cipro quidam M. at. nitam habent. Et ut enim Adisinda soror Froila patris Aldefonsi, & ex supradictis in hoc cap habes. Era 818. Conolauit V. C. Mauregatus regnat, licet tyrannice Puella Arabib. promissa: de nullo mero earũ Luc. Zuden, 750. nobiles virgines, torridẽ plebeias ab impuro Rege tributo annuo expositas.

ram

ram. Regnavit annis quinque, sed eius anni in computatione temporum annis Aldefonsi Regis annumerantur. Eo mortuo * Veremundus filius Froilæ in Regem eligitur, & quamuis magnanimus, regnum tamen sponte dimisit, recolens se * olim diaconi ordinem suscepisse, & duobus annis vixit in regno, & sobrinum suum Aldefonsum qui ad Navarros confugerat, reuocavit, & in regno substituit successorem, & cum eo aliis quatuor annis & sex mensibus dulcissimam duxit vitam, & propria morte vitam finiuit sepultus Oueti cum uxore sua * Imilone, quam viuens à se propter conscientiam ordinis separauit, relictis ex ea duobus filiis paruulis Ranimiro & Garfia.

*Veremundus.
Heremundus.
se ordinem diaconi suscepisse.
&c.*

*Imilone V. G.
Diuertium.*

De Aldefonso Casto, & pijs operibus eius. CAPVT VIII.

ALDEFONSVS itaque dictus Castus, filius Regis Froilæ, vir virtutum, castitate & pietate præcipuus, absque contactu fœminæ cælibem duxit vitam. Vnde & Aldefonsus Castus meruit nominari. xli. annis regnavit. Anno sui regni tertio exercitus Arabum cum duce suo nomine Mugay Asturias est ingressus, sed Aldefonsi milites in loco qui Lucos dicitur, Arabes præuenerunt, & cum eodem duce bello inito septuaginta millia Arabum cæciderunt, multisque præliis repellens Arabes pacem patriæ confirmauit. Anno autem regni sui xi. à suis per tyrannidem regno expulsus in Abeliensi monasterio se recepit. Indeque à Theudo & aliis suis fidelibus reuocatus regni culmini redonatur. Nunc misericordiae suæ opera prosequamur. Hic cum multis virtutibus emicaret, palatia regia pulchro & forti opere construxit Oueti. Fundauit etiam ecclesiam cathedralem, & maius altare in honorem sancti Saluatoris, & altaria duodecim apostolorum cum suis titulis eleuauit, ecclesiamque sanctæ Mariæ iuxta basilicam sancti Thyrsi ex lapidibus & columnis marmoreis, argento & auro cum regali palatio adornauit, & Gotthorum gloriam tam in ecclesiis, quam in palatiis, vt olim Toleti fulserat, prout potuit, reparauit. Et sicut reparato templo per Esdram & Neemiam, lætabantur iuuenes qui prioris templi gloriam ignorabant, & senes flebant qui prioris templi magnificentiam reolebant: sic & ibi qui gloriam viderant Toletanam, perfundebantur lachrymis & mœrore, iuuenes autem præteritæ gloriæ inscii Regis magnalia cum laudibus extollebant. In altari etiam sancti Michaelis posuit arcam reliquiarum, quam Rex Pelagius & Vrbanus Episcopus vrbis regie tempore perditionis Hispaniæ ad Asturias transtulerunt, ad quam hodie ex vniuersis partibus deuote concurrunt populi Christiani, laudantes Dei beneficia quæ Dominus Iesus Christus ibidem suis fidelibus impartitur. Et in eadem ecclesia dicitur esse vestis illa gloriosissima quam beata virgo contulit glorioso pontifici Ildefonso. Hæc autem arca reliquiarum dicitur Hierosolymis constructa fuisse, & tempore persecutionis Pseudomachometi per mare Hispalim fuisse translata, indeque Toletum adducta, demum (vt dictum est) tempore quassationis cum multis aliis sanctorum reliquiis in Asturiis collocata.

Lucos.

Arabes.

Abelense.

Ouetium.

*Templorum
instructio
Oueti.*

Arca reliquiarum à Rege & Episcopo in Asturias translata, direptionis metu.

De angelicis aurificibus, & Bernardo. CAP. IX.

AD hæc cum Rex preciosos lapides coram aspiceret, * cogitauit crucem de auro eisdem lapidibus fabricare, ipsique ab ecclesia ad palatium venienti occurrerunt duo angeli in effigie peregrina, se esse aurifices asserentes: Rex autem datis auro & lapidibus, etiam dedit domum in qua possent secretius operari. Cumque in prandio consedisent, misit nuncios ad aurifices, sollicitans qui nam essent. Cumque nuncii * accessissent, inuenerunt crucem miro opere consummatam, & corusco splendore totius domus penetralia illustrantem adeo vt non possent tantum splendorem intuentium oculi tolerare. quod Rex audiens festinauit, & tanto splendore comperto agens gratias Saluatori, conuocato clero, & populo, & pontifice, gloriosam crucem altari obtulit Saluatoris, & ista referens Leoni tertio qui sedi apostolicæ præsidebat, obtinuit vt in Ouetensi ecclesia Archiepiscopus crearetur. Cumque circa talia & circa prælia existeret animosus, Semenâ soror eius Comiti Sancio viro nobili furtiuo connubio clam consensit, ex quo suscepit filium nomine Bernardum. Quod cum ad Regis notitiam peruenisset, Comitem Sancium in castro quod Luna dicitur, carcere & vinculis coarctauit, & mortis vinculorum statuens vnum finem. Sororem autem Semenam religioni in monasterio mancipauit. * Bernardum, quia non habebat filium, delicate nutriuit, qui postquam adoleuit, statura, vultu, eloquio, ingenio, & consilio, & etiam armis fere omnibus præminebat.

Cogitauit crucem de auro & lapidibus.

aduensissent.

Luna.

Bernardum.

REX autem longo regimine & laboribus fatigatus ad Imperatorem Carolum qui Italia & Teutonicis, & Gallicis imperabat, secrete nuncios destinavit, qualiter carebat filiis & regnum, si veniret in adiutorium, sibi daret. Imperator autem Carolus impugnationi Arabum insistebat: Qui cum Hispanias occupassent, transiit Pyrenæo Galliam Gothicam, Burdegalam, Pataviam, & Turoniam, & fere totam Aquitaniam occuparunt. Sed eos Carolus ab occupatis sedibus virtute prælii abigebat, etiam trans Pyrenæum partem Celtiberiæ quæ Catalonia dicitur, ut victor inuasit: ut præpotens conseruavit: & tamen his præliis occupatus spondit nunciis ad Regis Aldefonsi auxilium se venturum. Post nunciorum autem reditum innotuit legatio magnatibus Aldefonsi, qui æquanimiter non ferentes suaserunt Regi cum instantia, ut quod mandauerat, reuocaret, alioquin ipsum à regno expellerent, & pacta eius nullatenus obseruarent, & sibi de alieno domino prouiderent (malebant enim moriliberi, quam in Francorum degere seruitute) in his instantibus fortius cæteris Bernardo bonæ indolis, bonæ spei. Rex autem licet turbatus minis & consilio satisfecit, & iteratis nunciis ad Carolum quæ sponderat, reuocauit. Iratus autem Carolus fidem mentitam intentans, cepit Regi Aldefonso terribiliter comminari, & postpositis bellis Arabum direxit acies in reliquias Hispaniarum. Qui cum ad montana Hispaniæ peruenisset, in quibus pauci qui gladium effugerant, habitabant, cum clamore valido, tacti dolore cordis intrinsecus, lachrymas cum sacrificiis Domino miscuerunt, quasi non superesset eis ulterius viuere, cum cæli sententiam gladio Arabum iam experti rediuiuæ morti iterum parabantur, quæ tanto amplius cruciabat, quanto ab illis timebant, de quorum debebant præsumere charitate, & quibus erant coniuncti sibula Christiana. Cumque hoc verbum fuisset in Asturiis, Alaua, & Biscaglia, Nauarra, Ruconia, & Aragonia diuulgatum, omnes eodem animo & pari studio elegerunt mori potius quam seruire, collectique in simul cum Rege Aldefonso contra Carolum processerunt. Carolus autem ad radicem Pyrenæi ex opposito in valle quadam exercitum collocauit, quæ adhuc hodie Hospita vallis vocatur. Indeque procedens per vallem quæ vallis Caroli dicitur, planior inuenitur, ne ascendentes impediret asperitas Pyrenæi, vsque ad summitatem montis porrecto agmine processerunt. In prima acie venerunt præfectus Britanniarum, Rolandus, & Anselmus Comes, & Eginardus qui erat præpositus mensæ Caroli. Quibus occurrens Rex Aldefonsus cum prædictis populis, virtute gladii, immo domini superauit, & eis stratis, plures ex eis qui porrecto agmine procedebant, eade & impetu ceciderunt adhuc Carolo per vallem Caroli veniente. Cumque stragem præcedentium comperisset, turbatus insonuit buccina, quam ferebat, damno, metu, fuga, & periculo comitatus, & aliqui qui à strage præcedentium aberrabant, eisdem comitibus sociati ad eum semianimes audita buccina confugerant, & ad eos qui extrema exercitus obseruabant, propter Bernardum, de quo fama erat quod cum exercitu Arabum per partes Aspæ & Secolæ veniebat, postrema exercitus inuasurus, & ipse tamen in strage primorum semper astitit Aldefonso. Carolus autem indignatione & confusione demonitus, tantam multitudinem suorum extinctam deplorans, & clades quas Arabibus intulerat parui pendens, ad Germaniam repedauit, ut reperto exercitu Hispaniam reteraret. Sed thermarum deliciis interceptus exercitum crastinando obiit Aquisgrani, & in glorioso tumulo sepelitur, qui erat præscarum victoriarum epitaphiis circumscriptus, ea parte vacua remanente, qua valle Caroli vindictam minitans inglorius rediit & inultus. Nonnulli istorum fabulis inhærentes ferunt Carolum ciuitates plurimas, castra, & oppida in Hispaniis acquisisse, multaque prælia cum Arabibus strenue perpetrasse, & stratam publicam à Gallis & Germania ad sanctum Iacobum recto itinere direxisse. Quod quidem quantum ad partem Catalonia, scilicet Varemouensis, Gerundensis, Aufonensis, Vergellenis territoria, satis constat, quæ cum Gothica Gallia Rex Francorum dicit ad se ex ea acquisitione quam superius diximus, pertinere. Sed Comes Barcinonæ dicit se transactione ab eius feudo liberum & exemptum.

De ciuitatibus Hispaniæ à quibus acquisita.

CAP. XL

VERVM cum Carolus tempore Regis Casti, qui cepit regnare æra dcccxxv. fuisset noscatur, non inuenio, quas ciuitates, castra, vel oppida in Hispaniis acquisisset. Nam Tarracona diu destructa fuit tempore Bernardi Toletani primatis, sicut patet in regeſto Urbani Papæ secundi, qui Urbanus eundem Bernardum de restauratione ciuitatis ecclesiæ suis literis animauit, Post recuperationem etiam Toleti regiæ ciuitatis Comes Barchinonæ Ilerdam, Dertofam, & Fragam noscitur acquisisse. Montionem Titio quidam nobilis ex Aragonia acquisiuit, & ei castrum illud prodicione sublatum Comiti Barchinonæ ditione prouenit.

Picauian.
Pataviam.
Turoniam.
Aquitaniam.

Abi P.C.

simis, consilio.

Vallis hospita
V.C.
Vallis Caroli.

Binanimes.
confugerunt.
quis.
Aspæ.
Secolæ.
f. demolitus.
P.C. desectus.
sup. 16.
reparato.
Aquisgranum.

minitatur.
Hispaniarum.
De Carolo Magno
Caroli &
repugnantes
sententia.
Barchinonensis

Æra 827.

Torrachona
metropolis.
diu V.C.

Et Ecclesia.
Montionem.
Titio.

prouenit. Osca à Rege Petro Aragoniæ noscitur acquisita. Cæsaraugustam, Tirafonam,
 Calataiub, & Darocam cum cæteris adiacentibus Aldefonsus Rex Aragoniæ dicitur * ac- Calataiub
acquisiuit.
 quisisse, assistentibus sibi * retro Comite Perticarũ, * cui conuenit Tutelai cum aliis castris, quæ Irreco Comite,
Tutela proue-
nit.
 postea dedit Garfiæ Ranimiro Regi Nauarræ cum sua filia Margelina, & Gastone Vice co- Almazan
Berlangar &
Belliforamen.
 mite Benearnensi, cui etiam castra & possessiones in Aragonia prouenerunt. Idem etiam
 Rex habens vxorem Vrracam filiam Regis Aldefonsi qui cepit Toletum, populauit Soriã
 * Almazan, Valeranicam, quæ nunc Verlanga dicitur, & Belliforamen. Sed in finibus regni
 Castellæ Aldefonsus qui cepit Toletum, cepit etiam Talaueram, Maquedam, S. Eulaliam
 & * Alfamum, populauit Scalonom, cepit Margeritum, Canales, & Vlnos, Talamancam, Alfamin.
Margeritum.
* cuius.
Aldefonsus.
 10 Vzetam, Guadalaiaram, Fitam, & Almochariam populauit. Buitragum tempore * eius
 Bernardus qui tunc temporis erat primas Alcalæ acquisiuit. Idem etiam Rex Aldefonsus
 Secouiam, Abulam, Salmanticam cum omnibus oppidis & suarum diocesium populauit,
 quæ à tempore vastationis Arabum semper manserant desolatæ. Medina, quæ nunc * Cæ- Celi.
 lum, olim Segontiadicebatur, & Arentia, Ripa, Fandalus per ipsum & suos suis victoriis
 accesserunt. Oxoma, sanctus Stephanus, & * Gormatũ tempore Comitum Castellæ Chri- Gormatum 2.
Anceliam &
Cauriam.
Velefium
Aldefonsus.
Fernandus.
 stiano nomini prouenerunt. Optã, * & Anteliam, & Cauliam obtinuit Imperator. Velefium
 Santius filius eius suæ subdidit ditioni. Concam, Alarconem, Moiam, Placentiam, Beiara
 Alarcuis, Calatrauã, Caracuel olim perdita Aldefonsus nobilis cũ omnib. ante dictis addi-
 dit fidei Christianæ. Rex Fernãdus pater Regis Aldefonsi qui cepit Toletum, Conimbriã Elbora pro E-
borã non pro
Talabrica.
al. prius
 20 acquisiuit. Vlyssonam, sanctam Ireneam, * Elboram, Sintriam cepit Aldefonsus, qui * pri-
 mus in Portugallia habuit Regis nomẽ. Cætera oppida earũ diocesium quædã ipse, quædã fi-
 lius eius Rex Sancius popularunt. Ea autem quæ sunt nostris temporibus acquisita, suo loco,
 prout Deus dederit, prosequemur. Cum igitur hæc omnia infra ducentorum annorum
 spaciũ potestati * accreuerunt Christianæ, nõ video quid in Hispaniis Carolus acquisiuerit,
 cũ ab eius morte anni pene effluerent quadringentesimi. Facti igitur euidentia est potius accreuerunt.
V. C.
 annuendum, quam fabulosis narrationibus attendendum. Siue enim à Christianis, siue à
 Sarracenis, ipse vel eius exercitus * fuit victus, itinere retrogrado comitatus damnis & peri- fuertis
 culis retrocessit, nec stratam sancti Iacobi suo itinere potuit publicare, cui non obuinit trá-
 situm vallis Roscidæ penetrare: sed longe post cum gloria apostoli Iacobi miraculis publi-
 cata pœnitentium animos incitasset, propulsis à strata Sarracenorum incurfibus, occultæ
 30 semicæ in viam publicam concreuerunt, per quam ferme ab vniuersis Christianorum fini-
 bus beati apostoli limina visitantur: nisi forte aliquod insigne fecerit eo tempore, quo cum
 Rege Galafro Toleti degebat, Fertur enim in iuuentute sua à Rege Pipino Gallis propul- Galafrus
 satus, eo quod contra paternam iustitiam insolescebat. Et vt patri dolorem inferret, Toletũ
 adijt indignatus, & cum inter Regem Galafrum Toleti & Marsilium Cæsaraugustæ dis-
 sensio prouenisset, ipse sub Rege Toleti functus militia bella aliqua exercebat, post quæ
 audita morte patris Pipini, in Gallias est reuersus ducens secum Galienam filiam Regis * Galiena.
Galafri
conuersam.
palatia
 Galafri, quam ad fidem Christi * commissam duxisse dicitur in vxorem. Fama est & apud
 Burdegalam ei palatia construxisse.

De victoriis Alfonsi, & morte eius.

CAPVT XII.

Nunc ad prosequenda facta Regis Alfonsi, à quibus diuertimus, reuertamur. Anno
 regni eius trigésimo, duo exercitus Arabum Galleciam sunt ingressi (dux vnus voca-
 batur Abolabez, dux alterius Melhi) & audacter ingressi, audacius sunt repulsi. Alter in lo-
 10 co qui vocatur Naron, alter in Anceio fluuio perierunt. Subsequente tempore anno regni
 eius trigésimo septimo, cum fama sui nominis Christianos & Arabes dulcoraret, vir quidã Naron
Anceius fluuius.
cuius Emercã
Mahamat no-
men.
 * cuius Emeritensis Mahamut nomine, de familia Abderramæ Regis Cordubæ cui rebel-
 lionem procurauerat, indignationem veritus confugit ad clementiam Aldefonsi cum
 50 multis Arabibus qui ei fauebant, & clementer susceptus per septem annos in Gallecia fe-
 cit moram, qui octauo anno sui aduentus Arabum manu ascita, habitatoribus Galleciæ
 molestias inferebat, & proditiõnis præteritæ non oblitus addidit congeriem factioni. In
 castro enim quod sancta Christina, dicitur, in præiudicium clementis domini & exter- Santa Chri-
stina.
 minium telluris hospitiæ nisus est rebellare. Sed Rex audiens mouit exercitum, obsedit ca-
 strum cum multis millibus bellatorum. Cumque bellum contra Regem prædictus proditor
 præsumpsisset, victus capite mutilatur, quod Regi ilico præsentatur, castrumque ca-
 pitur Regis dominio restitutum, & de Arabibus qui primum secum venerant, & de
 aliis qui postmodum aduentauerant, cæsa vsque ad quinquaginta millia remanserunt. Rex
 autẽ Aldefonsus Ouetum cum victoria est reuersus. Dicitur quinquaginta duobus regnas-

*Syloni annis
quatuor corre-
gnauit & ex-
pulsus annis 5.
Etc.*

*& expulsus 7
fugientis. lise-
ria.*

*Veremundus
primus, Diaconus.*

*supr. cap 7 sine
emisit.

*Ranimirus pri-
mus.*

*Era 859.
Bardulia qua
nunc Castella
dicitur.*

Lucus.

*D. Iacobus in
prælio visus.*

*Clauigium.
Calagurra.
Et*

*Tessera Hispa-
nicorum mili-
tium.*

Naurancius.

*Era 866.
quinta.*

*Mamadonna
ioto hoc libro
scriptus Codex
pro Veremun-
dus, legit Vere-
mundus.*

se annis, quinque; tempore Mauregati, & duobus in regno particeps Veremundi, solus autem quadraginta vno. in quibus licet vxorem habuit, ab eius * contactu semper exitit alienus, caste, sobrie, immaculate, ac pie regni gubernacula dirigendo, amabilis Deo & homini- bus. Apud Ouetum morte propria consummatus immaculatum spiritum ad ccelos* dimisit. Cuius corpus omni veneratione delatum in ecclesiam sanctæ Mariæ quam ipse funda- uerat, in tumulo lapideo sepelitur.

De strage Normanorum, & victoriis Ranimiri.

CAPVT XIII.

POST obitum eius* Ranimirus, filius Veremundi Regis & diaconi, ipso Rege Aldefon- 10
so adhuc in extremis laborante, & hoc ipsum præcipiente, ad regni fastigium sublima-
tur æra octingentesima quinquagesima nona, & sex annis regnavit. Sed quia in Bardulia
pro accipienda vxore aliquandiu fecit moram, Nepotianus quidam Comes palatii at-
tentauit regnum tyrannide obtinere. Ranimirus autem hoc audiens festinato reuer-
titur, & apud ciuitatem Galleciæ quæ Lucus dicitur, exercitum congregauit, & Asturias
irruptione inuasit, eo quod Astures Nepotiano fauebant. Nepotianus autem sumpta ma-
nu Asturum & Vasconum Regi Ranimiro occurrit ad pontem fluuii qui Narceia nuncu-
patur. Nec mora, destitutus à suis in ipso certamine fugam parat, fugitiuus à duob. Comi-
tibus Somna & Scipione in Pramaria capitur, & sic regnum Ranimiro pacifice subiuga-
tur, Rex autem Nepotianum in monasterium relegari præcepit, vt ibi finem vitæ orbus & 20
monachus expectaret. Tempore Ranimiri gens Normanorum crudelissima & pagana ad
Pharum Galleciæ applicuit cum multis nauibus & triremibus. quod vt comperit Rex
Ranimirus, congregauit exercitum Comitum & magnatum, & in Pharo Galleciæ supra-
dicto intulit eis bellum, & Domino adiuuante, gens Normanica, licet aspera, fuit victa, &
septuaginta naues eorum incendio cōcremate, magna eorum multitudine interfecta. Qui
supererant, nauigio aufugerunt, spoliis multis victoribus derelictis. Fugientes aut Hispalim
confugerunt, & prædas agentes plurimos occiderunt, vsq; adeo quod ipsam Hispalim irru-
perunt, & post anni circulum ad propria redierunt. Dum hæc aguntur, Ranimirus bellis
impellitur intestinis. Nam Comes palatii Alderedus, & Piniolus procer palatii cum septē 30
filiis contra Regem in superbiam sunt elati. Sed eorum factionibus Ranimirus occur-
rens, Alderedum priuauit oculis, Piniolū cum septem filiis interfecit. Post hæc autem Rex
Ranimirus nolens otiosus à Dei seruitio inueniri, aggressus est loca Arabum, & tam in vil-
lis, quam in agris cuncta quæ reperit, etiam Anagarum incendio concremauit. Tunc Sar-
raceni cum maxima multitudine occurrerunt. Exercitus autem Regis Ranimiri visa mul-
titudine, in locum qui Clauigium dicitur, se recepit. Cumque in nocte de certamine du-
bitaret, apparuit ei beatus Iacobus confortans eum, vt certus de victoria sequenti die bel-
lum Arabibus instauraret. Cumque diluculo surrexisset, visionē Episcopis & magnatibus
reuelauit. Qui pro visione gratias exoluentes, ad pugnam omnes se communiter paraue-
runt apostoli oraculo roborati. Sed ex alia parte Sarraceni de multitudine confidentes, ad
prælium processerunt. Hinc inde itaque conferto prælio, Sarraceni confusione turbati 40
Christianorum Galliis terga dederunt, ita quod ex eis fere septuaginta millia ceciderunt,
In quo bello beatus Iacobus in equo albo vexillum manu baiulans fertur apparuisse. Tunc
Rex Ranimirus cepit Albaidam, Clauigium, Calagurram, & multa alia, quæ regno adiecit
Ex tunc (*fertur) hæc inuocatio inoleuit, *Deus adiuna, & sancte Iacobe.* Tunc etiā vora & do-
naria beato Iacobo perfoluerunt, & in aliquibus locis non ex tristitia, aut necessitate, sed
deuotione voluntaria adhuc soluunt. Aderant autem cum Rege Garsias frater eius, qui à
patre eorum Veremundo diacono post mortem patris infantulus est relictus, quem Rex
Ranimirus tanta benignitate fouebat, quod & tanquam seipsum diligeret, & participem
faceret regni sui. Vrraca autem vxor Ranimiri quam ex Castella duxerat, cum esset chris-
tianissima, ecclesias sancti Iacobi & sancti Saluatoris multis donariis adornauit. Constru- 50
xit etiam Rex Ranimirus ecclesiam sanctæ Mariæ opere forniceo in latere montis Nau-
rantii, duobus miliaribus ab Oueto. Anno sexto regni sui propria morte decessit, Oueti
honorifice tumulatus.

De Rege Ordonio, & eius magnalibus.

CAPVT XIII.

RANIMIRO defuncto Ordonius filius eius successit in regno æra octingentesima se-
xagesima * sexta, & regnavit annis decem, vir patiens & modestus, vxorem duxit no-
mine * Mamadonam, ex qua genuit quinque filios: Aldefonsum, * Veremundum, Nuniū
Odoarium. Froilam qui dictus est Aragonus. Ciuitates desertas quas eiecit Arabibus
Aldefonsus

Aldefonsus maior inuasiōe destruxerat, adductis populatoribus reparauit, scilicet Tudam, Asturicam, Legionem, Amaiam, Patritiam, ^{Tuda. Asturica. Legio. Amaia. Patritia.} Contra Arabes sapissime dimicans triumphauit. In primo anno regni sui aduersus Vascones rebellantes exercitum congregauit, & coactos cædibus suo iuri eos & patriam subiugauit. Cumque victor ad propria remearet, audiuit Arabes contra se cum exercitu aduenire, & cum toto sui exercitus apparatu occurrit intrepidus ad bellandum, & victor in Arabes: plurimis eorum gladio detruncatis cæteri aufugerunt, & sumptis spoliis & captiuis Rex Ordonius rediit gloriosus. Interim autem quidam Princeps Sarracenorum natione Gothus, sed ritu Machometico inquinatus cum tota sua gente deceptus, quos Arabes * Beneaharim dicunt, contra Regem Cordubæ ^{Beliazin V. C. abundant hoc} rebellauit, eique plurimas ciuitates, quasdam fraude supplantauit [quasdam gladio] Cæsaraugustam, Oscam, Tudellam, & Toletum, vbi filium suum nomine Lupum præposuerat ciuitati: postea autem in Francos Catalonia & Gallia Gothica arma vertit, prædas & cædes plurimas inferendo, duosque eorum Francorum duces, Sancium & Pulionem, fraude & prælio vicit, & cepit catenis, & carceri mancipauit. Duos etiam tyrannos Sarracenorum Ibebeanza & Alporz cum filio suo Azeth, partim Muza, partim filius eius Lupus præliando ceperunt. Carolus autem Rex Francia, non ille Magnus qui iam decesserat, videns quod sine magnis sumptibus & discrimine ei non poterat obuiare, decreuit Muzam muneribus compescendum: & acceptis muneribus inquietare cessauit. Tunc * de tot victoriarum successibus eleuatus præcepit suis, vt eum Regem tertium in Hispania appella. ^{Muxa.} et. Post hæc præsumptione præterita non contentus, collecta manu valida, cōtra regē Ordoniū se parauit. Sed Rex Ordonius ad eius insaniā comprimendā venit Albaidā, quā dictus Muza nuper Christianis ablatā construxerat, & muris & turrib. in ea præsidium obfirmarat, ad quam veniens Rex Ordonius conclusit obsessam. Quod audiens Muza manu valida in succursum Albaidæ festinauit, & veniens ad montem qui Laturcius dicitur, fixis tentoriis spectauit. Ordonius autem audiens aduentum Muzæ mediocritate exercitus in obsidione dimisit, cum reliqua contra Muzam animose processit, initoque certamine Muzam cum suo exercitu superauit, interemptis plusquā decem millibus de numero militari, exceptis * plebibus interfectis, quæ hunc numerum excedebant. Muza vero ^{alio millibus} trino vulnere sauciatus vix semiuuius euasit, & totius exercitus apparatus, & munera quæ à Carolo susceperat gloriosus, deuietus amisit, quæ Rex Ordonius & suus exercitus habuerunt. Et sic victor inclytus ad eos quos in obsidione dimiserat, est reuersus, & septima die postquam rediit, irruptione munitionem accepit, omnibus qui inerant interfectis & ciuitate vsque ad fundamenta subuersa, ad propria rediit cum triumpho. Lupus autem filius Muzæ, qui principatui præerat Toletano, auditis quæ circa patrem suum acciderant cum omnibus quæ habebat, Regi Ordonio se subiecit, & dum vixit, subditus ei fuit, & cōtra Arabes pro Rege Ordonio cui se dederat, plurima bella gessit. Rex autem Ordonius Cauriam cum rege suo Zeyt, & Salmanticam cum Rege suo Muzerez potenter inuasit, & ^{Cauria. Salmantica.} pluribus interfectis reliquum vulgus cum vxoribus & filiis fecit vendi. Eisdem temporibus Normani piratæ ad Hispaniæ littora peruenerunt, & loca maritima deprædantes, homines gladio, terras incendio consumperunt. Exinde in transmarinā Mauritaniam transfretantes, * Nacorum ciuitatem eius prouinciæ inuasert, magna Sarracenorum multitudine interfecta. Deinde Maioricam, Minoricam, * Euizam, Frumentariam, Baleares insulas vastauerunt. Deinde aduecti, Græciam patris incursionibus eodem nauigio ad propria redierunt. Rex autem Ordonius supradictus expleto anno decimo, quidam dicunt decimo sexto regni sui, morbo podagrico * interceptus, Oueti defunctus in ecclesiā sanctæ Mariæ cum prioribus Regibus tumulatur. ^{interemptus.}

De Aldefonso Magno, & eius præliis gloriosis. CAPVT XV.

POST mortem Ordonii regnauit Aldefonsus filius eius, [qui] quatuordecim annorum ^{abundat quib. Era 875.} erat cum regnare cœpisset, æra octingentesima septuagesima quinta, & regnauit annis quadraginta sex. Hic in morte patris à palatio absens erat, sed audita morte patris festinus venit Ouetum, ibique ab omnibus gratanter susceptus regni fastigium est adeptus. Cumque regni negotia laudabiliter inchoaret, Froila Veremundi ex partibus Galleciæ cum magno exercitu veniens regnum præsumere attentauit. * Sed tamen ex improviso Rex ^{Et quia tyrannidi} Aldefonsus Alauæ se recepit, vt collecto maiori exercitu Froilæ * Veremundi obuiaret. Inter hæc autem dum prædictus Froila plus tyrannice, quam regaliter se haberet, Oueti interficitur à senatu. Cuius mors quanto iustior, tanto gratior approbatur. Quod audiens Aldefonsus ab Alaua ad Asturias properauit, & statim utilitati inhians, Sublan- ^{Sublantia.}

Ceia.
Hinc patet Sub-
lantiā nō esse
legionem: Sīde-
tur esse illud op-
pidum quod ho-
die Sabaga à
sanctis manib.
nominatur.

tiam & Ceiam populauit muris, & turribus cōmuniuit. Eilo autē Alauenſium Comes eor-
da ſuorum contra Regem indebite incitauit exiſtimans rebellare, ſed dum Rex collecta
manu factioni reſiſtere properaret Alauenſium, aduentu Regis terrii. manus dederunt,
pollicentes ſe de cætero ſubditos & fideles. Sicque Alaua ſuo imperio ſubiugata, Eilonem
Comitem ferro vinctum miſit Ouetum, Eiſdem diebus Legionem exercitus Arabum at-
tentauit cum duobus ducib. Imundar & Alchana, quorum aduentum audiens Aldefon-
ſus cæde & gladio effugauit. Poſt hæc volens omiſſis aliis ſtragi Arabum inſudare, & fidei
terminos dilatare, Gallos & Nauarros amicitia ſibi iunxit, & ex Francorum regali gene-
re vxorem duxit nomine Amelinam, quæ poſtea Ximena mutato nomine fuit dicta, ex
qua ſuſcepit quatuor filios, Garſiam, Ordonium, Froilam, & Gundifaluum, qui fuit Archi-
diaconus eccleſiæ Ouetenſis, Hic Aldefonſus vir bellorum, pietatis, religionis, & iuſtitia
fuit amator. Hic volens bellis domini tempora dedicare, aſſumptis Gallis Gothia, & po-
pulis Vaſconum & Nauarrorum, terras quas Arabes detinebant, fame, flamma, cædibus,
& incurſionibus coarctauit, Lentiam turribus igne conſumptis obtinuit habitatoribus in-
terfectis. Inter cætera autem pietatis & religionis opera theſauros quos pater ſuis ſibi reli-
querat, eccleſiis & pauperibus erogauit, eccleſiam ſancti Iacobi quæ erat terrea, quadris
lapidibus & columnis marmoreis reparauit, eccleſias multas & palatia intra diœceſin O-
uetenſem, & per omnia loca regni ſui oppida, munitiones, & caſtra. Factum eſt autem, vt
Arabum maxima multitudo ex regno Toleti ad regni ſui exterminium adueniret, ſed Al-
defonſi Regis occurſu conſuſi, & caruere optatis, * & quæ attulerant perdiderunt, & ma-
xima multitudo bello perempta, etiam quæ fugæ ſe dederant, perierunt. Peracta victoria
in ripa Dorii, Rex rediit cum gloria & honore, & in his bellis Bernardo fortiffimo milite
ſibi ſtrenue aſſiſtente. Verum quia pater eius, licet orbus & decrepituſ, adhuc in vinculis
tenebatur, Bernardus extruxit caſtrum quod Carpium appellauit, in territorio Salmanti-
cenſi, indeque fœderatus Arabibus cœpit regni confinia infeſtare. Vnde & Arabes aſſum-
pta maxima multitudo Legionem, & Aſturicam, & adiacentia loca vaſtare cœperunt.
Sed Rex Aldefonſus abſolutione patris Bernardum concilians contra Arabes exercitum
inſtaurauit. Arabes vero præ multitudo nil verentes in duas partes exercitum diuiferunt:
vnam partem Puluerariam miſerunt, cum alia Regis exercitui occurrerunt. Sed Bernar-
dus cū parte exercitus eam medietatē quæ contra Regis exercitū mittebatur, in Vallemo-
ri præuenit, & eos cæde mirabili deuſtauit. Rex vero eis qui * Puluerariam iuerant occur-
rendo, iuxta Vrbicum vt potens proſtrauit, victor occidit, vt præualens exterminauit, &
præter eos qui fugæ periculo perierunt, in campo cæſi vſque ad duodecim millia reman-
ferunt, ita quod de vtroque exercitu nulli alii euaserunt, præter decem qui obteſti ſangu-
ne remanerunt.

Item de præliis & piis operibus Aldefonſi.

C A P. XVI.

POſt hæc iterum exercitus Arabum cōgregatus obſedit Zamoram. Quod Rex audiēs
improuiſus cum iis quos ad manum habuit, ingreſſus eſt ciuitatem, mandans omnibus
ſuæ gentis, vt in ſuccurſum eius quantocius properarent: & Bernardo ſollicite inſtigante
exercitus adunatus Arabes exterminio conquæſit, Alchaman eorum propheta gladio
interfecto. Quibus cædibus coacti Arabes ad tempus cum Rege pacis fœdera firmauerunt.
In diebus huius Aldefonſi dicunt quidam fuiſſe bellum Roſcida vallis, & non cum Caro-
lo Magno, ſed cum Carolo agnominato Martello, cum quo aſſerunt accidiffe. Sed cum
tres Caroli fuerunt ſucceſſiue, ſcilicet Carolus Magnus, Carolus Caluus, Carolus Martel-
lus, ex cauſa ſuperius assignata, & quia in libris authenticis inuenitur, & quia publica fama
Francorum & Hiſpanorum communiter hoc proclamant, tempore Magni Caroli dicimus
accidiffe. Si quis autem melius dixerit, * correptionem in hoc corpusculo non reuſo. Per
idem tempus Froila frater Regis cum aliis quatuor fratribus (vt fertur) mortem Regis pro-
curans, factione detecta in Bardulia ſe recepit, ſed Rex frater eum inſequens comprehen-
dit, & omnes fratres ſuos Veremundum, Nunium, Odoarium, & Froilam priuauit oculis
ex hac cauſa. Veremundus autem clanculo fugit Aſturicam, & per ſeptem annos geſſit
tyrannidem, cum quibus etiam actō exercitu Galiare obſedit, ſed ab Aldefonſo Rege
proſtrato exercitu, Veremundus orbus ad Arabes fuga celeri conuolauit. Tunc Rex in
Ventofam & Aſturicam, eo quod Veremundum receperunt, vindicauit. Coimbriam et-
iam à Sarracenis obſeſſam ſoluta obſidione ſuo imperio cōſeruauit. Tunc etiā vrbes, * Por-
tugallia, Viſcum, Flauiu cœperunt habitari ab incolis Chriſtianis. Etiā vſq; ad fluuiū Tagū
in partibus Portugallia aliqua populauit. Quidam dux & proconſul Arabum nomine A-
bohali bello comprehenſus Regi eſt præſentatus, qui datis pro ſe centum milibus aurec-
rum

Lentia.

S. Iacobi.

Et conſuſi facti
ſunt

Carpium.
Salmantica.

Pulueraria V. C.

Vallis roſcida.

Caroli tres.

lib. 4. cap. 10.

Correptionem.

Bardulia.

Galiare.
Ventosa.
Aſturica.
Coimbria.
Portugallia.
Viſcum.
Flauia.
Portugallienſis,
Viſcuſis.
Elanenſis.

rum permiffus liber abiit & securus. * Idem etiam Rex Septem mancas, Dominas, & alias villas in campis Gothicis populauit. Post hæc Rex partes Toleti deuastans, & aliquas munitiones euertens habitatoribus trucidatis, accepta à Sarracenis pecunia, eis per trienniū pacem dedit. Sicque reuerfus ad propria, Addanium quēdam de familia Palatina in mortem regis comperit macchinatum, quem fecit ilico lanari. Ecclesias quoque beati Iacobi, & sanctorum Facundi & Primitiui magnifice fabricauit, quas postea Arabes destruxerūt, castrum Gozon in maritima Asturiarum ob tuitionem patriæ obfirmavit, ciuitatem Zamoram nobiliter populauit, quæ ex eo nomen dicitur accepisse. Cum Rex ipse locum ascenderet ad videndum, satelles quidam qui inter cæteros Regem cum spiculo præcedebat, vaccam nigram dicitur inuenisse, quam volens rusticam applausus vocabulo delinire, fertur dixisse * Zemora. vaccas enim eius coloris Hispani armentarii moras vocant. Vnde & Rex Zemoram nomen indidit ciuitati. Et cum Rex tantis prosperis lætaretur, duos presbyteros Seuerum & Desiderium ad Ioannem Papam cum suis literis destinauit, qui reuerfi cum * Reinaldo eiusdem Papæ gerulo epistolam huiusmodi detulerunt.

Epistola Ioannis Papæ ad Aldefonsum Regem.

CAPVT XVII.

IOANNES, Episcopus seruus seruorum Dei Aldefonso Regi christianissimo, seu cunctis venerabilibus Episcopis, Abbatibus, vel orthodoxis Christianis. Quia igitur in curam nos totius christianitatis beati Petri Apostolorum principis sempiterna providentia successores, ea Domini nostri Iesu Christi constringimur adhortatione, qua beatum Petrum Apostolum monuit, dicens quadam voce: *Tu es Petrus, & super hanc petram adificabo ecclesiam meam & tibi dabo clauis regni cælorum, & reliqua.* * Hinc rursus imminente Domini nostri articulo gloriosæ passionis, inquit: Ego pro te rogavi, vt non deficiat fides tua, & tu aliquando conuersus confirma fratres tuos. Ideoque quia vestræ notitiæ fama per hos fratres limina apostolorum lustrantes per Seuerum & Desiderium presbyteros nobis miro odore bonitatis est reuelata, paterna vos adhortatione commoneo in cæptis bonis operibus gratia duce perseuerare, quatenus copiosa vos beati Petri protectoris vestri, & nostra protegat benedictio, & quotiescunque filii charissimi ad nos venire quilibet vestrum, aut transmittere voluerit, tota cordis exultatione & animi gaudio de vltimis Galleciæ finibus, cui vos præter me Dominus rectores constituit, tanquam iure filios nostros vos * colligimus, & ecclesiæ Ouetensis quam vestro consensu & assidua petitione metropolitanam constituimus, omnes vos subditos esse mandamus, & concedimus etiam prædictæ sedi, vt ea quæ Reges, seu quibus fideles iuste obtulerunt, vel in futurū Domino opitulante cōtulerint, ratum, firmum, & inconcussum manere in perpetuum præcipimus. Hos quoque latrores literarum nostrarum omnes hortor, vt habeatis commendatos [Bene * valete] Item alia epistola ab eodem Papa Romano directæ per Arnaldum gerulum mense Iulio.

Alia Epistola.

IOANNES Episcopus seruus seruorum Dei dilecto filio Aldefonso glorioso Regi Galleciarum. Literas deuotionis vestræ suscipientes, quia deuotum vos esse cognouimus erga * vestram sanctam ecclesiam, gratias vobis multiplices referimus Dominum exorantes vt * victor regni vestri abundet de inimicis vestris, victoriam vobis concedat. Nam * vos filii * charissimi sicut petistis, sedulas preces Domino fundimus, vt regnum vestrum gubernet, vos saluos faciat, custodiat, & protegat, & super inimicos vestros. Ecclesiam autem beati Iacobi ab Hispanis Episcopis consecrari facite, & cum eis concilium celebrate. Et nos quidem, gloriose Rex, sicuti vos, à Paganis iam constringimur, & die ac nocte cum illis bella committimus, sed omnipotens Deus * dat nobis de illis triumphum. Huius rei gratia rogamus dilectionem vestram, & animum deprecamur, vt quia (vt diximus) valde à Paganis opprimimur, aliquantos viles & optimos Mauriscos cum armis (quos Hispani cauallos Alpharaces vocant) ad nos dirigere non omittatis. Qualiter nos recipientes Dominum colaudemus, vobis gratias referamus, & per eorum * portionem de benedictionibus sancti Petri vos remuneremus. Bene * vale dilectissime fili, & clarissime Rex.

De sublimatione Ouetensis urbis in metropolim, & dedicatione ecclesiæ sancti Iacobi, & concilio Ouetensi.

CAPVT XVIII.

Rex itaq; visis epistolis gaudio est gauisus, & cōstituit diem in qua conuenirent nobiles, & magnates, & pontifices, qui ecclesiam beati Iacobi dedicarent. Et celebrata de-

Legionens.
Astoricens.
Ouetens.
Tudens.
Aucens.
Iriens.
Lucens.
Theodosius.
Silet Roder. Toletanum Episc.
Britoniensis
Salmaticensis
Cauriensis.
Coimbricensis.
Lamecens.
Visensis, &c.
Guimagus.
Oueti ciuitas Episcoporum & Metropolis.

dicatione, omnes cum gaudio ad propria redierunt, & fuerunt ibi in dedicatione multi Episcopi: Vincentius Legionensis, Gomellus Astoricensis, Hermegildus Ouetensis, Didacus Tudensis, Egila Auriensis, Sifnandus Iriensis, Recharedus Lucensis, * Theodosius Britoniensis. Horum ciuitates iam per Dei gratiam à Christianis possidebantur. Fuerunt ibi alii Episcopi, quorum ciuitates aliquæ desertæ, aliquæ ab Arabibus tenebantur, Iohannes Aucensis, Dulcidius Salmaticensis, Iacobus Cauriensis, Faustus Coimbricensis, Ardimirus Lamecensis, Theodemirus Visensis, * Guimagus Portugallensis, Argimirus Bracarenensis, Heleoa Cæsaraugustanus. Horum vrbes etiam aliquando Asturiarum Reges obtinuerunt, propter impotentiam retinendi ab Arabibus occupatæ, aut retentæ, aut diruptæ remanserunt vsque ad tempora Aldefonsi qui cœpit Toletum. Et earum Episcopi ad Asturias fugientes tam in ciuitate, quam in diocesi Ouetensi partitis sibi territoriis, vt poterant, victitabant. Vnde in aliquibus libris antiquis Ouetum dicitur ciuitas Episcoporum. Transactis autem x i. mensibus prædictus Rex vna cum vxore & filiis, Episcopis Comitibus, & magnatibus autoritate domini Papæ Ioannis Ouetum ad celebrandum concilium conuenerunt, in quo cum vniuersali conuenientia ciuitas Ouetensis dignitate metropolitica insignitur, & Hermegildus in Archiepiscopum sublimatur, quia Hispania captiuatis quinque sedibus metropolitice, silebat officio metropolitico destituta. Incurstantium enim hostilitate fugati intra Asturiarum angustias Prælati qui gladium effugerant, confugerunt, & vt tanta angustia tolerabat, antiqua Toletani concilia instituta sollicitè contuentes, Ouetensem ecclesiam & cæteras quibus iam vt metropolis præminebat, ordinabant, iuxta canonum sanctiones. Multisque secundum Deum vtiliter ordinatis, soluto concilio ad propria redierunt.

De incarceratione Garfias filii Regis, & morte Aldefonsi. CAPVT XIX.

Gazon,
Gozonem.

supr. Ximenam
vocat. cap. 15.

Vnde & munivit castra in con-
finio Legionis
videlicet 2.
Alba.
Gorda.
Arbolium.
Luna.
Munione
fratrem
filiorum
Boides.
exaltauerat
impetrauit
quia iam V. C.

POST hæc veniens Zemoram Garfiam filium suum comprehendit, & apud * Gazonem ferreis vinculis mancipauit, quia suspectum habebat, eo quod focer eius Munio Fernandi tyrannidem actitans contra Regem rebellare parabat. Ex quo facto alii filii indignati, coniuratione facta, patrem suum regni regimine priuare parabant. Huius autem dissensionis causa fuit Regina * Semena, quæ dicta fuerat Amelina, quæ satis inhumana studebat noua grauamina & seruitutis onera inuenire, nihilominus discidia & schismata procurare. Hæc Regem Aldefonsum non habens charum, vt affectus expetit maritalis, excogitauit virum regno priuare, & filium suum Garfiam quem pater vinculauerat, subrogare: * Albam, Gordonem, Arbolium, atque Lunam commouit, vt filius eius in his rebellans, auxiliante focero * Munione, captionis iniurias vindicaret, coniuratione fratrum eum ad talia incitante. Rex autem tam filii, quam suorum persecutionibus coarctatus, in villa quæ Boides dicitur in Asturiis, regni regimine se priuauit, & filium suum Garfiam [licet inuitus] regni constituit successorem præsentibus filiis & potioribus regni sui. Post hæc orationis causa beati Iacobi limina visitauit, & rediens à filio suo Rege Garfia quem * exaltauit, qui iam tunc fratribus præminebat, petiit vt semel impeteret Sarracenos, & obtento à filio quæ petebat, mouit exercitum contra Mauros, & eorum terris stragibus & incendiis deuastatis, & factus inclytus spoliis & captiuis victor ciuitati restituitur Zemorensi, & sicut principium sic finem regni victoriis adornauit. Ibique proprio morbo coactus, scelicem spiritum creatori restituens, vitæ cursum sceliciter consummauit, & sepultus Astoricæ, post translatus Ouetum, in ecclesia sanctæ Mariæ cum vxore sua Semena Regina finalem obtinuit sepulturam, cum regnasset, annis XLVI.

Garfias primus

De præliis Garfias, & morte eius.

CAPVT XX.

Era 921.

ALDEFONSO defuncto Garfias filius eius successit in regno æra DCCCXXI. regnauit 50 annis III. Garfias igitur in initio regni sui terras Arabum est aggressus, & duris incursionibus peragratis, euersis plerisque munitionibus campestris flamma vorace consumpsit, habito prælio cum Aiola Rege Arabum, plurima strage contritum vicit, & captiuauit. Prædaque rerum, gregum, & captiuorum maxima subtequente venit ad locum, qui Tremulus nuncupatur, ibique custodium incuria Aiolas curiosus abcessit, & ad suos rediit fugitiuus. Garfias autem III. annorum expletis circulis, Zemoræ propria morte decessit, Ouetumque delatus in monumentis regalibus est sepultus.

De

*De Rege Ordonio, & bellis eius, & de translatione ecclesie Legionensis.**Ordonius 11.*

CAP. XXI.

POST Garfiam Ordonius frater * eius regni gubernacula legitur suscepisse æra DCCC Eius dicitur
 XXXIII. & regnavit annis VI II. mensibus * sex. Hunc Ordonium Rex Aldefonsus Gal- veus.
 leciæ præfecerat adhuc regnans. Hic autem Ordonius paterna facta fœlici æmulatione ca- Æra 924.
 pssens & solers, iustus & pius, & in necessitatibus pauperum consolator, regnum provide septem.
 gubernabat. Cum enim vivente patre principatum teneret, collecto exercitu aliquantas
 10 Baticæ provinciæ ciuitates irrumpens loca campestria deuastauit plurimis habitatori-
 bus interfectis. In initio autem regni Rex Ordonius collecto exercitu Talaueram oppi- Talaueram.
 dum animosus obsedit, venientesque Arabes, vt obsessis fierent in succursum, & ipsi
 pugna prostrati, & obsessi frustrati, vtrique gladio perierunt, & direpto oppido, quæ ibi
 erant, Regis Ordonii prædæ cesserunt, & principem exercitus Cordubensis captum
 adduxit qui multis prædis & captiuorum cateruis eius gloriam subsequenter in regnum
 suum reuertitur gloriose. Post hæc autem tantis vastationibus arctati Arabes, ad Regem
 Cordubæ Abderramen & Almotaraph Regem Tingitaniæ miserunt auxilia postulantem
 qui legationi lugubri annuentes interminatione pœnali exercitus coegerunt, & * Auolal Auolalæ
 paz Alcaidus Cordubensis cum magno exercitu Arabum, & cum alio Rege Tingitaniæ Alca. adus.
 20 * Almotaraph nomine, ad castrum quod sanctus Stephanus dicitur, in ripa Dorii peruene- Floredado de
 runt. Quod Rex Ordonius cum audisset, conuocato magno Christianorum agmine festi- S. Eusebium.
 nus occurrit, & triumphali prælio prostratos deleuit, & Rege Vlit, & Almohabat duce
 magno, & aliis ducibus interfectis, cæteros aut cæde, aut captiuitate possedit, & cum triu-
 phali gloria ad propria est reuersus. Sed à bellorum magnalibus impatiens abstinere, con-
 tra Emeritam exercitum congregauit, & totam Lusitaniam fere deuastans, castrum Co-
 lubri quod Turne Alariz dicitur, occupauit, & acta præda auri, & argenti, & ferici, & ho-
 minum triumphaliter remeauit. Sed illius provinciæ incolæ occurrentes, oblatis mune-
 ribus pacem humiliter postulabant. Qua ad tempus indulta ad propria est reuersus, & ve-
 niens Legionem protantis victoriis omnipotenti Deo gratias referens, conuocatis Epif-
 30 copis & magnatibus maiorem ecclesiam sanctorum apostolorum Petri & Pauli quæ mi-
 nus tute sistebat, intra urbem decreuit provide trãserendã, & in palatio regio quod olim bal-
 neum fuerat Paganorum, Episcopalem cathedram collocauit, conueniente Frumínio Le-
 gionensi Episcopo cum aliis, Episcopis, qui tunc temporis ibi erant. Et cum tres essent in
 palatio mansiones, in prima domo altare maius in honorem sanctæ Mariæ semper virginis
 erexerunt: in secunda domo sancti Saluatoris, & apostolorum omnium construxerunt: in
 tertia domo sancti Ioannis Baptistæ, & omnium martyrum, & confessorum. Quibus om-
 nibus dedicatis prædicta altaria ornamentis aureis & argenteis liberaliter decorauit, & ad Ordonius d.
 dotem ecclesiæ possessiones varias cumulauit, & in eadem ecclesia communi fauore prin- XII. Episc. co-
 cipum & magnatum à duodecim pontificibus fuit diademate insignitus. ronatur.

Item de præliis Ordonii, & vxoribus eius, & captione magnatum, & morte Regis.

CAPVT XXII.

HIS peractis Rex Cordubensis dolens tantum interitum suæ gentis inuasit terminos Mindoniam
 regni sui, & ad * Roindoniam vsque peruenit. Cui occurrit Rex Ordonius, confertoq; Rondonia.
 prælio multi ex parte Regis Ordonii, & ex Arabib. corruerunt, & cū per totã diem fortiter di-
 micassent, neuter victor, neuter victus fuit, sed vtriq; redierunt ad propria cum iactura. Post
 hæc venit Abderramen cum magna multitudine suorum & Africæ quos conduxerat, ter- Muez.
 50 ramque ingressus est Nauarrorum vsq; ad locum qui Muez adhuc hodie nuncupatur. Quos
 Rex Garfias filius Regis Sancii nequies tolerare Regi Ordonio nunciavit, qui confestim
 occurrens cum ingenti auxilio properauit. Cumque in valle Iuncaria sibi adiuicem ex-
 ercitus obuissent sicut Dominus voluit sustinere, multi de Christiano exercitu corruerunt.
 Etiam duo Episcopi Dulcidius Salmanticensis & Hermigius Tudensis fuerunt ibi Sintilla.
 ab Arabibus comprehensi, & pro isto Hermigio fuit sobrinus eius sanctus Pelagius Sarmation.
 datus obses, qui postea fuit martyr. Similiter & Dulcidius fuit dato obside liberatus. Is Sarmaticorum.
 autem Rex Ordonius prouocatus ex suis agmina congregauit, & ingressus terram Arabum Eliph.
 quæ Sintilia dicitur, strages & plurimas cædes egit, castra & oppida plurima in ore gladii Palmatium.
 occupauit, Sarmalion, Heliph, Palmatiũ, & Castellionẽ, & Magnantiã, & multa alia castra Castellio.
Magnantiã.

Et inde
Muninam.
Nuniam.
Dopiam.

Tegulare.

Fernandus &
Almodar albus
& Didacus fi-
lius eius, & Fer-
dinandus An-
surii filius.
Enechonis.
Anagarum.
Triticum.
Ticum.

diripuit, & destruxit. * Exinde Zemoram rediens cum triumpho vxorem suam * Muninā * Domnam, quæ & Geloira alio nomine vocabatur, inuenit defunctam, ex qua suscepit duos filios, Aldefonsum videlicet, & Ranimirū, plus de morte coniugis contristatus, quā de victoria iucundatus. Aliam quoque duxit vxorem ex partibus Galleciæ nomine Aragonum, quam postea suspectam reliquit, pro quo condigne postea satisfecit. His transactis misit pro Comitibus qui Castellam regere videbantur, ad locum qui Tegulare dicitur, in ripa fluminis Carrionis, quasi cum eis colloquium habiturus, & uenerunt ad eum Nunius * Fernandi, & Almondar Albus, & filius eius Didacus, & Fernandus Ansurii filius, & nullo conscio exceptis consiliariis cepit eos, & uinctos catenis Legionem adduxit, & carceri mancipatos post aliquantum tempus iussit occidi, & posuit maculam in gloria sua, & cruore innocuo balneum gloriæ obfuscauit. Et fœderatus Garfiæ * Enechonis Aristæ Principi Nauarrorum filiam eius nomine Sanciam duxit vxorem. Post quod etiam cepit Anagarum quod olim * Ticum vocabatur, & Vicariam, quæ ex eo nomen dicitur habuisse, quod Gotthorum tempore sedes iudicii habebatur. Reuersus autem ad propria, cum egrederetur Zemoram, in infirmitate percussus vitam finiuit, sepultus Legionem in ecclesia cathedrali.

RODERICI ARCHIEPIS

COPI TOLETANI DE REBUS HI-

SPANIÆ LIBER QUINTVS.

De Froila & iudicibus.

CAPVT I.

893.
Monina Dom-
pna V. C. Sr. su-
p. cap. 8. l.

aliqua.
Fronimium.

DOST mortē Ordonii Froila frater eius successit in regno æra D cccc-xxxii. & regnauit anno i. mensibus ii. & duxit vxorem nomine * Munina Domna, ex qua suscepit tres filios, Aldefonsum, Ordoniū, & Ranimirum, & quartum de concubina nomine Acenare. Hic nihil legit memoria dignum, nisi quod filios Olmundi nobilis sine culpa aliqua fecit occidi, & * Fronimium fratrem eorum Legionensem Episcopum exilio condemnauit. Et quia viri impii nō dimidiant dies suos, percussus lepra, vnus anni & duorum mensium expleto circulo vitam finiuit, & iuxta fratrem suū Ordonium Legionem inglorius sepelitur. Episcopus Fronimius statim fuit sedi propriæ restitutus. Eisdem diebus nobiles Barduliæ, quæ nunc Castella dicitur, attendentes nobiles suos Nunium Fernandi, Almondar Album, & filium eius Didacum uocatos ad colloquiū, ex factione à Rege Ordonio interfectos, tyrannum etiam Froilam, & multa alia quæ eis euntibus ad iudicium à Regibus & magnatibus Legionem iniuriose fiebant, videntes etiam quod termini gentis suæ ex omnibus partibus atabantur, & pro iudicio contemptus & contumelias reportabant, sibi & posteris prouiderunt, & duos milites non de potentioribus, sed de prudentioribus elegerunt, quos & iudices statuerunt, ut dissensiones patriæ & querelantium causæ eorum iudicio sopirentur. Vnus fuit Nunius Nunii, dictus * Rasura, filius Nunii Bellidez: alter dicebatur Flauinus Caluus. iste tamen aut nil, aut parum de iudiciis cogitabat, sed armis & militiæ insistebat. Erat enim facile iracundus, nec causarum varia pacifice sustinebat, quod non competit iudicanti. Ex huius genere processerunt multi & alii magni nobiles de Castella. Flauinus Caluus habuit duos filios, Fernandum Flauinum, & Veremundum Flauini. Fernandus genuit Flauinum Fernandi. Flauinus genuit Nunium Flauini. Nunius duxit vxorem nomine Egilonem, ex qua suscepit filium Flauinum Nunii. Flauinus Nunii genuit Didacum Flauini. Didacus Flauini duxit vxorem filiam Roderici Aluari de Asturiis, viri nobilis & magnatis, & ex ea genuit Rodericum Didaci, qui dictus fuit Campiator. Alter filius Flauini Calui dictus fuit * Veremundus Flauini. Veremundus genuit Rodericum Veremundi. Rodericus genuit Fernandum Roderici. Fernandus genuit Petrum Fernandi, non illum qui dictus fuit Castellanus.

Rosoria inf. c. 3.

Flauini 21.
pro filiis
& seqq.

Veremundus, sic
& in seqq.

De Nunio Rasura, & filiis eius.

CAPVT II.

Nunii.
Rosoria & sup.

NVNIUS autem cognomento * Rasura fuit vir patiens & modestus, solers & prudens, industrius, circūspectus, & sic ab omnibus amabatur, ut vix esset cui ei⁹ iudicia displicerent,

rent, aut eius sententias causaretur, quas tamen rarissime proferebat, quia in compositione amicabili fere omnia terminabat, & sic charus ab omnibus habebatur, ut locus aliquis de tractioni, vel inuidiæ non pateret. Hic habuit * filium nomine Gundifaluū Nunii, qui cum esset adolescens, bona indole coætaneis præminebat, & futurorum indicii omnibus complacebat. Nunius vero pater eius fere ab omnibus Castellæ militibus Domicellos filios petiit nutriendos, quos curialitate, affabilitate, & bonis moribus sic instruxit, ut patres adolescentium de profectu filiorum profiterentur se tali nutritio obligatos, & ipsi adolescentes sic erant Gundifaluo Nunii dilectione coniuncti, ut eum quasi dominum sociarent, nec possent ab eius consortio vel ad modicum separari. Cumque creuisset factus miles, militiam strenuus exercebat, & pacis dulcedinem in patria * retinebat, ita quod patre suo mortuo, patri fuit favore omnium substitutus, & etiam principatum militiae conniuentibus iis qui secum nutriti fuerant, addiderunt, & duxit uxorem nobilissimam Semenam nomine filiam Nunii * Fernandi, ex qua suscepit filium nomine Ferdinandum. Hic fuit omnibus patre charior, in sermone verax, in iudicio iustus, in militia gloriosus. multa enim strenue contra Arabes peragendo fines patriæ ampliavit. Hic habuit filium qui dictus est Ferdinandus Gundifalui. Hunc Deus supra patrem & auum tot gratis exaltauit, ut ipso non attendente, tam à magnatibus & militibus, quam ab vniuersis populis Castellanis in Comitem crearetur, & omnes se suæ subiicerent ditioni. Qui factus Comes totam Castellam sic pacifico dominio confouebat, ut omnes Deo gratias agerent, qui per talem Comitem à populo suo releuauerat sarcinam seruitutis, Hic contra Arabes plurima bella gessit, quoniã & sanctum Stephanum & alia plurima loca Christianæ restituit ditioni. Ex quo iste suscepit suæ patriæ Comitatum, cessauerunt Reges Asturiarum insolescere in Castellam, & à flumine Pisorica nihil amplius vindicarunt. Strenuitate enim sua eorum insultibus resistebat, nec propter eos à bellis Arabum desistebat. Monasterium sancti Petri in ripa * Aslantia fluminis ædificauit, & multis possessionibus illud dotauit. Morte propria defunctus in eodem monasterio est sepultus, cui successit filius eius Garsias Ferdinandi, homo catholicus, qui bella plurima contra Reges Asturiarum conantes Castellæ finibus præminere, gloriose peregit, & castra plurima in ripa Dorii munifice reparauit, & vsque ad fluuium Carionem iurisdictionis suæ terminos dilatauit. Hic construxit monasterium in honorem sancti Cosmæ & Damiani iuxta ripam * Dorii fluminis Aslantia, in villa quæ Cateæ rubæ nuncupatur, & amplissimis possessionibus dilatauit, & loca quæ dedit, statuit Infantaticum appellari eo intuitu, quod si aliqua de genere suo non posset, aut nollet mariti comparis solatia adipisci, de bonis monasterii prouideretur eidem largiter & decenter, demptis duntaxat necessariis clericorum qui inibi Deo & sanctis martyribus deseruirent. Obiit autem morte propria, & in monasterio sancti Petri de Cardonia tumulatur.

De Comite Sancio, & morte eius.

CAP. III.

Hic successit filius eius Comes Sancius Fernandi, vir virtutum, amator patriæ, & in subditos totus pius. Hic obtinuit Pennam fidelem, & Septem publicam, & * Madoliū, & Montelionem, & Varinatium, * Oaromam, & sanctum Stephanum, quæ in captione patris perdidit Christiani, & multa intulit Agarenis. Antiquos foros Septem publicæ iste dedit. Castellanis militibus qui & tributa soluere, & militare cum principe tenebantur, contulit libertates, videlicet ut nec ad tributum aliquod teneantur, nec sine stipendiis militare cogantur. Hic habuit filium qui dictus fuit Infans Garsias, & Legionem fuit prodicionaliter interfectus: & habuit filiam nomine Geloiram, quam duxit in uxorem Sancius Maior Rex Aragoniæ & Nauarræ, de quo, si Deus dederit, postea prosequemur. Huius mater optans commercium cuiusdam principis Sarraceni, proposuit filium interficere, ut sic cum multiplicationibus & oppidis optatis nuptiis potiretur. Cumque quodam sero lethali poculo virus mortiferum miscuisset, filius reuelatione * pedisseque hoc præsensit, & matri, ut prius biberet, supplicauit. Quod ipsa renuens demum coacta, quod male miscuerat degustauit, & parricida mater hausit, & meruit mortem in poculo quod parauit. Et tandem Comes Sancius contriti cordis, pœnitentia stimulatus construxit monasterium nobile quod Oniam nominauit, eo quod matrem viuentem Mioniam more Hispanico appellabat. Demum post multas victorias strenue consummatas fœlicem spiritum suo restituit creatori, & in monasterio Onienſi quod ipse construxerat, est sepultus. Nunc autem ad genus & acta Regum Asturum reuertamur.

Era 933.
Duxit uxorem
Semenam.

Ege V. C.

Alfonso IV.
Huius tempore
dicitur floruisse
Episcopus Le-
gionensis Flori-
anus, de quo ser-
te infr. cap. 14.
in fine.

Era 939.
annis 100. men-
sibus 2.
Et cum esset
V. C.

coartauit
Turios s.
S. Iulianus.
De riuo forco ho-
die appellatur.
Conuentus S.
Isidori benefic-
ium est alicui
Canonicorum
conferendum.

Gyoniam.
Oxoniam, &
deleatur oppi-
dum infr. ca. 14.

Cæsaraugusta
semper V. C.
sine u.
Cæsaraugusta.

MORTVO Froila Aldefonsus filius Regis Ordonii adeptus est sceptris patris æra **DCCCCXXXII** I. & regnauit annis V. mensibus VII. anno vno mensium numerato. * Nomen * vxoris eius Semena, ex qua genuit infantem Ordonium, qui dictus est Malus, & fuit iuxta Cordubam interfectus. Hic Aldefonsus leuitate potius quam virtute deliberauit apud se, vt ad viam confessionis & pœnitentiæ se transferret, & ideo religionis operibus deuouit se, & aliquandiu huic proposito inhærendo decreuit sibi substituere fratrem suum nomine Ranimirum. Cumque proposuisset fratri per nuncios intimasset, Ranimirus audito nuncio cum magno exercitu venit Zemoram, & Aldefonso regni regimen resignante, Ranimirus substituitur fratri suo. Aldefonsus autem iam exrex ad locum qui Dominos sanctos vulgariter dicitur, super ripam * Ceixæ fluminis properauit, habitumq; monachalē assumens viam perfectionis elegit.

De regno Ranimiri, & rebellionem monachi Aldefonsi. CAP. V.

RANIMIRVS autem successit in regno æra nongentesima trigesima nona, vno anno mensium numerato, & regnauit annis * decem, & nouem mensibus, diebus duobus. * Et cum esset vir bellis deditus, mouit exercitum contra Mauros, & dum exercitum congregabat, frater suus ea leuitate, qua de Rege se monachum fecerat, à monasterio apostata resiliuit, & Legionem veniens cœpit inibi rebellare, & ad regnum iterum inhiare. Ranimirus cum hoc audiuit, direxit congregatum exercitum contra eum, & duobus annis obsessum in deditioem recepit ad suæ beneplacitum voluntatis, & statim in carcerem mitti iussit. Et dum hæc fierent, Aldefonsus, & Ordonius, & Ranimirus, filii Regis Froilæ supra dicti, cum coniuuentia in Asturiis rebellauerunt, & tyrannidem exercentes Aldefonsum qui maior erat, honore regio præferebant. Astures enim indignati, eo quod in cessione Aldefonsi, & substitutione Ranimiri non fuerant euocati, rebellionem huiusmodi factitabant. Vnde & Astures in dolo euocant Ranimirum, vt si fieri posset, in manus filiorum Froilæ deueniret. Quod præsentiens Ranimirus armata manu Asturias est ingressus, & coactos præliis mancipauit, secumque ducens cum fratre suo Aldefonso quondam Rege in eodem carcere * coartauit, & post aliquantulum temporis interuallum fratrem & sobrinos crudeliter excœcauit. Tandem Ranimirus pœnitentia ductus prope Legionem in ripa Turii monasterium sancti Iuliani construxit, & in eo fratrem & consobrinos pie, prout potuit, collocauit, vbi vsque ad finem vitæ necessaria habuerunt. Mortuus autem Aldefonsus ibidem sepultus est cum vxore sua Regina Semena & consobrinis. Regnauit autem Aldefonsus annis quinque & mensibus septem, & in quinto anno regni sui fuit orbatus oculis, & postea duobus annis & septem mensibus superuixit.

De victoria Ranimiri, & Comitibus Fernandi Gundisalui. CAP. VI.

RANIMIRVS autem regnum ingrediens Toletanum obsedit oppidum Maioritum, & muros dirumpens, sublatis rebus incolas captiuauit, & reduce exercitu remeauit. Post hæc Arabes fines Castellæ invadere decreuerunt, & Comes Fernandus Gundisalui, qui Castellæ tunc temporis præsidebat, nunciauit aduentum Arabum Ranimiro, qui conuocato exercitu, properauit in auxilium Comitibus Castellani. Cumque Legionensis & Castellanus exercitus conuenissent, Arabibus apud oppidum * Oxomam occurrerunt, & collatis signis adinuicem dimicarunt, sed Dei gratia adiuuante, Christianis victoria, Arabibus cessit fuga, multaque millia captiuorum Christiano exercitui prouenerunt. Sicque Rex Ranimirus ad sua feliciter est reuersus.

De proditione Abenaia, & victoria Ranimiri. CAP. VII.

POST hæc iterum Ranimirus contra Cæsaraugustam exercitum congregauit. Abenaia autem qui inibi princeps erat, audito quod Ranimirus & Ferdinandus Gundisalui Comes Castellæ adinuicem concordarant, timuit in immensum. Vnde & seipsum cum terra Ranimiri subdidit ditioni mentitus Abderramen Regi Cordubæ, cui erat subiectione simili obligatus. Rex autem Ranimirus omnes munitiones regni Cæsaraugustæ quæ Abenaia resistebant, cædibus & irruptionibus coegit Abenaia obedire. Post quæ Ranimiro ad sua reuerso, Abenaia proditionis non immemor, fregit pacta, & reconciliatus principi

principi Cordubensi ratus est posse inuadere terminos Ranimiri, & agens exercitum peruenit celeriter Septem mancas. Quod audiens Ranimirus assumpto exercitu processit obuius contra eum, & ibidem adinuicem utroque exercitu dimicante, cæsi Arabes, nec fuga, nec strage, sed victoria caruerunt, & secunda feria, in festo scilicet sanctorum Iusti & Pastoris, ex Arabibus vsq; ad octoginta millia perierunt, & Abenaia proditor fuit captus: cæteri qui euaserant, ad oppidum quod Alфондега dicitur, cõfugerunt. Ranimirus autem plus sanguine Arabum, quam præliis, vel spoliis cupiens satiari, eos viriliter insecutus in castro Alфондега quo confugerant, comprehendit Abderramen autem cum paucis fugæ comitibus vix abcessit. Tunc fuit solis eclipsis per vnam totam horam diei. Tunc Rex & sui cum multis spoliis & multa turba pedisequa captiuorum reuertitur gloriose, secum ducens Abenaiam captiuatum.

Item de præliis Ranimiri.

C A P. VIII.

His peractis exercitus Sarracenorum per ripã Turmii fluminis est ingressus sub principe qui Aceipha dicebatur, & fauētibus sibi Fernãdo Gundifalui & Didaco * Munionis magnatibus regni sui, cœpit populare Salmaticam, * Letesmiã, Ripas, Balnea, Alфондега, Pennam, & alia multa castra. Tunc etiam Comes Rodericus populauit Amaiam, & prædas exercuit in Asturiis in partibus sanctæ Iulianæ. Post Rex Ranimirus talibus conuentionibus prouocatus exiit obuiam Sarracenis, & bellis & cædibus sæpe repulsi à cœptis operibus destiterunt, & Fernandum Gundifalui, non illum Comitẽ Castellæ, & Didacum Munionis, fautores Arabum comprehendit, & alterum Legionem, alterum Gordone in carcere vinculauit. Sed procedente tempore, quia captione eorum magnates alii murmurabãt, recepto ab eis iuramento fidei obseruandæ à carcere liberauit, & filio suo Ordonio dedit vxorẽ Vrracam filiam * Fernandi Gundifalui Comitæ Castellani. Post hæc Rex Ranimirus qui ex Regina Tarasia, sorore Garfiæ Tremulosi Regis Nauarræ, cognomine Florentina, genuerat Sancium & Geloiram, in honorem sancti Saluatoris iuxta regale palatium monasterium fabricauit, & ibidem Geloiram filiam Deo dicauit. Decimo nono regni sui anno obsedit oppidum quod olim Aquis, nunc Talauera vocatur, in diocesi Tolitanensi, Arabes autem ei succurrere festinantes victi à prædicto Rege in prælio ceciderunt, & cæsis fere duodecim millibus, vsque ad septem millia captiuauit, & reuersus ad sua se misericordiæ operibus dedicauit, & vxore sua Regina Tarasia operante sancti Andree & sancti Christophori super * Ceiam, & sanctæ Mariæ in ripa Dorii, & sancti Michaelis archangeli in valle Ornæ quæ nunc dicitur Destriana, monasteria ædificauit, & possessionibus multis ditauit. Et cum Ouertum causa orationis adisset, ibidem grauitè ægrotauit, & Legionem allatus, in vigilia Epiphaniæ facta confessione Episcopis & Abbatibus qui secum aderant, deuote suscepit sacramentum corporis & sanguinis Domini Iesu Christi. quo facto à se regnum quod à * patre susceperat, abdicauit proclamans cum lachrymis: *Nudus egressus sum de utero matris meæ, nudus reuertar illuc. Dominus mihi adiutor, non timebo, quid faciat mihi homo:* His ita peractis vitam finiuit, & in monasterio sancti Saluatoris quod filia suæ construxerat, tumulatur. In his decem & nouem annis computantur quatuor anni Aldefonsi prædicti, quia post primum annum statim substituit sibi fratrem: per se autem regnauit Aldefonsus anno vno, Ranimirus annis quindecim.

De Rege Ordonio, & dissensione cum Castellanis, & morte eius.

C A P. IX.

Hic successit in regno Ordonius filius eius æra nongentesima quinquagesima octaua, & regnauit annis quinque, mensibus sex. Ille Ordonius satis prudens, & in regimine exercitus circumspectus. Vnde frater eius Sancius quem Rex Ranimirus ex * Tarasia, sorore Garfiæ Regis Nauarræ susceperat, fauore & auxilio eiusdem Garfiæ auunculi & Fernandi Gundifalui Comitæ Castellani, ipsis personaliter cum ipso venientibus, Legionem accessit, vt fratrem suum à regno expelleret, & ipse dignitate regia donaretur. Sed Rex Ordonius vt erat in armis strenuus, ciuitates muniuit, & munitiones viriliter defendauit, & regnum sibi intrepidus conseruauit, & vxorem suam Vrracam, quia Comitem Fernandum socerum suum hostem senserat, dereliquit, & duxit vxorem aliam nomine Geloiram, ex qua genuit filium qui fuit podagricus, nomine Veremundum. Galleci autem audientes dissensionem inter Legionenses & Castellanos cœperunt contra Regem Ordonium rebellare. Ipse vero congregato exercitu Gallicos perdomuit vsque Vlisbo-

nam, & vastatione & incendio omnia deprædatus est, & rediit inclytus multis spoliis & captiuis. Posthæc autem, inter Regem Ordonium & Fernandum Gundifalui Comitem Castellorum discordia sedata, exercitum Arabum venit ad sanctum Stephanum in ripa Dorii, & vsque Burgis omnia deuastabat. Sed Comes Fernandus Gundifalui cum exercitu Regis Ordonii & suorum, eos vsque * Dozium insecutus pugna subegit, & magnam multitudinem victor occidit, plurimamq; captiuauit. Quo audito Rex Ordonius disposuit in Arabes exercitum cōgregare, sed infirmitate præuentus Zemoræ moritur, & Legionem delatus in monasterio sancti Saluatoris quod pater suus condiderat, sepelitur.

*Dorium.**Supr. cap. 4.**Ordonius IV.
& Malus.**Era 963.**De Rege Sancio, & Ordonio Malo. C A P. X.*

10

DE RVNCTO Ordonio frater eius Sancius regis Ranimiri filius successit in regno æra nongentesima sexagesima tertia, & regnavit annis duodecim. Cumque magnates regni contra ipsum vnanimiter conspirassent, ad Garfiam Regem Nauarræ qui dictus est Tremulosus, suum auunculum festinauit. Erat autem Sancius intolerabili pinguedine aggrauatus, vnde dictus fuit Sancius Crassus, & consuluit ei auunculus Abderramen principem Cordubæ postulare, vt posset à tanto pinguedinis pondere releuari. Cumque cum eo pacem firmasset, Cordubam veniens ab Abderramen magnifice est susceptus, qui conuocatis medicis antidoto cuiusdam herbæ à grauitate pinguedinis liberatur, & agilitati & dispositioni restituitur cæterorum. Inter hæc autem Comes Fernandus & Magnates regni Asturiarum Ordonium malum, quem Rex Aldefonsus cæcus ex vxore sua Semena suscepit, in Regem & principem elegerunt. Et Comes Fernandus Gundifalui dedit ei vxorem filiam suam Vrracam Regis Ordonii derelictam. Erat autem tunc temporis quidam nobilis adolescens nomine Vegila, qui cum esset de nobilioribus illius patriæ, nolebat Comiti Fernando vt subditus obedire. Comes autem eum grauitur insecutus compulit exulare, & ad Arabes compulit transmigrare. Rex autem Sancius assumpta ab Abderramen multitudine Arabum est reuersus, vt absens regnum quod perdiderat, veniens obtineret. Quod audiens Ordonius Malus in Asturiis se recepit, vt difficultate montium inibi rebellaret. Rex autem Sancius olim Crassus, quam cito aduenit, rebellibus domitis regnum recuperauit. Ordonius autem Malus cum esset vilis, pusillanimis, & effœminatus, Deo & hominibus odiosus, operibus prauus, nec in Asturiis se tutum reputans iuit ad socerum fugiens & abiectus. Comes autem filiam ei abstulit, & alteri viro dedit, & ad Arabes ire coegit, cum quibus dum vixit, vilitatis suæ pœnas exsoluit. Rex vero Sancius regno pacato, duxit vxorem, quæ Tarasia dicebatur, ex qua genuit Ranimirum. Tunc Rex Sancius cum esset homo deuotionis, suadentibus vxore sua Tarasia & sorore sanctimoniali Geloira, misit Velasum Legionensem Episcopum & alios nuncios pro pace firmanda, & pro petendo corpore sancti Pelagii martyris qui sub Abderramen fuerat Cordubæ martyrio coronatus. Rex autem construxit monasterium Legionæ, in quo corpus sancti Pelagii statuerat * collocandum. Et hac legatione pendente, Galleci discordes inter se prædas & iniurias exercebant. Sed Rex adueniens insolentes domuit, & iniuriosos coegit vsque ad Dorium, qui diuidit Galleciam & Lusitaniam. Quod audiens Gundifaluis qui trans flumen Dorii princeps erat vsque ad ripam eiusdem fluminis, congregato potentia suæ exercitu, præcepit venit, sed videns se Regi Sancio non posse resistere, suæ gratiæ se commisit, & præstito iuramento de tributis soluendis, etiam terræ suæ dominium Regi Sancio recognouit. Verum prodicionis virus in corde * reueruat, virus mortiferum pomo immisum Regi obtulit ad edendum, in cuius esu cor Regis cœpit ilico titubare, sicut natura exigit venenorum: & Rex intelligens dum Legionem mortis conscius properaret, tertia die in via moritur, & Legionem iuxta patrem in sancti Saluatoris monasterio sepelitur.

*S. Pelagius
Martyr.
collocaret.**reueruat.**Ranimirus, III.**De Rege Ranimiro, & strage Normanorum. C A P. XI.*

50

SA N C I O defuncto filius eius Ranimirus, habens à natiuitate annos quinque, patri successit in regno æra nongentesima septuagesima quinta, & regnavit annis viginti quinque. Hic de consilio matris suæ Reginæ Tarasiæ, & amitæ suæ Geloiræ monialis, secundum legationem patris cum Arabibus pacem fecit, & corpus sancti Pelagii pro quo pater miserat, impetrauit, in monasterio quod pater ad hoc construxerat, collocauit. Anno secundo regni eius multitudo Normanorum cum Rege suo nomine Gundiredo in finibus Galleciæ applicarunt, & stragibus & incurfibus vrbes & loca Galleciæ vastauerunt, & Sifnandum Episcopum sancti Iacobi peremerunt, discurrentes patriam vsque ad locum qui

*Era 975.**Tarasie, &
supra.**Normani.*

qui

qui mons dicitur Onagrorum. Tertio anno cum patris vastationibus vellent ad propria nauigare, inuocato nomine Domini & beati Iacobi, Comes Gundifaluus Sancii occurrit eis, si posset exterminium vendicare. Et cum prælium iniuissent, Dei gratia & virtute Apostoli, qui sine lege vastauerant, Dei iudicio sunt prostrati, & tam ipsi, quam Rex eorum in ore gladii ceciderunt, & Comes Gundifaluus Sancii eorum nauigia igne consumpsit.

*Onagrorum
mons.*

De vastatione Castella, & Zemoræ, & Galleciæ, & morte Ranimiri.

C A P. XII.

10 **E**T dum hæc fierent, Arabes per Ranimiri Regis pacem securi contra Castellanos exercitum direxerunt. Cumque Ferdinandus Gundifalvi Comes resistere non valeret, occuparunt Arabes Septem mancas, Donias, & Septempubicam, & Varinatium, & multa alia, terram cædibus & incendio deuastantes, ad hæc omnia inhumaniter adiuuante Vegila quodam nobili qui à Fernando Gundifalvi Comite ob rebellionem à partibus Alauæ erat eiectus. Ex tanto ergo successu Arabes insolentes etiam fœdus quod cum Ranimiro habuerant, infregerunt, & venientes Zemoram inuasam funditus subuerterunt. Ea tempestate vir strenuus Fernadus Gundifalvi Comes Castellæ moritur, qui in acquisitione, & tuitione, & dilatazione patriæ vtiliter, strenueque, & fideliter laborarat, & in

20 monasterio sancti Petri de Assantia quod ipse construxerat, sepelitur. Rex vero Ranimirus duxit vxorem nomine Vrracam. Cumque esset puer, nec ad discretionem ætatis venisset, stultis actibus cepit Comites Galleciæ prouocare, iam à consilio matris & amicitæ alienus. Cumque Galleci non possent eius insolentiam tolerare, quendam Veremundum filium Regis Ordonii super se regem beati Iacobi creauerunt. Quod audiens Ranimirus contra ipsum collecto exercitu in Galleciam festinauit, & ex alia parte veniens Veremundus in Portella de Arenis prælium commiserunt. Et licet inuicti adinuicem discessissent, ex vtraque quam plurimi cæde murua ceciderunt, & duobus annis non sine grandi vtriusque gentis exterminio bellum inualuit intestinum. Ranimirus autem morbo correptus obiit Legionem, & in Destriana traditur sepulturæ. Interea Alcorexi Rex

30 Agarenorum eam partem Galleciæ quæ nunc Portugallia dicitur, & vsque ad sanctum Iacobum, non veritus Apostolum, deuastauit, sed merita Apostoli occurrerunt, & immissa in eos infirmitate, aut pauci, aut nulli superstites euaserunt qui in patria nunciarent.

*Septem mancas.
Donia.
Septem publicæ
Varinatium.*

Zemora.

Assantia.

Portella.

*Legio.
Destriana.*

De Rege Veremundo, & miraculo tauri. C A P. XIII.

Veremundus. II.

MORTVO itaque Ranimiro, Veremundus filius Regis Ordonii veniens Legionem ab omnibus suscipitur, & ad regni gloriam promouetur, eo quod mortuo Sancio patruo suo & Ranimiro consobrino ad ipsum erat de iure regni successio deuoluta, æra millesima, & regnavit annis decem & septem. Hic leges Gotthorum liberaliter confirmavit, & sanctorum patrum canonicas sanctiones seruari præcepit, & licet alias esset satis prudens, susurrionibus & detractoribus aures bibulas inclinabat. Accidit autem quod tres serui de familia ecclesiæ S. Iacobi, quorum vnus vocabatur *Zadon, alter Cadon, alter Anfilon, apud Regem dominum suum * Athaulphum de crimine pessimo accusarent, & quod etiam promiserat Sarracenis se legem Mahometicam suscepturum, & Galleciam traditurum. Rex autem credidit, eo quod Episcopus esset filius illius principis qui Regi Sancio in pomo mortis poculum propinarat. Cumque prædictus Episcopus vocatus ad curiam quinta feria ante Pascha venisset Ouertum, consulentibus sibi aliquibus, vt antequam ad ecclesiam descenderet, se Regis conspectui præsentaret, Episcopus constanti animo sic respondit, quod prius se præsentia Saluatoris omnium exhiberet, & post in præsentia tyranni principis compareret: intransq; ecclesiam Saluatoris ilico indutus sacris vestibus diuina officia celebravit. Rex autem taurum ferocem præceperat adduci, vt in venientem Episcopum desæuiret. Sed Episcopus innocens cum talia præsensisset, cõsummatis officiis, ad locum vbi taurus æstuans mugiebat, accessit intrepidus, & mox taurus ad Episcopum veniens, cornua in manibus eius dimisit, quibus dimissis ad montem vnde venerat, remeavit. Episcopus autem cornua quæ sibi taurus dimiserat, coram altari deponens Domino Saluatori cum cæteris fidelibus soluit laudes, actores vero falsæ suggestionis & eorum semine maledicto coarctans, ad exemplum Dauid qui pro morte Abner innocui Ioab cum semine condemnavit, sententialiter sic profatur: De semine *Zadon, Cadon, & Anfilon non deficiat leprosus, & claudus, cæcus, & mancus, vilis, & tenens fufum. Rex autem viso miraculo perturbatus obtulit Episcopo satisfactionem, sed Episcopus regem

Æra 1000.

*Cadon.
Athaulphum.
Episcopus de
V.C. 2.*

Cadon.

videre noluit: immo secunda feria post festum Paschæ iter arripiens ad Pamariensem ecclesiam sanctæ Eulaliæ vsque peruenit. Ibi infirmitate correptus quarta feria vitam finiuit. Cumque sui vellent corpus eius ad Ecclesiam beati Iacobi deportare, immobile est inuentum, & attendentes quod à Domino fieret, tradiderunt corpus in eadem Ecclesia sanctæ Eulaliæ sepulturæ.

De insolentijs Veremundi, & vxoribus eius, & de victoria Almanzor is.

C A P. XIII.

REX vero Veremundus habuit duas nobiles concubinas, & erant sorores, legem Domini obliuiscens, & ex vna genuit infantem Ordonium, & ex alia Geloiram. Infans autem Ordonius procedente tempore ex infante Fronilda genuit Aldefonsum, Pelagium, Sancium, & Semenam. Prædictus etiam Veremundus habuit duas vxores legitimas, Velasquitam videlicet, quam viuentem dimisit, & non contentus incestu, sibi aliam nomine Geloiram adulterino* contubernio copulauit, ex qua genuit Aldefonsum & *Taresiam. Ex Velasquita autem genuit Christinam infantem. Ipsa vero Christina ex Ordonio Cæco filio Ranimiri Regis genuit Aldefonsum, Ordonium, Pelagiam, Comitissam, & Eldontiam. Eldontia autem ex Pelagio Froilæ diacono genuit Comitem Petrum, Ordonium, Pelagium, Munionem, & matrem Suerii Comitis & fratris eius, & Taresiam Comitissam. Quæ cum esset domina Carrionis, ibi ecclesiam sancti Zoili ædificauit. Hi omnes dicuntur vulgariter *infantes de Carrion. Igitur propter peccata principis Veremundi, & populi Christiani, Rex Arabum qui Alhagib dicebatur, se Almanzor* constituit nominari. Alhagib autem interpretatur supercilium, quia sicut supercilium defensio est siue umbraculum oculorum, sic & ipse dicebatur defensio populorum. Vnde & clariori vocabulo se Almanzor instituit nominari. Almanzor autem interpretatur defensus, siue defensio, eo quod multis victorijs gloriosus se & suos strenue defendauit. Cumque Vegila de quo prædiximus, & quidam Comites, & alii plurimi Christiani ad eius præsidium confugissent, promittebant ei terram reliquiarum Hispaniæ se duros, & hac ambitione commotus adunato exercitu Arabum & Christianorum qui secum aderant, assumpto etiam filio suo Abdelmelic, *quod in tempore famulus erat Regis, cœpit Legionis, Castellæ, & Nauarræ prouincias deuastare, cui exterminio pro maiori parte causam præbuit dissensio principum Christianorum qui sibi ad inuicem auxilia denegabant. Almanzor autem cum esset prudens, strenuus, hilaris, atque largus, ita sibi Christianos allicere satagebat, vt Christianos Arabibus ostenderet chariores. Hac benignitate charissimus erat suis, adeo quod omnes ex animo ei seruire pari studio laborabant, ita quod à Dorio qui erat limes inter Christianos & Arabes, vsque ad fluiuium Estolam omnia vastauit, in cuius ripa tentoria collocauit. Quod audiens Veremundus cum exercitu properauit, & insultum faciens in tentoria Almanzor is multos de suo exercitu interfecit. Cum autem esset Almanzor magnanimus, atque constans, à proprio solio deposito aureo pileo quem pro coronâ gestabat, humi resedit iuxta morem principum gentis suæ. Exercitus autem qui cum ex animo diligebat, confusionem autem ferre non sustinens, prælium restaurauit, & fugatis Veremundi militibus vsque ad Legionis ianuas peruenerunt. Sed vrgentibus pluuijs hyemalibus, quæ solent in illis partibus inundare, Almanzor ad propria est reuersus. Ciues autem Legionenses & Astoricenses timentes in futuro anno super se tantam multitudinem aduenturam, corpora Regum quæ erant sepulta, Legionem & *Astoria cum corpore sancti Pelagii martyris ad Asturias transtulerunt, & apud Ouetum in ecclesia sanctæ Mariæ sepelierunt, & super altare beati Ioannis Baptistæ corpus sancti Pelagii posuerunt. *Quidam autem ex ciuibus Legionensibus corpus sancti Froilani Episcopi deferentes infra Pyrenæum ad vallem quæ Cæsaris dicitur, in sancti Ioannis Apostoli ecclesia collocarunt.

De irruptione Legionensi & Astorica. C A P. XV.*

ADVENIENTE autem verno tempore Almanzor iterum exercitum congregauit, & veniens Legionem obsessam firmiter impugnauit. Veremundus autem se apud Ouetum recepit morbo podagrico præpeditus. Almanzor vero captioni Legionis feruenter insistens, dum fere per anni circulum impugnasset, in porta occidentali prima irruptio facta fuit, quarta die post hoc, secunda irruptio iuxta portam meridionalē. Tunc Guillelmus Consalui

Citas hæc in historia Arabum cap. 32.

Concubino. Tharasiam semper V. C.

Sic Hispani vocant liberos Regios vel nepotes instituit.

Almanzor defensor.

Quod interpretatur famulus Regius. V. C.

Hæc etiam falsicia & sus est Abenabus Rex Hispanensis cui audientibus. Albito & Ordonio Episcopi locutus est Isidoro à se recentibus. Dorius st. Estola st.

Astorica.

Hinc decipiuntur, qui corpus Pelagii in templo S. Isidori Legionem fuisse repositum annuntiant. Vallis Cæsaris. Legionis V. C.

Legio.

Confalui Comes Galleciæ qui ad defensionem venerat, grauius ægrotabat, sed audiens murum effractum ad locum periculi se armatum deferri præcepit, vt mortem videret antequam excidium ciuitatis. Irruentibus itaque Arabibus idem Comes occiditur, & ciuitas occupatur, & Almanzor portas vrbis opere marmoreo constructas, & arcem præcipuam portæ orientalis murum, & cæteras turrets fecit destrui à fundamentis, vna duntaxat relicta quæ esset posteris in memoriam, quod talium murorum & tantarum turrium destruxerat ciuitatem. Cepit Astoricam, & summitatem turrium decurtauit, Coiancam (quæ nunc Valentia) & sanctum Facundum, & alia plurima loca subuertit, Albam, Lunam, Gordonem, & Arbolium licet impugnauerit, non potuit obtinere. Deinde rediens per terras Castellæ, Oxomam, & Alcouelam, Valeranicam (quæ nunc Berlanga) & Atentiam obtinuit & destruxit. Exinde ad sua rediit fastu & superbia eleuatus. Sic enim super Christianos ira cælestis Regis exarserat. Vbi cum fere per duodecim annos Christianorum terminos inuasisset, & vt voluerat, vastauisset, & plurima loca sibi tributaria effecisset, semper inuictus rediit cum triumpho. Vnde etiam ab Hispania Gotthorum gloria recessit, thesauros ecclesiæ Arabes abduxerunt, & cultus ecclesiæ datus est in contemptum, & plaga quæ acciderat tempore Roderici, & iam videbatur obduci, passa est reciduum.

Gumfalsi

Astrica.

Sic V. C. 6. sup. cap. 6.

Coianca.

Valentia.

S. Facundus.

Alba.

Luna.

Gordo.

Arbolium.

Oxonia.

Alcouela.

Valeranicam.

qua nunc

Berlanga.

Asentia.

Vnde cum.

De morte Almanzor. C A P. XVI.

IGITUR anno XIII. Almanzor resumpto exercitu ingressus est per eam partem Galleciæ quæ dicitur Portugale, munitiones & ciuitates hostiliter deuastando. Cumque ad maritima peruenisset, etiam ciuitatem & ecclesiam beati Iacobi deuastauit, sed fulgure territus, ab eo loco vbi esse corpus apostoli credebatur, abstinuit, quod tamen proposuerat violare. Nihilominus tamen campanas minores in signum victoriæ secum tulit, & in Mezquita Cordubensi pro lampadibus collocauit, quæ longo tempore ibi fuerunt. Almanzor autem cum suo exercitu percussus à Domino pro scelere sacrilegii dignam sustinuit ultionem. nam qui sanctum locum apostoli profanarat, immunda sui plaga, scilicet dysenteria, fere totus exercitus est consumptus, reliqui morte subitanea perierunt. Quod audiens Rex Veremundus misit multitudinem peditum expeditam, qui imbelles & infirmitate consumptos in montanis facile trucidarunt. Et sic Almanzor coactus peste ad propria est reuersus. Rex autem Veremundus coactus hostibus legationem misit, Garfias Fernandi Comiti Castellano, & Garfias Tremuloso Regi Nauarrorum, vt obliui iniuriarum, ad agenda prælia fidei foederati in simul conuenirent. Quod audientes Rex Garfias misit exercitum, Comes Garfias Fernandi personaliter cum sua multitudine, & Rex Veremundus, licet podagricus, gestatus humeris baiulorum, collecta potentia regni sui omnes in simul conuenerunt, & in loco quodam qui Arabice Calacanazor, Latine autem dicitur Vulturum altitudo, Almanzor venienti cum suis Arabibus vt Castellam inuaderet, occurrerunt. Cumque sese mutuis cædibus inuasissent, maxima pars cecidit de exercitu Agarenæ, tamen noctis tenebris intercepti, neuter neutri cessit campum, & tanta strage comperita suorum bellum in crastino timuit restaurare. Vnde & de nocte fugiens cum venisset ad vallem Borgecorexi, dolore vexatus animam exhalauit, & ad Medinam quæ Cælum dicitur, est delatus. Cumque dies crastina illuxisset, exercitus Christianus putauit Arabes ad prælium reuersuros, sed cum tentoria vacua hominibus conspexissent, ipsa tentoria, & supellectilem, & spolia varia occuparunt. Comes autem Garfias Fernandi viriliter insecutus eos qui cædem euaserant, fere vsque ad internecionem deleuit. Almanzor autem qui semper inuictus fuerat, tanto dolore prosternitur, vt à die prælii neque cibum, neque potum sumperit, donec diem concludit extremum.

Portugale.

S. Iacobus.

Nusquam Ro-

der. affirmat.

corpus D. Iaco-

bi esse Compo-

stella, imo con-

trarium Sider-

tur sentire.

De fuga Abdelmelich, & morte Regis Veremundi. C A P. XVII.

IBIDEM anno sequenti Abdelmelich filius eius postquam paternum suscepit honorem, exercitum congregauit, vt vastationibus in Christianorum finibus instaret, veniensque Legionem, quod residuum intuenit in muris & turribus, dissipauit ne posset iterum reparari. Sed Comes Garfias Fernandi adueniens ex Castella cum magna multitudine militum & populorum, sibi Legionem adiunxit, & Abdelmelich in ore gladii effugauit. Sicque Christianis finibus à tot cladibus liberatis, aliquo tempore terra quieuit. Tunc reuocatis militibus Christianis, Rex Legionis, & Rex Nauarræ, & Comes Castellæ possessiones & iura militibus restituerunt, ne particularia schismata fierent Arabibus occasio præualendi. Eo tempore Rex Veremundus à susurrone deceptus præcepit capi Gudè-

steum Episcopum Ouetensem, sed vt tantum nefas non procederet impunitum, facta est siccitatis magna in terra, ita quod totus populus ciborum penuria arctabatur. Cumq; quibusdam religiosus fuisset à Domino reuelatum famem propter iniuriam Episcopi accidisse, & Regi esset reuelatio intimata, confestim absoluit Episcopum, & per Semenum Astoricensem Episcopum cui Rex Episcopum commendauerat, fecit restitui Gudestem, & statim Dominus pluuiam voluntariam segregauit, & terra attulit fructus suos. Tunc Rex Veremundus corde compunctus ecclesiam beati Iacobi, & cætera loca quæ Almanzor profanarat diripiens, prout potuit, restaurauit, & bonis operibus, & eleemosynis iam intentus de commissis cum consilio prælatorum pœnitentiam agere satagebat, & in villa quæ est in Berizo, moritur & sepelitur, & ab Alphonso filio & successore transfertur post aliquantum temporis Legionem, & in ecclesia beati Ioannis Baptistæ cum coniuge Geloira denuo sepelitur.

De Aldephonso, & miraculo sororis suæ, & morte Comitis Garsie Fernandi.

C A P. X V I I I.

Alfonso V. qui sagitta confosus interit apud Visarum.

Æra 1017.

POST obitum Veremundi Aldephonsus filius eius successit in regno, qui quinque annorum erat cum regnare cœpisset, æra M. X V I I. & regnauit annis X X V I I. nomen matris eius Geloira. Cum esset paruulus, datus est nutriendus Menendo Gundifalui Comiti Galleciæ, & vxori eius Comitissæ Maiori. Cum autem adoleuisset, accepit vxorem eorum filiam Geloiram, ex qua duos filios dicitur habuisse, Veremundū & Sanciam: & hæc Sanciam procedente tempore nupsit Regi Fernãdo filio Regis Sancii Nauarrorum. Hic autem Aldephonsus in reprobum sensum datus, cum esset puer, dedit Tarasiam sororem suam in vxorem Abdaliæ Regi Toleti sub pacto auxilii contra principem Cordubensem, ipsa penitus reclamante. Cumq; Rex ille vellet eam suis amplexibus cõmiscere, inquit illa, Christiana sum, & abhorreo connubia aliena, noli me tangere, ne interficiat te, quem colo, Dominus Iesus Christus. Ille autem deridens talia inuitam corripit, statimq; percussus ab Angelo sensit mortis periculum imminere, vocatisq; familiaribus & oneratis camelis auro, & argento, & vestibus preciosis, & supellectili valde decora remisit eam proinus Legionem quæ ibidem in monachali habitu diu vixit, sed ad monasterium sancti Pelagii se postea transferens ibidem & vitam finiuit, & sepulturam accepit. Eisdem diebus Sancius filius Comitis Garsie Ferdinandi contra patrem visus est rebellare. Cumq; inter patrem & filium esset discordia concitata, Sarraceni fomentum impetus habuerunt, & Castellæ terminos inuadentes Abulam quæ populari cœperat, destruxerunt, Cluniam & sanctum Stephanum occuparunt, cædes & incendia in patria exercentes. Cumque Comes* Garsie Ferdinandi talia percepisset, magnanimitate pulsatus, licet gens sua in eum & filium esset diuisa, eligens mori pro patria cum Arabibus decertauit, sed multitudine circumclusus viuus capitur inter cæsos vndique comprehensus, sed paucis diebus moritur, eo quod in bello fuerat lethaliter vulneratus, & corpus eius à Sarracenis redemptum in monasterio sancti Petri de * Cardonia requiescit.

Connubia alienigenarum & abhorrentiæ a fide Christiana.

Garsias Abula Clunia S. Stephanus.

Cardonia, & supr. lib. 4. Cardonia.

De Sancio Comite, & pijs operibus Aldephonsi. C A P. X I X.

HVIC successit in comitatu Sancius filius eius, vir prudens, iustus liberalis, strenuus, & benignus, qui nobiles nobilitate potiore donauit, & in minoribus seruitutis duritiam temperauit. Hic patris iniuriam impatiens sustinere, iuxta fœdus cum patre initum Nauarrorum & Legionensium exercitus conuocauit, & ingressus cum eis ad partes Toleti cæde & clade cuncta vastauit, & prædis abductis, quæ remanserant, flamma consumpsit. Nec ab his stragibus fuit regnū Cordubæ alienum. Sed utroq; regno vastatione consumpto, & munera obtulerunt, & indignationis faciem donariorum copia placauerunt, & sic patris iniuria vindicata gloriosus & inclytus remeauit. Rex autem Aldephonsus concilium celebrauit, & reædificauit Legionem, quam Almanzor & Abdelmelich filius eius destruxerant (pro vt superius est expressum) & leges Gotthicas reparauit, & alias addidit, quæ in regno Legionis etiam hodie obseruantur, & colligens ossa Regum variis direptionibus dispartita in sancti Ioannis basilica sepeliuit. His temporibus duo filii Vegilæ ad Sarracenos transfugæ propter insolentias quas agebant, à Sancio Comite recesserunt, & à Rege Aldefonso benigne recepti in submontaneis dominium acceperunt. Post hæc Rex Aldefonsus cum suo exercitu veniens ad oppidum quod Viseū dicitur, mox obsedit. Cumque inermis infirmiora oppidi prospectaret, inter scapulas sagitta percussus lethalis vulneris

Supr. cap. 13. Legionense Concilium & Leges.

Viseum.

vulneris sensit ictum, & rebus in præsentia pontificum ordinatis, facta confessione, & *Mausoleo & sic in Epitaphio Rod. huius historici.*
sumpto viatici sacramento vitam finiuit, & soluta obsidione à suis Legionem deducitur,
& in paterno mausoleo sepelitur.

De Rege Veremundo, & filiabus Sancii Comitis Castellani. C A P. XX.

POST mortem Aldefonsi Veremundus filius eius successit in regno *Æra 1044.*
regnavit x. annis, & quamvis puer, postremis patris actibus adhærens, tam ecclesias,
quam monasteria, quam loca sacra ab Arabibus dissipata studuit reparare, & malorum in-
solentias refrenare. Hic duxit uxorem nomine *Taresiam filiam Sancii Comitis Castella- *Tharasiam.*
ni, qui Sancius habuit aliam filiam nomine Geloiram (alii dicunt vocatam Maiorem)
quam dedit uxorem Regi Nauarrorum Sancio qui dictus est Maior, ex qua suscepit idem
Sancius duos filios, Garfiam videlicet, & Fernandum

De ortu & genealogia Regum Nauarrensum. C A P. XXI.

Nauarra.

VERVM quia genealogiæ Regum Castellæ linea, & Legionis in viris post tempora
Veremundi & Comitis Sancii defecerunt, & successiones Castellæ & Legionis fue-
runt ad fœminas deuolutæ, oportet genealogiam texere à Regibus Nauarrorum, qui hæ-
redes fœminas in matrimonium assumpserunt. Cum enim Castella, Legio, & Nauarra *Inde nigo Bigorcia. à 1175.*
variis Arabum incursionibus vastarentur, vir aduenit ex Bigorciæ Comitatu, bellis & in-
cursionibus ab infantia assuetus, qui * Enecho vocabatur, & quia asper in præliis, Arista ag-
nomine dicebatur, & in Pyrenæi partibus morabatur, & post ad plana Nauarræ * descen- *descendens.*
dens ibi plurima bella gessit: vade & inter incolas regni meruit principatum. Hic genuit
filium Garfiam nomine, cui uxorem Vrracam de regio semine procurauit.

De Rege Garfia Enechonis, & filio eius Sancio. C A P. XXII.

MORTVO autem Enechone Arista regnavit Garfias Enechonis filius eius, vir lar- *Lapuerbe. Larumba.*
gus, & strenuus, & in bellis continue se exercens. Cumque quadam die minus caute
in quodam viculo qui * Larumbe dicitur resideret, superuenientes Arabes improuidum
occiderunt, & Reginam Vrracam uxorem suam prægnantem in vtero lancea percusse-
runt. Sed continuo aduëtu suorum latrunculis Arabum effugatis Regina morti proxima,
tamen viua, per vulnus lanceæ sicut Domino placuit, infantulum est enixa, & fetus mini-
sterio muliebri vitæ miraculo omnium est seruatus, & Sancius Garfiæ fuit vocatus. Mor-
tua autem matre, quidam nobilis qui à tempore Enechonis Aristæ adhæserat Regi Garfiæ,
suscepit infantulum, & fecit eum diligentissime enutriri, & transactis infantæ & pueritiæ
annis, cum ad adolescentiam peruenisset, ætatem indole, & indolem strenuis operibus su-
perabat, & successit in regno Regi Garfiæ [*Æra DCCCCXV III.*] Nutritius autem eius cum *Æra 918. infra cap. 25.*
esset nobilis & abundans, semper eum consiliis & auxiliis ad magnalia prouocabat, & pro-
curatus est ei uxorem de regio semine quæ Theoda vocabatur, ex qua suscepit filium Gar-
fiam nomine, qui agnominatus est Tremulosus. Habuit etiam quatuor filias, Semenam
Mariam, & Tarasiam, & * Valasquitam, quæ fuit data Comiti Biscagiæ Munioni. Verum *Valasquitam montem & Tude. Auca. Tudelin. Osa. Aragonia. Pompelo. auditopericulo, &c.*
Rex Sancius ex Cantabria Arabes grauiter infestabat, adeo quod vsque ad mortem Auce,
& Tudeliam, & prope Oscam fere omnia suæ subdidit ditioni. Acquisiuit etiam Arago-
niæ & montana. Verum populi Cantabrorum agitati & frigore assueti tempore irruptio-
nis Arabum expeditiones viriliter sustinebant, & quadam vice cum Arabes hyemali tem-
pore inuaderent * Pampiloniam, & Rex Sancius vltra Pyrenæum ageret, * audito periculo,
periculo se ingessit, & propter importunitatem niuium de crudis coriis fecit abarcas, * qui *Sic & Caligati milites & Caligula.*
bus pro solularibus per medias niues transiit illæsus, & ab hoc facto fuit exinde dictus
Abarca (& aliqui qui ex genere eius processerunt, adhuc hodie cognomen retinent ab
Abarca) & circa aurorâ obsessis adueniens impetu dirupit obsessores, & tanta succubuit
multitudo, vt vix superesset qui Arabum infortunium nunciaret. Et quia habebat popu-
los agiles, & in spiculorum actibus expeditos, vt eos ad bella & infestationes Arabum am-
plius prouocaret, interdum cum militibus studio militari, interdum cum peditibus officio
peditati, semper tamen præliis fidei insistebat, & in rupibus arduis munitiones sapius con-
struebat, & aliquando pugna, aliquando furtim castra plurima occupabat, & more pedi- *vt Caligula imp.*
tum calciatis abarcis peditibus comitatus, pari, immo præcellenti agilitate, in Carpetania
& Celtiberia loca plurima acquisiuit, quæ adhuc hodie Regis Sancii Abarcæ dicuntur,

& ipse Rex Sancius Abarca adhuc hodie memoratur, & inde sic compefcuit incurfantes, vt terra diebus eius fecuritate continua lataretur, & regnauit Rex Sancius dictus Abarca annis xv. & decessit æra DCCCCXLIII.

Æra 943.

De Rege Garfia qui dictus est Tremulosus. C A P. XXIII.

dolebat.
tremebat,

EO mortuo, Garfias filius eius regnauit pro eo, qui dictus est Tremulosus, eo quod quando rumores periculi audiebat, vel *debebat in prælio experiri, à principio totus *tremulabat, sed postea constantissimus persistebat. Hic bonus, pius, & largus, strenuus, & benignus, & quicquid habere poterat, militibus erogabat, & quia imitator patris, interdum se peditum phalangibus immiscebat, peditans aggregatim, & etiam calceamentis similibus utebatur: vnde dictus fuit Garfias Abarca. Regnauit autem annis xv. & mortuus fuit æra DCCCCXLVIII.

Æra 968.

De Rege Sancio, & generationibus Regum Nauarra. C A P. XXIIII.

Ferdinandum.

POST mortem eius filius eius Sancius dictus Maior successit in regimine Nauarrorum, & duxit vxorem filiam Comitis Sancii de Castella, quæ Maior, vel Geloira secundum alios dicebatur, & suscepit ex ea duos filios, Garfiam & *Ferdinandum. Et Rex Garfias habuit duos filios, Regem Sancium, quem sibi ordinauerat successorem, sed fuit occisus in Poena leni, & alium, qui Sancius similiter est vocatus, qui apud Rhodam fuit proditione interfectus. Hic habuit filium Ranimirum Infantem, qui Ranimirus duxit vxorem filiam Roderici Didaci, cum Valentia morabatur, & suscepit ex ea filium Garfiam Ranimiri, qui primus regnauit in Nauarra, ex quo Fernandus filius Sancii Maioris sedem regni à Nauarra transtulit in Castellam, & tunc temporis Nauarra inter regnum Castellæ & Arragoniæ, quasi acephali fluctuabant. Vnde cum post mortem Petri & Aldefonsi Regum Arragoniæ qui sine filiis decesserunt, regnum Nauarra diuersis studiis traheretur, Nauarra Garfiam Ranimiri, de quo diximus, missis duobus Baronibus, *Guillelmo Acanarii de Oreica, & Fortunio Enechonis de leet, clanculo à Montionis curia euocarunt, & eum sibi in Regem & principem elegerunt, & per eum fuit regnum Nauarra satis tenue reparatum. Hic duxit vxorem Margelinam filiam Rotronis Comitis Perticarum, ex qua suscepit filium nomine Sancium, qui fuit prudens, magnanimus, & strenuus in agendis. Habuit etiam duas filias Rex Garfias, Blancam, quæ nupsit Sancio Regi Castellæ, & habuit filium nomine Aldefonsum, de quo inferius prosequemur, habuit & aliam filiam nomine Margaritam, quæ nupsit *Guillelmo Regi Siciliæ, ex qua suscepit Regem Guillelmum, qui semper diuitiis & deliciis abundabat. Hic duxit vxorem Ioannam filiam *Enrici Regis Anglorum, nec tamen habuit ex ea prolem. Sed eo mortuo vxor sua Regina Ioanna nupsit Raimundo Comiti de *Tolosa, ex quo suscepit filium nomine Raimundum, qui Tolosæ adhuc hodie principatur. Mortua Margelina, Rex Garfias duxit vxorem Vrracam filiam Imperatoris, quam habuit ex Gontroïda sorore Didaci Abiregonis, ex qua suscepit tertiam filiam. Et mortuo Rege Garfia, Vrraca Regina nupsit Aluaro Roderici, & me sua tempora inuenerunt. Et ex ista habuit Rex Garfias tertiam filiam nomine *Santiam, quæ data fuit Gasconi Vicecomiti Bearnensi, & eo mortuo sine prole, nupsit Petro Comiti Molinensi, & suscepit ex ea filium nomine *Aimericum, qui fuit Vicecomes Narbonensis, eo quod Comes Petrus fuit filius Ormisindæ, ad quam Narbona successione prouenit. Sancius autem Rex Nauarræ duxit vxorem nomine *Beatiam filiam Imperatoris, ex qua genuit duos filios, Sancium, qui successit in regno, qui dicebatur agnomine Inferatus, eo quod in castro Tudeliæ residens se ab omnibus præterquam à paucis domesticis occultabat. habuit & alium filium Ferdinandum, qui erat merito probitatis in oculis omnium gratus, sed casu miserabili equi præcipitio *quassatus apud Tudeliam vitam finiuit. Habuit & tres filias, Berengariam, quæ Ricardi Regis Angliæ fuit vxor. Quo mortuo sine prole, in viduitate laudabili diu vixit, & in ciuitate *Cenomannis ex donatione propter nuptias quam habebat, frequentius morabatur. Eleemosynis, & orationibus, & piis operibus intendendo castitatis & religionis exemplo prouocans studia sceminarum, & in eadem ciuitate vitæ cursum scelici exitu consummauit. Secunda filia Regis Nauarræ fuit Constantia, quæ fuit mortua nondum nupta. Tertia filia fuit Blanca, quæ nupsit Comiti Campaniæ Theobaldo, & suscepit ex eo filium *posthumum Theobaldum. Hic duxit vxorem de Lothringia filiam Metensis Comitis, sed ab ea postmodum fuit iudicio ecclesiæ separatus. Postea duxit filiam nobilis Baronis Guiscardi de bello ioco, & Sibyllæ filia

Guillelmo.

Guillelmo.
Henrici.

Tolosa.

Santiam.
Bearnensis.
Molinensis.
Narbonensis.
Aimericum.
Beatriciam.Tudeliæ.
Ferdinandum.
conquassatus.Angliæ.
Cenomani.posthumi
Lothringia.
Metensis c.

filia

filia Philippi Comitis Flandriæ & Hannoniæ. Ex ista suscepit filiam nomine Blancam, quæ est vxor nobilis Ioannis ducis Britannia. Postea duxit vxorem tertiam nomine Margaritam filiam nobilis principis Archenbaudi, ex qua suscepit duos filios Theobaldum, & Petrum, & filiam* Alienor, quorum infantiam Dominus alat, prouehat, & exaltet. Hic Theobaldus fidei zelo succensus assumpta secum maxima multitudine militum, principum, & baronum iuit in subsidium Terræ sanctæ, & loca plurima acquisiuit, quæ Christianæ restituit potestati, ibiq; omnibus militibus indigentibus, etiam iis qui in expensis eius non iuerant, vsque ad reditum in sumptibus satisfecit, plerosq; milites quos Agarenorum versutia captiuauerat, pactis & pecuniis liberauit, & reuersus in Campaniam Comitatum & regnum laudabiliter gubernauit, omnibus mansuetus, iustus, pacificus, & modestus, qui nunc Nauarræ & Campaniæ principatur, & Dominus dirigit vias eius.

*Flandria.
Hannonia.
Britannia.*

Alienorum

De infante Garsia, qui fuit occisus in Legionem. C A P. XXV.

N V N c ad historiam Regis Sancii, qui dictus est Maior, à qua diuertimus, reuertamur. Mortuo Comite Sancio successit in comitatu filius eius Garsias, cui magnates Castellæ vxorem procurati* sunt Regis Veremundi sororem quæ Sancia dicebatur. Cumque infans Garsias cum suo exercitu, & Rege Sancio Nauarrorum, vsq; ad sanctum Facundum facturus nuptias peruenisset, ibidem dimisso exercitu cū paucis clanculo iuit Legionem, vt posset sponsam conspectu mutuo intueri. Etant autem tunc tēporis Legionem filii Vegile, Comitis, Rodericus Vegilæ, Didacus Vegilæ, & Enechus Vegilæ qui ob patris odium proditoris anhelum in filium congeslerant factionem, & ei obuiam occurrentes, manus* osculo (pro vt exigit mos Hispanus) se eius dominio subiecerunt, quorū* hominibus iam securus, & paralympis dulci alloquio persuasis, permixtus est infans optatis solatiis delectari. Cumq; te mutuo conspexissent, ita fuit vterq; amore alteri colligatus, vt vix possent à mutuis aspectibus separari. Tunc quidam milites de regno Legionis cum prædictis filiis Vegilæ ad Sarracenos transfugæ, eo quod à Comite Sancio indignanter recesserant à Castellæ prodicione tracta, infantem Garsiam annorum terdecim occiderunt, Roderico Vegilæ ea manu, qua cum de sacro fonte leuauerat, gladio feriente. Et prodicionem huiusmodi sponsa sua Sancia quæ vt cumque perceperat, reuelarat, sed magnates qui secum aderant, cum essent nobiles & fideles, tantum facinus credere noluerunt. Vnde & * peracto facinore Castellani & Legionenses intestinæ plagæ vulnere corruerunt. Sponsa vero sponsi dulcedine vix gustata, ante vidua, quam traducta, fletu lugubri semiuiua lachrymas cum occisi sanguine admiscebat, se occisam ingeminans cum occiso. Qui cum in Ecclesia sancti Ioannis cum patre sponsæ sepeliretur, & ipsa cum sepulto voluit sepeliri. Aliqui autem de proditoribus ad montium ardua confugerunt. Sancius autem dictus Maior, qui sororem infantis Garsia maiorem duxerat in vxorem, statim Castellæ ingressus est Comitatum, ad quem erat ratione vxoris successio deuoluta, ad quem etiam Ducatus Cantabriæ pertinebat, eo quod pater eius Rex Garsias fuerat filius Sancii, qui regno Nauarræ Cantabriæ addiderat principatum, & regnum Nauarræ, & Comitatum Castellæ, & Ducatum Cantabriæ bellis indefinentibus mirabiliter ampliarat, cuius sedes fuit Anagarum ab antiquo. Sub isto Comes Didacus Porcelli populauit Burgis, quam quia ex Burgellis plurimis ademerat, Burgis statuit nominari, æra nongentesima vigesima secunda, & iter sancti Iacobi quod propter insultus Arabum per Alauam & Asturiarum deuia frequentabant, ab Anagaro per Biruescam & Amaiam immutauit, & per confinia Carrionis, donec ad Legionem & Astoricam veniatur.

supr. cap. 22.

*Oculo prono
exegerunt manus
Hispani se eius
dominio subiecerunt
quorum hominum iam
securus.
infr. lib. 7. c. 1.
Hominum.*

perpetrate.

*Ecclesia S. Ioannis Baptiste,
hodie D. Isidore
dicuntur.*

*Cantabria,
Anagarum.*

Burgis.

Burgis.

Æra 922.

Burgi conditio

Anagarum.

Biruesca.

Amaia.

Carrion.

De diuisione regni, & infamatione Regina. C A P. XXVI.

C V M Q V E Arabes victoriis attriuisset, satis secure degebat. Habebat autem equum quem tenerrime diligebat, eo quod celeri fortitudine equis omnibus præminebat. Erat enim strenuus, domitus, & probatus, & in eo tanquam in vitæ subsidio confidebat, quem dimisit Anagari vxoris fidei commendatum. Tanta erat tunc temporis infestatio Arabum, quod milites, Comites, & etiam Reges in domibus vbi vxorum thalami ornabantur, equis stationem parabant, vt quacunque hora clamor inuadentium insonaret, ad equos & arma possent sine dilatione aliqua festinare. Filius autem eius Garsias qui erat primogenitus, commendatum equum à matre petiit sibi dari. Et cum illa annuisset precibus inclinata, miles quidam Reginae seruitio deputatus, eam à proposito reuocauit,

Anagarum.

ne forte contra eam Regis indignatio incanderet. Sed & ipsa acceptans consilium, quod promiserat, denegauit. Indignatus autem filius vehementer suavit fratri, ut matrem suam apud patrem de familiari commercio cum milite qui de equo disfluaserat, accusarent. Sed Fernandus nolens esse matris delator dixit fratri, non accusabo, sed quæ dixeris, tolerabo. Garfias autem cuius furor maledictus, quia pertinax, & indignatio, quia dura, matris infamiam coram patre proposuit impudenter, & fratris testimonium inuocauit. Et Rex credulus filiorum uxorem suam in castro Anagari obseruauit, & super hoc curia congregata decretum est Reginam condemnandam duelli certamine, aut saluandam. Sed cum nullus adesset, qui contra Regis filios vellet in certamine pro Regina experiri, Ranimirus aduenit homo pulcherrimus, & in armis strenuus, & Regis Sancii filius, non ex illa, qua alii, ortus matre. Ipse se obtulit duelli periculo pro Regina. Cumq; negotium in magno discrimine tractaretur, accessit monachus sanctitate præcipuus ex monasterio Anagorensi, qui dixit Regi: Si Regina falso susurro accusatur, velletis eam à crimine liberare, & delatoribus indulgere? Qui respondit: Si posset cum iustitia liberari, nihil posset mihi gratius obuenire. Filii autem confessi fuerant sancto viro, se in matrem suam falso infamiam congestisse. Vir autem sanctus timens ne in tanto periculo Regina innocens damnaretur, Regi, quæ perceperat, reuelauit: & saluatus est Reginæ sanguis innoxius illa die. Rex autem de absolute Reginæ iucundius eam rogauit, ut filius impietatis facinus indulgeret. Tunc Regina annuit ea lege, ut Garfias in regno Castellæ quod ei ex parte patris prouenerat, non regnaret: quod & ita fuit. Nam cum regnum filii diuidere decreuisset, ne occasio discordiæ viam daret Arabibus præualendi, ordinatione patris Garfiæ primogenito regnum Nauarræ & Ducatus Cantabriæ prouenerunt: Fernando vero Castellæ tradidit principatum. Regina itaque honore pristino restituta, & etiam ampliori, Aragoniam quæ eius erat ex * donatione propter nuptias, dedit Ranimiro priuigno, qui propter eam se obtulerat ad duellum, id ipsum Rege Sancio confirmante.

Duellum.

eius erat propter nuptias donationem dedit.
sup. pag. 46. b.

RODERICI ARCHIEPIS - 30 COPITOLETANI DE REBUS HISPANIÆ LIBER SEXTVS.

De Rege Ranimiro, & Genealogia Regum Aragonia, & de captione Osca. V. C.

CAPVT PRIMVM.

ED quia Ranimirus principium fuit Regum qui in Aragonia regnauerunt, à genealogia fratrum suorum aliquantulum diuertentes, successione Regum Aragonum qui multis victoriis claruerunt, stylo continuo vsque ad hæc tempora prosequemur. Fuit itaque Ranimirus filius Regis Sancii qui dictus est Maior, quem suscepit ex quadam nobilissima domina de castro * Aiuarum. Qui patre mortuo cum esset strenuus, primus in Aragonia Regem statuit se vocari, & hic fuit in Aragonia Regum primus. Hic genuit filium quem à patris nomine Sancium nominauit. Hic Sancius obsedit Oscam, & sagitta percussus sensit se lætaliter vulneratum, adiurauit filios suos Petrum & Aldefonsum, * quod nunquam ab obsidione recederent, donec ciuitas caperetur: & ipso vitam ex vulnere finiente, corpus eius inhumatum tandiu seruauerunt, donec ciuitas fuit capta. Cumq; ad soluendam obsidionem multitudo Arabum aduenisset, Petrus qui inter filios maior erat, & ibidem mortuo patre in Regem fuerat eleuatus, à monasterio sancti Victoriani martyris fecit afferri corpus, & eius orationibus se commendans cum Arabibus concertauit, & martyris oraculo confortatus pugnae institit, adeo quod & fugauit Arabes, & de eorum spoliis exercitui inopia laboranti copiam ministravit, & interpositis paucis diebus sic ciuitatem strenue impugnauit, ut & ciuitatem sibi redderent, & se eius dominio manciparent. Hic est Petrus qui in bello postmodum à Roderico Didaci fuit captus, sed hostis clementia continuo liberatus. Hic habuit duos fratres Aldefonsum, cuius facta postea prosequemur, & Ranimirum, qui in monasterio facti Pontii de Thomaris fuit monachus & sacerdos.

Castrum quod dicitur Aiuarum.

Oscam. nequam.

Victoriani Martyris preces infra cap. 6. Oscam capitur.

Thomaris.

De dis-

De diffensione Aragonensium, & de regno monachi Ranimiri. C A P. II.

VERVM interpositis multis annis, aliis duobus fratribus decedentibus sine prole, fuit inter Aragonenses diffensio subsecuta, quia cum Ranimirus (vt diximus) esset monachus & sacerdos, non posset bella neque iustitiam more regio exercere, nec posset vxor legitime sibi dari. Vnde & quendam nobilem qui dicebatur Petrus Tarasix, volebant Regi mortuo subrogare, & quia ille minus prouide se gerebat, cœpit de futuro nomine se* insolere, & spei, non rei dominio superbire, & nobiles dedignari. Vnde duo magnates, scilicet Petrus Titionis de Catherecta, & Peregrinus de castello Acioli, cum essent nobiles & potentes, & vellent fidelitatem naturali domino custodire, plurimorum animos à primo proposito reuocarunt, & vt Ranimirum monachum à monasterio euocarent, vigilantissimo studio procurarunt. Dum enim quadam die apud* Boriam Aragonensium curia prouenisset, vt prædictum Petrum ad regni fastigium subleuarent, & ex Nauarra aliqui ex magnatibus aduenissent, & eos Aragonenses minus curialiter recepissent, Petrus Titionis eis occurrens recepit liberaliter & iucunde, & sciens Petrum Tarasix balneis detineri, prædictos magnates duxit ad eum, sed fuit eis à ianitoribus aditus denegatus. Et indignantes ilico abierunt, & peracto prandio cum Petro Titionis mutato proposito recesserunt. In eadem autem curia procurantibus dictis magnatibus, fuit promotio Petri Tarasix impedita, & res dilata vsque ad curiam Montionis. Cumque in Montione iterum conuenissent, potiorum consilium hoc firmavit, vt Ranimirum monachum fratri mortuo subrogarent: & eductum de monasterio apud Oscam in regni folio collocarunt, & sororem Comitis Pictauiensis in vxorem ei post modicum temporis ascuerunt. Hic fuit in præliis fortunatus, & suis benignus propitius, liberalis, adeo quod fere omnes villas & castra regalia in litibus est largitus. Suscepit autem filiam nomine Petronam, quæ postea dicta fuit Vrraca, quæ Raimundo Barcinonensi Comiti fuit nupta, & cum esset nubilis, statim Rex monachus fuit suo monasterio restitutus. Qui tamen dum in regno existeret, monasterium suum ecclesiis & possessionibus multis ditauit, quæ adhuc hodie possidet in* Aragonia & Nauarra.

De unione regni & Comitatus Barcinonæ, & filiis Comitis & Regina.

C A P. III.

EIVS itaque filia Vrraca coniuncta Comiti Barcinonæ, fuit regni & Comitatus* vna deinceps successio subsecuta. Et suscepit idem Comes ex Vrraca Regina duos filios, & vnâ filiam, Aldefonsum scilicet & Sancium, & Dulciam, quæ nuplit Regi* [Sancio] Portugallensi, cuius generationem inferius describemus. Sancius duxit vxorem Sanciam filiam Nunii Comitis ex Castella, ex qua suscepit filium Nunium, qui fuit mortuus sine prole. Aldefonsus autem primogenitus patri & matri succedens scepra regni & Comitatus obtinuit. Hic fuit strenuus & liberalitatis satis amator, & in partibus Prouinciæ multa gessit. Comitatus enim Prouinciæ suus erat. Hic populauit Turolum & alia plura castra, & duxit vxorem Sanciam nomine, quam Imperator Hispaniarum susceperat ex Richa imperatrice, quæ fuit filia Ducis Poloni, ex qua suscepit tres filios, scilicet Petrum, Aldefonsum, & Fernandum, & tres filias, Constantiam, Alienor, Sanciam. Aldefonso dedit Comitatum Prouinciæ. Hic fuit bonus, strenuus, atque largus, & duxit vxorem neptem Comitis* Folocalquerii, ex qua suscepit filium qui nunc Prouinciæ principatur, & est strenuus atque prudens, qui ciuitates multas & castra à Comitatu deperditas acquiuit. Hic duxit vxorem Beatricem filiam Comitis* Maurienem, ex qua suscepit quatuor filias: quarum vna nuplit Regi Francorum domino Ludouico: aliam duxit dominus Angliæ Rex Henricus: Constantia filia Regis Regi Vngariæ fuit nupta, & viro mortuo sine prole in Aragoniam est reuersa, quam Rex Petrus frater eius dedit in vxorem Regi Siciliæ* Federico, qui fuit postea Imperator. Cumque Aldefonsus Comes Prouinciæ frater eius cum sorore Regina in Siciliam nauigasset, ipsa iuncta matrimonialiter Federico, Aldefonsus Comes vitam finiuit cum multis aliis nobilibus, qui cum eis ex Aragonia & Catalonia nauigarant, Federicus autem suscepit ex Constantia filium Enricum, qui adultus duxit vxorem filiam Ducis Austriz. Sed quia contra patrem intentauerat rebellare, pater eum tandiu tenuit captiuatum, donec in Apulia diem vltimum consummauit.

De Petro Rege Aragonia, & eius morte. C A P. IIII.

PETRVS autem qui erat primogenitus, Aldefonso patri successit in regno. Hic fuit strenuus, curialis, & largus, & vndecūq; pecunias habere poterat, liberaliter erogabat,

adeo quod interdum castra & municipia creditoribus obligabat, ne manus solita semper dare, inueniretur à largitionibus aliena. Hic semper fuit Regi Castellæ Aldefonso nobili fidei amicitia fœderatus, & cum eo in famosissimo bello * Vbeta fuit victor, vt inferius latius differemus. Hic cepit castellum * Abibdeimuz, & alia castra quæ à Sarracenorum instantia liberauit. Hic duxit vxorem Mariam * [filiam principis nobilis Guillelmi Montis Pefulani,] quam habuerat ex filia Imperatoris Constantinopolitani, & suscepit ex ea filium nomine Iacobum. Hic Rex Petrus sub Innocentio Papa tertio Romam adiens, ab eodem Papa fuit in ecclesia sancti Pancratii diademate coronatus. Demum cum venerabilis Arnaldus Narbonensis Antistes contra hæreticos qui prouincia Narbonensi nomen Domini blasphemabant, de Galliis * crucis signatorum multitudinem aduocasset, aduenit Petrus Rex Aragonum in auxilium Comitis Tolosani. Nam ipse Raimundus Comes Tolosæ Alienor sororem Petri Regis Aragonensis duxerat in vxorem. Raimundus etiam eius filius patri æquiuocus sorori Regis nomine Sancia erat matrimonio copulatus, & ex ista Sancia genuit filiam, quæ nupsit Aldefonso, filio Ludouici Regis Francorum, Comiti * Pictauieni. Rex itaq; Petrus cum paucis Aragonensibus, & pluribus Catalanis, & prædicto Comite, & etiam, [cum Fuxensi,] & aliis magnatibus Gallia Gotthica, iuxta castrum quod * Murelum dicitur, cum Galicis commiserunt, & sicut Domino placuit, Rex cum Aragonensibus in prælio ceciderunt, quia ipsi soli viriliter perstiterunt, * Fuxensi & Tolosano Comitibus terga præbentibus cum aliquibus Catalanis. Nec Rex Petrus cum esset plene catholicus, in fauorem venerat blasphemorum, sed (vt diximus) affinitatis debito. Mortuus autem sepultus est in Sexena quam mater sua Regina Sancia construxerat hospitali, & instituerat ibi collegium dominarum. Occubuerunt autem cum eo in bello de magnatibus Aragonis, Aznarius Pardi, & Petrus Pardi filius eius, & Gometius de Luna, & Michael de Lusua, & multi alii de potioribus Aragonis. Hoc prælium fuit æra millesima ducentesima quinquagesima secunda.

Vbeta:
Abibdeimuz.
Domini filiam nobili
Comitis Montis
Pefulani.

Pictauieni. V.
C. Crucis signatorum
inducitur
bellum.
Murelum.
Fuxensis.

Æra 1253.

Huius Iacobi
Aragonum
Regis vitam
accurate Latine
scripsit libris
Bernardinus
Miedes Archidiaconus
Sergontinus. Valentia
Anno 1582. Muræ.
lii. VC. sup.
cap. 4.
Sercobricensis
V. C.

attinebant.

Burriana.
Nauigio pro
classe St Victor
& Iustinus.
Belluariis.
Euiza forte
Euiza.

ni seuinceret
eteras V. C.

Diuortium supra
lib. 5. cap. 9
& 10.

De Rege * Iacobo, & filiis eius, & magnalibus eiusdem. C A P. V.

MORTVO Rege Petro filius eius Iacobus adhuc paruulus fuerat à patre Simonis Comitis Montis fortis custodiæ deputatus, & eius filia desponsatus. Sed quia in bello * Murelli idem Simon Regi Petro dederat causam mortis, sedes Apostolica sic prouidit, vt infans suis naturalibus redderetur, & per Petrum Beneuentanum sanctæ Mariæ in Acquiro Diaconum Cardinalem fuit Rex Iacobus suis fidelibus restitutus, hæc omnia venerabili Hispano * Socobiensi Episcopo sollicitè procurante, & in propriis sumptibus personaliter laborante. Cumq; iam ad annos adolescentiæ peruenisset, Alienor filiam Aldefonsi Regis nobilis ex Castella quam pater dimiserat domicellam, duxit vxorem, & genuit ex ea filium qui dicitur Aldefonsus, sed postea per venerabilem Ioannem apostolica sedis Episcopum Cardinalem fuerunt iudicio ecclesiæ separati, eo quod sibi consanguinitatis linea * attingebat, filio tamen per eundem legatum legitimato. Rex vero Iacobus æmulatione magna contendens parentum magnalia superare, cœpit terras Arabum infestare, & cepit oppidum quod dicitur Burriana, multis aliis castris & villis Arabum occupatis. Postea vero magno nauigio congregato ex omni litore regni sui Baleares insulas est aggressus, & Maioricam caput regni, ciuitatem nobilem, maximam, & potentem impugnatione diutina fatigatam, Rege & incolis pene cæsis, suo dominio subiugauit, licet de suis multi ceciderunt * bellis variis intercepti. Obtentis etiam Euiza & Minorica, relictis defensoribus in Aragoniam cisfretauit. Nec vnus regni acquisitione contentus, regnum Valentie quod multis munitionibus præminebat, adiit confidenter, & longis concertationibus ciuitas infestata inuicto Regi se victam tradidit & subiectam. nec se credens Rex inuictus aliquid peregrisse, dum agendum aliquid remanebat, & * inuadens cæteras vrbes regni tam diu incurribus & cædibus regni incolas coarctauit, donec vrbes, castra, & fere omnia municipia regni Valentie Regi inclyto reddiderunt, vt iam tranquillitate suis regnis vndiq; procurata, & omnibus aduersariis iam obtentis, non habeat quibus moueat ex se guerram. Hic (vt diximus) à prima vxore per ecclesiam separatus duxit aliam nomine Iolesam filiam Andreæ Regis Vngariæ, & Iolesæ Regina, quæ fuit filia Petri Imperatoris, & Iolesæ Imperatricis Constantinopolitanensis, qui erant de genere Regum Francorum, & ex hac vxore suscepit filiam nomine Iolesam, quam dedit vxorem domino Aldefonso primogenito Regis Fernandi, qui Castellæ, Toletæ, Legioni, Galleciæ, Cordubæ, Lusitaniæ, & Muriæ principatur. Suscepit autem ex eadem alios filios paruulos, quibus Dominus benedicat, & deinceps dirigat vias eius.

De matrimonio Regis Ferdinandi cum sorore Veremundi, & de morte.

Sancii Regis.

CAPVT VI.

NVNC ad Regis Sancii & filiorum eius historiam reuertamur. Itaque Rex Sancius dictus Maior patriæ finibus dilatatis, & pace inter filios ordinata, contra Veremundum Regem Legionis arma commouit, & de regno eius loca plurima acquisiuit. Hic Sancius dum quadam die se in venationis studio recrearet, aprum secutus, contigit in ciuitate olim nobili, tunc deserta, quæ Palentia dicebatur, cryptam in forma ecclesiæ inuenire, & altare in honorem sancti Antonini martyris adhuc extans. Ad quam cum aper fugiens aduenisset, & Rex vibrato venabulo feram in crypta occidere voluisset, diuino percussus miraculo, quod proposuit, non potuit adimplere. Obrigit enim brachium eius dextrum, & sic aper illæsus euasit. Rex autem conuersus ad preces beati martyris Antonini suffragium implorauit, & illico destitutus iussit ciuitatem diruptam reparari, & super cryptam ecclesiam ædificari, & procurauit ibidem Episcopum consecrari, & totam ciuitatem cum omnibus terminis, & pleno dominio Episcopo, & ecclesiæ donatione obtulit liberali, villas & possessiones alias superaddens, quibus adhuc hodie gaudet ecclesia Palentina. Magnates autem detrimentum patriæ attendentes Regem Veremundum suasionem & consilio induxerunt, vt sororem suam Sanciam valde pulchram virginem daret Fernando filio Regis Sancii in uxorem, qui & consensit, & à partibus veniens Galleciæ, regales nuptias in magnis copiis & muneribus celebravit. Tunc Rex Sancius dictus Maior quicquid acceperat ultra * Pisoricam Fernando filio suo, dedit Sancius nurui cum beneplacito Veremundi. Posthæc Garfias qui Nauarris Rex fuerat assignatus, causa voti beatorum apostolorum Petri & Pauli limina visitauit, & eo peregre sic agente, Rex Sancius pater eius plenus dierum vitæ terminum consummauit, cum regnasset annis tringinta quinque. Obiit autem æra M. LIII. quem suus filius Rex Fernandus regalibus exequiis celebratis in Ouetensi monasterio sepeliuit.

Palentia.
Sic 85. V. C. To-
let. Valens in-
men in sine.
Chron. S. An-
toninum vocat.

Inter reliqua
privilegia &
illud, vt Episcopus
etiam Comes
esset.

Pisoricam dedit
Sancius nurui,
& Fernando filio suo.

Æra 1053.

De victoria Regis Garfiae contra Regem Ranimirum.

CAPVT VII.

INTEREA Ranimirus cui pater in Aragonia partem dederat, confœderatus Regibus Casaraugustæ, Tudeliæ, atque Osciæ, contra fratrem suum Regem Garfiam indebite conspirauit. Qui cum peracto voto Roma rediisset, inuenit Ranimirum fratrem suum iâ Regis nomine superbire, & super * Tafaliam exercitum congregasse. Sed Rex Garfias cum esset strenuus & magnanimus, Ranimiro occurrit, & insultu turbatum fugæ reliquit. Ad eo enim improuisus aduenit, quod Ranimiro & exercitui ad arma non licuit conuolare: immo Ranimirus solis pannis lineis circumtectus nudis pedibus in equum profiliit, equum non freno dirigens, sed capistro. Sicque peracta cæde tam in Reges qui auxiliares venerant, quam in exercitum Ranimiri, occupatis tentoriis & supellectilibus utrorumque, Rex Garfias victor recedit, & quicquid Ranimirus à patre habuerat præter * & ripam Gur-

Casaraugustæ.
Tudelia.

Tufalia.

infr. e. 11. initio
præter Superan-
ne & Ripagur-
ciam.

Guriam V. C.
vel Gurciam.
Orta & disca.
Ceya supr.

Ceia.

PORRO est orta discordia inter Regem Fernandum qui Castellæ & Veremundum qui præerat Legioni. Causa autem discordiæ ista fuit. Cum Aldefonsus pater Veremundi adhuc puer regnare cepisset, Rex Sancius à flumine * Ceizæ versus Castellam omnia occupauit. Sed cum (vt dictum est) Fernandus Regis filius Sancii sororem Regis Veremundi duxerat in uxorem, terram illam quæ in controuersia habebatur, pacifice possidebat, eo quod sibi & uxori fuerat à Veremundo libere derelicta tempore matrimonii celebrati. Mortuo autem Rege Sancio, Veremundus præteritæ iniuriæ reminiscens, pacta quæ fecerat, non seruauit, & partem quam sponte forori dimiserat, forori noluit vindicare. Quod percipiens Rex Fernandus, ascito Garfia fratre suo Rege Nauarræ, contra Regem Veremundum qui cum toto potentia suæ exercitu * veniebat, iuxta fluuium * Carrionis occurrit. ibiq; exercitus congregantes adinuicem pluribus cædibus se læserunt. Et Rex Veremundus de velocitate & fortitudine equi præsumens, & ipse acer per cuneos militares imperterritus se iniecit, vt Regem Fernandum posset impetere gladio speciali. Sed Rex Garfias & Rex Fernandus non minori ferocia pertinaces ex aduerso viriliter resistebant, & dū Rex Veremundus equi impetu traheretur, confusus lancea in terram cecidit expers viatoris, simul & vitæ. Multi etiam de suis militibus post eius impetum concurrentes inibi ceciderunt, & eodem momento vita dominio caruerunt. Corpus autem Regis Veremundi Legionem delatum cum uxore sua Tarasia est sepultum.

Carrion.
fororio V. C.
fororio & for-
rori, soluit for-
rorio & forori
dimiserat, vo-
luit vendicari.
veniebat in
Gallem Tamari-
ronis aduenit
iuxta fluuium
Carrionis.

Legionum.
Hactenus Va-
sci Chronicon.

De unione regnorum Castelle & Legionis, & de filiis Regis Fernandi.

CAPVT IX.

Era 1054.

Synada.

POST hæc autem æra M. LIII. cum regnum Legionis ad Regem Fernandum ratione uxoris suæ Sanciae pertineret (non enim alius hæres supererat) cōgregato exercitu Rex Fernandus impetiuit Legionem. Et quamuis propter Veremundi mortem, cœpissent indigne aliquantulum rebellare, tamen de facili obtinuit ciuitatem, eo quod nondum erat post destructionem Arabum firmiter reparata. Et ingrediens Legionem in Regem ab omnibus est receptus, & regali diademate decimo Kalendas Iulii à venerabili *Seruando Legionensi Episcopo insignitus, & regnauit annis XL. mensibus VI. & sic regnorum schismata quieuerunt. Confirmauit etiam leges Gothicas, & alias addidit quæ spectabant ad regimen populorum. Hic Rex Fernandus vir bonus, & iustus, ac timens Deum, & strenuus in agendis, ex prædicta Sancia Veremundi sore genuit Vrracam primogenitam, ornatam moribus & decore, antequam regni fastigium obtineret. Postea genuit Sancium, postea Geloiram, postea Aldefonsum, postea Garsiam. Hos filios fecit instrui liberalibus disciplinis, adultos vero militaribus studiis assuetos, incursiones & prælia indidit frequentare, filias autem in deuotione erudiri præcepit & studiis fœminarum.

De discordia fratrum, & morte Regis Garsie.

CAPVT X.

20

Anagarum.

Ceya. Ceia.
V. C.

Auce mont.

in honoris à se.

Nutritiū fidei.

SVCCEDENTIBVS autem prosperis Fernando, frater eius Garsias Rex Nauarrorum cum esset magnanimus, & superioris impatiens, de fratris successibus torquebatur, cumque eum contigisset apud Anagarum ægrotare, & Rex Fernandus venisset ad eum gratia visitandi, inique cogitans Rex Garsias eum proposuit retinere. Sed cum consilium patuisset, Rex Fernandus Dei gratia liberatus exiuit oppidum, & ad propria remeauit. Paucis autem diebus interpositus Regem Fernandum accidit infirmari. Cumque ad visitandum Rex Garsias modo simili aduenisset, vt scelus præteritum expiaret, quod in innoxium cogitauit, ipse noxius est perpeffus, & captus a Rege Fernando custodiendus Ceia deputatur. Sed paucis diebus elapsis, promissione suis custodibus, soluitur, & suæ patriæ restitutus cœpit vindictam totis viribus procurare, & congregato exercitu tam suorum, quam Ruchonum, Vasconum & Maurorum, ad fratris iniuriam properauit. Cumque post transitum montis Aucæ confedisset in loco qui dicitur Ataporca, Rex Fernandus veniens ex aduerso, per legatos pacem humiliter postulauit, vt contenti suis pace perpetua lætarentur. Quod Rex Garsias renuens, nuncios comminando grauia in *honoros ad se misit. Cumque iam belli periculum immineret, magnates & milites regni sui ad ipsum cōmuniter accesserunt humiliter supplicantes, vt eis & ablata restitueret, & leges patrias cōfirmaret. Cum enim præcelleret strenuitate corporis, & viriū magnitudine super omnes, adeo vt omnibus præmineret, crudeli superbia grassabatur, & possessiones militum infiscabat, & iura patriæ immutabat. Ipse autem solis viribus autumans præualere, petitiones militum refutauit, ne videretur annuere ex timore. Tunc duo milites quorum bona proscriperat, naturale debitum abnegantes se in aduersarium trāstulerunt. Ad hoc Nutritius eius qui eum ab infantia nutrierat vir prudens, & bonus, strenuus, & fidelis, sinceris lachrymis consulebat, vt & petitis annueret, & sibi suorum animos complanaret. Rex vero animo induratus, neutris satisfecit. Tunc ille Nutritius inquit: Intelligo quod hodie victus & inglorius morieris, sed ego præmoriar, ne te videam morientem quem tanto studio enutriui. Cumq; se exercitus circumspicerent, & ad certamen vndique properarent, ille Nutritius depositis clypeo, & galea, & lorica, pannis duntaxat vsualibus circumtectus, sola lancea & gladio comitatus, morti in prima acie se obiecit, ne alumni & gentis excidii esset testis. Cūque mutuis cædibus hinc in exercitus se impeterēt, cœpit præualere exercitus Castellanus eo quod numero & potentia excedebat, & Rex Garsias, suorum animos non habebat. Tūc quidam milites qui fuerant ex familia Veremundi, & noctu collem qui Nauarrorum exercitui imminebat, clanculo occuparant, Regis Garsie acies cum duobus militibus qui ab eo recesserant, impetu irrupentes, ad regis aciem peruenerunt, & alter militum qui ab eo recesserat, dicitur eum lancea perfodisse. ex quo ictu in terram cecidit Rex Garsias, & duo magnates qui cum eo aderāt, inibi ceciderunt. Cumque Rex Fernandus fratre occiso & fugato exercitu, de victoria lætaretur, pietatis non immemor præcepit suis ne fugientes læderent Christianos, tamen Sarraceni qui aderant, pro maiori parte captiuitate & gladio perierūt. Tūc Rex Fernandus præcepit corpus Regis Garsie honorifice Anagarū deportari & in monasterio S. Marię quod ipse cōstruxerat, & donariis plurimis adornauerat, sepeliri.

De mo-

De monarchia Regis Fernandi, & de acquisitione Portugallia, & diuisione regnorum.

CAPVT XI.

IGITVR Rex Fernandus non minus de Dei gratia quam de victoria gloriosus, regnum fratris obtinuit sine mora, factus monarchus Hispaniæ vterioris, scilicet Galleciæ, Asturiarum, Legionis, & Castellæ, Anagari, & Iberi. Terra autē Nauarræ inter Iberum & Pyrenæum remansit Sancio filio Regis Garfiæ, qui fuit occisus in Penna leni, & Aragonia cum Ripagurtia Ranimiro. * Cumq; in tranquillitate secura gauderet, congregato exercitu processit, vt Portugalliam & Lusitaniam occuparet, quas tunc temporis Arabes detinebant. Et primo ingressu cæsis pluribus cepit Senam, eo pacto vt incolæ remanerent, & essent subditi sub tributo. Inde * Viseum veniēs obsedit eam, sed quia ciuitas multis sagittariis abūdabat, Rex exploratis ingressibus ciuitatis præcepit vr̄bis ianuas ab armatis & fortibus obseruari, & propter sagittarum instantiam præcepit asseres clypeis superponi, ne impugnantes à sagittariis læderentur, & duplex lignū sagittarum impetus hebetaret. Cumque ciuitatem fortiter & continue impugnaret Viseorum, coactam obtinuit, & habitatoribus captiuatis & interfectis, diripientibus dedit manus, repertusque fuit ille sagittarius qui in alia obsidione socerum suum interfecerat Aldephōsum, eumque captum fecit Rex oculis, & manibus, & pede altero mutilari. Indeque procedēs peruenit Lamecum, & quāuis ciuitas loci difficultate inexpugnabilis videretur, tamen castris ligneis & diuersis machinis coarctata in contenti capitur, incolis & opibus occupatis, & partem habitantium interfecit, partem ad refarciendas ecclesias diruptas reseruauit. His itaque munitionibus occupatis proposuit Coimbriam maiorem illius patriæ ciuitatem cum Dei adiutorio impugnare, & ad petendum cæleste subsidium ecclesiam beati Iacobi visitauit, & implorato per triduum diuinæ auxilio maiestatis, beati Apostoli oraculo confortatus contra Coimbriam exercitum congregauit. vbi fixis tentoriis circumquaque machinas & castra lignea eleuauit. Sed quia ciuitas fortitudine & magnitudine præminebat, obsidionem contigit diutius protelari. Erant autem sub Arabum potestate monachi religiosi in loco arcto, qui Loruanum adhuc hodie appellatur. Hi laboribus manuum insistentes, thesauros frumenti ordei, & milii, & siliginis ignorantibus Arabibus conseruarant, hæc omnia proprio victui subtrahentes. Verum quia protracta obsidio victualibus indigebat, de recessu ab omnibus tractabatur. Sed audientes monachi occurrunt, & quæ a longis temporibus conseruarant Regi & obsidioni liberaliter obtulerunt. Et his victualibus exercitus confortatus longanimis est effectus, & cibus refocillati impugnationi vr̄bis de die in diem viriliter institerunt donec obsessi fame & pugna coacti elanguidis animis marcuerunt. Verum Christianis viriliter insistentibus, & machinis vndique quassantibus, auxilio Dei & beati Iacobi interuentu murus irrupitur ciuitatis. Quo viso Arabes consternati ciuitatem & opes Fernando principi obtulerunt, pro vita tantummodo supplicantes, quod Regis clementia accepit, & die Dominica hora tertia inuicto principi ciuitatis dominium reddiderunt. Eo tempore fertur vir Græculus ex Hierosolyma causa peregrinationis ad ecclesiam sancti Iacobi aduenisse, qui in deuotione pernoctans audiuit indigenas enarrare, vt militem in Christianorum præliis apparere, sed ipse licet deuotus Apostolo prædicabat non militem sed piscatorem, cumque in tali pertinacia permaneret, reuelatione diuina meruit intueri equum splendore conspicuum Apostolo presentatum, & armorum insignibus decoratum obsidentibus Coimbriam subuenire. Et peregrinus de quo diximus, visione huius certus factus, & diem, & horam captionis Coimbriæ in ecclesia Apostoli publice prædicauit, & sicut ipse prædixit, sic postea rei veritas patefecit, & sic remansit terra citra Mondaicum fluuium Christianæ fidei acquisita. Commisit autem custodiam illius patriæ Sisenando, qui olim exul adhæserat Abenadab Regi Agarenorum, & suæ merito probitatis fuit in eius oculis gratiosus, qui bella & vastationes exercuit contra Christicolas Lusitaniam & Portugalliam habitantes, iam nunc reconciliatus principi Ferdinando fuit restitutus gratiæ & honori. Rex vero Ferdinandus pro triumpho gratias agens ecclesiam beati Iacobi visitauit, & oblati donariis ad propria est reuersus, & cœpit bonis actibus abundare, & toto tempore vitæ suæ ab infestationibus Arabum non cessauit, Et timens ne post mortem eius de regno filii decertarent, ipse viuens regnum diuisit, & dedit Sancio primogenito à flumine Pisorica Castellam, Anagarum, & Iberū: & dedit Aldefonso Legionem, Asturias & Transmeram vsque ad flumen quod dicitur Oue, Astoricam, & partem camporum qui Gotthici nuncupantur, & Berizum vsque in Villam in monte qui dicitur * Ezebredus de dit Vrracæ & Geloira filiabus Zemoram & Taurum: Garfiæ dedit Galleciam cum ea parte quæ dicitur *Portugale.

*Anagarum.**Cumq; tranquilla securitate V. C. & in Penalenis Ripagurtia. Sena. Viseum.**Lamecum.**Coimbria.**Loruanum.**D. Iacobus, 61 miles.**B. Iacobum 10.**Mondaicum.**Pisorica. Castilla. Anagarum. Transmera. Ezebredus. Oue. Berizum. Ezebredus. Portulaco.*

Gormatium.
Vadum Regis.
Aquilaria.
Borgecorri.
S. Emerentiana.
Gormicis.
Borgecorrexi.
Caracena.
Onia.
Medina
Cali.
Auca.
Ionia.
Toletum.
Talamantica.
Guadalafara.
Alcala.
Maieritum.
Burgis.
sic V. C. S. Ma-
scritum per o.
D. Isidori cor-
pus Hispani.
Legionem tras-
latum.
Iusta & Rusi-
na corpora & bi-
controuersum.
Oniensis. V. C.
re. Idem er-
ror inf. cap. 6. in
fina.
Zemora.
Abulensis.
Vincentis. Sa-
binæ &
Christeta tras-
latio.
V. C. xp̄ta.

OST hęc apud Legionem curia celebrata, direxit acies contra Mauros, & quædam ca-
stra Christianis infesta victrici gloria subiugauit, videlicet Gormatium, Vadum Regis,
Aquilariam, Valericanam (quæ nunc Berlanga dicitur) Ripam sancti Iusti, sanctam Eme-
rentianam, Gormicis: & turres multas speculatorum (quas nunc diximus Atalajas) per quas
Christianorum introitus nudabatur, in valle * Borgecorrexi, & in loco qui nunc dicitur
Caracena, vsque ad Medinam Cæli solo diruptas adæquauit. Inde ad loca Cantabriæ pro-
perans, expulsis Mauris, montana Auca & * Ionia suæ subdidit ditioni. Inde firmans pro-
positum versus Toletum, Talamanticam, Guadalafariam, Alcala, Maieritum, cætera loca
dominii Toletani sic cæde & incendio deuastauit, vt Rex Toleti suorum clamoribus con-
citatus & munera dedit, & iuramento promisit tributa annis singulis se daturum. Postea
adeo Regem Hispanis infestauit, vt corpus beati Isidori permetteret inde leuari, quod à
duobus episcopis, Aluito Legionensi, & Ordonio Astoricensi, multis miraculis coruscantibus
translatum est ab Hispani Legionem. Aliqui dicunt corpus beatæ Iustæ cum corpore
beati Isidori tunc translatum. Sed quia nostris temporibus corpora sanctarum Iustæ & Ruf-
finæ reuelatione ostensa per Petrum Fernandi nobilem principem sunt translata ad rega-
le monasterium prope Burgis, ego nolo. sed diffiniat, qui præsumit. Verum Rex Fernandus
ecclesiam honorificam fecit construi, & in honore eiusdem sancti Isidori dedicari, quam
auro, & argento, & lapidibus preciosis, & cortinis sericis decorauit, & eandem ecclesiam
vespere, & mane. nocturnisque horis, & sacrificii tempore frequentabat, interdum cum
clericis in Dei laudibus modulando, interdum etiã vices cætoris explebat. Cumq; sepulturã
in monasterio S. Facundi aut S. Petri de Aslantia eligere decreuisset, vxoris suæ Reginæ San-
ciæ precib. inclinatus Legionem in ecclesia quã cõstruxerat, elegit sibi, & cõiugi, & successo-
ribus sepulturas, & etiam ab vxore suafus Regem Sancium patrem suum à monasterio O-
uetensi ad eandem transtulit sepulturam. Ad instantiam etiam Legionensium Zemoram
nobilem ciuitatem, quam Almanzor olim diruerat, reparauit. Postea cum ciuitas Abulen-
sis longis temporibus diruta remansisset, Rex Fernandus ab ea corpora sanctorum marty-
rum Vincentii, Sabinæ, & * Christetæ dicitur transtulisse. Sed quia aliqui dicunt ea esse A-
bulæ, alii in monasterio sancti Petri de Aslantia, alii corpus sancti Vincentii Legionem, alii
corpus * Christetæ Palentiæ dubium pro certo asserere nõ præsumo. Constituit etiam vt in
toto regno Legionensi leges Gothicæ seruarentur.

De religiosis actibus Regis Fernandi, & morte eius & vxoris illius.

IC itaque Rex Fernandus iam senectute confectus vitam suã bonis operibus & Deo
placitis dedicauit. Ecclesias regni sui, & præcipue sancti Iacobi, sancti Saluatoris,
sancti Isidori, & cathedralem ecclesiam Legionis possessionibus & donariis incli-
tauit, monasteriorum etiam indigentiam de suis facultatibus subleuabat. Cum ve-
ro quadam die in cathedrali ecclesia Legionis audiret diuina, vidit ministros ec-
clesiæ causa familiaris inopiæ nudis pedibus ministrare, & statim certos reditus ad
calceamenta instituit ministrorum. Cæterum cum ad sancti Facundi monasterium veni-
ebat, cibus eorum contentus, pari ordine & consortio, quasi vnus ex eis & diuinis officiis
instituebat, & cibariis regularibus utebatur. Cumq; oblatum vas vitreum de manu Abbatis
ad mēsam residēs suscepisset, vas decidēs de manu Regis ilico fractum fuit. Rex vero pro ne-
gligentia valde pœnitens incontinēti vas aureum gemmis ornatum fecit afferri, & Abba-
ti offerens pro vitreo satisfecit. Obtulit insuper Cluniacensi monasterio de regio fisco mil-
le aureos annuatim perpetuo soluendos. Nec minus eo regina Sancia vxor eius bonis &
piis operibus abundabat, & in regimine, & bellorum discrimine eius solertia utilis & sedu-
la apparebat. Cumque Regi Fernando Arabes Celtiberiæ & Carpetaniæ tributa negarēt,
ipse Rex cum exercitu eos aggrediens, & vastationibus infestauit, & pristinæ restituit ser-
uituti. Sed iam vitæ sibi termino imminente apparuit ei beatus Isidorus & diem * sui obitus
intimauit, & cum cœpisset post modicum infirmari, fecit se Legionem abduci, & nono Ka-
lendas Ianuarii die Sabbati ingressus est ciuitatē, & ex more corpora sanctorum flexis ge-
nibus adorauit petens & supplicans, vt cum dies obitus iam instaret, anima eius ab An-
gelis duceretur. In ipsa aut nocte dominicæ natiuitatis licet æger, ipse Rex cum clericis in-
terfuit matutinis concinens, vt infirmitas tolerabat, & obseruabatur ibi tunc temporis
officium. Toletanum Facto autem die vocatis Episcopis fecit sibi missam solenniter cele-
brari,

Officium To-
letum sine Isido-
riarium hodie
Mozarabe de
quo inf. 26. cap.

brari, & percepit corporis & sanguinis Domini sacramentum. In castrino autem vocatis Episcopis, & Abbatibus, & viris religiosis vna cum eis fecit ad ecclesiam se deferri, & imposito capiti diademate, & indutus regalibus indumentis, coram sarcophago sancti Isidori clamauit ad Dominum voce clara: *Tua est potentia, tuum est regnum Domine, tu es super omnes Reges, tuo imperio omnia sunt subiecta, quod te donante accepi, restituo tibi regnum, tantum animam meam in aeterna luce iubeas collocari.* Et his dictis exutus regalibus ornamentis pro venia exorabat, & recepta ab Episcopis pœnitentia & gratia vltimæ vnctionis, indutus cilicio, & conspersus cinere duobus diebus in pœnitentia atque lachrymis superuixit. Tertia autem feria hora sexta in festo S. Ioannis Euangelistæ plenus dierum reddidit Deo spiritum immaculatum, & iuxta patrem suum in eadem ecclesia sancti Isidori est sepultus. Regnauerat autē viuente patre annis XII. In Castella mortuo patre annos XII. In Castella & Legionē annis XVI. In vniuerso annis XL. mensibus VI. diebus * I. Regina autem Sancia vxor eius *duodecim.* superuixit II. annis, & obiit sexto Idus Nouembris, & sepulta est iuxta eum.

De discordia fratrum, & qualiter vicit Sancius Aldephonsus.

CAP. XV.

POST mortem itaque Regis optimi Fernandi tres filii eius & duæ filiæ remanserūt, Sancius, Aldefonsus, Garcias, Vrraca, & Geloira. Sed licet ipse regnū filiis diuisisset, & partem suam vnicuique assignauisset, quia omnis potestas impatiēs est confortis, & quia * *Lucani.* Reges Hispaniæ à feroci Gotthorum sanguine contraxerunt, ne maiores aliquem velint parē nec minores superiorem, sæpius inter Gotthos regalia funera fraterno sanguine maduerunt. Rex itaque Sancius Castellæ & Nauarræ finibus non contentus, inhumanitatis Gothicæ successor & hæres, & sanguinem fratrum sitire, & ad eorum regna cœpit cupidus anhelare, vt nihil fratribus vel sororibus de iis quæ pater dederat, remaneret, sed solus totū ambitiosus haberet. Vnde contigit & cædes varias prouenire, & sanguinem innoxium sæpe fundi. Pater vero eorum attendens filii Aldefonsi plus quam cæterorum modestiam, Vrracam & Geloiram filias * *commendauit.* commendarat. Cum esset vero Vrraca solers & prouida, Aldefonsus ei tanquam matri in omnibus deferebat, & eius consilio se regebat.

De pugna fratrum, & transitu Aldefonsi ad Regem Toleti.

CAPVT XVI.

SANCIUS vero qui erat primogenitus, cœpit regnare æra millesima nōgentesima quinta, & sex annis regnauit. Hic regna fratrum sibi voluit vindicare, & primo incursum cœpit Aldefonsum qui erat medius, infestare. Dum autem Rex Sancius contra fratrem exercitum congregasset, ille veniens ex aduerso occursum opposito se obiecit, & in loco qui * *Plantata.* Plantata dicitur, sunt congressi, & Domino disponente, qui Sancium extollebat, vt lapsu *Plantata.* rueret grauiori, Rex Sancius fugauit fratrem & exercitum Legionis, & de vtroque exercitu plurimi ceciderunt, & quod Arabes consueuerant sustinere, fraterno gladio in se verso, Christiani miseri pertulerunt, victusque in prælio Aldefonsus abiit Legionem. Iterum autem diem constituunt ad pugnandum tali pacto, vt victus victori regnum cederet sine *Vulpecularia.* pugna. Cumque in loco qui Vulpecularia dicitur, conuenissent, iuxta ripam fluminis Carrionis, ex vtraque parte pluribus bello cæsis, demum Rex Sancius fuit victus, & cum fugæ dubiæ se dedisset, Rex Aldefonsus volens parcere Christianis, præcepit vt nullus præsumeret persequi fugientes. Erat autem cum Rege Sancio miles strenuus dictus Rodericus Didaci Campiator. Hic regem suum deuictum animans persuasit, vt quoad posset fugientem exercitum reuocaret, & in aurora Legionensibus & Gallecis improuidis adueniret. Gens enim illa consuevit in prosperis se iactare, & alios deridere, in aduersis fortiter comminari. Vnde nocturnis confabulationibus fatigati circa mane fortius dormierunt, & irruente exercitu Regis Sancii sunt præuenti, & multis captis, aliisque cæsis, cæterisque fugatis [Rex etiam Aldefonsus capitur in ecclesia beatæ] Virginis quæ est in præsidio Carrionis, & Burgis *Ob hoc scelus* *extra ES regnò* *est priuatus.* ducitur captiuatus. Tandem procurante Petro Assurii Comite cum consilio Vrracæ sororis ea conditione educitur, vt in monasterio sanctorum Facundi & Primitiui monachali habitu vestiretur. Cumque hoc totum Rex Sancius acceptasset, Rex Aldefonsus non proposito, sed timore sumpsit habitum monachalem. Verum procurato consilio cum Petro Assurii Comite fugit noctu, & Toletum veniens ab * *Vrbi Almenonē.* Almenone Rege inibi dominante *Almenon.* *infr. Socarut.* sollempniter est receptus, & multis muneribus honoratus. Et rex Toleti interposito iuramento securitatis sibi præstitit cautionem, & in ipso attrio regio domos & mansionem congruam fabricauit, vt Rex Aldefonsus extra strepitum ciuitatis cum suis Christianis commodius habitaret, & iuxta regale viridarium, vt recreationem reciperet quando vellet. Erant

Viriliter.

autē cum eo tres fratres viri nobiles & fideles, videlicet Petrus Assurii, Gundifalvus Assurii & Fernandus Assurii, quos Vrraca Regina fratris sui Regis Aldefonsi custodia & consilio deputarat. Et Almenon in eo gratias tot inuenit, quod cum quasi filium diligebat. Ipse vero pro Almenone contra vicinos Reges Arabum bella * viriliter exercebat, & pacis tempore per montana & ripas fluminum venationibus intendebat.

De venationibus & prognosticis Aldefonsi. CAPVT XVII.

*Tenuia.**Brioca.**diuino.*

*Ut de Tullio
Seruio Tran-
quil. cum flam-
ma in cap. ap-
paret*

VERVM tunc temporis inter condensa arborum & in humore fontium ripa Teuinia vrsis, & apris, & aliis bestiis abundabat, & ipse ascendens per alueum, locum sibi placidum qui nunc Brioca dicitur, adinuenit. Cumque sibi Castellum, & loci amoenitas, & venationis copia placuisset, reuersus Toletum à Rege postulans impetrauit, & collocatis ibi montariis, & venatoribus Christianis, remansit locus suæ subditus ditioni, & pauculos Christianos gnavos venandi & officii sagittandi ibi accolae collocauit, quorum successio ibi mansit vsque ad tempora Ioannis tertii Archiepiscopi Toletani, qui locum ipsum habitatoribus ampliauit, & vicum parochiæ sancti Petri, quasi suburbium, populauit. Quadam autem die cum Almenone descendit in viridarium gratia spaciandi, & cum eis turba Arabum circumfedit, & prospiciens cominus ciuitatem, cœpit altius cogitare qualiter posset tanta ciuitas restitui Christianis. Verum cum confessu * diuino fatigati per viridarium ambularent, Rex Aldefonsus sub vna arbore decubuit recreandus, & eo somnium simulante, Rex Almenon cum suis Arabibus loquebatur, si posset tam fortis ciuitas virtute aliqua expugnari. Cui quispiam sic respondit: Si per septem annos huic vrbi fruges & vindemiæ auferrentur, deficientibus victualibus posset capi. Quod Aldefonsus audiens corde intimo conseruauit. Interum quadam die cum Aldefonsus iuxta Almenonem causa solatii consideret, cœperunt erigi capilli verticis Aldefonsi. Et Almenon cœpit comprimere manu sua, sed capilli tanto amplius cœperunt erigi, quanto amplius premebantur. Et sapientes Arabum hoc notantes suaferunt Regi, vt interficeret Aldefonsum, quia prognosticum hoc signabat ipsum ad vrbis dominium eleuandum. Almenon vero noluit fœdus promissæ fidei violare, sed iurare petiit, ne eo viuente sui regni terminos infestaret, & Rex Aldefonsus spontaneus Almenoni hoc iurauit. Eo itaque Toleti degente, Vrraca Regina præsentit quod Rex Sancius frater eius intendebat eam iis quæ pater sibi dederat, spoliare. Zemorenses vero Regis Aldefonsi exilium æquanimiter non ferentes, Arriam Gundifalvi virum nobilem & potentem, qui Vrracam Reginam nutrierat, in principem elegerunt, vt eo duce resisterent Castellanis.

Qualiter regna fratrum Rex Sancius occupauit. CAP. XVIII.

SED Rex Sancius ex Castellæ & Nauarræ partibus exercitu congregato Legionem aduenit, & eam, licet modicum infestatam, vt victor inuasit, & cætera quæ Regis Aldefonsi fuerant ditionis, & sibi trium regnorum imposuit diadema. Et cum Rex Sancius circa huiusmodi moraretur, Rex Garsias in suos tyrannide grassabatur, & vilis ab omnibus, & à suis etiam habebatur, & contra fratrem bella, licet segniter, intentabat. Habebat autem quendam Vernulam causa familiaris secreti plus debito sibi charum, cuius delationibus contra milites & barones aures credulas adhibebat, & licet sæpius supplicassent, vt à se prædictum Vernulam remoueret, discessum eius nullatenus voluit sustinere. Et ipsi reputantes dedecus & iacturam, quia eius delationibus lædebantur, delatorem in eius præsentia occiderunt. In cuius morte se læsum reputans, & confusum illatum dedecus sæpe obiiciens, omnes suos cœpit affligere indistincte, districtè comminans se indignationi suæ nullum terminum positurum. Sui autem minarum pericula pauescentes, & illatum dedecus recolentes, ab eius dominio, prout poterant, discedebant. Occupatis vero Legionem & Asturiis, Rex Sancius vultum versus Galleciam obfirmavit. Gallecis autem turbatione, quam diximus, in vota diuisis, Rex Sancius de facili obtinuit quod optabat. Interim autem Rex Garsias assumptis secum trecentis militibus iuit ad Agarenos, & nisus est suadere, vt secum contra fratrem suum exercitum destinarent, regnum fratris & suum eis pollicens se daturum. Cui taliter responderunt: Cum Rex esses, regnum tibi seruare minime potuisti: quomodo ergo perditum nobis dabis? Honoratum tamen muneribus, sed despectum ad Christianorum, patriam remiserunt qui duplici confusione contritus cœpit prouincias infestare, & in Portugallia se receptans loca plurima occupauit. Cui occurrens Rex Sancius frater eius in loco qui sancta Irenæa dicitur, ambo fraternas acies ordinarunt, & inito prælio, victus Garsias regno perditum capitiatur, & apud Lunam vinculis & custodia mancipatur.

*Luna.**Deob.*

De obsidione Zamora, & Sancii Regis morte. CAPVT XIX.

OCCUPATIS itaque fratrum regnis terram suorum voluit etiam occupare, indignas
 fororibus, eo quod Aldefonso fugituo & exuli condolebant, & ditionis suæ phalan-
 gibus conglobatis urbem aggressus est Zamorensem, & obsidione conclusam cœpit for-
 titer impugnare. Sed Arias Gundifalvi, de quo diximus, & *obsessi alii viriliter resistebant*, nec
 obsessor obtinere potuit quod optabat. Cumque vtrinque certamina agerentur, & miles
 quidam ex ciuitate egrediens, qui dicebatur Belidius Athaulphi, Regem per castra deam-
 bulantem lancea petiit incunctanter, & festinatione qua venerat, se restituit ciuitati. Verū
 Rodericus Didaci Campiator zelo domini interfecti eum prosequitur sine mora, & fere
 in ipsa urbis ianua * interfecit, sed velocitatem Belidii nō potuit præuenire. Rex autem Sa-
 ncii priuatus habitis & ambitis, recepto vulnere, vita caruit atque regnis, & in exercitu tur-
 batione non modica excitata inter obsessores conflictus etiam interuenit: & alii diuersa
 fugæ pericula attentantes, alii per deuia deuiantes in captiuitatis & mortis supplicia inci-
 derunt. Castellani autem quorum constantia audaci consilio semper fulsit, corpus princi-
 pis in sarcophago egregie locauerunt, & commercio lugubri, & resonis planctibus subse-
 quentes ad Ouienſe monasterium detulerunt, vbi expletis exequiis sepulturæ * honore
 regio tradiderunt,

Zamora.

obsessio viri-
liter resistebatOuienſe V. C. 2.
recte, vt supr. 6.
& 13.
more.

vt supr.

De recessu Aldefonsi ab Almenone, & reditu in terram suam. CAP. XX.

CELEBRATIS vero exequiis, Castellani & Nauarri Burgis pariter conuenerunt,
 & quia Rex Sancius decesserat expers prolis, Castellani & Nauarri fidelitatis innata
 semper memores, Aldefonsum qui a facie fratris Toletum confugerat, in Regem & do-
 minum concorditer elegerunt tali pacto, vt prius ab eo reciperent iuramentū, quod Rex
 Sancius de eius conscientia non fuerat interfectus: & eidem electos nuncios clanculo de-
 stinauerunt. Vrraca etiam Regina Legionensium & Zemoſensium curia congregata, &
 eorum recepto consilio, ad fratrem suum Aldefonsum quem præ cæteris diligebat, & To-
 leti tunc temporis morabatur, nuncios destinauit, vt acceleraret accipere regna fratrum.
 Et præcepit nunciis, vt hoc consilium secretissimum habere, ne reuelatio in Regis peri-
 culum verteretur. Sed viri diabolici, qui nunc dicuntur initiati, & solebāt Arabibus Chri-
 stianorum proposita denudare, Regis Sancii morte comperta, nunciare Arabibus percur-
 rerunt. Sed Petrus Assurii vir discretus, & in lingua Arabica eruditus, & pro rumoribus
 patriæ curiosus, omni die extra Toletum quasi spaciandi gratia ad tria millaria vel amplius
 equitabat. Et casu accidit quodam vespere, vt inueniret quempiam venientem, qui dixit
 sibi se ideo aduenire, vt regi Almenoni Regis Sancii interitum nunciaret. Petrus autem
 duxit eum quasi causa colloquii extra viam, quem amputato capite interfecit: & ad viam
 rediens, & paulisper procedens inuenit alium rumore & causa similivientem, quem ex-
 cidio simili decollauit, sed via alia aliis venientibus secretum non latuit Almenonem. Pe-
 tro vero Assurii gressu tertio procedente Vrracæ Reginæ nuncius superuenit, qui, vt facta
 fuerant omnia, nunciauit, & ille festinus Toletum rediens * cœpit Aldefonso incio itineri
 necessaria præparare. Cumque die altero Castellanos nuncius aduenisset, & Regi ne-
 gotium indicasset, ipse & Petrus Assurii dubitabant, ne si Almenoni nuncium reuelarent,
 Regem caperet, & pacta graua postularet: vel si celarent, & ipse alias posset scire, hostilius
 desæuiret. Et dum ipsi tali dubio tenerentur, Rex Aldefonsus confidens in * Domino sic
 respondit: Honorifice me recepit, & necessaria liberaliter ministrauit, & vt filium me tra-
 ctauit, quomodo eum celare poterō quæ Dominus mihi fecit? & accedens ad eum quod
 per nuncios acceperat, reuelauit. Almenon autem hæc omnia iam sciebat, & omnium via-
 rum transitus fecerat diligētissime obseruari, vt si eo incio vellet abire, ab obseruatoribus
 caperetur. Cumque audisset quæ dixerat Aldefonsus, factus hilaris sic respondit: Gratias
 ago Deo altissimo, qui me ab infamia liberare, & te a periculo voluit custodire. Si enim
 me incio aufugisses, captionem aut mortem nullatenus euassisses. Nunc autem vade, & ac-
 cipe regnum tuum, & de meo accipe aurum argentum, equos, & arma, quibus possis tuorū
 animos complanare. Cumque inter eos multa amicabiliter tractarentur, inter cætera
 hoc exegit, vt Rex Aldefonsus iuramentum sibi & filio suo primogenito, quod de securita-
 te fecerat, innouaret, & cum necessitas immineret, cōtra vicinos Arabes adiuuaret. Et ipse
 & filius primogenitus Aldefonso se foedere simili obligarūt. Erat autē minor filius de cuius
 foedere nil dixerūt, nec Aldefonsus fuit ei in aliquo obligatus. His peractis * Almenon cum
 maioribus gentis suæ vsque ad montem de Velatome Aldefonso regaliter comitato dedit

capit s.

in Domino ait.

Almenon forma
per V. C.
Velatome.

munera & pecunias, quibus Aldefonsus Rex inclytus dicto vale, in summitate montium ab eis discessit, & suis feliciter redonatur.

De sublimatione Aldefonsi in Regem, & de vxoribus & filiabus eius.

CAPVT XXI.

VENIENS itaque Zemoram cum Regina Vrraca, quæ erat prudens & piis operibus dedicata, habito consilio diligenti cœpit in operibus iustitiæ exerceri. Castellani etiã & Nauarri ad ipsum ilico conuenerunt, & ante omnia iuramentum (vt diximus) exegerunt, quod non fuerat conscius mortis Regis Sancii fratris sui. Sed cum nemo vellet ab eo recipere iuramentum, ad recipiendum se obtulit solus Rodericus Didaci Campiator. Unde & postea, licet strenuus, non fuit in eius oculis gratus. Et Rex Aldefonsus obtento regno quod perdiderat, & etiã regnis fratrum, omnibus acclamantibus *Viuat, Viuat*, omnes ei communiter iurauerunt, & accepit imperii diadema æra millesima centesima prima. Triginta annorum, & septem mensium erat, cum regnare cœpisset, & regnavit quadraginta tribus annis. Hic habuit quinque vxores successive legitimo matrimonio sibi iunctas. Prima fuit Agnes: secunda Constantia, ex qua suscepit filiam nomine Vrracam, quæ fuit vxor Comitis Raimundi, de qua ipse Raimundus genuit Sanciam & Aldefonsum qui fuit postea Imperator: tertia Berta ex Tuscia oriunda: quarta Elisabet, ex qua genuit Sanciam, quæ fuit vxor Comitis Roderici, & Geloiram, quã duxit Rogerius Rex Sicilia. Hic Rogerius fuit frater Roberti Guiscardi, & filius Tancredi de Alta villa, qui veniens à Normania Siciliam, & Apuliam, & Calabriam, & Capuam occupauit. Quinta Beatrix ex partibus Gallicanis Habuit etiã aliam vxorem quæ Ceida postea Maria fuit dicta. Habuit etiã duas nobiles concubinas, vna dicebatur Semena Munionis, ex qua genuit Geloirã, quæ fuit vxor Raimundi Comitis Tolosani: & ex illo Comite genuit Aldephosum Iordanis, qui sic dictus, eo quod fuerit in Iordanis flumine baptizatus. Ipsa enim cum viro in Syriam transfretauit tempore illo quo exercitus ille magnus procedens ex partibus Galliarum isto Raimundo Comite duce ac præuio cum Episcopo Auiciensi, Ierusalem, Tripolim, & Antiochiam acquisiuit, hortante & personaliter in Galliis & Italia prædicante beatissimo Urbano Papa secundo, qui primus substituit euntes in subsidium terræ sanctæ in dextro humero crucis signaculo insigniri. Et eadem Semena Munionis genuit aliã filiã quæ Tharasia dicta fuit, quam duxit Comes Enricus ex partibus Bifontinis, congermanus Raimundi Comitis patris Imperatoris, ex qua suscepit idem Enricus Aldefonsum, qui fuit postea Rex Portugallie.

De virtutibus Aldefonsi. CAPVT XXII.

NUNC ad gestorum eius principia redeamus. Hic fuit strenuitate maxima nobilis, virtute excelsus gloria singularis, abundauit in diebus eius iustitia, finem accepit seruitus, consolationem lachrymæ, augmentum fides, dilatationem patria, audaciam populus, confusus est inimicus, obtinuit gladius, cessauit Arabs, timuit Afer, ploratus & vlulatus Hispaniæ vsque ad istum mansit absque consolatore, dextera eius præsidium patriæ, munimentum absque timore, fortitudo sine perturbatione, protectio pauperum, virtus magnatum, magnitudo cordis eius infra angustias Asturiarum non potuit contineri, & elegit laborem indiuiduum comitem vitæ suæ, delicias miseriam reputabat, & belli dubia experiri delectabile & iucundum, id deperditum reputans vitæ suæ in quo belli pericula non agebat. Rex accrescens magnanimus Aldefonsus, Rex accrescens sedit, arcus eius confusus in Domino inuenit gratiam in oculis Creatoris, magnificauit eum in timore inimicorum & in populo suo elegit eum zelare fidem, dilatare regnum, exterminare inimicos, concludere aduersarios, multiplicare ecclesias, restaurare sancta, restituere dissipata. Cumque (vt diximus) Almenoni & filio primogenito fœdere teneretur, cum iuxta fœdus adiuuu in omnibus, quoad vixit. Et cum Rex Cordubensis regnum Almenonis inuadere conaretur, Rex Aldefonsus contra eum pro fœderis debito properauit. Cumque aduentum eius Almenon audiisset, timuit eum in sui dispedium aduenire. Sed Rex Aldefonsus nunciauit eidem, quod in eius auxilium veniebat, propter pacta quæ olim præcesserant inter eos. Tunc Almenon occurrit ei cum actionibus gratiarum, & ambo intrantes fines Cordubiæ omnia cædibus & incendiis vastauerunt, & actis prædis, vterque ad propria feliciter est reuersus, nec præsumpsit Rex Cordubensis regnum Toleti amplius infestare. Tunc mortua Agnete, duxit vxorem nomine Constantiam ex partibus Galliarum, cuius superius fecimus mentionem.

De obsi-

Æra 1101.

*Eccle sanctam
Dni Isidori
sponsam appel-
latam.*

*Normania.
V. C. est tamen
inf. cap. 31.*

*Tolosa,
Syria.*

*Expedio in
terram sanctã.
Auiciensis
inf. cap. 27.
titulo.*

*Enricus nus-
quam Rex sa-
lutatus in Por-
tugallia, sed ab
eo progeniti Re-
ges inf. lib. 7.
cap. 6.*

*timuit Serenũ
eum.*

De obsidione & captione ciuitatis Toletana. CAP. XXIII.

MORTVO autem Almenone, & filio suo Issem primogenito, de quo diximus sicut patri fuit semper propitius & adiutor, ipso mortuo secundus filius Almenon * Hiaie dicitur post fratrem in regno substituitur Toletano, qui à viis fratris & patris * minus aberras cœpit in seniores & * populum, quos tor angariis & perangariis conuexabat, vt mortem vitæ præferrent, alias ignominiosus, inutilis, & imbellis. Almenon autem pater suus Regi dederat Aldefonso quædam municipia, Canales & Vlmos, in quibus cum ipse veniebat in adiutorio Almenon, infirmos & debiles collocabat. Cumque (vt diximus) Toletani à suo principe premerentur, & à vicinis gentibus vexarentur, & Rex eorum de eorum miseriis non curaret, coniurati in simul Regi dixerunt: Populi & patrie te exhibe protectorem, aut quæremus alium defensorem. Hiaie autem captus luxuriis dicta dicentium paruipendit. Tunc ipsi pressi dominio & cladibus vicinorum, Regi Aldefonso nuncios destinarunt antequam eius notitiam attendentes, & auxilia impensa fideliter recolentes, & ei per nuncios supplicarunt, vt ciuitatem quamuis inexpugnabilem obsideret, vt coacti pugna colorẽ excusationis haberent, cum ei traderent ciuitatem. Cumque ipse illi Regi nullo fœdere teneretur, ciuium oblatione suscepta, congregauit exercitum ex omnibus partibus regni sui, & fruges & vindemias deuastauit per totum territorium Toletanum, & per quatuor annos id ipsum intulit successiue. Et licet ciuitas cunctas superet sui opulentia ciuitates, tamen tot annorum vastatione continua non potuit victualibus non carere. Et Rex Aldefonsus id ipsum percipiens congregato exercitu infinito,

O Obsedit securam suam Castella Tolerum
P Castra sibi septena parans, aditumque recludens.
P Rupibus alta licet, amploque situ populosa,
I Circumdante Tagorerum virtute referta,
D Victu victa * carens inuicta se dedit hosti.
A Huic Medina Cœlim, Talauera, Conimbria plaudat.
C Abula, Secobia, Salmantica, Publica Septem,
A Cauria, Cauca, Colar, Iscar, Medina, Canales,
P Vlmos, & Vlmetum, Magerit, Atentia, Ripa,
T Osoma cum Flunio lapidum, Valerunica, Maurra,
A * Ascalona, Fiza, Consocra, Maqueda, Butracum
 Victori sine fine suo modulantur ouantes:
 Ildephonse tui resonent super astra triumphii.

Cepit itaque Toletum * æra millesima centesima trigesima tertia, multis pactionibus interpositis, videlicet vt Sarraceni haberent plene & integre domos, & possessiones, & omnia quæ habebant, & Regi remaneret præsidium ciuitatis cum viridario ultra pontem: reditus autem qui antiquo iure dabantur Regibus, ei persoluerent Agareni, & etiam quod maior * Mezquita eis in perpetuum remaneret. Sicq; Rex adepto præsidio & ciuitatis dominio mansit ibidem pro ciuitatis tuitione magno periculo se exponens. Fuit autem capta in die Urbani Papæ & martyris octauo Kalendas Iunii, vicesimo anno regni sui, & quia de eius * intentione dubium adhuc erat, distulerunt electionem Pontificis in futurum. Tunc Rex in vrbe regia statuit thronum suum, donec securum præsidium stabiliret, & gentem fidei confirmaret, & electionis populus præualeret.

De dote ecclesie Toletana. CAPVT XXIII.

VIDENS autem Rex, quod Deus prospera indulgebat, conuocauit regni proceres, & maiores Episcopos, & Abhates, & viros religiosos, & quintodecimo Kalendas Ianuarii omnes in vrbe regia conuenerunt, & habito diligenti tractatu dominum Bernardum, virum religionis & prudentiæ, communiter & concorditer in Archiepiscopum elegerunt, & Rex in continenti dotauit ecclesiam liberaliter & honeste, & dedit ei Briocam quam sibi retinuerat à tempore Almeonis, Barciles, Cabannas de Sagra, * Couera, Rodiellas, Alcoleia sub Talauera, Azebuch, quæ nunc dicitur Melgar, * Almonecir, Alpobrega, & in ciuitate omnes stationes quas vulgariter tendas vocamus, necnon domos, molendina, furnos, viridaria, vineas, & hortos, pro quibus hodie eius memoriam & exequias veneratur ecclesia Toletana, & multa alia priuilegia dedit immunitatis.

Hyaie Hiaie
nimis 2.
populum insolere.

Canales.
Vlmi.

Toletum.

eadem.
in m f Tolet.
M. C. xxxiii. è
batantè. Simo-
mas addita Si-
dentur. In alio
in f. D. Ioannis
Franciscanorũ
est ara M. C.
xxi ille est an-
mus Christi 1085
Hic 1083. At 10-
ro Toletũ Chri-
Æra 1133.

frans restituit
anno 1097. Sul-
gata ergo lectio
propius accedit
ad eõem cal-
culum.

Escalona.
xxiii. V. C.
V. C.

M. C. xxx.

Mezquita.

Alfonsus regnũ
suscipit ara 1101
capta fuit ciui-
tas anno regni
eius 20. Scãde
capta fuit. & in
1121.

retentione.

Brioca.

Barciles.

Cabannas.

Couera.

Rodiellas.

Alcolea.

Couera.

Almonecir.

Vulgo.

Azebuch.

Melgar.

Almonecir.

Alpobrega.

s. hoc lib. cap 34.

Quod Mezquita Maurorum facta est ecclesia Christianorum.
CAPVT XXV.

infra hoc lib. c. 30 **E**T quia adhuc litera Gothica, & translatio Psalterii, & officium missæ institutum ab I-
Agercensi. sidoro & Leandro pontificibus, quod cum translatione & litera dicitur * Toletanum,
Auxitani. per totam Hispaniam seruabantur, ad instantiam vxoris suæ Reginæ Constantiæ quæ erat
Hugo abbas Cluniacensis. de partibus Galliarum, misit Romam ad Gregorium Papam septimum, vt in Hispaniis o-
missi. misso Toletano Romano seu Gallicano officium seruaretur. Bernardus autem Tole-
 tanæ ecclesiæ electus fuit de * Agenensi territorio oriundus, scilicet de oppido Saluitatis.
 Hic cum fuisset ab infantia literatus omisso clericatu militiæ se ascripsit, & postmodum in-
 firmitate coactus in monasterio S. Aurentii Auxitani B. Benedicti regulæ sumpto habitu
 se dicauit, exinde vocatus ab Hugone Cluniacensi Abbate cum eo laudabilem egit vitam.
 Deinde cum Rex Aldephonsus vellet sanctorum Facundi & Primitiui ex ea causa quam
 diximus, monasterium ampliare, * mittit ad venerabilem Hugonem Cluniacensem Abba-
 tem, vt ei virum prouidum & religiosum mitteret, qui in prædicto monasterio sanctorum
 Facundi & Primitiui Abbatis officio fungeretur, & sicut in Galliis illud monasterium præ-
 celledat, ita & istud omnibus monasteriis eiusdem ordinis in Hispaniis præsideret. Prædi-
 ctus autem Abbas Cluniacensis Bernardum quem ob sanctitatis meritum charum habebat,
 cum aliis monachis destinauit. Qui mox veniens factus Abbas, omnibus se exhibuit
 amabilem & benignum, adeo quod cum Deus omnipotens Toletum Christianæ restituit
 potestati, mox ipse post modicum interuallum fuit electus in Archiepiscopum & prima-
de nocte s. V. C. tem. Cumq; Rex ad partes Legionis iuisset, ipse electus Regina Constantia hortante * ascit-
 tis militibus Christianis maiorem Mezquitam ingressus est Toletanam, & eliminata spur-
 citia Mahometi erexit altaria fidei Christianæ, & in maiori turri campanas ad conuocatio-
 nem fidelium collocauit. Quod cum ad Regis notitiam peruenisset, indignatus animo, &
 dolore accensus, eo quod Sarracenis pactum firmauerat de Mezquita, à sancto Facundo
 tribus diebus venit Toletum, proponens Bernardum electum & Reginam Constantiam
 incendio concremare. Cumq; tanti furoris indignatio ad notitiam Toletanorum Arabum
Magam. peruenisset, maiores & minores cum paruulis & vxoribus in pago qui Magam dicitur, Re-
 gi obuiam exierunt. Cumq; Rex ad eorum multitudinem peruenisset, existimans eos cau-
 sa querelæ venisse, sic respondit: Non vobis iniuria facta fuit, sed mihi, cuius fides fuit ha-
 ctenus illibata, sed iam de cætero de fide non potero me iactare: mea autem intererit, &
 vobis satisfacere, & in præsumptos acrius vindicare. Arabes autem vt erant prudentes,
 eleuatis vocibus & flexis poplitibus cum lachrymis audientiam postularunt. Tunc Rex a-
 liquantum substitit tenens equum, & Arabes in hunc modum perorare cœperunt: Bene
 nouimus, quod Archiepiscopus dux & princeps est legis vestræ, & si causa fuerimus necis
 eius, ob zelum fidei Christiani nos percutient vna die, & si Regina perierit causa nostri, se-
 mini eius erimus perpetuo odiosi, & post dies tuos acrius vindicabunt. Vnde petimus, vt
*ira Regis com-
pescuit, &c.* parcas eis, & nos voluntarie te absoluimus à fœdere iuramenti. His auditis * ira Regis in
 gaudium commutatur, eo quod Mezquitam habere poterat sine fidei læsione, & ingressus
 urbem regiam, omnia pacifice pertractauit.

De commutatione officii Toletani. CAP. XXVI.

irregulariter. **G**REGORIVS autem septimus de quo diximus, ad petitionem Regis Aldefonsi misit
 quendam Ricardum Abbatem sancti Victoris Marsiliensis, vt ecclesias Hispaniæ tot
 persecutionibus perturbatas, ecclesiastico moderamine ordinaret. Qui minus religiose
 officium peragens cœpit * irregularius se habere. Quod attendens Toletanus electus per
 maris & terræ pericula se Romani Pontificis conspectui præsentauit, & Gregorio septimo
 viam vniuersæ carnis ingresso inuenit * Urbanum secundum in sede Apostolica substitu-
 tum. A quo gratanter & benigne susceptus consecrationem, pallium, & priuilegium obti-
 nuit, & primas institutus Hispaniarum, Apostolicæ sedis benedictione suscepta, & per To-
 losam rediens ibidem cum Episcopis Gothicæ Galliæ, & Narbonensi Archiepiscopo cõ-
 cilium celebrauit. * Ideo per Pyrenæum in Hispanias transiens omnium ecclesiarum Hi-
 spaniæ curâ gessit, & statuto die, in festo scilicet sanctorum Crispini & Crispiniani, octauo
 Kalendas Nouembris, in honore beatæ Mariæ semper virginis, & beatorum apostolorum
 Petri & Pauli, & sanctæ crucis, & beati Stephani protomartyris, Toletanam ecclesiam cõ-
 uocatis Episcopis dedicauit, & in maiori altari multas & preciosas reliquias quas à sede A-
 postolica attulerat, & quas Rex & Regina de suis & patrū suorū thesauris obtulerat, collo-
 cauit,

Inde.

*qui etiam erat
Gallus, & fue-
rat Monachus,
& fortasse Ber-
nardo notus.*

cauit, quorū hodie beneficiis lætatur populus Christian⁹. Verū quia Ricardus legat⁹ se gerebat in aliquib. minus caute, religione & autoritate compefcuit attentata, adeo quod ille Ricardus legatione priuatus, fuit ab Urbano ſummo Pontifice reuocatus. Verum ante reuocationem clerus & populus totius Hispaniæ turbatur, eo quod Gallicanum officiū ſuſcipere a legato & principe cogebantur, & ſtatuto die, Rege, primate, legato, cleri & populi maxima multitudine congregatis, fuit diutius altercatum, clero, militia, & populo firmiter reſiſtentibus ne officiū mutaretur, Rege a Regina ſuaſo cōtrarium minis, & terroribus intonante. Ad hoc vltimo res peruenit militari pertinacia decernente, vt hæc diſſenſio duelli certamine ſedaretur. Cumq; duo milites fuiſſent electi, vnus à Rege, qui pro officio Gallicano, aliter à militia & populis, qui pro Toletano pariter decertarent, miles Regis illico victus fuit, populis exultantibus quod victor erat miles officii Toletani. Sed Rex adeo fuit à Regina Conſtantia ſtimulatus, quod à propoſito non diſceſſit, duellum iudicans ius non eſſe. Miles autem qui pugnauerat pro officio Toletano, fuit de domo Matantiæ prope Piſoricam, cuius hodie genus extat. Cumq; ſuper hoc magna ſeditio in militia & populo oriretur, demum placuit, vt liber officii Toletani & liber officii Gallicani in magna ignis congerie ponerentur. Et indicto omnibus ieiunio à primate, legato, & clero, & oratione ab omnibus deuote peracta, igne conſumitur liber officii Gallicani, & proſiliit ſuper omnes flammæ incendii, cunctis videntibus & Dominum laudantibus, liber officii Toletani illæſus * omnino, à combuſtione incendii alienus. Sed cum Rex eſſet magnanimus, & ſuæ voluntatis pertinax executor, nec miraculo territus, nec ſupplicatione ſuaſus voluit inclinari, ſed mortis ſupplicia & direptionem minitans reſiſtentibus, præcepit vt Gallicanum officium in omnibus regni ſui finibus ſeruaretur. Et tunc cunctis ſilentibus & dolentibus inoleuit prouerbiū: *Quo volunt Reges, vadunt leges.* Et ex tunc Gallicanum officium tam in Pſalterio, quam in aliis nunquam ante ſuſceptum, fuit in Hispaniis obſeruatum, licet in aliquibus monaſteriis fuerit aliquando tempore cuſteditum, & etiam translatio Pſalterii in plurimis eccleſiis cathedralibus & monaſteriis adhuc hodie recitatur. Ricardo itaq; legatione priuato, primas Bernardus cœpit in Hispaniis eccleſias ordinare.

De ſchiſmate clericorum, & de reditu primatis, & de bonis viris à Gallis ductis.

CAPVT XXVII.

EISDEM diebus ſanctiſſimus Vrbanus Papa ſecundus tactus dolore cordis, eo quod ab Agarenis Hieroſolymitana ciuitas tenebatur, perſonaliter verbum crucis cœpit omnibus prædicare, ſicut ſuperius meminimus nos dixiſſe. Eius indulgentiis prouocatus venerabilis primas Bernardus de clericis indigenis Toletanam eccleſiam ordinauit, & aſſumptis ad viam neceſſariis, crucis ſignaculo inſignitus reſceſſit à propria ciuitate, volens cum exercitu de quo * ſuperius diximus, in Syriam tranſfretare. Cumque vix eſſet tribus diebus à ſede propria elongatus, clerici quos in eccleſia inſtituerat, ſtulte locuti dixerūt adinuicem primatem ſuum nunquam de cætero reuerſurum. Vnde ſpiritu malignitatis & inſipientiæ inflammati alium electione indebita ſubrogarunt, & primatis domeſticos eiecerunt, qui gradu concito dominum conſequentes, prout factum fuerat, intimarunt. At ille non immerito admiratus Toletum rediit in auctores ſceleris indignatus: quos cum electo ſuo non tardius degradauit, quam ipſi celeri præcipitio inthronizauerant maledictum & tollens aliquos de monachis ſancti Facundi in eccleſia collocauit, ne interim dum rediret, eccleſia diuino officio fraudaretur. Ipſe vero cœpto itinere Romam iuit. Sed cum ad ſedem Apoſtolicam perueniſſet, prohibuit eum dominus Papa Vrbanus, ne procederet, ſed in tanta nouitate ad ſedem propriam remearet, ne paſtoris abſentia nouella plantatio periculo ſubiaceret. Cumque eum à voti & crucis propoſito abſoluiffet, ipſe per partes rediit Galliarum, vbi eligens de diuerſis locis viros honeſtos & literatos, necnon & iuuenes dociles quos habere potuit, in Hispaniam ſecum duxit. De Moſaico duxit beatum Giraldum, quem prius cantorem in eccleſia Toletana, poſtea fecit Archiepiſcopum Bracarenſem. De * Bituricis ſanctum Petrum, quem prius Archidiaconum Toletanum, poſtea fecit Epifcopum Oxomenſem. De Aginno Bernardum, qui fuit cantor eccleſiæ Toletanæ, poſtea fecit eum Epifcopum Seguntinum, poſtea Archiepiſcopum Compoſtellanum: & de eadem ciuitate Petrum, qui fuit iuuenis nutritus in eccleſia Toletana, poſtea Archiepiſcopum, poſtea Epifcopum * Secobiensem: & alium Petrum, quem fecit Epifcopum Palentinemſem: & Raimundum, qui fuit oriundus de Salutate, & fecit eum poſt beatum Petrum Epifcopum Oxomēſem, qui poſtea immediatè ſucceſſit eidē in eccleſia * Toletana: & Hieronymū de partib. Petragoricæ, quem tempore Roderici Campiatoris fecit

Duellum.

Matantia.

Piſorica.

Liber in igne

ſeruatus.

Alu. Gomecium

in Vita Ximo-

nii.

e- à comb.

Cap. 26.

Reſidentia
Prælatorum.Peregrini ex
Gallia in Hi-
ſpania honori-
bus aucti à Ber-
nardo Archie-
piſcopo Toletano.Raimundus
Tolet. Archie-
piſc. I. I.Archidiaconus
poſtea epifcopus
Secobiens. V. G.Seiobiensem.
inf. cap. 4. lib. 7.
quemiam

Episcopum Valentinum, sed in breui ciuitate deperdita eum dominus Bernardus metropolitanus eius & primas in ciuitate posuit Zamorensem, vt ibi episcopalia exerceret, in qua nondum fuerat nec Episcopus, nec ecclesia cathedralis. Duxit etiam de eisdem partibus Bernardum, quem post mortem Hieronymi fecit Episcopum in ecclesia *Zemorensi, & iste fuit primus proprius Episcopus Zemorensis.

Zamorensis.

Burdinus Bracaren. Episcopus & postea Antipapa. Hinc Onuphrius Panninus in lib. Pont. & Card. Hispanum facit, cum Gallus fuerit.

Henrico V. C. sed obliteratum, & in ora Otho.

Erat in m. f. Tolet Henricus, sed nescio à quo obliteratum & ad oram Otho adscriptum Annales Henricum II. nominant.

Gaieta V. C. Papam registro.

Lugdunum

Vienam.

Sutrium. Domini V. C.

monasterio redonauit

Alcala. imminet.

De schismate & depositione Burdini.

CAP. XXVIII.

Duxit etiam de Lemouicis Burdinum, quem primo fecit Archidiaconum Toletanum, postea Episcopum Coimbriensem, postea Archiepiscopum Bracarensem. Hic erat astitutus & versipellis, qui cum vocaretur Burdinus, factus Episcopus fecit se Mauricium appellari, & immemor fidelitatis & gratiæ sanctæ recordationis, Urbano Papa secundo viam vniuersæ carnis ingresso, accessit ad Paschalem Papam secundum qui prædicto Urbano fuerat substitutus, & magnum pondus pecuniæ secum portans, promisit domino Paschali Papæ secundo nouiter instituto magnam pecuniam se daturum, si remoto Bernardo qui eum creauerat, fieret ipse Pontifex Toletanus. Qui nequitiam eius in eo quod deliquerat volens punire, accepit pecuniam, & eum postea petitione frustra. Cumque eo tempore ecclesia persecutione grauissima læderetur, eo quod Imperator *Otho prædictum Papam captiuatum cum Cardinalibus carceri mancipasset, idem Burdinus dolore pecuniæ instimulatus ad schismaticum Imperatorem accessit, eius famulatum se despondens. Cumque de alio eligendo in Papam Imperator tractaret, attendens Burdini astutiam, mox præcepit eum eligi ad culmen Apostolicæ dignitatis, & factus Papa, immo verius Antipapa, Romam ingreditur imperiali potentia comitatus, & in ecclesia sancti Petri, vt Papa, refedit, & solennia celebrauit vocatus Gregorius Papa octauus. Cumque diuina gratia adiuuante Paschalis Papa carcerem euassisset, persecutione coactus per maritima & Apuliam ferebatur incertus, ibique diu degens, vt exul, persecutionem constantissime tolerauit, & *Caietæ dicitur obiisse. Ibidemque fuit in *papatu Gelasius substitutus qui scripsit Toletano primate, sicut in eiusdem Papæ inuenitur *regeſto, epistolam sub his verbis: Gelasius Episcopus seruus seruorum Dei venerabili fratri Bernardo Toletano primate & cæteris Hispaniarum Episcopis. Non latere credimus fraternitatem vestram, qualiter frater noster Mauricius Bracarenſis Episcopus se iam diu habuerit, & quomodo ecclesiam suam dimiserit, & quomodo Regi excommunicato adhæserit. Illud etiam, vt opinamur, noſtis, quod à prædecesſore nostro sanctæ memoriæ Paschali Papæ in concilio excōmunicatus sit, & quod Bracarenſi ecclesiæ sit mandatum, vt pastorem sibi alium prouideret. Nunc tandem per Regis tyrannidem post longum electionis meæ spacium in cubile sanctæ matris Ecclesiæ se ingessit. Ideoque fraternitati vestræ mandamus, vt ad electionem in Bracarenſi ecclesia faciendam sollicitudine charitatis debitæ operam præbeatis. Ipsum vero Mauricium excōmunicatum, periurum, & matris ecclesiæ constupratorem, cæteris ecclesiæ filiis publicetis. Datis Caietæ, octauo Kalendas Aprilis. Et idem Papa in Gallias nauigans *Lugduni decessit in Pontificatu anni circulo vix expleto: & huic successit Calixtus secundus, qui erat Archiepiscopus Viennensis, frater Raimundi Comitis patris Aldephonſi Imperatoris Hispani. Hic mox pace formata debitæ restituitur dignitati, & Burdinum iam ab Imperatore abiectum *Sutrii conclusit obſeſſum & captum, & depositum Calabriæ in monasterio sanctæ trinitatis de cauea captiuitati perpetuæ mancipauit, qui ibi vixit fere vsque ad tempora Eugenii Papæ tertii, a quo fuit quartus dominus Alexander. Vnde & in secretario palatii Constantiniani hi versus reperiuntur inscripti:

Ecce Calixtus, honor patriæ, decus imperiale,

Nequam Burdinum damnat, pacemq; reformat.

Hos inquam prædictos viros literatos, prouidos, & honestos, primas Bernardus per Gallias transiens in Hispaniam secum duxit, & eos in Toletana ecclesia canonicos ordinauit. Monachos quos ibi reliquerat, sancti Facundi monasterio. & ex eis quos secum duxerat, vt sapiens architectus, fundandis ecclesiis prouidit primaria fundamenta, quorum solers prudentia & honesta religio causam dotationis & incrementi ecclesiis præbuerunt, sicut adhuc hodie patet in priuilegiis possessionum & libertatum quæ ecclesiis supra dictis ob eorum sanctitatis reuerentiam principes indulserunt.

De captione Alcala & Valentie.

CAP. XXIX.

Cum ergo primas Bernardus ad sedem propriam rediisset, castro quod dicitur Alcala, vix expugnabili obſidionem parauit, & incolæ qui eidem castro immineret, castrum aliud

aliud obfirmavit. Demumq; fame affecti loci * incolæ per devia aufugerunt, relicto castro venerabili Bernardo primati, quod adhuc hodie in Toletanæ ecclesiæ possessionibus numeratur. Rex autem Aldephonsus acquisita iam vrbe regia & munita, restauratis oppidis & ciuitatibus extremorum Dorii, inertia infcius Sarracenorû patrias peragravit, loca munitiora diruens, & plana deuastans, adeo quod sibi coegit seruire cismarinos Arabes sub tributo. Et cum tanta gloria emereret, in priuilegiis quæ personis vel ecclesiis cõferebat, Imperatorem Hesperia se vocabat. In diebus eius Rodericus Didaci Campiator, qui ex causa quam diximus, non erat in eius oculis gratiosus, conferta manu confanguineorum & militum aliorum proposuit per se Arabes infestare. Cumq; versus frontariam Aragoniæ peruenisset, congressus cum Rege Petro Aragoniæ obtinuit contra eum, & etiam viuum cepit, sed continuo manumisit. Et inde procedens peruenit Valentiam & obsedit. Cumq; ad succursum Valentiæ Buchar Rex Arabum cum exercitu aduenisset, inito certamine obtinuit Rodericus, & Buchar fugit vix vitæ relictus, cæsa tamen ex suis multitudine infinita. Et in continenti ciuitas se reddidit Roderico, & eam habuit quoad vixit, & fuit in ea Hieronymus de quo diximus, in episcopum consecratus a domino Bernardo primate Archiepiscopo Toletano. Sed postea mortuo Roderico Didaci, fuit ciuitas iterum ab Arabibus occupata. Corpus autem Roderici Didaci inter insultas Arabum fuit à suis fideliter & strenue deportatum ad monasterium sancti Petri de * Cardigna, vbi hodie etiam quiescit humatus.

De morte Regis Garfiæ & * sororis eius. CAP. XXX.

His diebus Rex Garfiæ cœpit in vinculis ægrotare. Quod audiens Rex Aldephonsus doluit vltra modum. diligebat enim eum, & quia filiû non habebat, prop. suerat eum substituere successorē, & quam cito Toletum rediit, à vinculis absolutisset, sed verebatur ne cum esset insolens, in regnis rebellia excitaret. Vnde fecit eum liberiori custodia custodiri, & placita indulgeri. Et cum esset infirmus, & sanguinem minuisset præcepit Rex, vt à vinculis solueretur. * Ex quo ipse ait: Deus noluit, vt in vita soluerer, ab solutionē renuo moriturus, sed rogo & mado sororibus meis, vt me cû compedibus sepeliant Legione. Cumque eum ducerent Legionem, prout præceperat, à sororibus & pontificibus qui conuenerant, ibidem regio funere est sepultus, anno 16. regni fratris, æra millesima centesima decima septima. Et interfuit etiam Renerius legatus & Romanæ ecclesiæ Cardinalis, ibidemque celebrato concilio cum Bernardo Toletano primate, multa de officiis ecclesiæ statuerunt, & etiam de cætero omnes scriptores ommissa litera Toletana, quam Gulfilas Gotthorum Episcopus adinuenit, Gallicis literis vterentur. Post hæc obiit Regina Vrraca Fernandi, & sepulta est Legione. Post modicum tempus obiit etiam Geloira, quæ cum sorore sua Vrraca & patribus Legione habuit sepulturam.

De aduentu Arabum, & morte Auenabet. CAP. XXXI.

MORTUIS autem vxoribus quas habuerat successiue, Agnete scilicet, Constantia, Bertha, & Elisabet, duxit * Ceidam filiam Auenabeth principis Hispalensis, quæ postea baptizata dicta fuit Maria. Hæc auditis magnalibus Aldefonsi, licet non visum, vehementi tamen desiderio adamauit, adeo vt fidem Christi susciperet, & castra quæ sibi pater dederat, Regi Aldefonsi dominio manciparet. Castra autem quæ viro dedit, sunt ista, Caracuei, Alarcuris, Confocra, Mora, Occania, Aurelia, * Vclesium, Opta, Amassatrigo, & Cõcha. Et suscepit ex ea filium qui Sancius vocabatur, quem Comiti Garfiæ de Capra dederat nutriendum. Et de consilio fœceri Auenabet vocauit ab Aphrica Almorauides, qui in gente Arabum tenebant tunc temporis principatum, vt eorum auxilio vteretur contra Arabes cismarinos. Sed in contrarium res euenit. Nam cum ipsi in magna multitudine ciffretassent, cœperunt Auenabeth grauius infestare, adeo quod eum in quodam prælio peremerunt. reputabant enim eum quia filiam & castra Christiano dederat, Christianum. Cumque Vandalutii eorum potentiam perpendissent, adinuicem tractauerunt, quid esset gratius, aut Christianorum porcos, aut camelos Almorauidum custodire, & scetæ suæ zelo commoti seruire Almorauidibus elegerunt. Et ex tunc vltimatini & cismarini sub vnus Regis regimine seruierunt.

in colle.

Doriss.

Valentia.

cap 27 fine.

Carodigna.

fororum

Sed & ipse ait
ex quo Deo
noluit.
Æra 1117.Toletanalitera
erat Gothica:
Gallica & Gre-
rentur voluit
Bernardus 3.
cap. 25.

Ceidam.

Caracuei.
Alarcuris.
Vclesium, A-
massa. Trigo.
Confocra.
Mora.
Ocania.
Aurelia
Vclesium.
Opta
Amassatrigo.
Bõcha
Vandalicis.

De strage Christianorum in Sacraliis, & victoria Aldefonsi in prouincia Hispalensi. CAP. XXXII.

Roda.

Sacralia.

Coronarant.

Hispalis.

CONGREGATI igitur Agareni cœperunt inuadere Christianos, & effusi sunt super terram faciem ut locustæ, cumq; venissent ad locum Castellæ qui Roda dicitur, occurrerunt eis duo Comites, Garfias & Rodericus. Et in congressu interfectis vtrinque multis militibus, tandem succubuit exercitus Christianus, & magna captiuitate patrata, & locis plurimis concrematis, Agareni cum superbia redierunt. Post hæc Aldefonsus stragem huiusmodi non leuiter ferens iterum exercitum adunauit, occurrens exercitui Agareno, qui cum suo maximo principe quæ Amiramomeninum vocâr, ex opposito egressus est. Cumque ambo exercitus in loco qui Sacralia dicitur, concertassent, demû cessit populus Christianus, Et licet multi de Arabibus periissent, tot & tanti de Christicolis perierunt, quod illius bellistrages & memoria quasi in prouerbum adhuc extant. Fugatus itaq; Rex Aldefonsus quem tot victoria * coronauerunt, non fuit tamen animo consternatus, sed resumptis suis, & conuocatis de omnibus regnis omnibus conuocandis, corde magnifico ad victoriam eleuato, eodem anno faciem contra Hispalim obfirmavit, intransq; Bæticam & eam partem Lusitanix quæ sibi non suberat, prædis, vastationibus, & incendiis sic omnia deuastauit, quod horum fuga, & Agarenorum victoria fœlici commercio mutarentur. Et licet Amiramomeninus multos haberet cum Comite Garfia Ordonii Christianos, non tamen ausus fuit Regi occurrere venienti. Et Rex Aldefonsus reuersus est præda & victoria gloriosus.

De obsidione Vclesii, & morte Infantis Sancii. CAP. XXXIII.

Vclesium.

Puero.

Septem Comites.

Septem porci.

Fany. V. C.

Puero.

Nosrorum.

Concha, Amas-

satrigo.

Opta, Vclesium.

Aurelia.

Oconia, Conso-

gra, Magam.

CUM itaque post labores & bella plurima Rex Aldefonsus longæuus degeret, & grandæuus cōfractus infirmitatibus & ætate, Amiramomeninus qui Hali proprio nomine dicebatur, venit Vclesium obsidere. Sed Rex Aldefonsus (vt diximus) senio & grauedine non permissus, misit Garfiam Comitem cum filio suo Sancio adhuc paruulo, & cum eis magnates & milites regni sui. Cumque prope Vclesium peruenissent, Sarracenorum maxima multitudo quæ iam obsessis Vclesii præualebat, contra venientes egreditur ad pugnandû, & hinc inde dispositis aciebus congregi inceperunt, & sicut Domino placuit, pars Christiana cœpit virtute Arabum infirmari, & in ea parte vbi Comes cum * paruulo aderat, cœpit fortius inualere. Cumque quispiam equum cui Infans Sancius infidebat, grauiter vulnerasset, Comiti dixit: Pater, pater, equus cui infideo, est percussus. Cui Comes: Prestolare, quia te etiam ferient successiue: & in continenti cecidit equus qui fuerat fauciatus, & Regis filio simul cadente. Comes descendit, & inter se, & clypeum, paruulum collocavit, cede vndiq; perurgente. Ipse vero cum esset strenuus, & clypeo paruulum turabatur, & vndiq; irruentes cædibus repellebat, sed pede ictu gladii amputato, non potuit amplius sustentari, & incubuit super paruulum, vt ipse, quam puer, antea cæderetur. Cæteri vero magnates & milites Christiani qui mortis periculum euaserunt, fugientes & victi victoriã effugerunt. Dumq; Comes Garfias Fernandi, & Comes Martinus, & alii Comites & magnates ad locum qui nunc Septem Comites dicitur, peruenissent, eos Arabum sequela præuenit. Et septem de magnatibus cum multis aliis ibidem occisis, occisionis locû vocauerunt Arabes Septem porcos, quem postea locum Petrus de Franco Commendator Vclensis mutato nomine septem Comites appellauit. Comites autem & magnates qui fugerant à conflictu, cum Tolerum deiectis vultibus aduenissent, & Regis præsentix astitissent, Rex dolore ineffabili conturbatus talia dixit eis: Vbi est filius meus, iucunditas vitæ meæ, solatium senectutis, vnicus hæres meus? Ad quod Comes Gometius sic respondit: Nobis filium, quem exposcitis, non dedistis. Cui ille: Etsi dedi aliis, consortes prælii & custodiæ vos adiunxi, & ille cuius custodiæ specialiter reputaui, sustinuit, incubuit, & occubuit super eum, vos autem relicto puero cur venistis? Tunc Aluarus * Fanun vir strenuus & fidelis sic dicitur respondisse: Memores laborum quos ab adolescentia tolerastis, ciuitatum, & oppidorum, patriæ, & castrorum, pro quibus toties sanguinem effudistis, & quod auxilium extincto * paruulo nō prodesset, huc aduenimus, ne cum extincto paruulo magnalium * vestrorum gloria extinguatur, si ea quæ à iuuentute vestra feliciter acquisistis, nobis perditis perderentur. Sed nec sic vis doloris potuit mitigari. quanto enim talia dicebantur, tanto amplius rediuiuis singultibus memoria filii torquebatur. Tunc autem perdita fuit Concha, Amasatrigo, Opta, Vclesium, Aurelia, Oconia, & Conso-

Quod Vrraca Regis filia datur in matrimonium Regi Aragonia Aldefonso.

C A P. XXXIII.

ALIVANTO itaq; temporis interuallo videntes Comites & magnates Regem dolore & senio tendere ad defectum, in pago prope Tolerum qui Magam dicitur, pariter conuenerunt, tractaturi vt Vrraca Regis filia, quæ mortuo Raimundo Comite viro suo adhuc vidua permanebat, nuptui traderetur. Et cum inter se aliquandiu tractauissent, demum communi consilio elegerunt, vt Comiti Gomezoni dicto postea de Campo spinæ, *Campus spina.* qui erat potior, matrimonio iungeretur. Et quia consilium Regi proponere non audebat animositate eius magnificentiam formidantes, quendam Iudæum Cidellum nomine ascie- *Iudæus medicus.* uerunt, qui satis erat familiaris Regi propter industriam & scientiam medicinæ, & huic consilium denudantes mittunt ad Regem, vt quæ tractauerant, nunciaret. Tunc Rex quasi dolore duplici stimulatus Iudæo tale dicitur dedisse responsum: Non tibi imputo quod hoc dicere præsumpsisti, sed mihi, cuius familiaritate in tantam audaciam prorupisti. Caue ergo ne de cætero audeas in mei præsentia comparere: quod si feceris, ilico morieris. Mea autem intererit meæ filia, sed non vt postulant, prouidere. Hoc audito recesserunt confusi Comites & magnates. Iisdem diebus Aldefonsum paruulum filium Raimundi Comitis & Vrracæ, Comes Petrus de Traua in Gallecia nutriebat. De quo quia Comes *Traua.* Raimundus non fuerat in Regis oculis graciosus, quasi eius immemor non curabat, sed vocato Toletano primate, & cæteris Episcopis, & abbatibus regni sui, decreuit cum eis, vt filia eius Vrraca Aldefonso Regi Aragoniæ matrimonio iungeretur, & vocato Rege Aragonum quod decreuerant, impleuerunt. Nuptiis itaque amara conspersione peractis, Aldefonus Rex Aragoniæ vxorem suam in Aragoniam secum duxit. Rex autem Aldefonus dictus Hesperia Imperator in senectute sua regni pericula sic sedauit, vt nobiles & ignobiles, potentes & impotentes vnus legis moderamine regerentur, adeo vt vtriusque sexus, quantumlibet imbecillis, per omnes regni femitas incederet sine metu.

De morte Regis Aldefonsi, & miraculoso prognostico mortis eius.

C A P. XXXV.

CVMOVE ei vitæ terminus immineret, fere per annum infirmitate * chronica teneba- *Chronica. P. C.* tur, & tamen consilio medicorum (cotidie) aliquantulum equitabat, vt laboribus assuetus, exercitio foueretur, & quia Deus omnipotens eius opera acceptarat, eius obitum prognostico flebili voluit intimare. Octauo etenim die in natiuitate sancti Ioannis, hora sexta de lapidibus qui erant in altaris gradibus cæmentati, non ex terra, vel ex iuncturis, sed ex ipsa substantia lapidum cœpit aqua cunctis videntibus emanare, & tribus diebus continue emanauit. Erant autem illis diebus in ciuitate Petrus Legionensis Episcopus, & Pelagius Ouetenensis, qui audito miraculo cum vniuerso clero, & populo ciuitatis, induti sacris vestibus ab ecclesia cathedrali vsque ad altare sancti Isidori vbi hoc acciderat, processerunt, & peracta missa, & sermone proposito ab Episcopo Ouetenensi, ad locum miraculi accesserunt, & ex ipsa aqua pontifices & cæteri laudantes Dominum cum lachrymis potauerunt, ignorantes tamen quid portentis nouitas præsignaret. Sed morte Regis audita ilico cognouerunt, quod luctus & tribulatio Hispaniæ orphanæ imminerebat, quare & duri lapides plorauerunt. Plenus itaque gratiæ & dierum, Kalendis Iulii, quinta feria clarescente, reliquit luctum populo suo, periculum patriæ, gaudium hostibus, lamentum pauperibus, suspiria religiosis. In eius obitu exiuit latro, præsumpsit prædo, latuit pauper, conticuit clerus, luit incola, sæuit hostis, fugit victoria, creuit fuga, gladius in domesticos efferatur, & patria exterminio præparatur, quolibet quod bonum erat in suis oculis faciente. Rege itaque finito exitu glorioso primas Bernardus cum magnatibus & aliis qui aderant, viginti *Aldefonsus Rex moritur.* dierum exequias celebravit. Sed quia de tuitione ciuitatis Rege mortuo non sperabant, corpus eius ad monasterium sanctorum Facundi & Primitiui quod ipse ditauerat, detulerunt. Vbi sepultus cum hymnis & laudibus requiescit. Regnauit autem duobus annis fratre viuentem, sed isti anni annis fratris annumerantur: postquam vero Toletum rediit, annis quadraginta, mensibus sex, diebus duodecim, qui cum aliis mensibus fiunt quadraginta vnus anni. Sepultus ibidem cum suis vxoribus superius nominatis.

RODERICI ARCHIEPIS-
COPI TOLETANI DE REBUS
HISPANIÆ LIBER SEPTIMVS.

De separatione Regis Aragonum, & Reginae Castellæ.

CAPVT PRIMVM.

16

VERVM Rex Aragonum * Aldefonsus foci sui audito decessu, mox cum vxore sua Vrraca in Castellam congregato exercitu properauit, & totam terram nullis fere resistentibus, eo quod vxori eius successio- ne prouenerat, occupauit; quam vt bonus princeps quiete & pacifice ordinauit, & à * Maurorum incurfibus viriliter custodiuit, & regnum Castellæ tanquam, proprium vndique dilatauit, & loca deserta restituens ductis incolis populauit, videlicet Belliforamen, Valeranicam, Soriam, * Almazanan. Cumque de vxoris contubernio dubita-

ret, eo quod consanguinea eius esset, munitiones plurimas * Regis Castellæ Castellanis o-
missis Aragonensium fidei commendauit, quas eorum aliqui diu fideliter tenuerunt. Hęc
autem erat consanguinitas inter eos. Rex Sancius dictus Maior fuit pater Fernandi Regis
Castellæ, & Ranimiri Aragoniæ primi Regis. Fernandus genuit Aldefonsum qui cepit
Toletum. Aldefonsus genuit Vrracam Reginam. Ranimirus genuit Sancium qui Ofsam
obsedit. Sancius autem genuit Aldefonsum qui duxit Vrracam. Verum Comes Petrus Af-
surii à Rege Aldefonso qui cepit Toletum, Reginam Vrracam paruulam susceperat nutri-
endam. Mortuo autem Rege post patris exequias Regina ingratitude spiritum incitata,
terram abstulit Comiti Petro Assurii. Sed Rex Aragonum vxoris ingratitude non ac-
ceptans restituit Comiti terram suam, & quia Regina in his & in aliis excedebat, Rex fe-
cit eam in castro quod Castellare dicitur, collocari. Regina autem indignanter tolerans
custodiri, vocauit milites ex Castella, cum quibus suis custodibus sibi datis reditum ob-
tinuit in Castellam. Sed magnates regni ab ea diuortium procuratum nullatenus appro-
bantes variis tractatibus interpositis viri gratiæ reddiderunt. Sed tempore procedente
cum Rex intellexisset à suis beneplacitis alienam, Soriam vsque eam duxit, ibique re-
pudiens dimisit eam suæ arbitrio voluntatis, & ipsa ad Comitem Petrum Assurii pro-
perans suo consilio se commisit. Tunc celebrata curia terram petiit ab omnibus Ca-
stellanis, quam tamen à Rege Aragoniæ tunc tenebant. Sed vt fidelitatis debitum ex-
poscebat, terram quam tenebant, ei communiter reddiderunt. Cumque sui ad eam ex o-
mnibus regni partibus conuenirent indignatione maxima prouocati, eo quod Rex Ara-
gonum eam repudiauerat, & in dominio patriæ Aragonæ præponebat, eiusdem Regis
dominium abiecerunt & munitiones & castra omnia quæ tenebant, Regiæ naturali do-
minæ reddiderunt. Tunc Comes Petrus Assurii indutus scarlato, & insidens equo albo, &
portans funem in manu accessit personaliter ad Regem Aragonum in castro quod dici-
tur Castellare, cui manu & ore hominum fecerat pro terra quam ab eo acceperat in ho-
norem, in plena curia sic proponens: Terram quam mihi dedistis, Regiæ restitui cuius
erat, meæ dominæ naturali. Manus autem, os, & corpus quæ fecerunt hominum, vobis
offero morte vel dispendio consumenda. Tunc Rex cum esset aliquantulum iracundus,
voluit in continenti sententialiter condemnare, sed suafus à suis sententiam distulit pro-
mulgare. In crastino autem magnates sui in consilio suaserunt, vt tali principi qui fidelita-
tem naturali dominæ sic seruauerat, & ei corpus & membra ad dispendium offerebat, li-
beraliter indulgeret. fidelitatem enim vtrique domino obseruarat, pro vt domini debi-
tum exposcebat. Et in fontem remisit cum muneribus & honore, cuius factum Hispani ad-
huc hodie imitantur.

Nauarrorum.

Almazanum.
Almazanum.
Belliforamen.
Valeránica.
Soria.
Regni.

Ofsa.

Castellare.

Castellare.
Sup lib. 6. c. 25.
Et inf. cap. 7.

Victoria Ara-
gonensis Gomi-
tionis. V.C.

De * victoriis Regis Aragonia contra Gallicos, & Castellanos, & morte Comitis * Gomiti.

CAP. II.

Intentarunt.
Intentarunt.

CASTELLANI autem confestim castra & oppida * intermutarunt, & sic regnum in
discidio constitutum ab vtraq; parte grauiter vexabatur. Interea Comes Gomiti ad
Reginæ,

Reginæ connubium anhelabat, sicut patris tempore (vt præ diximus) à magnatibus fuerat pertractatum. Sed Regina Vrraca clanculo, non legitime, Comiti Gomitio satisfecit. Vnde & Comes quasi de matrimonio iam securus, cœpit agere bella regni, & pro viribus Aragonum propulsare, & genuit ex Regina filium furtiue, qui dictus fuit Fernandus Furatus. Interim autem quidam Comes Petrus de Lara reginæ gratiam clandestine * procurabatur. *procurabat.* Quod voluit, impetrauit, vt exitus comprobauit. Cumque regnum discidio & cladibus vexaretur, Aldefonsus Rex Aragonum, qui adhuc munitiora loca in Castellæ terminis detinebat, exercitu congregato Castellæ fines inuasit, & Castellani omnes cum Gomitio Comite congregati ei communiter occurrerunt. Cumque vtrique in Campo spinæ prope Septem publicam conuenissent, Castellani suas acies ordinarunt: primam aciem cum regni vexillo Petro de Lara Comiti concesserunt: in postrema vero fuit Comes Gomitius tanquam maior. Et cum exercitus congregari incepissent, Comes Petrus qui ad Reginæ connubium anhelabat, in primis ictibus vexillo proiecto cessit hostibus sine pugna, & venit Burgis, vbi Regina tunc temporis morabatur. Comes autem Gomitius cum cæteris Castellanis bello institit strenue præliando, sed præualente Rege Aragoniæ victus occubuit & occisus. Sed & miles quidam de domo Oleæ qui vexillum Comitis in sua acie præferebat, occiso equo ad terram cecidit, & amputatis manibus solis brachiis vexillum tenens non cessabat, * Oleam, Oleam fortiter inclamare. Fugit ergo exercitus Castellanus, multis ex eis cædibus detruncatis, & Castellam nuper incluta * pro vili commercio proster-

10 nitur derelicta. Aragonenses autem de Castellæ victoria eleuati, Doriā transeuntes per campos Gotthicos adeunt Legionem, intermedia irruptionibus & incendiis deuastantes, & licet incluti essent prædis, tamen cœperunt defectu pecuniæ stipendia minorari. Vnde & Rex Aragonum ad sanctuaria misit manum, & thesauros auri, & argenti, & preciosorum lapidum quos Regum & Reginarum deuotio dedicauerat, manu sacrilega vsurpauit, & etiam possessiones oblatas à Regibus infiscauit. Vnde erga Deum & homines cessit ei in scandalum & peccatum. sperabat enim se regna vxoris perpetuo habiturum. Cumque vltimius processisset, Galleci & Legionenses cum infante Aldefonso, qui (vt diximus) in Gallecia consistebat. Regi Aragonum occurrerunt inter Astoricam & Legionem, in loco qui dicitur Via anguis, & commisso prælio fugatis Legionensibus & Gallecis, & cæsis pluribus

20 ex vtrisque, Rex Aragonum fuit victor, & per partes Castellæ rediens fautores Petri Comitis deuastauit, & eos persequens in Montione prope Palentiam coarctauit, vbi fugientes se receperant cum Regina, & ex eis aliquos ibi cepit: & sic in Aragoniam rediit triumpho duplici coronatus. Petrus autem Comes de Lara cum familiare commercium cum Regina indebite propalaret, sperans illud matrimonio confirmare omnibus præminebat, & cœpit regis officium exercere, & quasi dominus omnibus imperitare, sed magnates alii infamiam dominæ non ferentes, cœperunt ei resistere, & matrimonii propositum impedire.

De electione Aldefonsi Regis in Regem. C A P. III.

40 VERVM timentes ne res ad effectum casu aliquo perueniret, * Gometho de Maceneto & Guterrius Fernandi de Castro præ omnibus institerunt, vt Aldefonsum Reginæ filium & Comitis Raimundi, quem à tempore aui in Gallecia nutriebat, ad regni fastigium euocarent. Qui fauore omnium euocatus, in regni folio collocatur, resistente nihilominus sibi matre, & Comite Petro de Lara, sed adiutus à suis Comitē Petrum de Lara à regno expulit, & expulsus ad asylum Comitis * Barcinonæ abiit destitutus. Rex autē matrē suam Reginam Vrracam obsedit in turribus Legionis, sed pace inter matrem & filium procurata, retentis quæ Regina voluit, cætera filio resignauit, & intestinis discidiis iam sedatis cœpit Rex, quamuis iuuenis, potentiam Aragonum attentare, qui adhuc in regno suo potentiora loca sub potestatis suæ dominio detentabant. Cumque ex Gallecia, Legionem, Asturiis, & Castellam exercitum congregasset, Rex Aragonum ex aduerso per partes Anagari cum suo exercitu veniebat. Videntes autem Episcopi & Abbates Castellæ & Aragoniæ quod ista dissensio posset Arabibus viam dare, sicut tempore Roderici, vtrique Regi humiliter supplicarunt, vt à prælio abstinere, donec de concordia tractaretur. Demum cum esset iunior Rex Aldefonsus, fuit taliter procuratum, vt supplicaret per Episcopos & Abbates Regi Aragonum tanquam patri, vt sibi restitueret regnum suum, & cum de iure non posset, nollet eum de facto priuare, quia ipse paratus erat, tanquam filius, eum in omnibus adiuuare. Et Rex Aragonum his auditis, cum esset vir pius & optimus, sic respondit: Gratias ago Deo vero qui filio meo tale consilium inspirauit, quia & si antea hoc fecisset, me nun-

quam hostem, sed propitium habuisset, & ecce nunc ex quo petiit gratiam, nihil eorum quæ ad eum pertinent, mihi volo, sed cuncta restituo incunctanter. Mandauit itaq; omnibus qui munitiones, castra, & oppida detinebant, vt Regi iuueni priuigno suo omnia restituerent sine mora. Et firmata pace concorditer & benigne, vterque exercitus sine belli periculo ad propria remeauit, Aldefonso Rege iuueni in integrum restituto. Verum Rex Aragoniæ audiuit ibidem Arabes suis finibus aduenisse, & in eorum occursum properans in loco qui Fraga dicitur, cum Arabibus decertauit, & qui * alias semper inuictus fuerat, strenuitate Aragonum frigescente, sacrilegii quod Legionem commiserat, scilicet luit pœnas. nam victus occiditur, & si occisus inuentus fuerit, dubitatur. Ab aliquibus enim dicitur corpus eius in montis Aragonis monasterio tumulatum, à Mauris tamen ante redemptum. Ab aliis dicitur viuus à prælio euasisse, & confusionem prælii nequies tolerare, peregrinum se exhibuit huic mundo, effigie & habitu immutatus. Et annis aliquot interpositis quispian se ostendit, qui se eundem publice fatebatur, & multorum Castellæ & Aragoniæ id ipsum testimonia affirmabant, qui cum eo in vtroque regno fuerant familiariter conuersati, & ad memoriam reducebant secreta plurima quæ ipse olim cum eis habita recolebat, & antiquorum assertio ipsum esse firmiter assererat. Demum tamen quia eum ex regno plurimi sectabantur, & de die in diem eorum numerus augebatur, Aldephonsus Rex Aragoniæ fecit eum suspendio interire.

*Alias fere.
Fraga.
Propter sacrilegium Legionem commissum vincitur ab Arabibus.
Alfonsus Aragoniæ Rex.
Aragoniæ mons.
Pseudorex Aragonum.*

De magnalibus Regis Aldefonsi circa principium regni sui.

C A P. IIII.

Æra 1146.

Militibus.

*Hodie tamen sepulchrum eius existitur in monasterio S. Facundi. Idem de ... S. Laurentius apud Prudentium.
Calatrava.
Alacuris.
Caraco.
Petrochium.
S. Euphemiam.
Mestantia.
Alcudia.
Almodouar.
Alarturis.
Alcadiam.
Suis literis se vocabat.*

ALDEPHONSVS autem filius Comitis Raimundi cœpit regnare æra millesima centesima quadragesima sexta, & regnavit LI. annis. Mater autem eius regnauerat post mortem Aldephonsi qui cepit Toletum, IIII. annis & fuit vir bonus, largus, strenuus, mansuetus. Cuius tempora viris optimis, Comitibus magnatibus, & aliis strenuis * magnatibus abundarunt, cum quibus magna & ardua attentauit, & fœlici exercitu consummauit. Circa principium regni sui ciuitatem Cauriam acquisiuit, & in ea per Bernardum primatem qui eius tempore adhuc erat, dignitatis perditæ insignia reformauit, & Mauros qui in Lusitania habitabant, sæpe & sæpius conculcauit. Interea Bernardus primas venerandus ordinatis ecclesiis prouinciæ & primatus, beneplacitis Deo actibus gloriosus quarto Nonas Aprilis, quartodecimo anno regni Imperatoris, defectu naturæ migravit ad Christum, & in * ecclesia quam de Mezquita ad titulum beatæ virginis consecrarat, obtinuit cunctis flentibus sepulturam, acclamantibus vniuersis: *Cur nos pater deseris desolatos?* Vixit in pontificatu annis quadraginta quatuor. Est autem titulus tumuli sic inscriptus: *Primo Bernardus fuit hic primas venerandus.* Huic successit Raimundus Episcopus Oxomensis. Postea Imperator per partes Toleti Mauros aggrediens, Calatrauam quæ regnum Toleti grauiter infestabat, & diu obsessam pugnis & machinis occupauit, & ecclesiam cum multis possessionibus & decimis regalium reddituum domino Raimundo Toletano primati concessit, & eiusdem villæ iurisdictionis municipia quæ munitionibus præminebant, quædam retinuit, quædam solo dirupta adæquauit, scilicet * Alacuris, Caraco, Petrochium, sanctam Euphemiam, Mestantiam, Alcudiam, Almodouar. Et cum esset irruptione frequenti Mauris infestus, omnia sibi prospere succedebant, & iam Hispaniarum Regem in * suis se vocabat.

De ortu & genealogia Regum Portugallie.

C A P. V.

*Taresiam.
Sup. c. 21. lib. 6.
Sup. c. 1. lib. 7.*

VERVM Comes Enricus, de quo diximus, quod Rex Aldefonsus * Taresiam filiam ei dederat in vxorem, cum esset vir bonus, iustus, strenuus, timens Deum, cœpit aliquantulum rebellare, non tamen subtraxit * hominum toto tempore vitæ suæ, sed à finibus Portugalliæ eiecit, prout potuit, Agarenos, sibi iam specialem vendicans principatum. Hucusque etenim cum gente sua mandatum ad exercitum & ad curiam veniebat, sed benignitas, immo negligentia Aldephonsi, tanquam consanguineo & affini improuide deferebat. Ipse vero Enricus Viseo, & Lameco, & Portugali sedes restituit cathedrales, & à Toletano primate earum Episcopi fuerunt consecrati. Coimbriæ etiam eius tempore fuit Burdinus, de quo diximus, primus Episcopus consecratus. Bracaram etiam quæ variis vastationibus adhuc diruta permanebat, vigili studio restaurauit, & per Bernardum Toletanum primatem fuit dignitati pristinæ restituta. In ea enim sanctum Giraldum Toletanum

num cantorem, de quo diximus, in Archiepiscopum consecrauit. Comes autem Enricus ad petitionem vxoris suæ Tarasiz, quæ Regina, quia Regis filia dicebatur, terræ suæ ciuitates singulis Episcopis donationis titulo assignauit præter Coimbriam, quæ apud eos tunc temporis vt vrbs regia habebatur. Hic Enricus genuit ex Tarasia Aldephonsum, qui mortuo patre successit in principatu, & à principio Dux Portugalliz dicebatur. Hic duxit vxorem Masaldam filiam Comitis Maurienæ, ex qua suscepit filium Sancium & Vrracam, quæ fuit postea vxor Fernandi Regis Legionensis, & genuit ex ea filium Aldephonsum, de cuius genere post dicemus, & aliam filiam quæ Tarasia dicebatur, & nupsit Philippo Comiti Flandriæ & Hannoniæ, & fuit mortua sine prole. Filius eius Sancius duxit vxorem nomine Dulcem, filiam Raimundi Comitis Barcinonæ & Vrracæ Aragonensis, & suscepit ex ea filios Aldephonsum qui ei successit in regno, & habuit vxorem Vrracam filiam Regis Castellæ nobilis Aldephonsi, & genuit ex ea filios Sancium Regem Portugalliz successorem, qui etiam adhuc regnat. Habuit secundum filium Aldephonsum, qui duxit vxorem Matillam nomine de partibus Franciæ Babyloniz Comitissam, & per eam habet hodie Comitatum. Habuit etiam tertium filium nomine Fredinandum, qui in Castella duxit vxorem Sanciam filiam Comitis Fredinandi. Habuit etiam filiam Alienor, quæ nupsit Regi Daciæ, & ibi fuit mortua sine prole. Rex autem Sancius, de quo diximus, præter Aldephonsum cuius generatio iam est dicta, filium habuit alium nomine Petrum. Hic duxit vxorem filiam Argmengaudi Comitis Vrgellensis, quæ expers prolis vitam finiuit. Habuit & alium filium Ferdinandum, qui duxit vxorem Flandriæ Comitissam, & antequam prolem susciperet, vitam finiuit. Habuit & aliam filiã Tarasiam nomine, quæ Aldephonso Regi Legionensi fuit incestuoso contubernio copulata ex quo suscepit filium nomine Fernandum, & filias Sanciam atque Dulcem, & Fernando & Sancia iam defunctis, Dulcis remanet nondum nupta.

De insignibus præliorum Regis Portugalliz Aldephonsi.

C A P. V I.

N VNC contexta generatione Principum Portugalliz, ad Aldephonsum Ducem, de quo cœpimus, reuertamur. Hic Aldephonsus fuit strenuus, & pertinax in agendis. Hic primus in Portugallia sibi imposuit nomen Regis, cum pater eius Comes, & ipse Dux antea dicerentur, & ab Eugenio Papa tertio, cui regnum suum constituit censuale, multa privilegia & indulgentias impetrauit. Hic apud Coimbriam construxit monasterium sanctæ Crucis, quod donariis & possessionibus multis ditauit. Construxit & aliud monasterium quod Alcobatia nominatur, quod multis dotauit possessionibus & ditauit. Cepit sanctam Ireneam, Sintriam, & Vlyssonam, Elboram, & Alanquellum. Multa etiam loca quæ patriæ utilitas exposcebat, & muris firmavit, & diu deserta nouiter populauit. Habuit bellum cum Fernando Rege Legionis, in quo fuit victus & captus, sed elementia aduersarii suis protinus redonatus. Propria autem morte decessit, [sepultus Coimbriæ in monasterio sanctæ Crucis.] Cui successit filius eius Sancius, de quo diximus, vir magnæ prudentiæ, & strenuus in agendis. Contra Mauros plurima bella gessit, & Syluam nobilem ciuitatem animosus obsedit, & aduentantibus ex Flandria plurimis bellatoribus demum cepit, & in ea pontificalem cathedram eleuauit, sed postea incursum Arabum veniente remansit primis incolis subiugata, expulso inde catholico incolatu. Populauit etiam loca plurima, quæ in ditione Regis Portugalliz adhuc extant, Caueam Iuliani quæ vulgariter dicitur Couillana, Guardiam, Montem sacrum, Portum molarum, & Turres nouas, & multa alia, quibus remansit, Portugallia dilatata. Et morbo cronico diu detentus viram finiuit, in monasterio sanctæ Crucis iuxta patrem traditus sepulturæ. Huic successit filius Aldephonsus in principio Christianissimus, in fine suæ deditus voluntati. In diebus eius Alchazar & castra alia in ditionem fidei catholicæ peruenerunt. Moriturus autem elegit in monasterio Alcobatiæ sepulturam. Post hæc Sancius filius eius successit in regno. Huius temporibus Heluis, Iurmenia, Serpia, & multa alia castra Maurorum, Christianorum victoriis accesserunt. Adhuc extat, & Dominus dirigat vias eius. Et vt genealogiæ Regum Portugalliz seriem texeremus, à proposito diuertimus aliquantum.

Quod Imperator dimisit imperium filiis suis.

C A P. V I I.

N VNC ad gesta Aldefonsi Hispaniarum Regis, prout cœpimus, reuertamur. Mortuo itaque Aldefonso Rege Aragonum, & substituto eidem Ranimiro monacho fratre

insignis.

Rex primus Portugalliz.

Mirabiliter adornauit.

Alcobatia.

Vlyssonâ V. C.

pro Ebora.

S. Ireneæ.

Sintria.

Olyssimo.

Elbora.

Alanquellum.

Silua.

Flandria bellatores.

Violento.

Inter F. interim

Cauea Iuliana.

Couillana.

Cronico. V. C.

Guardia.

Sacer mons.

Portus molarum.

Turres nouæ.

Castra videtur

Et sup. sepe pro

pagis. puebles es

luegares accipere.

Alchazar.

Alcobatia.

Heluis.

Iurmenia.

Serpia.

Sic V. C.

Concha.

Legione Imperatoriam coronam imposuit.

Pontinum.

Lara.

Translamera.

Adeledis.

V. C. semper.

S. Facundus.

Morum.

Ager fumorum.

Arcualis V. C.

Oronia.

Couellas.

Medina.

Arcualum.

Stratagumea.

Portugalia.

fuo, cepit Aldefonsus Rex Hispaniarum Aragoniam infestare, adeo quod ciuitates, & castra quæ sunt citra Iberum, & loca omnia occupauit. Tandem post longa certamina ea lege in concordiam redierunt, vt Rex Aragonum omnia supradicta teneret in feudo à Rege Hispaniarum, & ei fieret in * vasallum. Quod & fuit fideliter obseruatum vsque ad obfidionem Conchæ, in qua dicitur Rex Castellæ Aldefonsus nobilis Regi Aragonum Aldefonso hominum & dominium remisisse. Post hæc rediens * Legionem imposuit sibi Imperii diadema, & vocatus fuit deinceps Imperator. Habuit autem duas vxores, Berengariam atque Richam. Ex Berengaria genuit Sancium & Fernandum, Elisabeth & Beatiam. Elisabeth nupsit Ludouico Regi Francorum, ex qua genuit filiam quæ dicta fuit * Adelodis, & fuit vxor Comitis de Pontino. Et illa Comitissa genuit Mariam, quæ fuit mater Ioannæ Reginæ Castellæ & Legionis. Beatia nupsit Sancio Regi Nauarræ, & suscepit ex ea duos filios, & tres filias, de quibus superius est iam dictum. Post hæc consilio quorundam Comitum Amalarici de Lara, & Fernandi de Translamera * discidia seminare volentium, diuisit regnum duobus filiis, Sancio & Fernando: Sancio primogenito dedit Castellam vsque ad sanctum Facundum, & Morum Reginæ, & Aggerem fumorum, & Oroniam, Couellas, Medinam, & * Arcualum, & totum territorium Abulense, & inde sicut diuidit Calciata, quæ dicitur deguinea, & in Asturiis sicut diuidit ripa Oue. Residuum versus mare, * & Portugalliam dedit minori filio Fernando.

De captione Corduba. C A P. VIII.

Corduba.

POST EA cum magna suorum multitudine metuenda urbem aggressus est Cordubensem. Cumque prope eam venisset, Princeps Auengamia qui Cordubæ præsidebat, de viribus non confidens exiit obuiam Imperatori, & clauis obtulit ciuitatis eius dominio sese tradens. Cumque Imperator acceptasset oblata, recepit etiam ciuitatem, & in Mezquita Raimundus primas & Archiepiscopus Toletanus ritu catholico solènia celebravit. Cum vero ciuitas esset nimium populosa, nec Imperator sufficeret tot ibi ad conseruationem dimittere bellatores, qui possent resistere incolis, si vellēt forsitan malignari, demum consilio minus sano Auengamiæ qui ei ciuitatem dederat, commisit custodiam ciuitatis, & ille super librum Mahometi qui Alchoranus dicitur, sibi & Regi Sancio filio suo fecit 30 hominum, & iurauit.

De aduentu Regis Francia in Hispaniam. C A P. IX.

Burgis.

POST hæc quidam maligni inter eum & Regem Franciæ volentes odium seminare, Regi Franciæ obrepserunt, dicentes Elisabeth vxorem suam esse ortam ex vilissima concubina, & Rex Ludouicus volens experiri suggesta, iter arripuit ad sanctum Iacobum veniendi. Quod præsentiens Imperator Burgis occurrit, turba herilium procerum comitatus, equorum & thesaurorum copiis adornatus, & gener eius ab eo & Rege Nauarræ qui cum eo venerat, gloriosissime est susceptus, ita quod ipse Rex Franciæ in aspectu tantæ gloriæ obstupebat. Cumque eum vsque ad sanctum Iacobum produxisset, inde rediens Toleti curiam celebravit tam Christianorum, quam Arabum eius imperio subiectorum, cui etiam interfuit Raimundus Comes Barcinonensis. Cumque Rex Franciæ tam nobilem curiam inspexisset, admiratus omnia dixit coram omnibus protestatus, similem curiam, similem apparatus in orbis ambitu nusquam esse, nec tantam supellectilem se vidisse. Tunc imperator ostendens ei Comitem Barcinonæ, qui in magno & honorabili apparatu erat, Ecce, inquit, ex huius sorore Berengaria suscepti filiam quam vobis contuli in vxorem, & si vobis hanc ignobilem, & me inglorium suggererunt, oculi vestri videant veritatem. Tunc Rex Ludouicus gratias egit dicens, Benedictus Deus quod filiam tanti domini ex sorore tanti principis habere merui in vxorem. Obtulit autem Imperator infinita donaria, quæ 50 * sine valore numerum excedebant, sed nil eorum voluit recipere Ludouicus, nisi quendam Carbunculum, quem in corona spinæ Dominicæ apud sanctum Dionysium collocauit, quem etiam meminisse me vidisse.

De ortu Almohadum. C A P. X.

Aldemon.

IN diebus autem huius Imperatoris Aldefonsi surrexit apud Arabes vir quidam nomine Auentumerth, homo in Astronomia & naturalibus valde doctus. Hic curiositate vigili inuestigans quæfuit iuuenem filium figuli qui * Abdelmon proprio nomine dicebatur, & ei

& ei suadens grandia prædixit eum Regem Arabum *affuturū, qui mox consentiens* prophetiæ monitis acqueiuit. Auentumerth autem asciiuit quendam qui Almohadi vocabatur, & erat in Mahometi doctrina valde peritus, & cœpit librum Mahometi qui dicitur Alchoranus, exponere & docere, & Caliphe de Baldac, qui est Papa Arabum, & descendit generationis linea de semine Mahometi, contraria prædicare, similiter contra Almorauides qui tunc culmen regni in Africa obtinebant, rebellia adhortari. Et tantam seduxerunt populi multitudinem, quod licet Rex Albadi qui erat Rex & dominus Almorauidum, cum eis sæpius concertasset, & etiam deuicisset, tanta fuit commotio eius gentis, quod non potuit præualere. Ille etiam Abdelmomus qui regalia exercebat, adiutus prædicatione Almohadi, & conciliis Auentumerthi, Regem Aboali vicit, & interfecit, & totum regnum obtinuit Africanum, & apud Marrochum gentis illius metropolim statuit sedem suam, & Almohadi quasi Dei prophetam in omnibus honorabat, cuius prædicatione totam Africam acquisiuit, & suo gladio subiugauit. Tandem etiam in Hispaniam cisfretauit, & fere suo dominio omnes Arabes incuruauit, & eo reuerso in terram suam, mortuus est Almohadi, quem Abdelmomus non longe à Marrochis regio funere sepeliuit. Et in tanta veneratione habetur, vt in necessitatibus suis ad eum recurrant subsidia petitori, & ab eius nomine complices huius sectæ Almohades nominantur. Alii tamen dicunt Almohades, vnitos interpretari. Post hæc mortuo *Abdelmuno filius eius Aueniacob successit in regno, qui in Hispanias veniens à quodam Christiano occisus fuit in Portugali. Cui successit frater eius *Adueniuxeph, qui in bello Alarcuris repulit Christianos, & hoc mortuo successit ei filius eius Auenmahomath, qui in Nauis Tolosæ ab Aldephonso Rege nobili fuit victus quæ victoria discessionis & exterminii Almohadibus causam dedit.

Afuturum P. futurum. Propheta.

Baldac. Vide Historiam Arabum cap. 48, 49.

Marrochum.

Abdelmuno. Aueniacob.

De captione Beatia & Almaria. C A P. XI.

CVMQUE iam in purpura diadematis seminarium discidii germinasset Imperator, congregato exercitu obsedit Beatiam, & cum de suis aliqui recessissent, Sarraceni vndiq; congregati ad soluendam obsidionem ilico aduenerunt. Apparuit autem in nocte sanctus Isidorus confortans Imperatorem, & in congressu crastino se pollicens adiutorem. Igitur luce crastina apparente, inito prælio iuxta promissum sancti Isidori obtinuit Imperator, & fugatis auxiliis, Mauri incolæ, quia resistere non valebant, eius dominio se dederunt, & ei vrbis præsidium tradiderunt, quod ipse in continenti repleuit bellatoribus, & incolis Christianis, & remanserunt Mauri subditi sub tributo, & propter miraculum ecclesiam sancti Isidori conuentu regularium ordinauit, & donariis plurimis adornauit. Et inde procedens peruenit ad ciuitatem maritimam, quæ dicitur *Almaria. Cumque aliquandiu ibi mansisset, Raimundus Comes Barcinonæ, & naues Ianuensium aduenerunt. Qui cum eum in acquisitione fideliter adiuuissent, obtinuit, & sibi retinuit ciuitatē, & spolia omnia Ianuensibus est largitus, inter quæ inuentum fuit vas smaragdineum, vt scutella, & Ianuenses illo contenti cætera dimiserunt, quæ fere omnia Comiti Barcinonæ contulit Imperator. Et reuersus est Imperator inclytus victoria & honore, & Beatiam vsque peruenit, ibique relicto filio suo Sancio ad custodiam ciuitatis & Andugari, ipse Imperator per montem qui *Muratal dicitur, iter arripuit redeundi. Cumque venisset ad ilicem quandam frondibus densam & ramis, ibidem infirmitate vexatus vitam finiuit, & statim Fernandus filius eius timens à fratre suo Sancio præueniri, cum magnatibus regni sui regnum adit Legionis.

Beatia, hodie Baesateplum, Sbi Diuo Isidoro sacrum.

Almeria hodie Almaria.

Beatia. Et que fuit ipse in marg. V. C. Andugarium. Muradal. Muratal.

De successione Regis Sancii in regno Castella. C A P. XII.

CVMQUE Rex Sancius qui Beatia remanserat hoc sensisset, relictis omnibus * quæ vltra montem de Muratal Christianitas possidebat, ad funus patris velociter properauit, & cum primate Ioanne qui tunc aderat, patrem suum duxit Toletum, & ibidem in patriarchali ecclesia honorifice sepeliuit, & cœpit regnare æra millesima centesima nonagesima septima, & regnauit anno vno, & ex tunc cœpit assignati regni negotiis prouidere, & viuentis patre vxorem duxerat nomine Blancam filiam Garfia Regis Nauarræ & Margelinæ filia Rotronis Comitis Perticarum, ex qua iam susceperat filium nomine Aldefonsum, qui trium annorum remanserat in morte Imperatoris. Hic Rex Sancius tanta benignitate pollebat, quod clypeus nobilium dicebatur, & tanta congerie virtutum claruit, vt pater pauperum, amicus religionum, defensor viduarum, tutor pupillo-

Beatia quæ V. C.

Æra 1197.

Pertica.

rum, iustus iudex omnium ab omnibus vocaretur. Nihil arduum reputabat quod ad cordis magnificentiam pertineret, ascensiones virtutum in corde suo continue disponebat, & munditiam amans ad ea quæ virtuosum faciunt, anhelabat. Quid de moribus eius, de strenuitate in hostes, de liberalitate in omnes, de iustitia in suos, de pietate in fratrem, de deuotione in ecclesias, de timore in Deum dicam? Huic pater diuisit imperium, sed ipse virtutes omnium in se virtutum fibula colligauit.

Magnatorum.

De restitutione magnatum Legionis per Regem Castellæ.*

C A P. XIII.

10

S. Facundus.

Confessio V. C.

REX autem Fernandus cum esset pius, misericors, & benignus, susurrorum tamen linguas aures credulitate facili inclinabat, qui volentes regni exordia perturbare, mala de quibusdam Comitibus suggererunt, & ipse eorum susurris inclinatis abstulit eis temporalia feuda quæ tenebant. At illi Regem Castellæ Sancium adierunt, qui statim congregato exercitu venit ad sanctum Facundum. Quod cum Fernandus Rex Legionis audisset, verens cum fratre committere, habito suorum consilio, fratris arbitrio se commisit, & cum paucis equitans venit ad fratrem velocissime sine armis. Ipso vero improuisis omnibus veniente, Rex Sancius in mensa conuiuii confedebat, & adeo Rex Fernandus venit festinus, quod vix potuerunt ei assurgere conuiuantes. Rex autem Sancius, vt improuisus aduentus potuit tolerare, eum recepit curialiter, & iucunde, & iuxta se in* collegio regio collocauit. 20
Erat autem Rex Fernandus de cultu non curans, & venit illotus vestes & caput. Cumq; vidisset eum Rex Sancius qui munditiam vestium & corporis diligebat, fecit in continenti balneum præparari, & tandiu in mensa non comedens expectauit, donec lotus corpus & caput, optimis vestibus innouatus, in conuiuio cultu regio sedit ornatus. Et cõuiuio splendide celebrato, Rex Sancius aduentus sui causam, & cuius consilio sic aduenerat, sciscitatur. Cui respondit: Ad vos tanquam ad patrem & dominum veni securus, de virtute bona præsumens, & supplico quod regni mei fines inuadere non velitis, quia etiam si velletis, vobis hominum facere sum paratus. Cui Rex Sancius sic respondit: Absit à me, vt terram quam pater meus vobis contulit, meæ subiiciam potestati, vel frater meus, filius tanti patris, alicui hominio sit astrictus. Sed cum pater noster regnum nobis diuiserit, & vos vestris, & ego 30
meis & prouentus & terram tenemur magnatibus impartiri, quorum auxilio patres nostri terram perditam habuerunt, & Arabes repulerunt. Reddatis ergo feuda sua Comiti Pontio de Minerba, & aliis magnatibus quos priuastis, & non credatis susurrionibus cõtra eos, & ego in continenti recedo. Tunc Rex Fernandus cum esset piissimus & benignus, omnia quæ Rex Sancius dixerat, acceptauit, & statim ab inuicem amicabiliter recesserunt.

Quod Calatrana data fuit Abbati Fiteriensi, & de morte Regis Sancii.

C A P. XIII.

*His peractis.
Calatrana.*

Fiterium.

Burona.

QUIBUS* peractis Rex Sancius venit Toletum, & rumor increbuit, quod Arabes veniebant cum magno exercitu Calatrauam. Fratres autem militiæ templi qui arcem Calatrauæ tenebant, timentes quod non possent Arabum violentiæ obuiare, ad Regem Sancium accesserunt supplicantes, vt & arcem & villam Calatrauæ reciperet, quia non erat eis facultas Arabibus resistendi, nec inuentus fuit aliquis de potentioribus qui vellet defensionis periculum expectare. Erat autem tunc temporis in vrbe Regia Raimundus, homo religionis, Abbas Fiterii, & cum eo monachus quidam qui Didacus Velasqui dicebatur, homo nobilis, & quondam strenuus in officio militari, & de Buronæ partibus oriundus & à iuuentute cum Rege Sancio enutritus. Qui videns Regem sollicitum pro discrimine Calatrauæ, suasisit Abbati, vt à Rege peteret Calatrauam, & licet Abbas se à principio retraxisset, demum consensit monacho, olim militi, supplicanti, & accedens ad Regem petiit Calatrauam. Et licet aliqui fatuum reputarent, tamen sicut Domino placuit, Rex consensit: & Abbas cum monacho in continenti venerunt ad primate[m] Ioannem qui tunc præerat ecclesiæ Toletanæ. Qui audiens sanctum propositum gratias egit Deo, & statim rerum suarum dedit auxilium, & fecit publice prædicari, vt omnes euntes in auxiliu[m] Calatrauæ omnium peccatorum veniam mererentur. Et facta est tanta commotio in ciuitate, vt vix esset qui aut in propria persona non iret, aut equos, aut arma, aut pecunias in subsidium largiretur, Et Rex Sancius in continenti dedit Abbati & sanctæ Mariæ de Fiterio in possessionem perpetuam, villam & præsidium Calatrauæ. Et Abbas cum Didaco Velasqui monacho venit 40
50

venit

venit duce Domino Calatrauam, & sic est factum dispositione altissimi ordinante, quod Agarenorum exercitus, de quo rumor increuerat, non aduenit. Et tunc multi quos deuotio incitauit, temperato habitu, vt militaris agilitas exposcebat, eorum ordinem receperunt, & in continenti cœperunt contra Arabes cædes & prælia exercere, & Domino adiuuante prosperatum fuit opus in manibus monachorum. Tunc Abbas reuersus ad monasterium, armenta, & greges, & cætera mobilia quibus tunc temporis Fiterium abundabat, nec non & multitudinem bellatorum quibus stipendia & viatica ministrauit, duxit secum veniens Calatrauam, exceptis debilibus & ægrotis quos ad ministerium monasterii dereliquit, & vt audiui ab his qui viderant, fere viginti millia hominum secum duxit. Et hic fuit in Fiterio primus Abbas. Mortuus autem sepultus est in villa quæ Cirolus dicitur, prope Toletum, vbi Deus per eum (vt fertur) miracula operatur. Didacus autem Velasqui postea diu vixit, quem etiam meminisse me vidisse, & obiit in monasterio sancti Petri de Gomello, & ibi sepultus requiescat in pace. Rex vero Sancius postquam dedit Fiterio Calatrauam, consummatus in breui compleuit tempora multa. placita enim erat Deo anima illius, & ideo * festinauit eum Dominus educere de medio iniquitatis, & dare ei imperium non diuisum. Obiit autem Toleti secundo Kalend. * Septemb. cui regni, & vitæ anni circulus finem dedit. Regnavit enim anno vno, diebus duodecim, iuxta patrem sepultus in maiori ecclesia Toletana.

*Cirolus, hodie Ci-
ruelas.*

Gomello.

*Festinauit.
Nonemb. Cu-
ius.*

20 *De Rege Aldefonso, & persecutione quam infantia tolerauit, & nuptiis eius.*

C A P. XV.

POST obitum desiderabilis Sancii successit ei filius nomine Aldefonsus trimus, & patris priuilegio amplectendus, æra millesima centesima nonagesima octaua. Hunc genuerat ex Blanca filia Garfiaz Regis Nauarræ. Hic ab infantia vultu viuax, memoria tenax, intellectu capax. Sed quia regnorum principia vix carent discordia etiam in adultis, multi de suis qui ad discidia inhiabant, Fernando Regi Legionensi infantis patruo suaferunt, vt Regis pueri initia perturbaret. Qui continuo acquiescens aliquas ciuitates & oppida occupauit, ita vt ipse Rex paruulus quæreretur. Causa autem huius seditionis (vt dicitur) ista fuit. Cum desiderabilis Sancius pater eius videret diem obitus imminere, vocatis magnatibus mandauit omnibus, vt terrarum dominia quæ ab eo tenebant feudo temporali, vsq; annos quindecim retinerent, & tunc filio suo fideliter resignarent. Cumque puer Guterrio Fernandi de Castro à desiderabili Sancio fuisset commissus, & ipse post patris obitum custodia pueri diligentiam adhiberet, acceperunt ad eum Garfias Garfiaz de Atia, Comes * Amalaricus, Comes Aluarus, * Nunius Petri de Lara, & hi tres vltimi erant fratres, filii Comitis Petri de Lara & Auæ Comitissæ. Garfias Garfiaz erat frater eorum ex matre, & filius Comitis Garfiaz qui in bello Vclesii cum infante Sancio fuit occisus. Itaq; omnes suaferunt Guterrio Fernandi de castro, vt daret puerum Comiti Amalarico qui erat potens, & * charus habitantibus Extrematuram, & sic posset terræ seditio complanari, & ipsi autem Guterrio Fernandi tanquam maiori deferrent. Erat enim vir grandæuus & honorabilis, qui etiam desiderabilis Sancii patris pueri curam habuerat, cum viueret Imperator. Hic dicitur fere quingentos milites manu propria accinxisse cingulo militari, & habuit vxorem nomine Theodam, ex qua tamen prolem aliquam non suscepit, sed habuit fratrem nomine Rodericum Fernandi, qui fuit Caluus agnominatus. Hic habuit quatuor filios Fernandum Roderici, & Aluarum Roderici, & Petrum Roderici, & Guterrium Roderici, & filiam Sanciam Roderici, quæ fuit vxor Aluari Roderici de Guzman. Cumque Guterrius Fernandi adhibuisset fidem verbis Comitis Amalarici, & fratrum suorum, eorum fidei commisit infantem, & infantem receptum Garfiaz de Atia tanquam maioris custodię commiserunt. Ipse vero cum esset simplex & rerum non prouidus dispensator, quæsiuit à fratribus vnde posset de sumptibus prouidere. Ipsi vero gaudentes eo quod ad custodiam pueri anhelabant, dixerunt ei, vt se ab expensarum onere expediret, & traderet puerum Comiti Amalarico. Quod & ipse acceptans sumptibus caruit, & regimine & honore.

Æra 1198.

*Almaricus toto
hoc cap. & seq.
Atia Nunius
Clarus.*

Extrematura.

Guzman.

Atia.

50 *De * dispensatione magnatum Castella super custodia Regis Castella, & de fuga eiusdem in * Atentiam.*

C A P. XVI.

*Dissensione. re-
cte.
Atentia.*

CUM vero Guterrius Fernandi percepisset hos fratres cum Rege paruo rebellare, iuxta quod promiserat, petiit ab eis restitui sibi Regem. Quem ipsi tanquam impro-

*Castriam.
Lara*

*fideli
Ensis V.C.*

reptauerunt.

*in scap. 1. lib. 7.
Soria.*

*al Banili leg.
Baili ex Cod.
scripto.
Almarici.*

*f quonam iser?
Gel. puer quonam
isset?*

uidum deriserunt. Cumque inter vtramque domum, de Castro videlicet, & de Lara, longa concertatio incidisset, multa hinc inde pericula, multa homicidia acciderunt, adeo quod hæc discordia occasionem præbuit Legionensibus præualendi, in tantum quod & aliquam partem Castellæ & extremorum Dorii occuparent. Cumque Comes Amalaricus & fratres sui sibi timerent, Regem puerum Soriæ dimiserunt sub * fidei custodia in parochia sanctæ Crucis. Inter hæc autem Guterrius Fernandi vitam finiuit, & in monasterio sancti Christophori de * Eucis fuit sepultus, & Comes Amalaricus in continenti petiit terram à nepotibus Guterrii Ferdinandi, sed illi vsque ad quintum decimum annum pueri iuxta statutum Regis Sancii patris sui reddere noluerunt. Vnde & ipsi corpus Guterrii Ferdinandi inhumane exhumantes, de prodicione, nisi terram restituerent, * reputarunt. Sed nepotes eius ab impetitione huiusmodi liberarunt dicentes, quod Rex ab ipso nunquam petierat terram suam. Vnde iam mortuus non poterat criminari, & sententia curiæ absolutus propriæ restituitur sepultura. Cumque in nepotes eius vellent obiecti criminis infamiam retorquere, responderunt se testamentali edicto Regis Sancii terram sibi creditam vsque ad annos quindecim retinere, & tunc parati erant terram restituere Regi suo. His de certationibus inflammata terram Regis pueri cum deberent fideliter regere & tueri, incursionibus & cladibus affecerunt, & crescentibus malis vsque adeo res processit, vt Regi Legionensi fere totius regni, & etiam Toleti per duodecim annos soluerentur reditus & tributa, & Comes Amalaricus ad tantæ necessitatis articulum fuit ductus, vt Regi Legionensi facere hominum cogeretur de dando Rege puero in vassallum. Cumque cum ipso Rege Soriæ peruenisset, vt iuxta hominum Regem puerum reciperet in vassallum, facto concilio Soriensi, illi quorum fidei Rex tenellus fuerat deputatus, Amalarico Comiti sic dixerunt. Liberum vobis damus, & liberum custodite. Et tunc puer à quopiam conceitatus in brachiis * baiuli cœpit flere, & in domum ducitur sub specie cibi dandi, vt sic à fletu cessaret, & patruo traderetur. Tunc Petrus Nunii de fonte * Almexiri, miles strenuus & fidelis, Regem puerum protexit sub cappa, & velocissimo equo insidens ea die ad castrum sancti Stephani duxit eum. Cumque in Concilio Soriensi Rex Legionis, & Comites, & Barones varia varie pertractarent, & simulatum somnum Regis pueri spectarent, Rex Legionis de puero percunctatur. Erat enim spectatione & desiderio fatigatus. Et dum quæreretur à pedagogo pueri * quonam esset, respondit: miles venit qui eum duxit patruo præsentandum. Cumque Comites moram variis protractionibus procurarent, demum in ciuitate facta perturbatione non modica, ea conditione à Rege patruo recesserunt, vt solite inquirentes vbilibet inuenirent, puerum restituerent iuxta pactum. Et ea nocte ad sanctum Stephanum peruenerunt. Sed Comes Nunius quasi quæsiturus puerum præcurrit, & inde assumpto puero sequenti die Atentiam se recepit, & pacta & hominia pro liberatione domini non curauit. Quod audiens Rex Fernandus doluit reputans se delusum, & misit quendam militem Comiti Amalarico qui eum de infidelitate & periurio appellaret. Qui attendens pro liberatione domini naturalis quidlibet faciendum, & tenellum dominum omnibus præponendum, nuncium qui ad reptandum venerat, iocose delusum sine responso alio remiserunt. Tandem cum Rex Ferdinandus Comitem Amalaricum præsentialiter reptaret, Comes Amalaricus sic dicitur respondisse: Si sum fidelis, aut proditor, aut aleuosus, nescio, sed quocumque modo potui, tenellum puerum dominum meum à seruitute indubitata liberaui, cum sim eius domini naturalis. Ad hæc omnium iudicio est ab imposito crimine absolutus.

Quod Rex Fernandus obtinuit fere totam Extrematuram.

C A P. X V I I.

OCCUPAVIT itaque Rex Fernandus omnes ciuitates, & castra, & villas, præter paucissimas in quibus Rex puellus receptabatur aliquando minus tute, & qui adhuc à mammillis nutricis paruulus dependebat, ætatis gratia fauorabilis, naturæ beneficio innocens, patris priuilegio amplectendus, futurorum iudicii obseruandus, quasi iam reus, vel nocens ad mortem quæritur, quasi non verus hæres exhæredatur, quasi non filius primogenitus Imperatoris, qui debebat esse hæres ex integro, à patrimonio effugatur. Quid mali fecit, qui loqui non poterat, qui nec statum suæ infantie agnoscebat, nisi hoc dignum persecutione dicatur, quod quicquid possibilitati illius ætatis suberat, hoc in puero bonorum præfagiis monstrabatur, quæ omnia procellus infantie iam in pueritia ostendebat, in qua regalis grauitas leuitatis puerilis ignara successione temporum mirabiliter coalebat. Quæque in aliis principibus vix ætas etiam operatur, in isto gratia superabat. Itaque puerorum ludicra

ludicra vir mente transcendens, & bella plurima contra patrum decenter exercuit, & munitiones plurimas immerito perditas merito recuperavit, fauentibus sibi Amalarico & Nunio Comitibus, & plurimis magnatibus qui toto tempore vitæ suæ ei inseparabiliter & fideliter adhæserunt, qui etiam eum propriis humeris & brachiis nutrierunt. Nec etiam fuit locus vel ciuitas, licet Regem Fernandum prædictis de causis stulta vulgi mobilitas sequeretur, in quibus aliqui faniori & fideliori mente præditi Regi puero nõ fauerent. Vnde & quidam ex eis persecutionem & damna à Fernando Rege & suis complicibus pertulerunt, & ipsi magis elegerunt cum vero domino fideliter exulare, quam fide læsa vtilitatis causa indebito principi obedire. Horum nomen & genus etiam hodie habetur in omnibus regni finibus gloriosum, remuneratione plenum, opprobrio vacuum, potentia sublimatum, familiaritate regia honestatum.

De commendatione fidei seu fidelitatis. C A P. XVIII.

QUID fide gloriosius? impossibile est enim Deo placere quempiam sine fide. Si prima gratia in iustificatione impii fides à Theologis prædicatur, per hanc damnatus homo gratiæ redonatur. Quid fidelitate potius appetendum? cum enim sit utilis & honesta, sine hac Deus, qui omnia potest, noluit mundum regi, quia si hæc periret, homo homini non subesset, nec quisquam ab alio tutus esset, & conuictus inter homines * non adesset, *nullus esset.* sed nec quisquam sufficeret sibi solus, & ita cõgregatio hominum deperiret: igitur cuncta pro nihilo facta essent. Fides itaque sit præuia omnibus, per quam quilibet Deo placet, qui est Dominus dominorum, fidelitatem etiam circa inferiores tanquam pupillam oculi inuiolatam custodiat & illæsam. Nunquam enim hæreditatis eius tuta possessio violatur, & eius negotiatio nunquam mercede fraudatur, nõ est in ea labor sine præmio, nec est timor sine adiutorio, oculi eius securi, frons velari nescia non indiget velamento, tuta in occulto, * gloriosa in publico, iucunda inter amicos, nobilis inter odiosos, probris infesta, laudibus *tuta in publico.* gratiosa, ab omnibus acceptatur, etiam vbi displicet approbatur. Sed & vitiorum inostrosa caterua fidelitatem abnuens, quam in se renuit, in aliis concupiscit. dignitate enim humanæ naturæ conspicua non prono, sed vultu incedit erecto, & terras dedignata similis cælestibus inuenitur. Quiescit securitate conscientiæ, roboratur spei magnitudine, tota pura, tota desiderabilis, tota utilis inuenitur. Hanc exquisiuit à iuuentute sua Aldefonsus desiderabilis Sancierii filius, qui cum esset paruulus (vt dictum est) & fere regno priuatus, suorum fidelitate & industria recuperavit perditam, acquisiuit non habitam, * reedificauit deser- *abundat re.* raret. Proficiebat enim apud Deum & homines sapientia & ætate. Persequentium manus euasit suorum solertia liberatus. Tandem etiam * Toletum obtinuit, quam duodecim annis occupauerat Rex Fernandus. Persecutus est persecutorem, & quem iniuste senserat *Toletum 12. annis sub regè Legionensium;* hostem, sepe persecutus est fugientem. Omnia enim quæ perdiderat, acquisiuit, & etiam *quo sidetur ex scripturis veteris falsum.* Infantaticum, quod sub dubio vertebatur. Erexit eum Deus altissimus, & magnificauit eum Creator ipsius, donec stabiliret illi solium gloriæ, & exaltaret ei diadema victoriæ. In fraude circumuenientium illi affuit, & honestum gloria fecit illum, custodiuit eum ab inimicis, & à seductoribus tutatus est illum, & dedit illi certamē, vt vinceret, & sciret quoniam omnipotens regit Reges, & per eum principes tenent terram. Obtinuit itaq; omnia quæ fuerant patris sui.

De Rege Fernando Legionensi filio Imperatoris. C A P. XIX.

NVNC à prosecutione propositi aliquantulū diuertētes Regis Fernandi magnalia prosequamur. Fuit autem Rex iste Fernandus pius, hilaris, liberalis, strenuus, benignus, & in præliis fortunatus, erga religiones & ecclesias sic deuotus, vt eis fere omnia regalia largiretur, quæ tamen filius eius postea reuocauit, & adeo communis omnibus habebatur, *minoratus.* quod tanquam regularis, in mobilibus fere proprium non habebat, & quamuis industria *Vernuli V. C. f. Vernalis* *immoratus, plus fauore quam timore ab omnibus amabatur. Et accepit vxorem Vrracam nomine, filiam Regis Portugalliæ Aldefonsi, ex qua suscepit filium nomine Aldefonsum. Rex igitur Fernandus, licet gener, Regi Portugalliæ, pacificus raro fuit. Vnde ad consilium cuiusdam * Vernali qui à Rege Portugalliæ læsus effugerat, locum optimum populauit qui dicitur Ciuitas Roderici, ex qua Portugalliæ intulit multa mala. Populauit etiam *Sed instr. 24. Roderici ciuitas.* Letesimam in territorio Salamantino, & Granatam in territorio Cauriensi, Beneuentum, *Letesimā. Granata. Beneuentā. Coianca. Valentia.* & Coiancam quæ nunc Valentia dicitur, in diocesi Ouertēsi, Villarepandum, Mansellam, *Villarepandum. Mansella. Maorica.* & Maoricam in diocesi Legionensi, castrum Toraph in diocesi Zamorensi. *Castri Toraph.*

Vallis Muza.

praefecerant.

Desfriana.
Astorica.

CV M Q V E Salamantina ciuitas cæteras regni vrbes & habitatoribus & terminis fu-
peraret, indignati ciues eo quod Rex eorum terminos decurtabat, contra Regem fa-
uentibus sibi Abulensibus seditionem mouerunt, & in valle Muze pariter cõgregati cum
duce quodam qui Munio Rauia dicebatur, cum Rege Fernando prælium inierunt, & præ-
ter spem omnium victoria Regi prouenit, & ducem quem sibi * fecerant, Munionem Ra-
uiaz viuum cepit, quem capitali sententia condemnauit. Et sic maioribus sibi fauentibus,
quorũ sententia principio non potuit præualere, vim vulgi multitudine faciente, demum
experti præsumptionis flagellum, & potentia minorati, nunc suis maioribus & suo princi- 10
pi pro venia supplicabant, & sic Rex victor ciuitatem, vt voluit, subiugauit, maioribus qui
sibi fauerant, honoratis. Post hæc Rex Fernandus corpus Regis Ranimiri Desfrianæ se-
pultum Astoricam transtulit, & in cathedrali ecclesia sepeliuit.

De succursu ciuitatis Roderici. C A P. X X I.

Et ipsi Regi
Fernand.Roderici omni-
tas.

ER A T autem tunc temporis vir nobilis, de quo diximus, ex Castella Fernandus Ro-
derici agnomine Castellanus, qui postquam feuda quæ tenebat, Regi restituerat Ca-
stellano, recesserat à Castella, & transiuit ad Agarenos, & cum eorum maxima multitudine
ad ciuitatem Roderici venit festinus, vt præoccuparet locum & incolas improuisos. 20
Sed dicitur sanctus Isidorus custodi sacrorum suæ ecclesiæ aduentum prædicti principis
& Arabum reuelasse, * vt ipse Fernando similiter reuelaret, & Rex Fernandus audiens egit
gratias, in continenti properans ad subsidium obsessorum. Sed quia ciuitas nondum erat
muris munita, populatores quadrigas, & scrinia, dolia, arcas, & lectos, & lignamina omnia
in circuitu posuerunt, quibus vsque ad aduentum Regis hostibus institerunt. Rex autem
ueniens inuictus animo, confusus in Domino, & oraculo confortatus, cum obsessibus
concertauit, & maxima eorum multitudine interfecta quæ vix poterat numerari, alios
egit fuga, alios retinuit in captura: & munita ciuitate Roderici quieuit terra à præliis die-
bus multis.

De bello Fernandi Roderici. C A P. X X I I.

Lubricale
campi Gothici.V. C. Roma-
gium agit & in
aliis plerisque
locis.
Donia.

ET Rex Fernandus optans strenuos, Fernandum de quo diximus reuocauit. Sed idem
Fernandus quiescere nescius cœpit inuadere Castellanos, & in campis Gotthorum,
in loco qui dicitur Lubricale, pugnauit cum Comitibus Castellanis, & focerum suum O-
sorium Comitem qui debebat tunc temporis in Castella, & Aluarum Guterrii fratrem
Roderici Guterrii interfecit, & multis aliis fugatis, captiuatis, & interfectis, Comitem
Nunium & Rodericum Guterrii captiuauit, qui ramen postea recepto reuertendi * ho-
minio taliter discesserunt, vt Comes Nunius statuto tempore, & Rodericus Guterrii
postquam sepelisset Aluarum Roderici, se restituerent captioni. Sed cum Rodericus Gu- 40
terrii esset sagax, fratrem suum in sarcophago posuit, & tamdiu distulit sepelire, donec
Fernandus Roderici vitam finiuit, & sic fuit a captiuitatis hominio liberatus. Comes au-
tem Nunius die & loco quo redire debebat, assumptis secum sexcentis militibus venit
Donias, & in præsentia omnium Fernandi Roderici se obtulit captioni dicens coram om-
nibus, Ecce adsum, & iuxta conditum me recipite in captiuum. Sed cum Fernando
Roderici non esset facultas sexcentis militibus resistendi, nemo manus in eum iniecit.
Et Comes Nunius protestatus coram omnibus captiuitati se tempore placiti obtulisse, abiit
liberatus, & sic sollicitudo delusa est captiuantis. Occiso autem Osorio Comite Fernan-
dus Roderici filiam eius quam in vxorem duxerat, dereliquit afflictæ addens afflictionem:
sed ipsa nupsit Petro Arizæ, ex quo genuit Rodericum Petri de villa Luporum. Et post 50
paucos dies Rex Fernandus sororem suam ex parte, nomine Stephaniam, ei matrimonio
copulauit, ex qua suscepit idem Fernandus filium Petrum Fernandi, qui fuit postea ma-
gnus, & coram Regibus honoratus.

De victoriis Regis Fernandi, & morte eius. C A P. X X I I I.

ALDEPHONS VS autem Rex Portugalliæ dolens quod Rex Fernandus ædificauerat
ciuitatem, misit exercitum cum filio suo Sancio primogenito contra eam. Sed quia
Rex Fernandus à Rege Castellæ infestabatur, diuiso exercitu partem reliquit quæ occur-
reret,

reret Castellanis, partem duxit contra exercitum Portugallis, & occurrit filio Regis Sancio venienti in termino ciuitatis, in loco qui dicitur Arganale, & cōserto prælio, Regi Fernando victoria Portugalesibus cessit fuga, & multis occisis, multisque fugatis, cæteri Regis clementiæ se dederunt, quos non vt victor euertit, sed vt clemens abire permisit. Rex autem Portugalliæ indignatus cœpit Galleciam infestare, & occupauit totam Linciam, & Turonium, & alia multa loca. Deinde congregato exercitu Badalloeium est aggressus, quæ in diuisione acquirendorum prouenerat Regi Fernando. Cumque super hoc nunciatus aduenisset, Rex Fernandus congregato exercitu bellum intulit Aldephonso, & cum succumberet exercitus Portugallis, Rex eorum confugit ad eam de qua agitur ciuitatem. iam enim fere duas partes occupauerat ciuitatis Agarenis in arce conclusis. Sed nec ibi quidem se tutum existimans, dum per portam effugeret ciuitatis, quæ pessulo ferreo claudabatur, impegit ad pessulum, & crure fracto vix in equo poterat residere. Vnde & ilico fuit captus, & Regi Fernando satis miserabilis præsentatus. Quem benigne suscipiens Rex Fernandus iuxta se in confessu regio collocauit. Sed Rex Portugalliæ grauis discriminis attendens statum, confessus est se Regem Fernandum indebite offendisse, & pro satisfactione regnum obtulit & personam. Sed Rex Fernandus pietate solita mansuetus, suis contentus Regi Portugalliæ sua remisit. Tunc restituit Rex Aldephonsus Regi Fernando Luniam, & Turonium, & cætera quæ suæ fuerant ditionis, & dimissus ad propria est reuersus, nec propter læsionem tibiæ potuit postea militare officium exercere. Rex autem Fernandus cum iterum Badalloeium obsideret, egressi ad eum Agareni ab arce se ei cum præsidio tradiderunt, quorum hominio & fide susceptis præfecit eis quendam Arabem qui Abenhabel dicebatur, cuius fidei commisit custodiam ciuitatis. Sed Rege ad patriam redeunte præditus Arabs oblitus fidei continuo rebellauit, & Amiramomenino se tradens Regem Fernandum postea grauiter infestauit. Arabes autem attendentes Regem Aldephonsum debilitate qua diximus, præpeditum, eundem in castro sanctæ Irenæ congregata multitudine obsederunt. Quod audiens Rex Fernandus in succursum eius celeriter properauit, & eius aduentu territus Rex Aldephonsus timuit ne ad vindicandas iniurias adueniret, sed cognita veritate egit gratias, vt debebat. Agareni autem Regis Fernandi præsentiam non ferentes ab obsidione continuo recesserunt. Et Rex Fernandus ad regnum rediens dimisit Vrracam vxorem, quia eum consanguinitatis gradu tertio attingebat, & duxit vxorem Tarasiam filiam Comitis Fernandi, quæ fuerat vxor Comitis Nunii de Castella. Et ea mortua duxit Vrracam filiam Lupi Comitis Naiarenis, ex qua suscepit duos filios Sancium & Garsiam, quorum vterq; expers prolis vitam finiuit. Cæterum Rex Fernandus annis triginta vno in regno fœliciter consummatis, obiit Beneuenti æra millesima ducentesima octaua, & in ecclesia beati Iacobi est sepultus iuxta auum suum Comitem Raimundum & Imperatricem Berengariam, matrem suam.

De Rege Aldephonso, & eius militia, & filiis. C A P. XXIIII.

40 **M**ORTVO Rege Fernando, successit ei eius filius Aldefonsus. Hic fuit homo pius, strenuus, & benignus, sed * successionum vicissitudine mutabatur, & à consobriño suo Aldephonso Rege Castellæ & Sancio Rege Portugalliæ infestatus circa * principium regni sui venit ad Regem Castellæ & in curia Carrionis accinctus ab eo cingulo militari, manum eius fuit in plena curia osculatus, & in eadem curia Rex Castellæ nobilis Aldephonsus Conradum filium Frederici Imperatoris Romani accinxit similiter cingulo militari, & ei filiam suam primogenitam Verengariã desponsauit. Sed ipso Conrado in Teutonium reuertente prædicta domicella desponsationi continuo contradixit, & per Gundisaluum Toletanum primatem & Gregorium Sancti angeli Diaconum Cardinalem Apostolicæ sedis legatum * diuortio celebrato, puella Verengaria * mansit innupta. Et sic ad 50 tempus quieuit terra pace amicabiliter reformata. Sed quia (vt diximus) auriculariorum susurrus ad varia trahebatur, eorum consilio duxit Tarasiam filiam Sancii Regis Portugalliæ in vxorem, licet essent consanguinei in * secundo gradu, ex qua suscepit Sanciam & Fernandum, qui fuerunt mortui sine prole, & aliam filiam quæ Dulcis dicitur, & adhuc viuuit. Et in odium Regis Castellæ fuit hoc * contubernium procuratum. suggerentibus enim suis vernulis, dolebat se à Rege Castellæ recepisse cingulum militare, & tamen ab illa vxore fuit iudicio ecclesiæ separatus. Demum inter ipsum & Regem Castellæ guerris & vastationibus perpetratis, duxit vxorem dominam Verengariam Regis Castellæ filiam, de cuius virtutibus post dicemus, & suscepit ex ea filios Fernandum, cui Castellæ & Legionis prouenit postea principatus, & Aldefonsum: & duas filias, Constantiam, quæ fuit in Bur-

genſi monaſterio monialis, & Verengariam, quæ nupſit Ioanni de Brena, qui ex parte vxoris quam habuerat, Hieroſolymitani regni ad tempus negotia miniſtrauit. Poſtea vero filiam ſuam quam ex prædicta Verengaria ſuſceperat, Baldouino Imperatori Conſtanti-nopolis deſponſauit, & quia idem Baldouinus adhuc puer à Græcorum incurſibus non poterat Imperium deſenſare, ſedes Apoſtolica Ioanni dicto Regi commiſit Imperium to-to tempore vitæ ſuæ, & ſic fuit deinceps Imperator, & vxor eius Verengaria Imperatrix. Quibus deſunctis Baldouinus cum vxore ſua Maria in Imperii culmine dominantur, & dominus cuſtodiat eorum ſtatum. Rex autem Aldephonſus & Regina Verengaria ſuſcep-tis filiis ſupradictis propter conſanguinitatem fuerunt ab Innocentio Papa tertio ſepara-ti. Et poſtea inter Reges guerræ & vaſtationes vix aliquo tempore ceſſauerunt, Rege ta-men Caſtellæ in omnibus præualente, & de regno alterius caſtra & plurima occupante: ſed tamen nec ſibi, nec filio, ſed nepoti Fernando omnia acquirebat.

De actibus Aldephonſi Regis Legionenſis. C A P. X X V.

Abenhur.

Canceres.

*V. C. Vandalia
Hac abundant
ex V. C.
Abſunt hac & ſ
que ad finem
cap. in Tolet.
ſcripto codice.*

artes.

*infantibus ſuis
quo ad ſuueret.
Æra 1268.*

VERVM in ſenectute poſitus Rex Legionis actus ſuos Domino dedicauit, & Arabi-bus mouit guerram, & obtinuit ab eis Montem angii, Emeritam, Badalloctum, Alcan-taram, atque *Canceres. Populauit etiam Saluam leonem, Saluam terram, & Sabucale, & alia plurima loca, per quæ regni terminos ampliuit: [& conſlixit etiam cum * Auhenhuc 26 induſtrio Sarraceno, qui nuper expulſis Almohadis * Vouandalia vſurpauerat monar-chiam. Sed bello ſubactus Aldephonſo Regi prope Emeritam dedit terga, & victa Em-erita dedit manus.] Mortuus eſt autem in Villa noua de Sarria æra milleſima ducentefima ſexageſima octaua, & in eccleſia beati Iacobi requieſcit, & reliquit duas filias Sanciam at-que Dulcem, quibus etiam ſucceſſionem regni legauit. Sed quia omnes regni nobiles tam de ciuibus, quam de aliis olim filio ſuo Fernando iurauerant, non potuerunt regnum filia obtinere. Sed aliquantis diſcidiis procuratis, & ciuitatibus, & nobilibus in varia ſtudia ſe-paratis, nobilis Verengaria Regina Caſtellæ * interpoſuit partes ſuas, & ſic omnes gratiæ ſolertia dulcorauit, quod licet infantes quam plurimos fautores haberent, & munitiones, & caſtra quam plurima in omnibus fere regni finibus poſſiderent, ad hoc infantes & ma- 30 trem eorum Reginam Tarasiam neceſſitate induxit, vt eius gratiæ ſe ſponderent. Vnde paternæ largitatis in omnibus imitatrix curialitate ſua * vt infantes coadiuuarent, magnos reditus fecit à filio assignari, & ſic obtinuit pacifice regnum patris æra milleſima ducente-ſima ſexageſima octaua.]

De inſignibus nobilis Aldephonſi, & captione Concha. C A P. X X V I.

*al. Ferrica.
V. C. Ferrica.
fort. Hariza.
Zueronium.
Nauarretum.
Antilena.
Granon.
Caſareum.
Biuueſca.
Ferrica illud.*

Concha.

hoſtes.

*eam.
Vrbs Regia,
Concha, ſit To-
letum, Conu-
bria: & ni ſul-
lor Legio.*

NVNC ad Aldephonſi Regis hiftoriam reuertamur. Licet igitur fidelitate ſuorum re-gni perdita reparafſet, tamen ſemper fuit à patruo infeſtatus. Poſt hæc Rex nobilis Al-dephonſus guerram habuit cum auunculo ſuo Sancio Rege Nauarræ & euicit ab eo Lucro-nium, Nauarretum, & Antilenam, Granonem, Caſareum, & Birueſcam, & fere omnia 40 vſque Burgis, quæ idem auunculus in eius infantia occuparat. Poſt hæc orta eſt diſſenſio inter eum & Regem Aragonum Aldephonſum, & abſtulit ei nobile caſtrum quod * Feri-za nuncupatur, per induſtriam nobilis viri qui Nunio Sancii dicebatur, qui cepit caſtrum, & dedit * illi nobili Regi Aldephonſo. Poſt hæc autem virtute altiffimi roboratus conuertit manus ad infideles, vt bella fidei exerceret. In manu robuſta vaſtauit eos, & in cordis ma-gnificencia coegit eos, ſuccendit ignibus ciuitates, & ſuccidit viridia deliciarum, repleuit terram timore ſuo, conſcluſit Arabes aduentu ſuo, deſtruxit munitiones inſidiantium, & fidei terminos dilatauit, obſedit Concham munimentum Arabum, & laboribus pluribus arctauit eos, extruxit in gyro plures machinas, nec die, nec nocte pepercit eis, & cibus & victus defecit ei, ſed cor regium confortauit eum, neglexit delicias ſeducentes, & zelatus 50 eſt nomen gloriæ, longanimitas ſua gloriſicauit eum, & regalis conſtantia direxit eum, do-nec concluderet obſeſſos in arcto, & * hoſtis clementiam implorarent. Miſerunt legatos ad Almohades, verba doloris ad gentem Arabia. Induratus auditor conelulit aures & ſuum auxilium denegauit, timor belli confudit eum, & odor belli terruit eum, fama Regis conelulit mare, & nomen eius compeſcuit tranſeuntes, donec reddita eſt ei munitio Con-chæ, & turres eius ſubditæ ei, rupes ei, rupes eius factæ ſunt peruia, & aſpera eius in plani-cies. Poſſedit † etiã poſt labores multos, & extruxit eam in urbem regiã, poſuit in ea cathe-drã fidei, & nomẽ præſulis exaltauit in ea, cõgregauit ibi diuerſos populos, & vniuit in po-pulũ magnitudinis, ſtatuit in ea præſidiũ fortitudinis, & Regiam decoris honeſtauit in ea. Dedit ei Aldeas ſubiectionis, & paſcuis vbertatis deliciauit eam, ampliuit in alto muros eius

eius

eius, & vallauit eam munimine tuto, creuit in urbem multitudinis, & dilatata est in terminos populorum. Miratur eam antiquus incola, & in aspectu eius formidat Arabs. Municio eius in rupibus eius, & abundantia eius in decursibus fluuiorum, gloria eius in principe suo, & sanctimonia eius in cathedra dignitatis, delicia eius in pascuis gregum, & copia eius in pane & vino. Recole Concha dies principis, & in memoria eius exhalata faciem, nomen eius in laudibus tuis, & gloria eius memoriale tuum, addidit protectionem terminis tuis, & dilatauit iurisdictionem cathedræ tuæ.

Item de magnalibus & piis operibus nobilis Aldephonsi. CAP. XXVII.

10 **C**EPT Alarconem in rupibus sempiternis, & firmauit seras defensionis, Aldeis multis dotauit illud, ut abundaret in eo incola fidei, constituit fortes in munimine, ut esset Arabibus via necis, deserta apte repleuit gentibus, & in via tutatus est habitatores, Alcarias rupium domuit populis, & duritiam ilicis conuertit in vias. In *Vclesio statuit caput ordinis, & opus eorum ensis defensionis, persecutor Arabum moratur ibi, & incola eius defensor fidei, vox laudantium auditur ibi, & iubilis desiderii hilarescit ibi, rubet ensis sanguine Arabum, & ardet fides charitate, mentium execratio est cultori dæmonum, & vita honoris credentium in Deum. Ripam Tagi repleuit habitatoribus, & incolis defensionis saltus Oceaniæ, obtulit excelso terram illam, & militiæ sancti Iacobi dedicauit
20 eam, rupes Aureliæ vniuit ei, & præsidium more subiecit illi, ut dedicaret terram sanctimoniam, & particeps fieret religionis. Desiderabilis Sancius pater eius dedit Fiterio Calatauam, Aldephonsus nobilis consummator eorum, suscepit militiam *contemplatio, & egressus fratrum à Fiterio. Rex Aldephonsus educauit eos, & possessionibus pluribus ditauit eos, Zuritam, & Almochariam, *Machedam, Acecham, & Cuculutum obtulit eis, & sustulit sarcinam paupertatis, & superaddidit diuitias competentes, multiplicatio eorum
*corona principis, qui laudabant in Psalmis, accincti sunt ense, & qui gemebant orantes ad defensionem patriæ, victus tenuit passus eorum, & asperitas lanæ tegumentum eorum, disciplina assidua probat eos, & cultus silentii comitatur eos, frequens genu flexio humiliat eos, & nocturna vigilia macerat eos, deuota oratio erudit illos, & continuus labor ex-
30 ercet eos. Alter alterius obseruat semitas, & frater fratrem ad disciplinam.

De populatione Placentiæ, & exercitu Martini primoatis. CAP. XXVIII.

CONVERTIT manum ad nouitatem operum, & ædificauit de nouo ciuitatem gloriæ: statuit in ea præsidium patriæ, & nomen eius vocauit Placentiam: conuocauit populos in urbem nouam, & exaltauit ibi tiaram pontificis: sacerdotio legis *ordinauit eam, & dilatauit terminos ensis sui: Toletanam urbem vallauit castris, & territorium eius repleuit populis: in dicecesi eius extruxit oppida, & religionem fidei locauit in eis: magnificentiam suæ addidit opus, & ædificauit Alarcuris vallem sanguinis: iudicia Dei abissus
40 multa, & ignota filiis hominum: iudicium Dei super opera eius, & sententia cœli in agmen illius: commouit arma in Regem Aphricæ, & prouocauit cito gentem Arabiæ: populus eius instaurauit acies, & arma potentiam direxit in Mauros: exercitus eius transiuit *Bæ-
tim, & dux eius Præsul Toleti. Magnates regni in consiliis præsulis, & exercitus omnis sub præfule dignitatis, nomen eius Martinus Magnus. Et genus eius à Pisorica, honor
gentis vita eius. Et stola eius diadema ecclesiæ, sapientia eius pax multorum. Et lingua eius informatio disciplinæ, manus eius ad subsidium pauperum. Et cor eius ad compassionem humilium, cingulum eius zelus fidei. Et arma eius ad persecutionem blasphemie. Agmen omne ad nutum illius, sanguis Arabum in conspectu illius. Regio Bætica flammis succenditur, & factum Præsulis prosperatur. Processit enim per castra Bæticiæ, terras
50 & oppida succendendo, foeliciter autem ad propria est reuersus.

De bello Alarcuris. CAP. XXIX.

SVSANNAUIT eum blasphemia Aphricæ, & incanduit ira Arabum. Ioseph Mazemutus regnabat in Aphrica, & genus Almohadum caput gentis. Surrexit Princeps in multitudine magna, & variis vocibus repleuit campestria. Parthus, Arabs, Afer, Æthiops, Almohat, & de claris montibus *in exercitu eius, & Valdu Bæticiæ ad nutum illius transiuit Tyrrhenum in stricto Hispalis, & vndas maris calcavit trieribus. Exercitus eius innum-
merabilis, multitudo illius ut arena maris. Applicatio eius ad Hispalensem metropolim,

Alarcuris.

& processus illius ad campestria Cordubæ firmavit vultum versus Alarcuris, & faciem indignationis ad regnum Toleti. plana Tolosæ nudavit pascuis, & scopulorum semitas amplavit vngulis. transiit montis supercilia, & in multitudine nimia siccauit riuos. fama volatilis perfudit sæcula, & celer rumor pulsavit Hispaniam. in auditu nuncii lætati sunt multi, & aduentus hostium prouocauit plurimos. ignorat homo viam altissimi, & filii Adæ cōfilia celsi. Cumque congressi fuissent exercitus, succubuit exercitus Christianus, & nobilis Rex à suis violenter eductus à bello, suorum industria est saluatus, licet ipse mori potius eligeret, quam saluari. obtinuit etiam Agareus post * prælium quædam castra. Hoc est bellum Alarcuris, quod fuit æra millefima ducentesima trigesima tertia, quindecimo Kal. Augusti, sedente Cælestino Papa tertio.

*Victoriam.**Æra 1233.**De discidio Regum Legionensis & Nauarræ à Rege Aldephonso nobili.*

C A P. X X X.

CV M autem Aldephonsus Rex Legionis & Sancius Rex Nauarræ venire in auxilium ad bellū Alarcuris simulassent, & iam ad regni Castellæ confinia peruenissent, audito quod in prædicto bello non bene successerat, à proposito destiterunt, & Rex Nauarræ qui iam ad regnum Castellæ peruenerat, retrocessit. Rex Legionis peruenit Toletum, * vbi paucis diebus cum Rege nobili commoratus ad terram rediit Legionis, & post modicum temporis interuallum ambo regnum Castellæ hostiliter inuaserunt. Sed Rex Legionis Arabibus fœdere sociatus, multis ex eis secum ascitis regnum Castellæ per campos Gothicos est ingressus diruens, diripiens, & deuastans, & Rex Nauarræ ex alia parte deuastans Soriam & Almazanum, cædes & incendia exercebat. Ex * illa parte contra Toletum Rex Almohadum, dictus Iucef, anno secundo obsedit Toletum, deinde Maieritum, & Alcalam, Optam, & Concham, & Vclesium, & deinde per Alcaratium est reuersus, vastatis omnibus & destructis quæ extra murorum ambitum sunt inuenta. Rex autem nobilis Aldephonsus federato sibi fideli amico Petro Rege, qui in Aragonia tunc regnabat, terram ingressus est Legionis, & obtinuit plura castra, scil. * Bollanos, Vallem Arearū, Castrum viride, Coiancam (quæ mutato nomine Valentia nuncupatur) Carpiam & Paradinas. Et plurimis prædis actis, & cædibus perpetratis, effugatis etiam Agareis quos Rex Legionis secum duxerat, ambo ad propria redierunt. Tertio autem anno Rex Almohadum de quo diximus, iterum veniens obsedit Toletum, * Maquelam, & Talauoram, sed nullam earum potuit obtinere: euertit tamen sanctam Eulaliam, & alia loca quæ munitione carebant, & inde procedens cepit Placentiam, Sanctam crucem, Montem angii, & Turgellum, & inde cum fastu & superbia ad propria est reuersus. Tunc temporis Rex Castellæ & Rex Aragonum iuxta Abulam in monte * Palumbaria morabantur. Reuerso autem Agareno ad propria ex monte * Palumbaria ambo Reges contra Regem Legionis pariter processerunt, & obtinuerunt Castrum Legionis, & Ardon, & Castrum Gundisalui, & Castrum terræ, & Albam de aliste, & vsque ad Astoricam cuncta cædibus & incendio vastauerunt, & inde per partes Alux & Salmantica venientes omnia exterminio consumpsērunt, & Montem regalem castrum nobile occuparunt, inde ad propria remearunt. Sed Rex nobilis Aldephonsus dignum iudicans furori cedere venienti, ad tempus cum Rege Arabum fecit treguam, vt posset tutius vicinis Regibus obuiare.

Quod Rex Aldephonsus nobilis dedit filiam suam in uxorem Regi Legionensi.

C A P. X X X I.

CV M Q V E proponeret Regem Legionis truciore dispendio infestare, quidam guerre periculum pauescentes familiari consilio procurarunt, vt Rex Legionensis peteret à Rege Castellæ filiam suam Berengariam in uxorem. Et licet Rex nobilis hoc respueret, eo quod ipse & Rex Legionensis consanguinitatis linea essent vincti, Alienor Regina vxor nobilis Aldephonsi, cum esset prudentissima, sagaci prouidentia, & solerter rerum pericula attendebat, quibus per coniunctionem huiusmodi poterat obuiare, & Regi Legionis vallem Oleti cum suis magnatibus venienti dedit prædictam filiam in uxorem, & propter nuptias datis donationibus quæ tantæ dominæ competeabant, & nuptiis solenniter celebratis, traduxit eam in regnum suum. Rex autem Castellæ nobilis Aldephonsus omnia quæ abstulerat, nunc genero, olim hosti, dedit filix suæ nuptæ. Et sic pace quasi cum filio reformatà à vastationibus quieuerunt.

De capta-

De captatione Victoria, * Guipuzchua, & Iuida. C A P. XXXII.

Guipuzchua.

PO s't hoc Rex nobilis Aldephonsus volens Regis Nauarræ iniurias vindicare, cum Rege Aragonum fideli amico congregauit exercitum in Nauarrâ, & obtinuerunt Ruchoniam & * Aiuare, quæ Regi Aragonum prouenerunt. Obtinuerunt etiam Inzuram & Mirandam, quæ Regi nobili remanserunt. Et sic vterque Regum patris variis vastationibus, ad propria est reuersus. Iterum autem Rex Castellæ nobilis Aldefonsus cœpit Iuidam & Alauam infestare, & obsidione diutina Victoriam impugnauit. Interim autem Sancius Rex Nauarræ fortis viribus, armis strenuus, sed voluntate propria obstinatus, regno discrimini derelicto cum paucis magnatibus migrationis comitibus ad Arabes transmigravit, & eius aliquandiu commorans nuncios quos ad Miramomeninum Transyrrhenum transmiserat, expectauit. Quibus pecunias & donaria reducentibus Rex nihilominus deductionis causa peragrans Arabum ciuitates, & in eorum patria morabatur. Interim autem obsessi Victoriæ pugnis & laboribus fatigati, & defectu victualium macerati, in deditionis periculum inciderunt. Sed venerabilis Garfias Pampilonensis Episcopus libertatis studio graciosus cum famis periculum comperisset, ad Regem Sancium in terram Arabum cum obfessorum aliquo festinauit, qui rei exposita veritate à Rege obtinuit, vt Regi Castellæ Victoria * traderetur. Qui rediens tempore constituto cum eo milite, * quoniam obsessi Victoriæ destinarent, Regis Sancii, mandatum exposuit, vt Regi Castellæ Victoria redderetur. Obtinuit itaq; Rex nobilis Aldefonsus Victoriam, Iuidam, Alauam & * Guipuzchua, & earum terrarum munitiones & castra, præter Treuennium, quod fuit postea commutatione * Inzuræ datum sibi. Mirandam etiam dedit commutatione simili pro Portella. Sanctum Sebastianum, Fontem Raptum, [* Beloagam] Zeguitagui, Aircorroz, Asluceam, Arzorociam, Victoriam veterem Maranionem, Auffam, Athaut, Iruritam, & sanctum Vincentium [acquisiuit] Verum Rex Nauarræ rediit onustus muneribus Agareni, sed exoneratus prædictis omnibus & honore.

Abiuare.

Iuida.
Alaua.
Victoria.

redderetur.

qua.

NB. (Sest)

Guipuzchua.

Treuennium.

Zura. Miran-

da. Portella.

non legitur in

cod. scripto.

S. Sebastianus.

Fons Raptus.

Tcura.

Incura V. C.

legit.

Incine. ignore

an Bene.

f. Sangnessa.

Mela. credo

Ituria.

Zeguitati Af-

luciam, Aircor-

rociam, Victo-

riam veterem,

Maranionem.

Biscaglia.

Stella.

oppidum Na-

uarrorum Syr-

tute maxima

occidissent.

Burgia.

Monastica

vita.

regaliter.

De discidio Didaci Lupi, & obsidione Castellæ, & edificatione monasterii regalis. C A P. XXXIII.

30

HI s igitur consummatis Didacus Lupi Biscagiæ dominus, qui inter omnes magnates Hispaniæ præcipuus habebatur, à voluntate Regis nobilis familiari discidio discordauit. Vnde feuda quæ tenebat restituens, ad Regem se transtulit Nauarrorum, indeque bellis & incursionibus frequenter insistens, damna plurima intulit Castellanis. Sed Rex nobilis Aldefonsus iniuriarum impatiens ascito sibi genero suo Rege Legionis fines ingressus est Nauarrorum. Cumque stellam nobilissimum oppidum obsedissent, Didacus Lupi ex Biscaglia, qui erat in oppido [cum multis nobilibus Castellanis] impugnantibus, resistit violenter, & inter obices vinearum intercesserunt cædes & pericula præliorum. Sed quia oppidum sui munitione vires impugnantium minorabat, nec spes victoriæ animos protrahebat, Reges ab obsidione oppidi recesserunt, & vastatione in circuitu damnosa incolis consummata Reges ad propria redierunt. Postea autem inter Regem Castellæ & Regem Nauarræ & Regem Legionis tregua per interuallum temporis interuenit. Rex enim nobilis Aldefonsus bellum de Alarcuris corde altissimo reponebat. Sed vt altissimo complaceret, prope Burgis ad instantiam serenissimæ vxoris suæ Alienor Reginae monasterium dominarum Cisterciensis ordinis ædificauit, & nobilissimis fabricis exaltauit, & multis redditibus & possessionibus variis sic dotauit, vt virgines sanctæ Deo dicatæ quæ ibi die ac nocte laudabiliter Deo psallunt, nec inopiam sentiant, nec defectum, sed structuris, claustro, & ecclesia, & cæteris ædificiis regulariter consummatis, expertes sollicitudinis in contemplatione & laudibus iugiter delectentur.

De constructione hospitalis, & institutione scholarum, acquisitione Vasconia.

C A P. XXXIII.

CONSTRUXIT etiam hospitale iuxta monasterium ædificiis & domibus mirabiliter decoratum, quod tantis diuitiis dilatauit, vt omnibus peregrinis, nullo patiente repulsam, omnibus horis diei necessaria ministrarentur, & omnibus volentibus pernoctare lecti mirabilis apparatus continue præparentur. Infirmis autem vsque ad mortem vel restitutionem pristinae sanitatis, per manus mulierum misericordium & virorum omnia necessaria erogantur, adeo vt opera pietatis in eodem hospitali quasi in speculo possit qui-

Burgis hospiti-

rale.

libet contemplari, & qui in vita propter excellentiam operum ab omnibus meruit collaudari post mortem multiplicatis intercessoribus merebitur à Domino coronari. Sed ne fasciis charismatum quæ in eum à sancto Spiritu confluerunt, virtute aliqua fraudaretur, sapientes à Galliis & * Italia conuocauit, vt sapientiæ disciplina à regno suo nunquam abesset, & magistros omnium facultatum Palentiæ congregauit, quibus & magna stipendia est largitus, vt omni studium cupienti quasi manna aliquando in os influeret sapientia cuiuslibet facultatis. Et licet hoc fuit studium interruptum, tamen per Dei gratiam adhuc durat. Et postquam fere totam Vasconiam præter Burdegalam, Regulam, & Vaionam suæ subdiderat ditioni, finito termino treguarum quas cum Amiramomenino ad tempus inierat, postquam & * Moiam populauerat, idem Rex nobilis pro fide Christi mori desiderans 10 præteritum dedecus, licet prudenter, non tamen æquanimiter tolerabat. Et quia semper magnalibus inhiabat, noluit treguam vltius protelari, sed strenuitatis proposito, & zelo fidei animatus in nomine Domini mouit guerram.

Collocauit.
Pallentis.
Pallentis Aca-
demia.
Vasconia.
Burdegalia.
Varona.
Moia.
etiam Moiam
populauit.

De captione Saluæ terræ. C A P. XXXV.

Prænotis au-
tem incip.
Vastationes
autem aliquas
factas.
Gienni. V. C.

QUARE nunciis incipientibus inchoata est pugna inter Regem nobilem & Agarenos. Post vastationem autem aliquam factam à nostris in terra Beatix, Endugari, & * Giemini, filius prædicti Regis Agarenorum Mahomat nomine collecto gentium suarum exercitu castrametatus est in circuitu Saluæ terræ. Cumque eam fere tribus mensibus 20 obsedisset, diuersisque machinis impugnasset, multis de iis qui erant in castro, occisis, plerisque vulneratis, turribus & muro fere dirutis, de obsessis pluribus siti & impugnationibus interemptis, ad vltimum castrum occupatum est in opprobrium fidei Christianæ, æra millesima ducentesima quadragesima * octaua, mense Septembri. Castrum illud castrum salutis, & deperditio eius ademptio gloriæ. Super ipsum fleuerunt populi, & soluerunt vincula brachiorum. Zelus illius excitauit omnes, & fama eius conspersit plurimos. In auditu eius surrexerunt iuuenes, & in zelo eius amaricati sunt senes. dolor illius ad gentes exterarum, & compassio eius ad æmulantes. Eo tempore Aldefonsus nobilis exercitum suum congregauerat circa cõfinia Talaueræ, & cum vellet dubiæ forti belli se committere, præcipue ad instantiam filii sui primogeniti Fernandi, maturiori vsus consilio mandauit in se- 30 quentem annum belli dubia prorogari. vtilior est enim dilata opportunitas, quam audaciæ præceps temeritas.

Æra 1248.
nona V. C.
Sivis.

De condito bello, & morte Infantis Fernandi. C A P. XXXVI.

AGARENVS autem adeptus præsidium Saluæ terræ cum magna superbia ad propria est reuersus. Aldefonsus vero Rex nobilis habito cum Archiepiscopo, Episcopis, & magnatibus consilio diligenti, ore eius vniuersis acclamantibus est prolatum, melius esse in bello voluntatem cœli sub discrimine experiri, quam videre mala patriæ & sanctorum. Fecitque edictum per omnes prouincias regni sui, vt milites & pedites, relictis superfluis vestium, & aurificii, & ornatus cuiuslibet, quæ ad rem non pertinent, armis vtilibus se munirent, & qui prius in superfluis displicebant, nunc in necessariis & vtilibus altissimo complacerent. Omnes autem à minimo vsque ad maximum voluntati regis paruerunt, ad hæc omnia dulcissimo Fernando filio primogenito nobilis Aldefonsi competentem suæ modestiæ operam impendente, qui eodem tempore febre correptus finiuit vitam, antequam belli terminus aduenisset. In cuius morte fletus patriæ, luctus inconsolabilis genitori, quia in ipsum tanquam in vitæ speculum contemplabatur. Erat enim spectatio populorum. Sic enim eum Dominus honestauerat, vt etiam ab omnibus amaretur, & quod ætas in adolescentibus non permittit, iam in ipso gratia dispensabat. Obiit itaque in oppido * Magerito in diocesi Toletana mense Octobri, æra millesima ducentesima qua- 50 dragesima nona, vacuus dierum, plenus gratia & virtute. Sepultus est in monasterio sanctæ Mariæ regalis prope Burgis à Roderico Toletano pontifice, & multis Episcopis, & magnatibus sæcularibus & religiosis, excellentissima sorore sua Berengaria Regina, ad quam postea regnum Castellæ successionem prouenit, impendente liberaliter & decenter officia funeris, & honoris, & gemitus doloris. vbi virtutum eius sic plenitudo claruit, vt eius prudentia deuoti sexus excederet pietatem, & eleemosynarum largitio, principum largitates: etiam pudica modestia inconsolabili luctui solatia procabatur, vt exinde famæ eius dulcorata suauitas in augmentum cresceret & dulcorem. Religionum, & pauperum, & quorum titulos pauperies incrustabat, toto tempore vitæ suæ subuentrix extitit & leuat-
trix,

Æra 1249.
Madrimum, &
supr.
Mageritum.

trix, præter opera magna, quæ regnante suo filio mirifice claruerunt. Verum nobilis pater consolationem de morte filii nisi in magnalibus non admittens, collecto suorum exercitu per ripam fluvii qui Sucaris dicitur, terram aggreditur Sarraceni, & obsedit castrum quod dicitur Alcala, & cepirillud, & Surcatiam, & Garadem, & Cubas, in quibus multi Agarenorum capti, multa etiam spolia sunt inuenta. quibus occupatis, & munitis vtiliter, feliciter ad propria est reuersus urgente instantia hyemali

Sucaris.
Alcala.
Surcaria.
Garada.
Cuba.

10 **R O D E R I C I A R C H I E P I -**
S C O P I T O L E T A N I D E R E B V S
HISPANIÆ, LIBER OCTAVVS.

De aduentu Regum ad urbem Regum. C A P. I.

20 **V**ERENTE autem anno, eo tempore quo solent Reges ad bella procedere, ab Aldephonso nobili* citatis gentibus, congregatis armis, victualibus* comportatis, nec non & omnium cordibus ad bellum erectis, factus est* occurfus omnium apud Toletum, quæ sola potuit sui opulentiâ omnium necessitatibus non decesse. Interim Roderico eiusdem vrbs pontifice & cæteris nunciis propter opus simile destinatis, aduersis partibus redierunt. Et cœpit vrbs regia repleri populis, abundare necessariis, insigniri armis, diuersificari linguis, variari cultibus. Nam zelo belli ex omnibus fere Europæ partibus ad eam diuersarum nationum varietas concurrebat. Nec erat qui posset alicuius rei causari defectum, cum & ipsa ciuitas sui abundantia occurreret, & prodiga manus nobilis principis omnibus ad omnia necessaria ministraret. Concurfus autem venientium à mense Februarii particularis incepit, & multiplicationis paulatim
30 incrementa suscipiens per totum vernum tempus, & amplius creuit turbarum* multitudine copiosa. Et quia diuersarum nationum varietas diuersitate morum, linguarum, & cultuum discrepabant, de voluntate principis in eadem vrbe eiusdem vrbs pontifex morabatur, vt dissidentium varietas per eius industriam sedaretur. Et sic factum est per omnipotentis Dei gratiam qui solo nutu omnia disponebat, vt nulla seditio, nulla perturbatio exorta fuerit quæ potuerit belli negocium impedire, licet per hostem humani generis fuerit sæpius attentatum. Et quia de die in diem crescebat numerus stigmata Domini in corpore suo portantium, ne intra vrbs angustias arctarentur, Rex nobilis volens eorum commodis prouidere, extra urbem circa fluenta Tagi deliciosa viridaria, quæ ob Regiæ grauitatis recreandam maiestatem coalita fuerant, eis exposuit, vt sub vmbraculis arborum æstus iniurias euitarent, ibique ex fructiferis arboribus constructis tabernaculis vsque in
40 diem processus ad bellum in Regis sumptibus permanserunt. Octauo itaque die post festum quo Christiana religio Pentecosten celebrat, Petrus Rex Aragonum nobilis Aldephonsi fidelis amicus secundum fœdus apud Concham initum, dietis plus fastu regio festinatis, die præfixa venit Toletum: vbi à pontifice & toto clero processionaliter est receptus, ibique in viridario* regio fixis tentoriis gentis suæ præstolabatur aduentum.

Factum est autem
veniente eo
tempore. V. C.
cunctis,
portatis.
Toletum habi-
tatoribus au-
ctum.
concurfus.

multitudo.

De residentia
Pontificis Tolet.

Tagus.

Regis.

De aduentu ultramontanorum ad bellum. C A P. II.

50 **C**OEPERVNT etiam venire magnates de partibus Galliarum, Burdegalensis* & Narbonensis Episcopus, multique Barones de eisdem partibus & Italia. Conuenerunt & simplices milites, nec non & de pedestri ordine plurima multitudo. Aduenit etiam venerabilis Arnaldus, qui* aliquando sollicitudine* Cistercii functus, tunc regebat ecclesiam Narbonensem. Hic paulo ante emulatione legis Catholicæ prouocatus, contra quosdam qui in Narbonensi & vicinis prouinciis blasphemare nomen Domini & ecclesiam ore nefario præsumperunt, corda fidelium excitauit, vt signo crucis contra hæreticorum versutias armarentur. Et sic factum est per Dei gratiam, quod vbi contempta prædicatio non profecit, salce crucis putatis, hæresibus fides Catholica de die in diem feliciter* coalescit, & destructis* Biteriis, & Carcaffona blasphemantium [sanguine, & flamma vorace, & vltimo gladio est cõsumptus] æra millesima ducentesima quadragesima sexta. Hic itaque pontifex

Archiepiscopus,
& Narbonensis.
K. C. forte.
Narbonensis.
aliquandis.
Cisterciensis.
Sisterii.
Hæretici puni-
untur.
conualescit.
Biteris.
Æra 1246.
sanguine, & flamma
gladio, & flamma
est consumpta.